

DE REDELIJKE GODSDIENST

In welke de Goddelijke waarheden van het genadeverbond worden verklaard, tegen partijen beschermd en tot beoefening aangedrongen, alsmede de bedeling des verbonds in het Oude en Nieuwe Testament en de ontmoeting der kerk in het Nieuwe Testament, vertoond in een verklaring van de Openbaring van Johannes.

door

W. á BRAKEL Th. F.

in leven bedenaar des Goddelijken Woords te Rotterdam

DEEL II

Hoofdstuk 32 - 48

Onveranderd uitgegeven naar de beste uitgaven, onder toezicht van J. H. Donner.

Te LEIDEN, bij D. Donner.

1893

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2005

INHOUD

- Hoofdstuk 32: Het Vasten**
- Hoofdstuk 33: Het Waken**
- Hoofdstuk 34: De Eenzaamheid**
- Hoofdstuk 35: De Geestelijke Overdenking**
- Hoofdstuk 36: Het Zingen**
- Hoofdstuk 37: De Geloften**
- Hoofdstuk 38: De Ondervinding**
- Hoofdstuk 39: De liefde tot zijn naasten**
- Hoofdstuk 40: Van de nederigheid**
- Hoofdstuk 41: Van de zachtmoedigheid**
- Hoofdstuk 42: Van de vreedzaamheid**
- Hoofdstuk 43: Van de naarstigheid**
- Hoofdstuk 44: Van de milddadigheid**
- Hoofdstuk 45: Van de voorzichtigheid**
- Hoofdstuk 46: Van de geestelijke wasdom**
- Hoofdstuk 47: Van de verachtering in het geestelijk leven**
- Hoofdstuk 48: Van de geestelijke verlating**

Hoofdstuk 32

HET VASTEN

1. Benaming

Vasten komt van het Hebreeuwse woord *tagknanit* dat van verdrukken, verootmoedigen, kwellen komt en dat ook vertaald wordt met *bedruktheid*. Anderen vertalen het met vasten.

Ezra 9:5: *En omtrent het avondoffer stond ik op uit mijn bedruktheid.*

Jes. 58:5: *Zou het zulk een vasten zijn, dat Ik verkiezen zou, dat de mens zijn ziel een dag kwelle?*

Ook het Hebreeuwse *tzoom* betekent vasten (Jes. 58:5). En het Griekse *nesteia*: niet eten. Dat bedoelen we ook met het woord *vasten*.

2. Beschrijving

Vasten is een buitengewone godsdienstige oefening waarbij een gelovige zich voor één dag onthoudt van alles wat het lichaam verkwikt, en hij zich zowel naar het lichaam als naar de ziel voor God verootmoedigt, als een middel om zijn begeerte te verkrijgen.

3. Godsdienstige oefening

Vasten is een godsdienstige oefening, een oefening waardoor God gezocht wordt. Vasten wegens gebrek, uit gierigheid of door ziekte of om de gezondheid of omdat men door zijn bezigheden belet wordt eten te nemen, is hier niet aan de orde. Wij spreken slechts over het vasten als een godsdienstige oefening. Het heeft betrekking op God. Het is om op zo'n wijze God te zoeken. En aangezien de hele godsdienst niet eigenwillig moet geschieden of op grond van menselijke inzettingen, maar slechts naar Gods bevel en op Zijn voorschrift, daarom is dat ook zo bij het vasten. Het is geen nietsdoen, maar een bezigheid. Men is de hele dag ingespannen en alleen met God in onderhandeling.

Het is een buitengewone (lett. extraordinaire) oefening. Het is geen dagelijks werk zoals bidden, lezen, danken, zingen, maar het vindt plaats bij bijzondere gebeurtenissen. In nood, als er gevaar is dat er rampen zijn of dreigen te komen. In het geval men een belangrijke zaak moet aanvaarden. Als men in verlegenheid is omdat men in een belangrijke zaak moet kiezen of beslissen over zaken die dagelijks voorkomen, maar waarover men bijzonder aangedaan wil zijn, zoals het zoeken van de gemeenschap met God, kracht tegen bijzondere zonden, aanwas in de genade.

4. Vasten bestaat in het zich onthouden van alles

Het vasten bestaat in *de eerste plaats* in het zich onthouden van alles wat het lichaam verkwikt. Want men wil voor die dag het lichaam in een toestand van ingetogenheid, beklemdheid, weekheid en zwakheid brengen.

Hierbij hoort het zich onthouden van

1. *alle spijze*. Dat betekent het woord vasten ook. Wie enige spijze gebruikt, die blijft niet nuchter. Zie: Esther 4:16: *Vast voor mij, en eet en drinkt niet in die dagen*. Als men zich alleen van vlees onthoudt, is dat geen vasten. In het Oude Testament was er onderscheid in het voedsel. Er was reine en onreine spijze. Maar dat had geen

betrekking op het vasten. Paulus zegt in Romeinen 14:21: Het is goed geen vlees te eten, noch wijn te drinken. Dit heeft ook geen betrekking op vastendagen. Het gaat hier om het niet ergeren van de zwakken. Dit had toen nog plaats, omdat sommigen toen nog onderscheid aanbrachten in spijsz volgens het Oude Testament. Met het oog hierop zegt Paulus ook: *Zo zal ik in der eeuwigheid geen vlees eten* (1 Kor. 8:13). Dat betekent: ik wil mij liever daarvan onthouden dan dat ik iemand zou ergeren, zoals blijkt uit wat toegevoegd is: *Indien de spijsz mijn broeder ergert, en: Opdat ik mijn broeder niet ergere.*

Sommigen hadden de vrijheid om te eten van het vlees van de beesten die aan de afgoden waren geofferd. De apostel verklaart dat men die had, omdat de afgod niet was. Maar anderen meenden, dat men geen vrijheid had en zij ergerden zich eraan als ze zagen dat anderen dat wel deden. Daarom wilde de apostel niet alleen niet eten van het vlees van de beesten die aan de afgoden waren geofferd, maar hij wilde zelfs helemaal geen vlees eten, namelijk in het geval dat iemand zich daaraan zou ergeren. Evenwel afgezien daarvan at hij vlees. Deze teksten kunnen dus niet dienen [als bewijs] voor het roomse vasten, waarbij zij zich van vlees onthouden. Anders zouden zij zich ook van wijn moeten onthouden en dan zouden zij in der eeuwigheid geen vlees mogen eten.

2. Op een vastendag moet men zich onthouden van *iedere pracht en praal*. In het Oude Testament bedekten ze hun lichaam met een allergeeringste stof, die strak om het lichaam werd gesnoerd. Het was als een zak waarin men allerlei goederen die men vervoeren wil, doet. (Gewoonlijk droeg men wijde klederen; Jes. 3:24.) Die omgeslagen zak maakten ze bovendien vuil door die met aarde en as te bestrooien, zodat ze zich in de allerellendigste en nederigste toestand voor God vertoonden. Ze betuigden daarmee dat ze alles onwaardig waren.

Jes. 58:5: ... *en een zak en as onder zich spreide.*

Ps. 35:13: *Een zak was mijn kleet.*

Jer. 6:26: *Gord een zak aan en wentel u in de as.*

Ex. 33:4: ... *Niemand van hen deed zijn versiersel aan zich.*

3. Op een vastendag moet men zich onthouden van ieder vermaak, hetzij spelen, wandelen om tuinen of sierlijke en kunstige werken of beplantingen te bekijken of voor plezier uitgaan met schuit of wagen.

Jes. 58:3: *Zie, ten dage wanneer gijlieden vast, zo vindt gij uw lust.*

Men moet zich zelfs onthouden van de huwelijksplicht (1 Kor. 7:5).

4. Ook moet men zich onthouden van het werk dat *het beroep* met zich meebrengt.

Lev. 23:30, 32: *Ook alle ziel die enig werk op dienzelfen dag gedaan zal hebben, die ziel zal Ik uit het midden van haar volk verderven...* Het zal u een sabbat der rust zijn.

5. Hierbij hoort ook het zich onthouden van *de slaap*. Men moet dan vroeg opstaan en niet vroeger dan gewoonlijk naar bed gaan. Op die dag moet men zich niet aan sluimering overgeven, want dat druist in tegen de bedoeling van die dag. Het neemt de tijd weg. Het is alsof men een dood lichaam voor de Heere stelde, opdat dat zou vasten. Het is in tegenspraak met de vernedering. Immers, de slaap verkwikt en deze dag is om door de zwakheid en slapheid van het lichaam naar de ziel klein te zijn en zich diep te vernederen.

6. Voor alles moet men zich op een vastendag zorgvuldig wachten voor *het bedrijven van zonde*. Dat zou een gruwel aller gruwelen zijn: op een dag, waarop men zich zou vernederen over zonden en zou bidden om vergeving en om verschoning van rampen die door de zonde verdiend zijn, de Heere te tergen door ondertussen zonde te bedrijven.

Jes. 58:6: *Is niet dit het vasten, dat Ik verkies: Dat gij losmaakt de knopen der goddeloosheid?*

5. Vasten bestaat ook in verootmoediging

Ten tweede bestaat vasten hierin dat men zich verootmoedigt naar ziel en naar lichaam. Ziel en lichaam zijn zo nauw verenigd dat de ongestalte van de ene een ongestalte van de andere meebrengt. Als het lichaam door onthouding van iedere verkwikking klein, week en gedwee wordt, dan komt de ziel ook in zo'n gestalte en als de ziel een beginsel van geestelijk leven heeft, wordt de natuurlijke gestalte vergeestelijkt. Vasten is op zichzelf geen godsdienst, maar: *God door vasten te zoeken*.

Als iemand zich heeft onthouden van iedere verkwikking, heeft hij geen deel van de vastendag gehouden, want vasten en verootmoediging zijn geen onderscheiden plichten. Het vasten moet bezielde zijn door het verootmoedigen, en het verootmoedigen door vasten.

Het vasten is daartoe, namelijk om een middel tot verootmoediging van de ziel te zijn, zodat het verder niet in aanmerking zou komen. Hoewel het een middel daartoe is, is het vasten als vasten toch een vereiste. Het hoort tot de wijze van doen, tot het wezen van de vastendag, maar verenigd met en niet gescheiden van de verootmoediging. Ze moeten er zijn, niet als twee zaken, maar als één.

Als men op een vastendag zich met vasten verootmoedigt, dan zal men al meteen aan het begin van de dag, of al voor de gewone maaltijd, meer zin in voedsel krijgen dan gewoonlijk. Dat ontstaat niet altijd uit de verdorvenheid van de natuur, die altijd naar het verbodene overhelt. Het ontstaat ook uit de verbinding tussen vasten en verootmoediging. De smart over het zielsgebrek verwekt smart over het gebrek van het lichaam. Lichaamsgebrek verwekt smart over zielsgebrek en zo helpen beide tot verootmoediging (Deut. 10:12).

Lev. 23:27: *Dan zult gij uw zielen verootmoedigen.*

Het verootmoedigen bestaat in:

a. Het belijden van de zonden met smart en schaamte.

Neh. 9:1, 2: *... verzamelden zich de kinderen Israëls met vasten ... en zij stonden en deden belijdenis van hun zonden en hunner vaderen ongerechtigheden.*

Ezra 9:6: *Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God; want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven ons hoofd en onze schuld is groot geworden tot aan den hemel.*

b. In het verklaren van strafwaardigheid, van de erkenning van de rechtvaardigheid van de Heere als Hij de verdiende straffen over de zonden uitstort.

Neh. 9:33: *Doch Gij zijt rechtvaardig in alles wat ons overkomen is; want Gij hebt trouwelijk gehandeld, maar wij hebben goddelooslijk gehandeld.*

c. In het bidden om genade en wel met gewezen. Van de verbodsdag staat: *Laat de priesters, des HEEREN dienaars, wenen tussen het voorhuis en het altaar, en laat hen*

zeggen: Spaar Uw volk, o HEERE! (Joël 2:17). Zie dit ook op de vastendag van Nehemia in hoofdstuk 9.

Ps. 35:13: Ik kwelde mijn ziel met vasten en mijn gebed keerde weder in mijn boezem.

Hand. 13:3: Toen vastten en baden zij.

Matth. 17:21: Dit geslacht vaart niet uit dan door bidden en vasten.

d. Het verbond vernieuwen met een hartelijk voornemen om uit de vorige zonden op te staan en Godzalig te leven.

Neh. 9:38: En in dit alles maken wij een vast verbond. Jes. 58:6: Is dit niet het vasten, dat Ik verkies: Dat gij losmaakt de knopen der goddeloosheid?

e. Aalmoezen geven.

Jes. 58:6, 7: Is niet dit het vasten, dat Ik verkies... dat gij den hongerige uw brood mededeelt en de arme verdrevenen in huis brengt? Als gij een naakte ziet, dat gij hem dekt en dat gij u voor uw vlees niet verbergt?

6. Hoelang men moet vasten

De tijd hoe lang men moet vasten is één etmaal, van de avond tot de avond.

a. *Mozes (Deut. 9:9), Elia (1 Kon. 19:8), en de Heere Jezus Christus (Matth. 4:2)* vastten veertig dagen achtereen. In deze tijd hield God hen door wonderen in leven. Het is niet alleen niet geboden om dat na te volgen, het is bijgeloof. Bovendien kan niemand zo lang zonder voedsel. Het zich dan maar zo lang te onthouden van vlees en slechts een keer per dag te eten is geen navolging van de Heere Jezus, Die al die tijd geheel niet at. Hij heeft Zijn vasten ons niet tot voorbeeld gesteld. Zoals Hij dat evenmin met veel andere zaken heeft gedaan die men niet kan noch mag navolgen, omdat ze door Zijn Godheid zijn gedaan of tot het Middelaarsambt behoren.

b. Men leest ook van zeven dagen vasten (1 Kron. 10:12) en van drie dagen (Esther 4:16). Het kan zijn dat men het zo moet opvatten dat men iedere dag 's avonds gegeten heeft of dat men in die warmere landen langer zonder voedsel kon zijn zonder zijn gezondheid te schaden, maar de gewone tijd van vasten is één dag van de avond tot de avond (Lev. 23; Jes. 58:5).

Men zou kunnen vragen of alle mensen eraan gebonden zijn om een hele dag te vasten. En of men niet een beetje mag eten, een stuk brood of iets dergelijks, als men wat flauw wordt en daardoor onbekwaam tot bidden en de andere plichten van die dag.

Ik antwoord dat met betrekking tot sommige personen deze regel geldt: *Ik wil barmhartigheid en niet offerande.* Kraamvrouwen, zieken, zogende vrouwen, buitengewone zwakke mensen (ofschon niet ziek), zuigelingen en kindertjes die gezien moeten worden in het licht van hun leeftijd: sommigen moet men niets onthouden en anderen moet men iets, en wel het eenvoudigste geven, anderen moet men ook leren vasten. Maar de gezonden moeten zich de gehele tijd van alles onthouden. Als men enigszins flauw wordt, dan wordt dat juist met het vasten beoogd en daaraan moet men zich niet onttrekken. Het voorwendsel dat men onbekwaam wordt tot bidden, komt hieruit voort dat men meent dat vasten slechts is om iets anders te dienen, namelijk het bekwamer worden tot bidden en dergelijke oefeningen en dat het niet een (beziel) deel is van de vastendag. Men zal ook ervaren dat men niet onbekwaam, maar bekwamer zal worden door de flauwheid om ootmoediger te bidden en in de gestalte van een gans ontblote tot God te roepen. Ook al kunnen de

verschijnselen zich niet zo heftig voordoen als anders, tegen de avond wordt het gebed ernstiger en dan komt er soms een bijzondere zegen.

7. De vastendagen zijn algemeen

Met betrekking tot de personen die vasten, kan men vasten onderscheiden in publiek en particulier vasten.

1. Het publieke vasten is:

a. Als de overheid het laat uitroepen wegens een algemene nood van het land: Oorlog, pest, hongersnood, ongedierte, buitengewone droogte of aanhoudende regen of dergelijke. In deze gevallen komt het de overheden toe vasten- en bededagen in te stellen. Niet dat de vastendag een gebod is van mensen. Nee, God heeft de vastendagen bevolen. Maar de overheden bepalen slechts de tijd die door buitengewone gebeurtenissen door God wordt aangewezen.

b. Als een synode, classis, of de opzieners van een afzonderlijke gemeente voor de kerk die onder hun opzicht staat, een vastendag instellen wegens een bijzondere nood in de kerk: Vervolging van hun of van andere kerken in andere landen, het opkomen van een valse leer, noodzakelijke hervorming bij verval, wegens het beroepen van leraren of verkiezing van de kerkeraden of andere bijzondere gebeurtenissen Dit is eveneens geen menselijke inzet, maar het volgen van het bevel van God.

8. Het particuliere vasten.

Het particuliere vasten vindt plaats:

a. Als enkele afzonderlijke hartsvrienden overeenstemmen om een dag af te zonderen wegens hun eigen noden of noden van anderen of wegens een bijzondere begeerte om de Heere ernstig te zoeken om een begeerde zaak naar het lichaam of naar de ziel.

b. Als een huisvader met zijn gezin een vastendag instelt.

c. Als een afzonderlijk persoon voor zichzelf een dag afzondert. Hierin heeft ieder voor zichzelf vrijheid, zowel om alleen bij bijzondere gebeurtenissen een dag af te zonderen als daarbij een vastendag in te stellen op tijden waarvan hij oordeelt dat die hem het beste uitkomen, om zo te voorkomen dat de zaak in versloffing komt als hij telkens één dag kiest. Dit was de gewoonte van uitmuntende Godzaligen. Maar hij kan ook steeds opnieuw kiezen. Hierdoor gewent men zich aan de Heere. Men wordt meer ingetogen. Men wordt heiliger en God geeft dezulken doorgaans meer geestelijke genade.

Ieder heeft bij het afzonderen van de dag vrijheid met betrekking tot de vraag hoever hij de dag wil afzonderen. Hij kan zijn werk laten liggen als hij een vrij man is, en zijn huisgezin daar geen nadeel van ondervindt; als hij het doen kan, zodat een ander het niet merkt. Hij kan zich ook voor een dag afzonderen met het voornemen toch zijn werk te doen en enig voedsel te nuttigen omdat zijn positie vereist dat hij werkt en om zijn vastendag voor anderen te verbergen. Op dit laatste moet hij nauwkeurig letten op de les van Christus:

Matth. 6:16-18: *Wanneer gij vast (dit ziet niet op het publieke maar op het particuliere vasten), toont geen droevig gezicht, gelijk de geveinsden... Maar gij, als gij vast, zalf uw hoofd (kleed u eerbaar, zoals u gewoon bent) en was uw aangezicht. Opdat het van de mensen niet gezien worde, als gij vast, maar van uw Vader, Die in het verborgen is; en uw Vader, Die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden.*

Maar indien men het voor zijn huisgezin niet kan verbergen, dan moet men zich daardoor niet laten weerhouden. Echter als men daardoor tot een bespotting zou zijn, dan moet men het geheel verbergen en slechts weinig eten.

9. Klacht over het verval in het vasten

Het is droevig en een teken van een groot verval van de kerk, dat men zowel publiek als in het verborgene zo weinig werk meer van het vasten maakt. Daarom, een ieder die teer Godzalig wil leven en die het goede van Sion wil zien, die wekke zichzelf op tot de oefening van deze plicht. Immers:

- a. Heeft God het niet geboden? Zie Leviticus 23:27 en Joël 2:12.
- b. Hebben de kerk en de heiligen van alle tijden het niet beoefend en ons also een voorbeeld ter navolging gegeven? Zie Richteren 20:26; 2 Kronieken 20:3; Nehemia 9:1. Over het eenzame vasten, zie Nehemia 1:4; Psalm 35:13. Het was niet alleen de plicht en praktijk in het Oude Testament, maar ook in het Nieuwe Testament. Zie hiervoor Mattheus 6:16-18; Mattheus 9:15; Markus 9:29; Lukas 2:37; Handelingen 13:3; Handelingen 14:23; 1 Korinthe 7:5.

Welaan dan, begeef u als gehoorzame kinderen Gods en navolgers van de heiligen veel tot het vasten. Dit was de praktijk van de eerste christenkerk en van de gelovigen in de eerste tijd van de hervorming en nog lange tijd daarna. Laat dit werk dan niet versterven.

10. Opwekking tot het juiste vasten op vastendagen

Als er een openbaar vasten is, gedraag u op een juiste wijze. Want er zijn weinig goede vasters. Er is dan bekommernis over het land waarin de kerk geherbergd wordt. Gods oog zal bijzonder op u zijn, het zal Hem aangenaam zijn dat Hij ziet dat u in de bres staat om Zijn toorn van het land af te wenden. Misschien zal Hij op uw gebed het land redden. En hoe het ook afloopt, al werd het land verwoest, dan zal des Heeren oog en goedertierenheid op u en de uwen zijn en u zult steeds een gerust geweten omdragen dat u de pilaren van de kerk en van het land hebt proberen zeker te stellen.

11. Opwekking tot het juiste vasten in particuliere gezelschappen

Als er enkele Godzaligen overeengekomen zijn om een dag af te zonderen, probeer daarbij te zijn. Wek zelf enige Godzaligen daartoe op. Gewis, de Heere zal daaronder zijn. Hij zal tot u komen en u zegenen. Het zal een zoete band van liefde onder elkaar geven. Het zal dienen tot een heilige omgang met elkaar, tot opscherping van de liefde en van de goede werken.

12. Opwekking tot persoonlijk vasten

Als u werk maakt van eenzame vastendagen, dan zult u ervaren dat de belofte waar zal zijn en aan u vervuld zal worden, die in Mattheus 6:18 staat: *Uw Vader zal het u vergelden*. De Heere zal tonen dat het Hem aangenaam is. Hij zal uw licht vermenigvuldigen, uw hart in het geloof sterken. U zult u in het algemeen dichter bij God bevinden. U zult meer ingetogen, bedachtzamer, teerder in het geweten leven. U zult meer kracht krijgen tegen de zonde en meer vertroosting van de Heere ontvangen. Die zich hierin geoefend heeft, heeft het nooit berouwd. Wij willen het als een bijzonder middel van groei aanprijzen.

13. De voorbereiding en de nabetrachting

Als u een publieke of verborgen bededag zult houden, bereid u er dan op voor. Neem alle veranderingen weg. Wees 's avonds matig wat betreft voedsel en drank en 's

nachts matig in slaap. Belijd uw weerstand tegen de bededag voor de Heere als zonde. Bid om bekwaamheid om u op de bededag goed te gedragen en - als het samen met anderen is - ook om bekwaamheid bij anderen.

Als de bededag zo doorgebracht is, als hierboven beschreven, gedraag u daarna ook op een juiste wijze. Wees 's avonds blij dat u voedsel hebt om te eten, terwijl u niet een hapje brood waard bent. Dank de Heere dat Hij het u in Zijn gunst geeft als gekocht door het bloed van Christus. Wees matig in het gebruik van voedsel en ook in de slaap. Houd indrukken vast van alles wat er die dag gepasseerd is, zowel van u tegenover God als door God jegens u. Let er aandachtig op, hoe God uw bededag beantwoordt. Want God zal hem beantwoorden en u zult zo aan deze plicht gewennen. U zult er zoveel zoetigheid in vinden dat u ernaar verlangen zult weer een bededag te houden.

Hoofdstuk 33

HET WAKEN

1. Waken

Evenals bij het bidden vasten gevoegd wordt, wordt bij het gebed *waken* gevoegd.

Matth. 26:41: *Waakt en bidt.*

Ef. 6:18: *Met alle bidding en smeking biddende te allen tijde in den Geest, en tot hetzelfde wakende met alle gedurigheid en smeking voor al de heidenen.*

1 Petr. 4:7: *Zijt dan nuchter en waakt in de gebeden.*

Daarom moet deze plicht die ons zo ernstig door de Heere bevolen wordt, ook ter harte genomen worden. Mark. 13:37: *En hetgeen Ik u zeg, dat zeg Ik allen: Waakt.*

Matth. 24:42: *Waakt dan, want gij weet niet in welke ure uw Heere komen zal.*

2. Geestelijk waken

Er is een *geestelijk* waken en er is een *lichamelijk* waken. Beide vormen de plicht van een christen. We zullen daarom over beide spreken.

Het geestelijk waken is een zorgvuldige nauwgezetheid en een wachthouden over onze ziel, opdat die niets kwaads wedervare. Het geestelijk leven is een kostbare schat, begeerlijk voor een gelovige, veel meer dan de gehele wereld en alles wat daarin is. Het geestelijk leven heeft veel vijanden die erop loeren, niet om dat te bezitten, maar om dat te vernielen, want ze haten het. Daarom is een christen actief om het te bewaren.

Spr. 4:23: *Behoed uw hart boven al wat te bewaren is.* Een gelovige kent de waarde van dat leven, hij kent de vijanden en hun werkzaamheid. Hij heeft dit leven lief en wil het behouden en vermeerderen. Hij is er bezorgd over dat het beschadigd wordt en is daarom nauwlettend. Hij speurt overal of er hier of daar enig onraad is. Als hij iets verneemt, dan past hij op, dan houdt hij zich met de wapenen in de hand gereed om de vijanden af te weren. Hij slaat allen die hem te na komen.

3. Het waken heeft betrekking op de werking van de Heilige Geest

Deze geestelijke waker waakt over verscheidene zaken:

1. De geestelijke invloeiingen van de Heilige Geest met licht, troost en kracht, waardoor het geestelijk leven in de ziel wordt versterkt. Hij bidt erom en onder het bidden en na het bidden houdt hij wacht, of de Heere wat geeft om dat terstond te ontvangen en weg te bergen.

Ps. 5:4: *Des morgens, HEERE, zult Gij mijn stem horen; des morgens zal ik mij tot U schikken en wacht houden.*

Spr. 8:34: *Welgelukzalig is de mens die naar Mij hoort, dagelijks wakende aan Mijn poorten, waarnemende de posten Mijner deuren.*

Micha 7:7: *Maar ik zal uitzien naar den HEERE, ik zal wachten op den God mijns heils.*

2. Alles wat uit de ziel uitgaat: gedachten, woorden en daden, opdat de ziel niet gekwetst worde door enige zonde, maar opdat het alles geschiede naar de wil Gods, waardoor het geestelijk leven krachtiger wordt.

2 Tim. 4:5: *Maar gij, wees wakker in alles.*

Een christen richt zich erop: Ps. 39:2: *Ik zeide: Ik zal mijn wegen bewaren, dat ik niet zondige met mijn tong; ik zal mijn mond met een breidel bewaren.*

Ps. 119:59: *Ik heb mijn wegen bedacht, en heb mijn voeten gekeerd tot Uw getuigenissen.*

Ps. 119:30: *Ik heb verkoren den weg der waarheid, Uw rechten heb ik mij voorgesteld.*

En als hij zijn krachteloosheid ziet, roept hij God ter hulp: Ps. 141:3: *HEERE, zet een wacht voor mijn mond, behoed de deur mijner lippen.*

Ps. 19:15: *Laat de redenen mijns monds en de overdenking mijns harten welbehaaglijk zijn voor Uw aangezicht.*

De gelovige is uiterst jaloers over zijn hart en aangezien hij weet dat er overal valstrikken zijn, gaat hij bedachtzaam te werk. Hij let op iedere daad en weegt de gang zijns voets (Spr. 4:26). Hij vraagt steeds raad. *Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?* (Hand. 9:6) Hij kijkt of de weg al veilig is en zet zijn voet steeds voorzichtig neer, opdat hij die in geen strik zet. Hij loopt als op zijn tenen. Hiervan kan men het Griekse woord *akriboos* afleiden: Ef. 5:15: *Ziet dan hoe gij voorzichtiglijk wandelt.*

En als het dan allemaal in orde is, gaat hij onbevreesd verder. *Gelijk het paard zijner majesteit in de strijd, gelijk de helden die in het slijk der straten treden in de strijd* (Zach. 10:3, 5).

3. De geestelijke waker heeft ook het oog gericht op alles wat de ziel binnenkomt, zodat er geen vijand insluipt om zijn leven te beschadigen. Hij kent de vijanden, de duivel, de wereld en het vlees. Hij kent hun boosheid en onvermoeide werkzaamheid. En daarom let hij op. Hij sluit de deuren en de vensters stevig toe. Hij maakt een verbond met zijn ogen (Job 31:1). Hij stopt zijn oor en sluit zijn ogen voor het kwaad (Jes. 33:15). Hij waakt tegen de duivel naar de vermaning van de apostel: *Zijt nuchter en waakt, want uw tegenpartij, de duivel, gaat om als een briesende leeuw, zoekende wien hij zou mogen verslinden* (1 Petr. 5:8).

Hij waakt voor de wereld als die met liefkozingen of met bedreigingen of met vervolgingen aankomt. Hij overwint die door het geloof (1 Joh. 5:4).

Hij waakt voor zijn vlees, de verdorvenheid, de zonde die licht omringt, waartoe de apostel vermaant: *Geliefden, ik vermaan u als inwoners en vreemdelingen, dat gij u onthoudt van de vleselijke begeerlijkheden, welke krijg voeren tegen de ziel* (1 Petr. 2:11).

4. Opwekking

Welaan dan christenen, wek uw lust tot waken dan op. Begin met mannenmoed. Waakt, staat in het geloof, houdt u mannelijk, zijt sterk (1 Kor. 16:13). Want:

a. Wij zijn van nature zeer slaperig. Het geestelijk leven is klein. Het is slap. Het heeft weinig kracht. De verdorvenheid benevelt zeer gemakkelijk de hersenen en daardoor valt men uiterst gemakkelijk in de sluimering met de bruid.

Hoogl. 5:2: *Ik sliep, maar mijn hart waakte.* Dat ondervonden ook de wijze maagden. Matth. 25:5: *Als nu de bruidegom vertoefde, werden zij allen sluimerig en vielen in slaap.*

b. De vijanden zijn wakker. Ze zijn onvermoeid in het bespringen en ze verzuimen nooit een gelegenheid om ons een voorrecht te ontnemen. Als wij niet waken, zullen zij het overwicht behalen.

c. Wat is het een schande om door onze slaperigheid door de vijanden overvallen te worden. Als men wonden krijgt met het zwaard in de vuist, dan genezen die snel. Maar als men zich door slaperigheid heeft laten overwinnen, dan veroorzaakt dat schaamte als men in de tegenwoordigheid van God komt. Want men kan zich niet verantwoorden.

d. De wonden van de vijanden kwetsen op een smartelijke wijze. Zijn pijlen zijn vergiftig en vreten zich in. En als de balsem van Gilead die door de Geneesmeester wordt toegediend, de wonden niet zou genezen, dan zouden ze dodelijk zijn en ze zouden u van uw kostelijke schat, het leven, en van alle luister beroven.

Openb. 16:15: *Zalig is hij, die waakt en zijn klederen bewaart, opdat hij niet naakt wandele en men zijn schaamte niet zie.*

e. Als men waakt, dan hoeft men de vijanden niet te vrezen. Dan is er juist door de vijanden meer eer en roem te halen in de tegenwoordigheid van de Heere Jezus, Die de overwinnaar bekronen zal met heerlijkheid.

Openb. 2:7: *Die overwint, Ik zal hem geven te eten van den Boom des levens.*

Openb. 2:11: *Die overwint, zal van den tweeden dood niet beschadigd worden.*

Openb. 3:21: *Die overwint, Ik zal hem geven met Mij te zitten in Mijn troon.*

Daarom waakt!

5. Raadgeving

Als u begeerte hebt om geestelijk te waken, gebruik dan de middelen die men gebruikt om lichamelijk te waken. Bijvoorbeeld:

a. Wie overladen is met voedsel en drank, kan niet waken. Daarom is iemand die waken wil, matig en sober. Zo hier ook:

Luk. 21:34, 36: *En wacht uzelf, dat uw harten niet te eniger tijd bezwaard worden met brasserij en dronkenschap en zorgvuldigheden dezes levens, en dat u die dag niet onvoorziens overkome... Waakt dan te allen tijde.*

b. Wie waken wil, zoekt ernaar om gezelschap bij zich te hebben die met hem wil waken. Dat moet men ook in het geestelijke doen.

Pred. 4:9,10: *Twee zijn beter dan één, want zij hebben een goede beloning op hun arbeid; want indien zij vallen, de een richt zijn metgezel op.*

c. Wie waken wil, vraagt iemand om hem wakker te maken. Zo ook hier. En aangezien niemand anders dan de Heere ons wakker kan maken en houden, verzoekt men Hem door het gebed. Hierop antwoordt de Heere en maakt wakker.

Jes. 50:4: *Hij wekt allen morgen, Hij wekt mij het oor, dat ik hore gelijk die geleerd worden.*

d. Wie waken wil, stelt zijn wekker, die op zijn tijd wekt. Zo ook hier. Deze wekker is de vreze Gods.

Spr. 14:27: *De vreze des HEEREN is een springader des levens.*

e. Wie waken wil, gaat niet lui en gemakkelijk liggen. Hij houdt zich bezig door wat te doen. Zo is het ook hier als men bezig is met het lezen van Gods Woord, met bidden, met zingen en met verlangen het werk des Heeren te doen. Ook al heeft men weinig kracht, toch zal men geestelijk waken.

Matth. 24:42, 46: *Waakt dan... Zalig is die dienstknecht, welken zijn heer, komende, zal vinden, alzo doende.*

6. Lichamelijk waken

Het lichamelijke waken is een onthouding van de slaap, op de tijd die bestemd is om te slapen.

Zoals God het ingesteld heeft, dat de mens door middel van voedsel en drank in leven blijft, zo ook door de slaap, de verkwikkende dauw van de natuur, die de hersenen door bevochtiging verfrist.

Als men zich te veel aan slapen overgeeft, dan geeft men voedsel aan de ondeugden en men verzwakt het lichaam. Het veroorzaakt veel kwalen en ziekten. Als men te weinig slaapt, dan wordt het lichaam zwak en onbekwaam tot zijn werk. Beide, zowel te veel als te weinig slaap, maakt het verstand dom en stomp.

De gesteldheid van het lichaam is niet bij alle mensen hetzelfde. De een heeft meer slaap nodig dan de andere. Zo ook, wie zwaar werk doet, heeft meer nodig dan wie een stil en een zittend leven leidt. Hierin moet iedere Godzalige zichzelf kennen, zodat hij zijn lichaam niet te kort doet door het een of het ander en hij zich zo bezondigt. Het waken ontstaat soms door een ziekte, soms vanwege getob en bekommering, soms door de pittigheid van de begeerte om zonden te bedrijven, zoals dobbelen, dansen, met zijn gedachten onafgebroken gericht op dingen die men wel zou begeren, waarover men luchtkastelen bouwt. Soms waakt men, omdat men door zijn beroep wel moet waken, of omdat men zich verplicht voelt zoveel werk eerst af te maken, hetzij in een beroep dat met de handen uitgeoefend wordt, hetzij door studie. Over dit soort waken hebben we het hier niet. Het gaat over godsdienstig waken.

7. Godsdienstig waken

Godsdienstig waken is een buitengewone godsdienstoefening, waarbij men zich de hele nacht of een gedeelte ervan van de slaap onthoudt en die tijd doorbrengt met en zich geheel overgeeft aan bidden, lezen, mediteren, om het vlees met zijn begeerlijkheden te kruisigen en in het geestelijke te groeien.

Alles wat we bij de verklaring van het vasten hebben gezegd, geldt ook voor het waken. Het een is een onthouding van voedsel, het ander is een onthouding van slaap. Het is een godsdienstige oefening, want het doel is God op die manier te zoeken en men brengt zijn tijd niet door met stil te zijn en niets te doen, maar met geestelijke bezigheden.

Het is een buitengewone oefening, daarom moet men het niet te vaak doen en men moet er geen dagelijks werk van maken. Dat zou het lichaam schaden en het zou al snel tot alles onbekwaam worden.

1. De oefening bestaat ten eerste *in het zich van de slaap onthouden*. Wat betreft de tijd, wanneer en hoe lang, een hele nacht of een gedeelte van de nacht; het begin van de avond of 's morgens of dat men tussentijds opstaat en na enige tijd weer gaat liggen, daarin zijn we geheel vrij. Men onthoudt zich van slaap en als men slaap krijgt, worstelt men ertegen. Men kan dit zowel doen met lichamelijke middelen, als opstaan en een eindje lopen, iets scherp en bijtends in de mond nemen, als met geestelijke middelen als bidden, schreien om geest en over onze lusteloosheid. Niet dat het onthouden van slaap op zichzelf godsdienst is, maar het behoort slechts tot de wijze van godsdienstoefening. Het waken moet vergezeld gaan met geestelijke oefeningen.
2. En daarom bestaat het ten tweede ook in het zoeken van God met gebeden, lezen, mediteren of overdenken. Men waakt niet alleen opdat men tijd heeft om zulke

dingen te doen, maar ook om een week hart te krijgen, dat door waken en worstelen om te waken veroorzaakt wordt. Gods aangezicht zoeken: Het is een wakend bidden en een biddend waken. Ze bezielen elkaar. Alle mensen zijn er niet toe verplicht, vanwege de onbekwaamheid van het lichaam of omdat ze overdag zwaar werk moeten doen en de krachten nodig hebben of wegens andere omstandigheden waarin ze verkeren.

Wie eenzaam is en wie een Godzalig huishouden leeft, wie een Godzalige wederhelft heeft, die kan het zeer geschikt doen. Maar anderen zouden daardoor moeilijkheden veroorzaken en ze zouden meer ontstichting in hun huis veroorzaken dan dat zij zichzelf voor die tijd zouden stichten. Dezen kunnen zich soms hiermee bezighouden, terwijl ze op bed blijven liggen en in stilheid waken zonder dat het door iemand gemerkt wordt. Zo kunnen ze hun stille gebeden tot God opzenden. Want men moet zoveel mogelijk waken, terwijl niemand het weet. Door biddend waken en wakend bidden wordt het lichaam dat tot veel zonden aanleiding geeft en dat tot veel zonden prikkelt, getemd en meer dienstbaar gemaakt.

8. Bevel tot waken

a. Dit waken beveelt de Heere Jezus aan Zijn discipelen.

Matth. 26:41: *Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt.*

b. De Heere Jezus heeft ons hierin een voorbeeld nagelaten.

Mark. 1:35: *En des morgens vroeg, als het nog diep in den nacht was, opgestaan zijnde, ging Hij uit en ging heen in een woeste plaats en bad aldaar.*

c. Dat hebben de heiligen gedaan. Jakob bleef de hele nacht alleen om te bidden (Gen. 32:24; Hos. 12:5).

David getuigt het van zichzelf. Ps. 119:62: *Te middernacht sta ik op, om U te loven voor de rechten Uwer gerechtigheid.*

Ps. 42:9: *Des nachts zal Zijn lied bij mij zijn; het gebed tot den God mijns levens.*

Ps. 119:147, 148: *Ik ben de morgenschemering voorgekomen en heb geschrei gemaakt. Mijne ogen komen de nachtwaken voor, om Uw rede te betrachten.*

Asaf deed het ook. Ps. 77:3: *Mijn hand was des nachts uitgestrekt en liet niet af.*

De bruid zocht 's nachts op haar leger en stond 's nachts op om haar beminde Jezus te zoeken. Hoogl. 3: 1, 2 en 5:5. Ook de christenen in de eerste kerk waren gewoon zo te handelen. Dit is daarna langzamerhand in bijgelovigheid veranderd, zoals nu het pausdom nog zijn bijgelovige vigiliën (nachtwaken) heeft, waarin zij grote heiligheid en verdiensten veronderstellen.

Dit was gewoonlijk in de eerste tijd van de hervorming ook nog meer in gebruik. Als u een voorbeeld wilt, waarin het wat breder beschreven is, lees dan De trappen des geestelijken levens van Th. à Brakel, mijn vader zaliger.

Uit dit alles zien we hoeveel ernst en ijver in die heilige mannen geweest is. Als wij meer ijver hadden, zouden we hen meer navolgen. Maar helaas, aan ernst en ijver ontbreekt het in onze ijverloze dagen en daarom, waartoe spreek ik hier van particuliere vastendagen en van nachtwaken?

Doch de Heere kan het nog een middel laten zijn, dat het waken niet geheel in vergetelheid begraven worde. Er kan nog iemand door worden opgewekt of ten minste overtuigd van zijn gebrek aan ijver, terwijl hij zelfs in zijn morgen en avond oefeningen haastig is. Hoe ver is hij er vandaan om in de nacht op te staan en een stuk van de voor of nanacht af te zonderen tot waken en bidden!

Hoofdstuk 34

DE EENZAAMHEID

1. Eenzaamheid

Eenzaamheid is een afzondering van ieder gezelschap van mensen voor een tijd, om zich des te ernstiger en des te vrijer te uiten in Godzoekende oefeningen.

We noemen het een afzondering van ieder gezelschap van mensen om het te onderscheiden van de eenzaamheid met enkele Godzaligen. Dezen kiezen soms ook, om wat vrijer te zijn, plaatsen die eenzamer zijn dan de gewone, om zich met vasten en bidden of met dankzegging bezig te houden.

Het is een afzondering voor een tijd, niet voor het hele leven, zoals [sommige] roomsen in hun kloosters, die niets anders zijn dan meststallen, moordkuilen en onreine Sodoms. Of zoals de kluizenaars en heremieten, en degenen onder hen die zich binnen vier muren laten inmettelen, of die in bossen en wildernissen hun woonplaats kiezen. Deze manier van leven verfoeien wij, zelfs afgezien van de bijgelovigheden en de andere vuiligheid. Want:

1. Het is tegen de instelling van God, Die de mens als een wezen geschapen heeft dat gezelschap behoeft. God zei:

Het is niet goed, dat de mens alleen zij (Gen. 2:18).

2. *God wil dat wij ons licht zullen laten schijnen voor de mensen, opdat zij onze goede werken mogen zien en onze Vader Die in de hemelen is, mogen verheerlijken (Matth.*

5:16). God wil ook dat wij onze gaven ten nutte, tot bekering en opbouw van de andere mensen zullen aanleggen. Hiertoe hebben wij talenten ontvangen met het bevel: *Doet handeling totdat ik kom (Luk. 19:13).*

3. De voortdurende eenzaamheid belet ons ons verdorven hart te leren kennen, ons daarover te vernederen en te trachten het te heiligen. De gelegenheid ontbreekt, waardoor het verdorvene zou opkomen. Als het hart goed was en de zonden alleen door de uiterlijke omstandigheden in het hart kwamen, dan zou men de eenzaamheid mogen zoeken. Maar nu heeft de verdorvenheid haar zetel in het hart en het is niet minder zondig als het geen gelegenheid heeft om de kop op te steken dan wanneer het die gelegenheid wel heeft. Men kan het hart niet genezen van de zonden die erin liggen. Men leert al doende, met steeds te vallen en op te staan.

In de eenzaamheid kan men door de voorbeelden en woorden van anderen niet opgewekt worden, evenmin als men door zijn voorbeeld en woorden anderen kan opwekken. Men kan de gemeenschap der heiligen die wij belijden, niet oefenen. Men zal door de voortdurende eenzaamheid eerder een beest of een duivel, dan een engel worden.

Pred. 4:9, 10: Twee zijn beter dan één... Want indien zij vallen, de een richt zijn metgezel op; maar wee den ene die gevallen is, want er is geen tweede om hem op te helpen.

De eenzaamheid moet slechts voor *een tijd* zijn, hetzij van enige uren of van enige dagen.

De afzondering voor een bepaalde periode vindt plaats om des te vrijer en des te ernstiger bezig te zijn in Godzoekende oefeningen. Eenzaamheid te zoeken om een

periode slechts lui of in ledigheid door te brengen, is beestenwerk. Om des te vrijer hetzij alleen of met iemand anders te zondigen, is een gruwel. Zoals het doel heilig is, zo moet men vervolgens ook met heilige dingen bezig zijn, met bidden, lezen, mediteren, zingen en met ootmoedige omgang met God.

Spr. 18:1: *Die zich afzondert, tracht naar wat begeerlijks; Hij vermengt zich in alle bestendige wijsheid.*

Het maakt niet uit welke plaats voor de eenzaamheid gekozen wordt. Men kan gaan wandelen en ergens in een eenzaam veld gaan zitten, of, men heeft een landhoeve of een tuin.

2. Een eenzame gestalte van de ziel

Men moet altijd streven naar een eenzame gestalte van het hart, zodat men eenzaam kan zijn in het midden van het gewoel der wereld en midden tussen de mensen. Dat betekent: los te zijn en bevrijd van alles wat op de wereld is, zoals de eer van mensen, hun liefde, de rijkdommen, zinnelijke genoegens en hun plezieren. Het is vrij te zijn van alle schepselen, zodat die ons niet beheersen, onze harten innemen, ons verwarren en verontrusten. Men moet echter dat alles slechts als heer en meester gebruiken, voor zover zij ons ten dienste kunnen zijn op onze reis naar de eeuwigheid. Net zoals een vreemdeling doet die slechts doorreist. En als men in kruis en verdrukking komt, dan moet men niet omzien naar hulp of troost van schepselen, maar men moet in die eenzame gestalte dan op God zien.

Ps. 102:8: *Ik ben geworden als een eenzame mus op het dak.*

Ps. 22:21: *Red mijn ziel van het zwaard, mijn eenzame van het geweld des honds.*

Ps. 35:17: *Breng mijn ziel weder van hunlieder verwoestingen, mijn eenzame, van de jonge leeuwen.*

Bij deze voortdurende eenzaamheid hoort ook het leven met God. Los van de schepselen zijn en met God verenigd hoort samen te gaan. Zo wandelde Henoch met God (Gen. 5:22). En Noach (Gen. 6:9). En David. Ps. 16:8: *Ik stel den HEERE geduriglijk voor mij.* En Asaf. Ps. 73:28: *Maar mij aangaande, het is mij goed nabij God te wezen.*

In deze eenzame gestalte moet men onder de mensen verkeren, maar men moet zich ook in de gewone tijd van zijn [godsdiens] oefening van de mensen afzonderen.

3. Buitengewone eenzaamheid

Maar behoudens die voortdurende eenzame gestalte en de afzondering tijdens de gewone godsdiens oefening, vormt het een bijzonder middel tot groei in de Godzaligheid als men soms een buitengewone tijd neemt waarin men, hetzij enige uren of enige dagen, zich geheel afzondert van het gezelschap van de mensen. Maar ieder moet hierbij te werk gaan naar zijn lichamelijke of geestelijke toestand.

Het dagelijks beroep van sommigen staat het niet toe. Als zij zoveel tijd zouden nemen als zij zouden willen en als anderen kunnen nemen, dan zouden ze zichzelf en hun huisgezin schade toebrengen en misschien ruïneren. Ze zouden hun kinderen zonder verzorging laten rondlopen en de Godzaligheid zou erdoor gelasterd worden.

De Heere is niet aan de middelen gebonden en als iemand met een teer geweten dit buitengewone middel niet kan gebruiken, dan geeft de Heere vaak wel meer invloeiingen dan zij langs de andere weg hadden kunnen krijgen.

De geestelijke toestand van sommigen laat het niet toe dat ze lang eenzaamheid zouden gebruiken. Ze zijn nog kinderkens in de genade, zodat ze de tijd niet op een juiste wijze zouden kunnen doorbrengen, of ze zijn aan bijzondere beproevingen en

aanvechtingen onderworpen, die door eenzaamheid vaak vermeederen. Zo zou hun eenzaamheid verdorven worden.

Dezen, zowel de aangevochtenen als de kinderkens, raden wij aan, dat ze de buitengewone eenzaamheid evenwel niet geheel nalaten, maar dat ze er een kortere periode voor nemen. Ze moeten, zonder dat ze er teveel op gericht zijn iets groots en buitengewoons te doen of buitengewoon bewogen te worden, in een stille toewending tot God en in een verwachtende gestalte uitgaan en zich zo wat eenzaam ophouden. Als de Heere hun voorkomt, laten ze dan de gemoedsbewegingen volgen; als de gemoedsbewegingen snel overgaan, moeten ze weer verwachtende zijn. De Heere komt hierop wel eens terug. En als ze merken dat ze in ijdele en zondige gedachten afdwalen, of dat de beproevingen heftiger worden, en die hun te machtig worden, dan is het tijd om weer naar huis te gaan. Het zal toch niet zonder vrucht zijn. De Heere, Die niet tevergeefs gezocht wil zijn, zal hen nog wel verheugd maken omdat ze de Heere hebben willen zoeken. Hun gestalte zal nog wel iets Godzalig zijn.

Maar die meer tijd en gelegenheid hebben, die moeten ook wat meer tijd nemen. En al gaat het soms niet goed en al moeten ze soms gewond en verslagen thuiskomen, dan moeten ze het weldra hervatten. De Heere ziet op het oogmerk en dat is Hem steeds aangenaam.

4. Opwekking tot eenzaamheid

Welaan dan kinderen Gods, zoek het aangezicht van uw Vader in het verborgene. Neem soms tijd en zoek eenzame plaatsen om daar te worstelen, te bidden, te schreien, te roepen, te wachten op de vertroosting des Heeren. Want:

1. Dat deed de Heere Jezus, Die ons een voorbeeld heeft nagelaten, opdat wij in Zijn voetstappen zouden wandelen. Dan ging Hij uit naar een woeste plaats om te bidden (Mark. 1:35). *Dan krom Hij op een berg alleen* (Matth. 14:23). Dan nam Hij de hof Gethsémané tot Zijn gewone bidplaats (Luk. 22:39).

Deze gewoonte hebben ook de heiligen gehad. Abraham (Gen. 15), Izak (Gen. 24:36), Jakob (Gen. 32). Veel Godzaligen hebben zich daar uitnemend wel bij bevonden. Volg hen dan na en doe ook zo. En als u buitengewoon verlangend bent om daarin uit liefde Jezus na te volgen, wees ervan verzekerd, dat Hij u ook in liefde zal ontmoeten en uw arbeid aangenaam zal belonen.

2. Het is nodig om steeds weer te herstellen van die wangestalte die wij in het aardse gewoel steeds weer oplopen. Het aardse gewoel is zeer geschikt om de innige omgang met God te verstoren en om ons van God te vervreemden. Hier ziet het oog iets, daar hoort het oor wat, waardoor onze hartstochten bewogen worden en waardoor men afgetrokken wordt om op de zaak te letten. Zo worden onze begeerten opgewekt en die opgewekte begeerten veroorzaken dikwijls zondige daden die de ziel kwetsen en bezoedelen.

Er is een betoverende kracht in de schepselen om ongemerkt ons hart te stelen. Wij merken dat vaak pas wanneer we het kwijt zijn. Overal zijn valstrikken en gelegenheden, de ene keer tot eergierigheid, de andere keer tot afgunst, dan tot ijdele woorden, dan om te verlangen naar rijkdom, dan tot pronkerij, dan tot oneerbare hartstochten. Is het daarom niet zeer nodig om het hoofd van tijd tot tijd uit de gebreken op een bijzondere wijze op te heffen en zich in zoete vrijheid en losheid van schepselen te herstellen? De eenzaamheid is daarvoor een bijzonder middel. Men vindt er God menigmaal en men keert met een versterkt hart weer tot zijn beroep.

3. Men raakt dikwijls meer en meer toegesloten. Het hart is hard, de ogen weigeren te tranen, men wordt lusteloos en dor. Maar als men dan eens een buitengewone eenzame plaats zoekt, dan krijgt het hart vaak ruimte. Het wordt week, men kan zijn nood inniger klagen, de geestelijke begeerten tot velerlei zaken vermenigvuldigen, men raakt aan het smeken, aan het schreien, men kan aanhouden en bidden dat het het hart raakt. En al heeft men soms niet veel meer gekregen dan te hebben mogen en te hebben kunnen bidden, toch gaat men met een stille blijdschap naar huis. Men denkt vaak aan die buitengewone plaatsen en ze zijn ons een Bethel van Jakob.

4. De Heere is zo goed dat Hij Zijn kinderen in die eenzame plaats op een buitengewone wijze ontmoet. Ook al raakt alles in het eenzame soms overhoop, al wordt men met een dikke duisternis overdekt, ook al verbergt de Heere Zich voor een tijd, al wordt men ongelovig, dor en geheel leeg, toch ondersteunt de Heere in het verborgene en Hij laat worstelen. Op dat worstelen komt de Heere wel op een buitengewone wijze over en Hij openbaart Zich dan aan hen met zo'n helderheid, dat het licht hun te heerlijk en te sterk is. Een andere keer met zo'n vriendelijkheid en liefde, dat ze er als het ware van verzadigd worden. Dan weer met zo'n verzekering van zijn genade en van hun eeuwige zaligheid, dat het hun genoeg is. Hij leidt hen in de binnenkamer en toont hun Zijn eeuwig voornemen en liefde tot hen. Hij toont hun het verbond der verlossing tussen de Vader en Christus voor hen opgericht, de wonderlijke menswording, de bitterheid van het lijden en sterven van Jezus, de noodzaak, de kracht van de volkomen voldoening, en dat voor hen. Hij toont hun Christus opstanding tot hun rechtvaardigmaking, Zijn heerlijke hemelvaart en het zitten aan de rechterhand des Vaders als hun advocaat. Dit en alles wat daarin vast is en de volmaaktheden van God die zich daarbij openbaren, zien ze in een heel ander licht en het heeft een heel andere uitwerking op hun hart dan ooit eerder. Zo voert Hij hen in het wijnhuis en Zijn liefde is de banier over hen. Zo worden ze dronken in liefde.

Toen Jakob zich op een eenzame plaats neerlegde en toen de Heere Zich zo aan hem openbaarde, zei hij: *Gewisselijk is de HEERE aan deze plaats. Dit is niet dan een huis Gods en dit is de poort des hemels* (Gen. 28:16, 17).

Toen hij geworsteld had op een eenzame plaats, aan de andere zijde van de rivier Jabbok, toen zegende de Heere hem en Hij gaf hem de naam Israël. Het had zo'n kracht op zijn hart, dat hij zei: *Ik heb God gezien van aangezicht tot aangezicht en mijn ziel is gered geweest* (Gen. 32:30).

Toen Mozes eenzaam in de woestijn was, toen verscheen de Heere hem in het braambos en Hij gaf hem die genade dat hij gezonden werd om het volk Gods uit Egypte te verlossen.

Toen Petrus op het platte dak aan het bidden was, toen viel hij in een vertrekking van zinnen en de Heere openbaarde hem de roeping der heidenen.

Nu dan, verlangt u naar bijzondere openbaringen, naar buitengewone vertroosting, zoek eenzame plaatsen op. U zult ervaren dat God goed is aan degenen, die Hem zoeken. U zult merken dat uw ziel blinkend weer naar huis zal terugkeren.

5. Waarschuwingen

Maar als u nu de tijd en de plaats hebt gekozen en als u heen gaat:

- a. Let er dan op dat u niet gezet bent op veel. Eis niet streng naar de arbeid. Zoek geen moed in uzelf, maar kom klein, leeg, uitziende, naar de Heilige Geest, opdat Die u zou leren bidden.

- b. Let erop en waakt ervoor dat u niet bezet bent met andere gedachten, die betrekking hebben op uw beroep of op iets anders. Maar houd u voor die periode alsof u alleen met God in de wereld was en werp weg, doe afstand van alles wat bij u opkomt.
- c. Wacht u vooral voor uw boezemzonde. Dat zou uw eenzaamheid buitengewoon bezoedelen en het zou de zegen van u weren.
- d. Houd u voortdurend bezig met bidden, met danken, met verwachten, met lezen, met zingen, al is het dan niet gevoelig en al wil uw hart niet mee. De Heere zal behagen hebben in uw pogingen en zal u een zegen geven.

*Zie toe, houd u eenzaam heilig.
Anders is het daar niet veilig.
Wanneer houdt men heilig 't eenzaam?
Als men is met God gemeenzaam.*

Hoofdstuk 35

DE GEESTELIJKE OVERDENKING

1. Meditatie

Aan de eenzaamheid verbinden wij de heilige meditatie of de geestelijke overdenking. Dat is een godsdienstige oefening waarbij een Godzalige met een van de aarde afgewend en ten hemel verheven hart God en Goddelijke dingen die hem van tevoren bekend waren, herdenkt en hij met zijn gedachten dezelve beschouwt, om daardoor verder ingeleid te worden in de kennis van de Goddelijke verborgenheden, om ontstoken te worden in liefde, vertroost en tot een levendige werkzaamheid opgewekt te worden.

2. Een godsdienstige oefening

De geestelijke overdenking is een godsdienstige oefening. Het is niet leeg zijn, zich lijdelijk en slechts als ontvangend op te stellen, het zich laten bestralen door de Goddelijke volmaaktheden en verborgenheden zoals een spiegel door de zon bestraald wordt, maar het is een activiteit. De ziel is bezig met het beschouwen en dat te overwegen, het toe te stemmen en zich daarin te vermaken, te verwonderen en zich op te wekken.

Soms verschijnt de Heere aan iemand, zonder dat men zich ertoe had gezet. De ziel die openbaring bemerkt, laat zich stilletjes leiden, volgt al zachtjes en werkt daarmee. Soms neemt men voor zich met overdenking bezig te houden. Men gaat wandelen of men kiest een andere eenzame plaats en zet zich ertoe. Sommigen zijn nog klein in de genade en omdat ze niet veel weten, kunnen ze ook niet veel overdenken.

Anderen zouden wel meer kunnen overdenken, maar ze staan zichzelf meteen al in de weg, omdat ze het laatste het eerst willen hebben. Ze willen beginnen met een helder licht en gevoeligheden, met vergenoeging en zoetheid, terwijl die zaken echter aan het einde komen en het doel zijn waarom men de overdenking begint.

Maar de verstandigen stellen zich de volmaaktheden van God voor ogen, Zijn werkingen in de natuur en in de genade en Zijn handelingen met hen. Ze brengen dat zo in de gedachten alsof ze een boek lezen en laten dat op hen inwerken. Dan overwegen ze dat in een heilige samenspraak met God. Dan danken ze. Dan bidden ze. Dan verblijden ze zich daardoor. Dan vragen ze en ze verwachten antwoord. Dan versterken zij hun geloof daardoor en zo houden ze zich bezig en ingespannen. Als hun het ene ontgaat, dan beginnen ze weer wat anders. Als ze in te hoge zaken bezig zijn geweest, zodat zij er duister door worden, dan dalen ze neer en beginnen over hun vroegere ervaringen en over de weg waarlangs God hen heeft geleid.

3. Het vereist een afgewend en verheven hart

De overdenking moet zijn met een afgewend en verheven hart. Het is niet genoeg dat men voor de gewone meditatie een eenzame plaats opzoekt. Maar de ziel zelf moet in een eenzame gestalte zijn, dat is afgewend van alles wat op de aarde is en verheven tot de onzichtbare dingen, alsof men alleen met God op de wereld was.

Men legt alle zorg, alle verlangens, alle aardse bezigheden voor die tijd af. Men keert zich hemelwaarts tot God. Niet dat men terstond in de verheven toestand is, maar men zet zich ernaar. Men heeft daartoe uitschietende verzuchtingen om hulp, met

afwending en toewending om de komst van licht en genade. Terwijl men zo werkzaam is om een bekwame gestalte te hebben, begint men te denken en te overdenken. De ziel is leeg en zoekt vervulling en stof waardoor zij al denkend gevoed zou mogen worden. Ze biedt zich aan. Ze stelt zich open. Ze ziet uit. Ze verwacht en werkt.

4. Een Godzalige

De overdenker moet een Godzalige zijn. Naar dat het hart is, zijn ook de gedachten. Een onbekeerde, een natuurlijk mens heeft ook zijn overdenkingen, echter overdenkingen die met zijn natuurlijke staat in overeenstemming zijn. Hij sluit de ogen om verkeerdheden te bedenken (Spr. 16:30). Hij heeft een hart dat ondeugdzaam gedachten smeedt (Spr. 5:18). Hij overdenkt, hij brengt in gedachten zijn vroegere goddeloze daden. Hierin vermaakt hij zich opnieuw. Hij overdenkt het ongelijk dat zijn naaste hem heeft aangedaan en wordt opnieuw toornig en verbitterd. Hij kent God noch Zijn genadewerk. Hij heeft er ook geen zin in en daarom kan hij er niet aan denken en wil het ook niet. Het beste van al zijn gedachten is bezig te zijn om kennis van het Woord te verkrijgen. Maar het doel dat hij heeft, deugt niet, want het is om geacht te worden als een verstandig mens en om ook wat te weten en te zeggen.

Maar de geestelijke overdenking is het werk van een Godzalige. Die heeft geestelijk licht en leven, de een minder, de andere meer. Hij kent God en verlangt naar God. Daarom trekt zijn hart telkens naar God. Hij had iets van God gezien en gesmaakt en dat was hem zo zoet en vermakelijk, dat hij het niet kan vergeten. Zo komt het hem steeds weer in de gedachten. Hij wilde het wel weer en hij wilde wel meer hebben. Dat overdenken geeft hem weer nieuwe aangenaamheid erover en het wekt zijn verlangen op.

5. Geestelijke zaken zijn het voorwerp

Het onderwerp van deze overdenking wordt gevormd door Goddelijke zaken die hem van tevoren bekend waren. Er is een onderzoekend denken en een overdenken van zaken die men nog niet kent maar wil leren kennen. Maar deze overdenking is een praktische overdenking van zaken die men kent en waarbij men door het overdenken opnieuw bewogen wil worden.

De geestelijke overdenker die zich tot geestelijke overdenking wil zetten, volgt soms wat hem in de gedachten komt en volgt zo de Geest van het een tot het ander, zonder een keus te maken. Als hij een keus wil maken en zich bij dat ene wil houden, dan loopt het niet en wil het niet verder komen. Daarom moet men maar volgen, alsmede de gemoedsbewegingen die uit het overdenken voortvloeien, van bidden, danken, liefde, voornemens opvolgen.

Soms is het hart leeg en komen er geen gedachten op. Het zou afdwalen. Dan kiest men een zaak waarover men denken wil. Het is dan goed dat men in het begin iets neemt, dat gemakkelijk te overdenken is, zoals bijvoorbeeld de weg waarlangs de Heere ons vanaf onze kinderjaren geleid heeft. Uit welke ouders is men geboren? Wat is in het huisgezin voorgevallen? Hoe is men opgevoed? Hoe heeft men zich gedragen? Waar is men naar school geweest en waar heeft men gewerkt? Wat is daar gebeurd? Welke zonde heeft men in zijn jeugd begaan? Hoe is het verder gegaan en hoe heeft men in zijn jeugd geleefd? Welke voorspoed en welke tegenspoed heeft men gehad? Langs welke wegen heeft de Heere ons tot de middelen der zaligheid gebracht? Wat waren de eerste ritselingen van de bekering? Door welke weg van vallen en opstaan is men tot hier gekomen? Als men zo gaat van periode tot periode, van ontmoeting tot ontmoeting, van plaats tot plaats, van gezelschap tot gezelschap, dan zal dat steeds bijzondere gemoedsbewegingen in ons verwekken. Maar in deze

overdenkingen moet men het hart op God gericht houden. Men moet iedere zaak overdenken met betrekking tot de hand van God.

Men kan ook voor de geregelde overdenking zich bepalen tot het werk van de verlossing, waarbij men begint bij de eeuwige verkiezing, en verder gaat tot de val en vandaar tot de belofte van de Borg en Middelaar, tot de komst van Christus in het vlees, Zijn leven en daden, Zijn lijden en sterven. Men blijft bij ieder punt wat staan en ziet of het enige bewogenheid in ons verwekt. Het haastig overdenken neemt de vrucht weg.

Men kan zich ook het werk van de schepping voor de geest halen, van de onderhouding en regering en hoe alles nauwgezet door de voorzienigheid van God wordt uitgevoerd. Hoe iedere zaak betrekking heeft op deze en gene eigenschappen van God die zich in die werken vertonen.

6. God is de oorzaak

Het geestelijk overdenken is een werk van Gods Geest. De gelovige is daar vanuit zichzelf niet bekwaam toe, zoals we dat niet alleen uit ervaring, maar ook uit de Schrift leren.

2 Kor. 3:5: Niet dat wij van onszelven bekwaam zijn iets te denken als uit onszelven; maar onze bekwaamheid is uit God.

God geeft eerst leven in de ziel. Dat leven wekt God telkens op om voedsel te begeren en te zoeken. Hij doet de zaken in de gedachten komen en stuurt de gedachten om over dat geestelijke na te denken. Als de mens geestelijk leven heeft, kan dat leven niet leeg zijn. Het beweegt zich door het denken en omdat het leven van boven afkomstig is, wil het weer naar boven. Als het niet door de verdorvenheid van de natuur onderdrukt zou worden, dan zou het zonder verhindering altijd boven leven in heilige beschouwingen. Maar nu het onderdrukt wordt, worstelt het erom; het borrelt op tot geestelijke overdenking.

Ps. 45:2: Mijn hart geeft een goede rede op.

Daarvoor is echter een steeds invloeiende, verheffende en onderhoudende werking van de Heilige Geest nodig. Hierdoor overdenkt de wedergeborene, maar zo, dat hij bewogen wordt door de Geest Gods.

7. Het doel is de groei van het geestelijke leven

Het doel en oogmerk van de overdenking is in het algemeen de opbouw en de groei van het geestelijke leven. In het bijzonder heeft men als doel:

- a. Zich aan God gewennen en met God gemeenschap onderhouden, omdat dat de zaligheid van de ziel is.
- b. Zich in God te verlustigen en te vermaken. In Zijn aangezicht is verzadiging van vreugde.
- c. Ontstoken te worden in de liefde Gods. Gods liefde te geloven en te ervaren, en wederom zoetelijk bewogen te worden in de liefde tot God.
- d. vertroost te worden in onze zwaarvoedigheid. Want door het herdenken van de dagen vanouds, door het overdenken van de werken en de volmaaktheden van God vindt de ziel gewoonlijk troost en verkwikking.
- e. Om verlevendigd te worden in de heiligmaking. Want door die geestelijke overdenking, beschouwing, alleenspraken krijgt de ziel een innerlijke goede gestalte. Ze heeft ondervonden hoe goed het is nabij God te wezen en ze weet dat de zonden haar daarvan zouden afhouden. Ze heeft Gods heiligheid gezien en hoe waard de Heere het is om gehoorzaamd te worden. Ze heeft God meer lief

gekregen. Zo wordt zij door de overdenking vaardiger om de weg van de geboden des Heeren te lopen.

Deze zaak bedoelt men wel en de Heere geeft ze ook wel op de overdenking, maar niet altijd. Het gebeurt meermalen dat de overdenking zeer dor is, dat men er geen lust noch zoetigheid in heeft, zodat men ermee moet stoppen. Dat is soms de wijze en soevereine beschikking van God. Soms ontstaat dit omdat men de overdenking niet als gewoonte kent, en niet ervaren is in dit hemelse werk. Soms wordt het veroorzaakt door onze lusteloosheid tot het werk en door de wangestalte van de ziel in het werk. Doch wij moeten het werk daarom niet nalaten, maar het op andere tijden opnieuw hervatten. Als men niet lang bezig kan zijn, moet men het bekorten. Men zal ondervinden dat het niet tevergeefs is.

8. Opwekking

Welaan dan, liefhebbers van God en van de heiligheid, leer deze verborgen en weinig beoefende kunst. Want:

1. God beveelt het. Zoals u in andere zaken God moet en wilt gehoorzaam zijn, doe het dan ook in deze plicht. Zie hier het bevel:

Joz. 1:8: *Dat het boek dezer wet niet wijke van uw mond, maar overleg het dag en nacht, opdat gij waar neemt te doen naar alles wat daarin geschreven is; Want alsdan zult gij uw wegen voorspoedig maken en alsdan zult gij verstandiglijk handelen.*

Deut. 8:2: *En gij zult gedenken aan al den weg dien u de HEERE Uw God deze veertig jaar in de woestijn geleid heeft.*

2. Overdenk de voorbeelden der heiligen en stel ze u als voorbeelden voor ogen.

De gezegende maagd Maria: Luk. 2:19: *Doch Maria bewaarde deze woorden alle te zamen, overleggende die in haar hart.*

David: Ps. 63:7: *Als ik Uwer gedenk op mijn legerstede, zo peins ik aan U in de nachtwaken.* Ps. 5:2: *Versta mijn overdenking.* Ps. 19:15: *Laat de redenen mijns monds en de overdenking mijns harten welbehaaglijk zijn voor Uw aangezicht.*

Asaf: Ps. 77:6, 7: *Ik overdacht de dagen vanouds, de jaren der eeuwen. Ik dacht aan mijn snarenspeel, in den nacht overlegde ik in mijn hart; en mijn geest onderzocht.*

3. Het hoort bij de aard van de kinderen van God om daar zin in te hebben. Het hart trekt erheen en u acht hen gelukkig die het doen. Waarom zou u de nieuwe mens tegenstaan? Eilieve, volg hem toch op. Zie hier:

Ps. 1:2: *Maar zijn lust is in des HEEREN wet en hij overdenkt Zijn wet dag en nacht.*

4. Daarin ligt alle zoetigheid, dat is nuttig werk.

Ps. 104:34: *Mijn overdenking van Hem zal zoet zijn; Ik zal mij in den HEERE verblijden.*

Ps. 139:17, 18: *Daarom, hoe kostelijk zijn mij, o God, Uw gedachten; Hoe machtig veel zijn haar sommen!... Word ik wakker, zo ben ik nog bij U.*

Wat steken daar toch veel nuttigheden in. Het is met God omgaan, Zijn vriendelijkheid te genieten, een eerste proeve van de hemel te smaken, naar Zijn beeld veranderd te worden en de glans van Zijn heerlijkheid op zich te hebben. Het is alles genieten waarin uw ziel zin heeft. Wat kunt u meer wensen op deze aarde?

Wel dan, begin aan deze oefening. Wen u eraan. Het is in het begin moeilijk en zwaar werk. Daarna zal het wel aangener worden. De Heere zal u niet vergeefs laten zoeken.

Ik zal u geen regels voorschrijven. Begin maar en u zult zelf wel ervaren welke manier voor u het beste is. Alleen ga eraan beginnen met de bedoeling om gedurende die tijd nergens anders aan te willen denken, alsof u uit de wereld stapte. Laat het hart al biddend uitgaan om de Geest en om te hulp komende genade en leiding. Als u merkt dat u niet kunt beginnen, lees dan iets uit het Woord of zing een Psalm.

Hoofdstuk 36

HET ZINGEN

1. Zingen

Zingen is een godsdienstige oefening, waarbij men met een passende stembuiging God bidt, dankt en looft.

Het is een godsdienstige oefening, omdat men de geschiktheid en aangenaamheid van de stem gebruikt om bij zichzelf en anderen bewogenheid op te wekken in de onderhandelingen met God. God heeft de mens de stem gegeven om zijn gedachten aan anderen bekend te maken. Hij heeft de mens de bekwaamheid gegeven om de stem te buigen, hoog en laag, langzaam en snel, en daardoor een aangenaamheid en zoetigheid in de stem te geven. God wil dat men zijn stem ook zal gebruiken in het bidden, danken en spreken tot Hem.

Hoogl. 2:14: *Doe Mij uw stem horen.*

Aangezien de stembuiging op de juiste maat in staat is om onze harten te ontsluiten en onze aandoeningen op te wekken, daarom wil God ook dat wij onze harten al zingende tot Hem verheffen.

Kol. 3:16: *Zingende den Heere met aangenaamheid in uw hart.* Doch de stem en de melodie op zichzelf is voor God niet aangenaam, maar de bewogenheid van het hart over de geestelijke zaken die men aan de Heere voorlegt terwijl men zingt. De stem en de melodie vormen een middel om de harten van onszelf en van degenen die ons horen te vergeestelijken en hemelwaarts te heffen.

2. De stem

Bij het zingen hoort *een passende stembuiging*. Men kan zingen zonder [de regels der] kunst als men in eenzaamheid een genegenheid tot zingen heeft. En als men de zaken die men leest (zonder dat ze in dichtvorm opgesteld zijn) of die het Godzalige hart opgeeft, met een stembuiging hoog en laag, langzaam en snel, niet volgens de kunst maar volgens de bewogenheid van het hart weergeeft. Een zeer Godzalige landman die ik zeer goed heb gekend, was gewoon te zeggen: 'Als ik eenzaam op mijn land ben, dan kan ik alle Psalmen zingen, hoewel ik er de wijzen niet van ken.' Veel Godzaligen zullen dit uit eigen ervaring bevestigen.

De Heere heeft sommige mensen de talenten gegeven om kunstige muziekstukken te componeren, die wonderlijk de gevoelens van het hart weergeven, die wonderlijk de aandoeningen gaande maken. Zoals de bouwers van de ark van Noach geen nut hadden van hun bouwen, want het was allemaal voor Noach en zijn familie, zo gaat het hiermee ook vaak. Veel muzikanten sloven zich uit, maar het nut ervan is voor de Godzaligen. De hele wereld is van hen, en alles wat erin is. Zo mogen zij ook vrij gebruiken wat door de kunst is samengesteld. Zoals iemands hart is, zo wordt het door de muziek bewogen. Een natuurlijk mens wordt slechts natuurlijk bewogen, een geestelijk hart brengt de melodie over op geestelijke stukken.

3. Op verschillende toon

Sommige muziekstukken klinken op een statige en waardige toon, waardoor het hart tot waardigheid en eerbied bewogen wordt. Zo zijn onze Psalmen Davids die in de kerk gezongen worden. Sommige muziekstukken gaan op een droevige en klagende

toon. Hierdoor wordt men bewogen tot droefheid, ja, zelfs tot wenen. Andere gaan op een juichtoon. Hierdoor wordt het hart opgetild en tot juichen verheven. Zo is het gezang van de Schotse kerk over de Psalmen. Andere gaan op een trippeltoon. Hierdoor wordt het hart opgewekt tot blij gehuppel en tot opspringen. Zo zei Hanna van haar hart: *Mijn hart springt op van vreugde in den HEERE* (1 Sam. 2:1). Andere gaan op een strenge, felle toon, waardoor het hart in toorn ontstoken wordt en als het ware wraak eist.

Als het hart geestelijk is, dan zal het geestelijke hart door die tonen dezelfde geestelijke aandoeningen ervaren. De aandoeningen zullen betrokken worden op God, hetzij al biddende of juichende of vrolijk dankende en lovende.

Hierdoor blijft men niet in die melodie hangen, maar ze gaat samen met geestelijke zaken en de geestelijke zaken gaan samen met de melodie. En beide verenigen zich met het hart. Het kan zijn dat het hart in zo'n gestalte is, dat het de zaken en de melodie voortbrengt; het kan ook zijn dat de zaken en de toon het hart in beweging zetten. Hoe aangenamer de stemmen of instrumenten zingen of spelen, des te meer wordt het hart aangedaan. Toen aan Elisa door koning Josafat en twee andere koningen het gevaar van hun legers voorgesteld werd zij hadden geen water zei hij: *'Nu dan, brengt mij een speelman. En het geschiedde als de speelman op de snaren speelde, dat de hand des HEEREN op hem kwam'* (2 Kon. 3:15). Door het spelen werd zijn geest levendig en hij ontving de openbaring dat zij water zouden krijgen, toen hij in een gepaste gestalte was geraakt.

4. Het werk van engelen en van heiligen

Het zingen is al vanaf het begin van de wereld door de schepselen gedaan. De engelen, die op de eerste dag werden geschapen, verheerlijkten God toen zij de vijf volgende scheppingsdagen zagen:

Job 38:7: *Toen de morgensterren te zamen vrolijk zongen en al de kinderen Gods juichten.* Niet alles wat voor de tijd van Mozes plaatsgevonden heeft, is ons geschreven, maar het is aannemelijk dat de Godzaligen zich al vanaf de tijd van Adam af verkwikt hebben met zingen.

Job, van wie aangenomen wordt dat hij ongeveer in de tijd van Abraham geleefd heeft, maakt in zijn boek melding van het zingen: Job 35:10: *Waar is God, mijn Maker, Die Psalmen geeft in den nacht?*

Toen de kinderen Israëls uit Egypte droogvoets door de zee gegaan waren, loofden zij de Heere met gezang. Ex. 15:1: *Toen zong Mozes en de kinderen Israëls den HEERE dit lied.*

De negentigste Psalm draagt het opschrift: *Een gebed van Mozes.* Mozes gaf, toen hij ging sterven, de kinderen Israëls een lied dat hem door de Heere ingegeven was (Deut. 31:16-30).

Toen Sisera verslagen was, hief Debora een lied op (Richt. 5:1).

David was lieflijk in de Psalmen (2 Sam. 23:1). Het was zijn dagelijks werk om de Heere met instrumenten te zingen en zijn stem en hart tot God te verheffen. De Heere heeft door Zijn goedheid zijn Psalmen aan ons in Zijn woord gegeven. Die stof hebben wij. Maar de Hebreeuwse dichtkunst is voor het grootste deel voor ons verborgen, evenals de melodieën.

5. Hebreeuwse muziek

Ik ben van mening, dat al de muziek die nu in de wereld is, niet vergeleken kan worden bij de muziek van David. Ik geloof dat de melodie toen gemaakt werd naar de beweging van het hart, dat ze die zeer passend weergaf. En dat de melodie die uit zo'n

gestalte opkomt, ook wonderlijk machtig was om zulke bewegingen in anderen op te wekken. De melodie van een Psalm kon dus niet voor een ander lied gebruikt worden, omdat de melodie steeds slechts bij de gemoedsbeweging en bij het woord dat die beweging uitdrukt, paste. En dit alles met zo'n aangename aaneenschakeling van tonen, gemoedsbewegingen en woorden, dat het allen die het hoorden, verrukte. Onze muziek doet dat niet. Wij zingen gewoon een melodie of die nu bij de bewogenheid van het hart en bij de woorden past of niet. En aangezien toen de dicht- en zangkunst voornamelijk zo was, daarom was het niet goed mogelijk de wijze van de dichtkunst van David te ontdekken, noch minder zijn melodie, hoewel hier en daar iets gevonden wordt dat men in de Griekse, Latijnse en in onze Nederlandse dichtkunst vindt.

6. Opwekking tot zingen

David heeft niet alleen zelf gezongen, maar hij wekte ook steeds ieder op om te zingen. Hij heeft zijn Psalmen doorgegeven om gezongen te worden in de tempel door de daarvoor aangestelde opperzangmeesters, dat zijn de voorzangers. De teksten zijn teveel dan dat we ze hier zouden neerschrijven. Na de tijd van David hebben wij ook Psalmen bij de profeten en [we lezen] veel opwekkingen om te zingen. Onder die profetieën zijn opwekkingen dat men de Heere met zingen zou loven in de dagen van het Nieuwe Testament.

Jes. 12:5: *Psalmzingt den HEERE, want Hij heeft heerlijke dingen gedaan.*

Jes. 27:2: *Te dien dage zal er een wijngaard van roden wijn zijn; zingt van denzelven bij beurte.*

Ps. 96:1: *Zingt den HEERE een nieuw lied, zingt den HEERE, gij ganse aarde.*

Niet alleen in het Oude Testament worden we opgewekt tot zingen, maar ook in het Nieuwe Testament.

Ef. 5:19: *Sprekende onder elkander met Psalmen en lofzangen en met geestelijke liedekens.*

Kol. 3:16: *Leert en vermaant elkander met Psalmen en lofzangen en geestelijke liedekens.*

Jak. 5:13: *Is iemand goedsmoeds? Dat hij Psalmzingt.*

1 Kor. 14:15: *Ik zal wel met den geest zingen, maar ik zal ook met het verstand zingen.*

Openb. 5:9: *Zij zongen een nieuw lied.*

7. Lieder van Luther, Lodensteijn, Marot, Beza

Met dit doel hebben verschillende Godzaligen geestelijke liederen gemaakt op verschillende melodieën. Luther is na de hervorming, naar het schijnt, de eerste geweest. Zijn liederen worden heden ten dage nog door de lutheranen in de kerken en bij ons particulier met stichting gezongen. In onze dagen heeft de ongeëvenaarde Jodocus van Lodenstein een liedboek gemaakt, dat met betrekking tot het geestelijke zonder weerga is. Cl. Marot heeft de eerste vijftig Psalmen van David in het Frans berijmd en Th. Beza de andere honderd. Claude Goudemelius, een beroemd musicus in Parijs, die ook tijdens de Parijse moord als martelaar omgekomen is, heeft melodieën gemaakt die volgens het oordeel van musici onverbeterlijk zijn. Petrus Dathenus heeft ze uit het Frans in het Nederlands gedicht op dezelfde melodieën.

Het was te wensen dat een kunstzinnig en Godzalig dichter er zijn werk van zou maken om ze beter en met de grondtekst beter overeenkomende te dichten, op dezelfde melodieën; en dat ze in de kerken tot openbaar gebruik aangenomen werden, zoals zeer juist door de Nederlandse kerken besloten is geen andere [liederen] in de kerk te gebruiken dan de Psalmen van David.

8. In Nederland wordt weinig gezongen

Het is verwonderlijk dat de Godzaligen in Nederland zo weinig zin hebben om te zingen en het ook zo weinig doen. Het is waar, het is de traagheid van onze natie, meer dan anderen, om weinig te zingen. Maar toch, de wereldse mensen zingen nogal. Het zijn echter ijdele liederen die het hart opwekken tot ijdelheid en onkuisheid. Maar de Godzaligen zijn meestal stom in dit opzicht. De een zegt: ik ben terneergeslagen. De ander: ik heb geen stem. De derde: ik ken de wijzen niet. De vierde: ik durf niet omdat de burenen het zouden horen. Ze zouden mij voor een geveinsde houden. Maar het scheelt niet zozeer hieraan als aan gebrek aan begeerte. Als het hart geestelijker was en vrolijker, dat zou men de Heere wel meer met vrolijk gezang loven en ons en anderen daardoor opwekken. Ik heb het niet alleen over het zingen in de kerk. Daar zingen velen zelfs niet mee en van sommigen is het al mooi, dat zij de Psalm zonder te zingen meelesen.

9. Opwekking

Het is daarom nodig dat ik iedereen opwek tot zingen, niet alleen van Psalmen maar ook van geestelijke liederen. Welaan, gelovigen, verdrijf die lusteloosheid. *Dient den HEERE met blijdschap, komt voor Zijn aanschijn met vrolijk gezang* (Ps. 100:2).
Want:

1. Wees ervan overtuigd dat het geen middelmatige zaak is. Het is niet zo, dat u het kunt doen of laten. Het is een bevel van God. God eist het van u. God wil door u op die manier gediend worden, zoals wij hierboven hebben aangetoond. Leg die en soortgelijke teksten voor u. Druk ze als een bevel op uw hart. Begin die plicht met een gehoorzaam hart. Breek uw mond open, dan zal uw gesloten hart opengaan.

2. God heeft het ingeschapen in de natuur van de mens. Zie dat in kindertjes van drie of vier jaar. Let erop hoe ze in het huis rondlopen, al zingende. Zie het zelfs in de natuur van de vogeltjes, hoe zij 's morgens al vroeg hun Schepper op hun wijze al zingende loven. Ga maar 's morgens naar buiten, of als u vogeltjes in uw huis hebt, dan hoort u het. Zullen de vogeltjes en de kleine kinderen u bestraffen? Zult u, terwijl u de beste reden ter wereld hebt om vrolijk te zingen, stom zijn en zwijgen?

3. Het is engelenwerk. *De engelen verheerlijkten God met gezang* (Job 38:7, Luk. 2:13,14; Openb. 5:11,12). Het is het werk van de kerk op aarde en in de hemel.

Openb. 5:9: *En zij zongen een nieuw lied, zeggende: Gij zijt waardig het boek te nemen en zijn zegelen te openen; Want Gij zijt geslacht en hebt ons Gode gekocht met Uw bloed, uit alle geslacht en taal en volk en natie.*

Openb. 14:3: *En zij zongen als een nieuw gezang voor den troon... en niemand kon het gezang leren dan de honderd vier en veertig duizend die van de aarde gekocht waren.*

Openb. 15:3: *En zij zongen het gezang van Mozes, den dienstknecht Gods, en het gezang des Lams, zeggende: Groot en wonderlijk zijn Uw werken, Heere.* Hebt u geen zin om te zingen, wat moet u dan in de kerk en in de hemel doen? En als u een begeerte hebt om de Heere met een eeuwig halleluja te verheerlijken, begin dan nu op de aarde.

4. God heeft er een buitengewoon behagen in als Zijn kinderen Hem met zingen loven. Waar men de Heere aangenaam looft door te zingen, komt de Heere met zegeningen.

Ps. 22:4: *Gij zijt heilig, wonende onder de lofzangen Israëls.*

Het is opmerkenswaard, wat gebeurde bij de inwijding van de tempel. *En het geschiedde dan, als zij eenpariglijk trompetten en zongen, ... dat het huis met een wolk vervuld werd... En de priesters konden vanwege die wolk niet staan om te dienen, want de heerlijkheid des HEEREN had het huis Gods vervuld* (2 Kron. 5:13,14).

Toen Josafat en zijn leger een vreugdegeroep en lofzang aanhieven, toen versloeg de Heere hun vijanden (1 Kron. 20:22).

Toen Paulus en Silas ter middernacht Gode lofgezangen zongen, werden de deuren van de gevangenis geopend en de banden van de gevangenen werden losgemaakt (Hand. 16:25, 26).

U dan, die ernaar verlangt om God welbehaaglijk te zijn, en die graag de komst van de Heere tot uw ziel heeft en die graag Zijn hulp heeft, gewen u tot zingen.

5. Het zingen brengt het hart, dat tijdens het bidden vaak onbewogen blijft, in beweging. Men zingt soms zo, dat de tranen onder het zingen op het boek druipen. Hebt u dat niet meermalen ondervonden? Heeft het zingen van anderen u ook niet wel eens opgewekt?

Welnu, anderen zullen ook door uw gezang opgewekt worden. Dat wisten de roomsen in Frankrijk, die daarom het zingen van Psalmen scherp verboden en wreed straftten, ook voordat ze de kerk uitroeiden. Welaan dan, wees niet zo stil, maar verhef uw stemmen in spijt van de duivel en van alle vijanden Gods, tot eer en verheerlijking van uw God. Hij heeft u zoveel goeds gedaan en doet dat nog, dat u Hem daarvoor met lofzangen moet danken. U moet dat ook doen om anderen mede op te wekken en om God met blijdschap te dienen. Dan zal het alle natuurlijke mensen duidelijk worden dat Godzaligheid geen droevig, maar een blij leven is. Zij zullen er ook zin in krijgen.

En als u zingt, zing dan met verstand, met een innig verlangen, in aanwezigheid van de Heere en daarom met eerbied, met een zedige stemmigheid, met eerbied in het hart en met een eerbiedige houding, opdat het alles voor de Heere betamelijk zij en tot stichting van anderen die bij ons zijn.

Hoofdstuk 37

DE GELOFTEN

1. De geloften

Een gelofte is een verbintenis aan God om een persoonlijke goede zaak die in ons vermogen ligt, vrijwillig te doen of te laten uit dankbaarheid of ter bevordering van onze geestelijke welstand.

Een gelofte is een verbintenis. Iemand die van tevoren vrij stond ten opzichte van een zaak, wordt nu door een belofte gebonden. Er ligt voor de mens een verbintenis om in alles wat hij bezit en in alles wat hij doen kan, voor God te zijn, omdat Hij God en de mens het schepsel is. Ieder mens kent deze verbinding, maar verbreekt hem door de daad.

Als iemand ingaat in het verbond der genade, dan verbindt hij, die eigenlijk al verbonden was, zichzelf met toestemming, genoegen en gewilligheid om eeuwig des Heeren te zijn en om door de Geest Gods naar Zijn wil geleid te worden. Hij geeft Hem de hand en herhaalt zeer vaak die verbintenis met heel zijn hart. Zie:

Jes. 44:5: *Deze zal zeggen: Ik ben des HEEREN.* Ps. 116:16: *Och, HEERE, zekerlijk ik ben Uw knecht, ik ben Uw knecht.*

Dit is hetzelfde als wanneer het gaat over: de Heere zweren dat men Hem zal dienen.

2 Kron. 15:12, 14: *En zij traden in een verbond, dat zij den HEERE, den God hunner vaders, zoeken zouden met hun ganse hart en met hun ganse ziel. En zij zwoeren den HEERE met luider stem.*

In dit zweren van hen hadden ze niet de volmaakte onderhouding van de wet op het oog. Want ze wisten van vroeger dat ze die niet konden houden en dat ze die niet houden zouden. Daarom konden ze dat niet zweren. Maar ze hadden de dienst des Heeren in het algemeen op het oog. Ze zouden de Heere en Zijn gehoorzaamheid niet verlaten. Ze zouden zich niet tot afgodendienst begeven. En zij hadden het oog op hun ongeveinsd en hartelijk voornemen om de Heere in alles te dienen met een gewillige ziel. In zo'n zaak en met zo'n eerbied mag en moet iemand zich door een gelofte aan God verbinden. Als hij daarna zondigt, is dat weliswaar niet de bedoeling, maar het is geen verbreking van de belofte. Want hij had dat niet als een belofte beloofd, omdat hij wel wist dat het niet in zijn vermogen lag om niet te zondigen.

Het is een verbintenis aan God. Niet alleen de verbintenis is aan God, maar de belofte zelf geschiedt aan God. Hij zal voor God doen en laten wat hij beloofd heeft te doen en te laten. Niet voor engelen, niet voor gestorven heiligen. Dat is net zo goed afgoderij als hen te aanbidden. Gelofte doen is immers een werk van de godsdienst. Als men belooft iets aan de armen te geven, dan geschiedt de belofte niet aan de armen, maar aan God, om het aan de armen te geven. Zie deze tekst:

Num. 30:2: *Wanneer een man den HEERE een gelofte zal beloofd of een eed zal gezworen hebben.*

2. Goede zaken

De belofte moet gaan over:

a. Een goede zaak. Sommige zaken zijn op zichzelf goed, omdat God ze geboden heeft. Men is daartoe verplicht en met die verplichting stemt de gelovige in. Met de toepassing op zichzelf herhaalt hij die verplichting dikwijls met zijn hele hart. Maar

sommige zaken zijn naar hun aard middelmatig, en afgezien van het dagelijks gebruik is het de mens vrij om het te doen of te laten, zoals wijn, thee, fruit te gebruiken als dat niet noodzakelijk is door ziekte of andere omstandigheden. Als een mens die middelmatige zaken gebruikt [voor een gelofte], dan zijn ze niet middelmatig, maar men moet ze doen uit het geloof op de voorgeschreven wijze en tot eer van God.

In het Oude Testament hadden de geloften voor het grootste gedeelte betrekking op vrijwillige offers. Ze mochten echter niet beloven zwijnen of mensen te offeren. Want dat was de Heere een gruwel. Maar als ze een gelofte gedaan hadden van een vrijwillige offerande en als ze gingen offeren, dan moesten ze offeren naar de wet.

Zo ook wij, als wij een gelofte doen, dan moet het zijn over zaken die wij mogen doen.

3. Een persoonlijke zaak

b. De gelofte moet over een persoonlijke zaak zijn. Een zaak die wij wat betreft haar aard en omstandigheden kennen en waarvan we overtuigd zijn dat we het mogen en kunnen doen. Hierin bezondigde Jefta zich. Hij deed de Heere een algemene belofte, maar zijn algemene belofte was ook op zichzelf niet goed; want ze ging over mensen, die uit de deur van zijn huis hem tegemoet zouden komen, want hij kon niet verwachten dat schapen of kalveren hem tegemoet zouden komen. Heeft hij nu zijn dochter, die hem tegemoet kwam, ten brandoffer geofferd, zo heeft hij een gruwel bedreven, terwijl hij overigens door het geloof de kinderen Ammons verslagen heeft (Hebr. 11:32).

Als zijn geloof slechts een wondergeloof geweest is en hij in wezen een onbekeerd mens, dan kon hij gemakkelijk tot die gruweldaad vervallen. Maar is hij in de grond Godzalig geweest, en heeft zijn ijver hem tot zo'n roekeloze en gruwelijke belofte vervoerd, dan heeft hij dubbel kwaad gedaan als hij de belofte die hij gedaan had, heeft uitgevoerd. Dan heeft hij verschrikkelijk tegen de Heere gezondigd. Hij is ons tot een baken om geen kwade en roekeloze en onbepaalde geloften te doen. Als we die gedaan hebben, moeten we die niet volbrengen. Het niet uitvoeren van een slechte en roekeloze belofte is geen zonde. Het is een deugd als men ze niet uitvoert uit vrees en uit gehoorzaamheid aan God. De zonde ligt in de belofte. Daarover moet men zich vernederen, maar niet over het verbreken van de belofte. Daarvoor moet men danken.

Stel dat iemand een grote begeerte heeft om een zoon te krijgen. Hij bidt om een zoon en hij belooft die zoon aan de Heere terug te geven door hem predikant te laten worden. In dat geval heeft hij zich bezondigd in de belofte als hij de belofte absoluut deed, zonder vermelding van de voorwaarden: indien hij er werkelijk bekwaam toe zou worden en als hij met zijn gehele hart zich daarvoor wilde geven. Zonder vermelding ook van de voorwaarde dat hij zelf in staat moest zijn om de onkosten te dragen zonder dat hij zijn huishouding en de andere kinderen tekort zou doen.

Als nu de genoemde voorwaarden niet aanwezig waren en als hij dan toch zijn belofte ten uitvoer wilde brengen en hem evengoed predikant wilde laten worden, dan zou hij zich dubbel bezondigen.

Men zou hier tegen in kunnen brengen dat in Psalm 15:4 staat: *Heeft hij gezworen tot zijn schade, evenwel verandert hij niet.*

Antwoord:

a. Dit geldt voor het geval er geen kwade zaak aan de orde is, of als de uitvoering ons niet tot zonde zou zijn. Maar [dan geldt:] al is het dat het volbrengen van onze belofte ons moeilijk zou vallen en dat het schadelijk voor ons zou zijn, al is het dat

wij wel zouden willen dat wij de belofte niet gedaan hadden, dat we dan de belofte toch moeten volbrengen, mits wij de zaak zonder zonde en zonder krenking aan ons of de onzen of anderen kunnen uitvoeren.

- b. Doch naar de grondtekst luidt deze tekst: *Heeft hij gezworen om kwaad te doen, evenwel verandert hij niet.* De betekenis is dus: een Godzalige houdt zo sterk vast aan zijn tere oprechtheid, dat hij geen kwaad zou doen, ook al had hij gezworen dat hij het wel zou doen. Hij zou niet van zijn oprechtheid afwijken en hij zou die kwade eed niet uitvoeren.
- c. Het moet een zaak zijn die in ons vermogen ligt. Het zou een lichtzinnige gelofte zijn als iemand aan God zou beloven dat hij zijn hele leven een zonde niet meer zou doen. Of dat hij die persoonlijke zonde, die zozeer een boezemzonde is, in eeuwigheid niet meer zou doen. En hij zou zich zeer bezondigen als hij er een verbintenis of een verwensing van straf bijvoegde, als hij het weer deed. Want hij zou een belofte gedaan hebben die boven zijn macht lag. Hij had op zijn verdorven hart geen acht geslagen. Hij dient zich over de gelofte te vernederen. En de Heere is zo goed, dat Hij de straf die de oprechte gewenst had uit grote haat tegen de zonde en zonder acht te slaan op zijn verdorvenheid, niet zal laten komen. Het zou evenzeer een zondige belofte zijn, en het zou zonde zijn als hij het nakwam, als iemand zo'n grote som geld aan de armen beloofde dat hij die niet zou kunnen betalen, of als hij het betaalde, zijn huis zou ruïneren en zichzelf en zijn kinderen buiten de staat bracht waarin de Heere hen gesteld had. Hierbij horen ook andere dingen die buiten ons vermogen liggen of buiten ons vermogen zouden kunnen komen als de tijd van volbrenging daar zou zijn. Men mag daarom geen middelmatige zaken voor altijd beloven. Wij weten immers niet wat tussenbeide kan komen?
- Stel u eens voor, iemand had tegenwoordig de gave der onthouding. Hij zou niet mogen beloven het hele leven ongetrouwd te blijven. Want zijn aard kan veranderen en er zouden andere omstandigheden kunnen komen, die hem tot trouwen zouden nopen. Men moet dus zeer voorzichtig zijn met het doen van geloften.
- d. Als men geloften doet, dan moet men ze niet doen alsof men koopmanschap met God kon bedrijven: Geeft U mij dit, dan zal ik U dat geven. Het moet geschieden als een vorm van dankbaarheid aan God.
- Ps. 50:14: *Offer Gode dank en betaal den Allerhoogste uw geloften.*
- Als we in nood zijn, moeten we bidden om verlossing. We moeten bij onze beweegredenen ook deze gebruiken, dat we lust hebben om de Heere met blijdschap te dienen en om de Heere te danken en Hem te verheerlijken als Hij ons uitgeholpen zou hebben. En dat wij onze dankbaarheid ook zouden betonen door dit of dat te laten, te geven of te doen.

De belofte kan ook geschieden *ter bevordering van onze geestelijke welstand.*

Er is soms iets uitwendigs dat men kan doen en kan laten. Men ervaart dat het doen of laten ervan ons voortdurend tot een val is. De gelovige bidt tegen die zonde en in zijn bidden belooft hij God dat hij gedurende een bepaalde periode de zaak die in zijn vermogen ligt en die hij in zijn vermogen kan houden, zal laten of dat hij de zaak tot dan zal doen, opdat hij ondertussen in een beter [geestelijke] toestand zal mogen zijn en blijven. Ieder moet daarin de voorwaarde weten.

Bijvoorbeeld, iemand zou beloven voor een periode geen wijn te drinken. Hij moet wel weten dat hij in zo'n staat verkeert en blijft, dat het niet gemerkt kan worden

dat hij een gelofte gedaan had of dat het niet tot de gedachte van geveinsdheid zou leiden.

Of iemand beloofde zich van een bepaalde spijze voor een tijd te onthouden, of maar één keer per dag te eten, niet als vastendag, maar om zijn natuur niet te verzorgen tot begeerlijkheid. Of iemand zou beloven dat hij een bepaald sieraad niet zou gebruiken, om zijn hoogmoed in te tomen, zonder hetwelk hij evenwel eerlijk en matig versierd zou zijn. In al deze gevallen moet zeer op de omstandigheden gelet worden. Men moet zichzelf geen strikken leggen om iets te doen of te laten, dat door omstandigheden opvallend zou zijn.

- e. Als men dan een (voor alle bijkomende zaken) goede gelofte gedaan heeft, dan moet men zeer nauwgezet zijn, dat men ze ook betale.

Ps. 76:12: *Doet geloften en betaalt ze den HEERE uw God.*

Deut. 23:21: *Wanneer gij den HEERE uw God een gelofte zult beloofd hebben, gij zult niet vertrekken die te betalen, want de HEERE uw God zal ze zekerlijk van u eisen, en zonde zou in u zijn.*

Pred. 5:4: *Het is beter dat gij niet belooft, dan dat gij belooft en niet betaalt.*

David was hierin zorgvuldig, zoals blijkt uit:

Ps. 66:13, 14: *Ik zal U mijn geloften betalen, die mijn lippen hebben geuit, en mijn mond heeft uitgesproken, als mij bange was.*

Hoofdstuk 38

DE ONDERVINDING

1. De ondervinding

De ondervinding is een zaak die weinig gekend en nog minder beoefend wordt. Toch is ze zeer nuttig. *Ervaring is de beste leermeester*, zegt het spreekwoord. Als men iemand in dienst wil nemen, vraagt men: Heeft hij ervaring? Een arts, een stuurman, een arbeider die ondervinding heeft, wil men het liefste.

Zo is het ook in het geestelijke. De ondervinding maakt een welvarend christen. Wij zullen er daarom ook iets over zeggen.

Ondervinding is een Godzalige oefening, die bestaat uit een verzameling van velerlei opgemerkte voorvallen om die tot nut van zichzelf en anderen te gebruiken.

Het is een Godzalige oefening. *Een onvernünftig man weet er niet van en een dwaas verstaat dit niet*, zegt de Psalmist (Ps. 92:7). Maar het is een werk van Godzaligen. Zij vergaderen deze schat. *De oprechten zien het en ze zijn verblijd. De wijzen nemen deze dingen waar en letten verstandiglijk op de goedertierenheden des Heeren* (Ps. 107:42, 43). Ze oefenen zich hierin Godzalig, met een Godzalig hart, met Godzalige bewegingen en met een Godzalig doel.

De oefening bestaat uit een verzameling van velerlei opgemerkte voorvallen. God geeft aan Zijn kinderen niet alleen bevelen en beloften waarop men met veel aandacht en met een gehoorzaam hart moet letten.

1 Sam. 15:22: *Gehoorzamen is beter dan slachtoffer, opmerken dan het vette der rammen*. Ps. 119:6: *Dan zou ik niet beschaamd worden, wanneer ik merken zou op al Uw geboden*.

Maar God openbaart Zich ook door velerlei werken. Hij redt Zijn volk en afzonderlijke kinderen meermalen op een opmerkelijke wijze. Hij vertroost hen als zij allerbitterst bedroefd zijn. Hij stort buitengewone oordelen uit over de verdrukkers van Zijn volk. Hij bewaarde Noach in de ark. Hij verloste Israël door een krachtige hand uit Egypte. Hij voedde ze veertig jaar in de woestijn met brood dat als het ware uit de hemel regende. Hij verloste David uit de hand van Saul, Daniël uit de leeuwenkuil, zijn metgezellen uit de vurige oven en Petrus uit de gevangenis. Hij vernietigde Farao met zijn leger in de Rode Zee. Hij sloeg 185.000 man in één nacht door een engel in het leger dat Jeruzalem belegerd had. Ja, de hele bijbel is vol van allerlei uitredingen van Zijn volk en van oordelen over de verdrukkers ervan.

Al deze en soortgelijke daden van God verzamelen de kinderen Gods. Zij zoeken ze op. Ze overdenken ze en overleggen nauwkeurig. Ze prenten ze in hun geheugen. Ze maken er als het ware een register van.

Met welk doel doen zij dat? Niet uit nieuwsgierigheid om het slechts te weten en om er maar over te kunnen praten, maar zij beogen daardoor nuttigheid om zichzelf te kunnen troosten en versterken, als de kerk, als zij of als Godzaligen in nood zijn; en om anderen mede te troosten en te helpen door het ontvouwen van Gods handelingen. En ook om anderen te waarschuwen, en door gewone handelingen Gods met zulken, zondaren af te schrikken, en tot bekering te brengen.

2. Ieders plicht

1. De Heere wil dat Zijn volk een schat van ondervinding verzamelt en die bij elke gelegenheid gebruikt.

Deut. 8:2: *En gij zult gedenken aan al den weg, dien u de HEERE uw God deze veertig jaar in de woestijn geleid heeft.*

Deut. 32: 7: *Gedenk aan de dagen vanouds, merk op de jaren van elk geslacht; vraag uw vader, die zal het u bekendmaken, uw ouden, en zij zullen het u zeggen.*

Ps. 105:5: *Gedenkt Zijn wonderen die Hij gedaan heeft, Zijn wondertekenen en de oordelen Zijns monds.*

2. Dit blijkt uit het gedrag van de heiligen, die ons voorbeelden hebben gegeven, opdat wij hen zouden navolgen. Dit was het werk van David.

Ps.143:5: *Ik gedenk aan de dagen vanouds; Ik overleg al Uw daden; Ik spreek bij mijzelf van de werken Uwer handen.*

Evenzo deed Asaf. Ps. 77:12: *Ik zal de daden des HEEREN gedenken, ja, ik zal gedenken Uw wonderen van oudsher.*

En Maria bewaarde deze woorden alle te zamen, overleggende die in haar hart (Luk: 2:19).

3. Het doel waarom God die daden heeft gedaan, waarom Hij die heeft laten beschrijven en waarom Hij heeft gewild dat men die aan anderen zou vertellen is: opdat het navolgende geslacht die weten zou. Opdat ze daardoor van de zonden zouden worden afgeschrikt en tot Godzaligheid zouden worden opgewekt. Opdat het vertrouwen op Gods hulp zou versterkt worden. Ps. 78:2-7: *Ik zal mijn mond opendoen met spreuken; Ik zal verborgenheden overvloediglijk uitstorten van oudsher, die wij gehoord hebben en weten ze, en onze vaders ons verteld hebben. Wij zullen het niet verbergen voor hun kinderen, voor het navolgende geslacht, vertellende de loffelijkheden des HEEREN, en Zijn sterkheid en Zijn wonderen, die Hij gedaan heeft. Want Hij heeft een getuigenis opgericht in Jakob, en een wet gesteld in Israël, die Hij onzen vaders geboden heeft, dat zij ze hun kinderen zouden bekendmaken, opdat het navolgende geslacht die weten zou, de kinderen, die geboren zouden worden; en zouden opstaan, en vertellen ze hun kinderen; en dat zij hun hoop op God zouden stellen en Gods daden niet vergeten, maar Zijn geboden bewaren.*

Daarom heeft God zo veel grote daden aan Zijn volk bewezen en daarom heeft Hij ze laten opschrijven. Het is dan dus onze plicht dat wij daarop acht geven. Dat we die aandachtig verzamelen en in ons geheugen prenten, zodat we ze bij de hand hebben als ze ons van pas komen.

3. Te verzamelen uit het Woord

De schat van allerlei voorvallen, oordelen, uitreddingen en vertroostingens Gods wordt verzameld:

1. Uit het Woord van God. Daarin is een zeer grote voorraad van allerlei daden van God. Wij mensjes zijn van gisteren. Wij hebben maar ervaring van een zeer korte periode. Maar de vriendelijkheid van de Heere heeft ten behoeve van ons gezorgd voor een geschiedenis van Zijn daden, die aanvangt in het begin van de wereld en die duurt tot aan het einde ervan. Hierin zou men moeten studeren, alle handelingen van God met Zijn volk een voor een aandachtig inzien, zodat men op ieder voorkomend geval meteen een voorbeeld bij de hand had dat tot onderwijzing of moedgeving strekken kon. Hierin hebben veel Schotse Godzaligen zich buitengewoon geoefend en ze zijn daarin bewonderenswaardig vaardig om op ieder voorval een geschiedenis uit de Bijbel te bedenken en toe te passen.

2. Deze schat wordt ook gehaald uit de kerkgeschiedenis, de martelaarsboeken en uit de beschrijving van het leven en sterven van Godzaligen, in het Latijn beschreven door Melchior Adams en in het Nederlands door Van den Corput en door Koelman, die enkele gevoegd heeft achter het Groot Interest.

De goede hand van God is daarin geweest, dat zoveel voorvallen beschreven zijn en wij die bij de hand hebben. Wij zijn telkens onwijs als ons wat overkomt. Maar zulke beschreven voorvallen geven terstond licht, raad, troost en moed.

Voeg hierbij de ondervindingen van de Godzaligen met wie u zelf omgaat. De voorzienigheid des Heeren geeft u het voorrecht van het gezelschap van zulken. Van hen hoort u hoe de Heere met hen gehandeld heeft en welke uitkomsten en uitredingen zij ondervonden hebben, opdat u het zou opmerken en opdat u er uw voordeel mee zou doen.

4. Uit de handelingen Gods met onszelf

3. De geschiedenis van uw eigen leven zou u een schat van ondervinding geven als u ze aandachtig zou lezen. Ik zal u de weg wijzen om u te leren ondervindingen te verzamelen uit uw eigen leven.

Antwoord voor uzelf op de volgende vragen:

- a. Van welke afkomst bent u? Wie was uw vader, moeder, grootvader, grootmoeder? Wie zijn uw ooms, tantes, neven en nichten? Bent u groot in de wereld of van een geringe staat? In welke stad of welk dorp, in welke straat of steeg bent u geboren? Was uw voorgeslacht rijk of arm, eerlijk of veracht, goddeloos of Godzalig? Bij welke gelegenheid zijn uw voorouders of bent u in dit land en in deze stad of in dit dorp komen wonen?
- b. Hoe bent u opgevoed, sober of onbekrompen? Wat deden uw ouders om de 'kost te verdienen? Ging het vreedzaam toe in het huisgezin of was er veel twist? Van welke godsdienst waren zij? Las men daar Gods Woord? Werd u onderwezen in de kennis der waarheid? Hoe hebt u zich in het huis van uw ouders gedragen?
- c. Welke bijzondere voorvallen hebben er in uw ouderlijk huis plaatsgevonden? Welke zorgen, belemmeringen, angsten en bekommelingen zijn er geweest en hoe was de afloop?
- d. Waar ging u naar school? Waar ging u aan het werk en wat kwam u daar tegen? Bij wie hebt u gewoond? Met wie bent u omgegaan? Wat is uw beroep geweest? Wat is daar voorgevallen? Hoe hebt u zich gedragen? Welke bekommelingen en ongevallen overkwamen u en hoe was de afloop?
- e. Hoe leefde u als kind? Hoe in uw jeugd en hoe in uw huwelijke staat? Aan welke zonde heeft u verkleefd gezeten? Welke uitredingen uit uw bekommelingen heeft de Heere u gegeven en door welke middelen?
- f. Als u bekeerd bent, bent u van jongsaf veranderd geweest? Zo niet, welke gedachten had u over uw tegenwoordige en eeuwige staat? Door welke middelen bent u onder een krachtige bediening gekomen? Door welke gelegenheden bent u gekomen bij Godzalige lieden?
- g. Hoe kwam u tot kennis der waarheid, tot overtuiging? Hoe handelde u aanvankelijk met Christus? Welke benauwde strijd en aanvechtingen heeft u gehad en welke uitredingen volgden daarop? Welke vertroostingen, geloofsversterkingen en verzekeringen heeft u genoten? Kent u nog enige ontmoetingen? Weet u die plaatsen nog wel, waar u buitengewoon benauwd was, waar u op een buitengewone wijze kon bidden, waar het u uitnemend wel ging? Wat voor ongunstige omstandigheden hebben u in lichamelijk opzicht getroffen?

En wat voor versterking heeft u in dezen gehad en welke afloop en door welke middelen heeft de Heere die afloop gegeven?

Als u dit alles nauwkeurig had opgemerkt en onthouden, of indien u er nog uw werk van maakte om alles te herdenken en u het aantekende, wat voor een groot register van ondervindingen zou u wel niet hebben. Hoe zouden zij u nu te pas komen en wat voor een groot nut zou u daaruit hebben!

5. Bestrafing

Maar hoe is het u vergaan, heeft u al een schat aan ondervindingen verzameld? Hoeveel Godzaligen zullen beschaamd zijn als ze zien dat het hun plicht is geweest en dat zij zo'n groot gebied hebben gehad om een grote voorraad aan te leggen. Ja, schaam u, want:

1. God bestraft het stellig scherp: Ps. 106:13: *Zij vergaten haast Zijn werken.*

Dat was een zonde van de discipelen en de zonde wordt aangetekend:

Mark. 6:52: *Want zij hadden niet gelet op het wonder der broden; want hun hart was verhard.*

2. Evenzeer als het zelf een zonde is, komt het ook uit zonde voort, namelijk:

a. Uit gebrek aan aandacht. Men laat God werken en kastijden en zegenen, en men slaat er geen acht op. Het is een zonde van onbekeerden.

Jes. 5:12: *Maar zij aanschouwen het werk des HEEREN niet.* Ps. 92:7: *Een onvernuftig man weet er niet van; En een dwaas verstaat ditzelve niet.*

b. Uit ongeloof. Als de mens kwaad overkomt, dan ziet hij op de tweede oorzaak. Men gelooft niet aandachtig in Gods hand, ofschoon men die niet ontkent. Als God zegent, als Hij de begeerte geeft, dan doet men alsof het door toeval geschiedt, alsof de zaak ook wel gekomen zou zijn al had men niet gebeden, en zo ziet men voorbij aan God.

Job 9:16: *Indien ik roep en Hij mij antwoordt (door de zaak waarom ik bad te geven), ik zal niet geloven, dat Hij mijn stem ter ore genomen heeft (dat God het op mijn bidden gedaan heeft).*

c. Uit vergeetachtigheid. Men merkt het nauwkeurig op als de zaak plaatsvindt, maar men maakt er geen gebruik van. Men prent het niet diep in het hart. Daarom schiet het iemand niet te binnen als het te pas zou komen.

Jes. 17:10: *Want gij hebt den God Uws heils vergeten en niet gedacht aan de Rotssteen uwer sterkte.*

3. Hieruit ontstaan veel ongunstige gestalten der ziel, vooral dat u zolang in dezelfde toestand blijft. U bent duister in de handelingen Gods met Zijn kinderen, en met u, en u blijft duister. Hierdoor komt de onvastheid met betrekking tot uw staat. Hierdoor komen de mateloze verwarringen, de moedeloosheid en veel andere wangestalten en zonden. Het bedroeft u dan, dat u zo weinig ondervindingen hebt verzameld, dat u zichzelf zolang in een lage en kindse trap hebt gehouden, terwijl u nu al een bestendig, vast en sterk christen had kunnen zijn. Het bedroeft u, dat u op Gods handelingen zo weinig acht geslagen hebt en dat u Hem schijnbaar tevergeefs hebt laten werken en dat Hij van u geen dankbaarheid heeft ontvangen. Verneder u voor de Heere en zoek verzoening.

6. Opwekking

Welaan dan, sta ernaar een schat van ondervindingen te verzamelen uit die ruime gebieden die wij u hebben aangewezen. Want:

1. Dit leert de handelingen Gods kennen en erkennen en het leert de Heere te danken en te verheerlijken. Daartoe openbaarde de Heere Zich aan u door Zijn werken, en dat is uw heil, uw genoeg en uw zaligheid. Zie dit in Psalm 18. Toen David de weldaden des Heeren die tevoren aan hem bewezen waren, had overdacht, toen besloot hij: *Daarom zal ik U, o HEERE, loven onder de heidenen, en Uw Naam zal ik Psalmzingen; Die de verlossingen Zijns konings groot maakt en goedertierenheid doet aan Zijn gezalfde, aan David en aan zijn zaad, tot in eeuwigheid* (vs. 50, 51).
2. Zo ook in Psalm 103:2: *Loof den HEERE, mijn ziel, en vergeet geen van Zijn weldaden.*

2. Het maakt u klein bij uzelf als u aan de ene kant uw afkomst ziet, uw geringheid en zondigheid, en aan de andere kant de wonderlijke leidingen, bewaringen, uitreddingen, naar lichaam en ziel.

Gen 32:10: *Ik ben geringer dan al deze weldadigheden en dan al deze trouw, die Gij aan Uw knecht gedaan hebt; Want ik ben met mijn staf over deze Jordaan gegaan en nu ben ik tot twee heiren geworden.*

2 Sam. 7:18: *Wie ben ik, Heere HEERE, en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hiertoe gebracht hebt?*

Deze nederige gestalte is de Heere buitengewoon aangenaam en Hij vermenigvuldigt aan dezulken Zijn zegeningen.

1 Petr. 5:5: *Den nederigen geeft Hij genade.*

3. Het ontsteekt in de gelovigen een sterk verlangen naar de zoete staat waarin men vroeger wel geweest is. Deze hunkering gaat vergezeld van een weekheid van het hart, dat men er nu zo ver vandaan is en dat men die gewenste staat juist mist.

Job 29:2, 3: *Och, of ik ware gelijk in de vorige maanden, gelijk in de dagen, toen God mij bewaarde! Toen Hij Zijn lamp deed schijnen over mijn hoofd, en ik bij Zijn licht de duisternis doorwandelde.*

Ps. 89:50: *Heere, waar zijn Uw vorige goedertierenheden?*

Ps. 42:5: *Ik gedenk daaraan en stort mijn ziel uit in mij, omdat ik placht heen te gaan onder de schare, en met hen te treden naar Gods huis, met een stem van vreugdegezang en lof, onder de feesthoudende menigte.*

Zie dit ook in de kerk:

Ps. 137:1: *Aan de rivieren van Babel, daar zaten wij, ook weenden wij, als wij gedachten aan Sion.*

O, hoe menige traan vloeit uit onze ogen, als wij onze vroegere toestand herdenken, en wij onze tegenwoordige daarmee vergelijken!

4. Het ondersteunt in tijden van benauwdheid en het is soms een middel tot herstel. Men denkt: de Heere verandert niet. Hij voleindigt het goede werk dat Hij in iemand is begonnen. Nu, de Heere heeft mij voorheen wel genade bewezen. Wat was ik in die tijd ijverig om de Heere te zoeken. Hoe overvloedig werd de Geest der gebeden over mij uitgegoten. Het heugt mij nog met hoeveel tranen, met hoeveel aanhouden ik mijn hart voor de Heere kon uitstorten. Ik ben nog niet vergeten hoe ik Jezus kon aannemen tot mijn Borg en hoe ik mijn ziel aan Hem toevertrouwde, hoe ik verzekering van mijn zaligheid kreeg, hoe lief ik Jezus had en hoe ik mij in de liefdesgemeenschap met de Heere vergenoegde en verblijdde en met wat voor een tere zorg ik mij voor de zonde

wachtte. De ziel die in vervreemding verkeert, leidt hieruit af: de Heere blijft dezelfde. Zijn liefde verandert niet. Hij zal toch wel weer tot mij komen. Zo ondersteunt en versterkt de ziel zich met vroegere bevindingen in verlating. Zie dit bij David:

Ps. 143:4-6: *Daarom wordt mijn geest overstelpt in mij, mijn hart is verbaasd in het midden van mij. Ik gedenk aan de dagen vanouds; ik overleg al Uw daden; ik spreek bij mijzelf van de werken Uwer handen. Ik breid mijn handen uit tot U; mijn ziel is voor U als een dorstig land.*

En bij Asaf: Ps. 77:6, 7: *Ik overdacht de dagen vanouds, de jaren der eeuwen. Ik dacht aan mijn snarenspeel; in den nacht overlegde ik in mijn hart; en mijn geest onderzocht.*

5. Het geeft vertrouwen op de Heere en het geeft dat men in vertrouwen moed heeft om het werk dat gedaan moet worden, uit te voeren. De vroegere ondervinding was Paulus tot versterking:

2 Kor. 1:10: *Die ons uit zo groten dood verlost heeft, en nog verlost; op Welken wij hopen, dat Hij ons ook nog verlossen zal. Het maakte David moedig:*

1 Sam. 17:37: *De HEERE, Die mij van de hand des leeuws gered heeft, en uit de hand des beers, Die zal mij redden uit de hand van dezen Filistijn.*

6. De ondervinding wekt allerlei geestelijke deugden op: geloof, hoop, liefde, het gebed, lijdzaamheid, heiligheid.

a. Een Godzalig leven:

Jes. 38:15: *Wat zal ik spreken? Gelijk Hij het mij heeft toegezegd, alzo heeft Hij het gedaan; ik zal nu al zoetkens voorttreden al mijn jaren, vanwege de bitterheid mijner ziel.* Hij had de vorige benauwdheden onthouden en daarom zou hij zich nu voor de zonden wachten en voorzichtig wandelen, opdat hij niet weer in zo'n benauwdheid zou komen (Ps. 116:8, 9).

b. Geloof. De discipelen die tot tweemaal toe gezien hadden dat de Heere Jezus met weinig broden duizenden mensen gevoed had, hadden niet gelet op het wonder der broden. Daarom bezweek hun geloof. Het was immers niet werkzaam in een andere omstandigheid, toen zij vergeten hadden brood mee te nemen (Mark. 8:14, 16). Maar als men veel ondervindingen heeft verzameld, dan wordt men door de gewoonte sterk in het geloof.

c. Hoop. Rom. 5:4: *De bevinding werkt hoop.*

d. Liefde. Ps. 116:1: *Ik heb lief, want de HEERE hoort mijn stem.*

e. Vrees. Als men door ondervinding voorbeelden verzameld heeft van oordelen die God over zo'n zonde heeft gezonden, dan leert men zich door de vrees voor zulke zonden wachten. Daarom stelde de apostel de zonden en plagen van Israël in de woestijn voor ogen, zeggende:

1 Kor. 10:6 *Deze dingen zijn geschied ons tot voorbeelden, opdat wij geen lust tot het kwaad zouden hebben.*

f. IJver in het bidden. Door de vorige verhoringen wordt men vrijmoediger en men dringt met meerder geloof op verhoring aan. Dat kan men niet zo doen als men niet gelet heeft op de vorige verhoringen en als men die niet heeft onthouden. Zie hierover Psalm 85:2-7, waar de Psalmist verschillende vroegere weldaden aan de Heere

voorstelt en erop aandringt: *Zult Gij ons niet weder levend maken, opdat Uw volk zich in U verblijde?*

g. Ja, de ondervinding maakt bekwaam om niet alleen zichzelf, maar ook anderen te troosten.

2 Kor. 1:4: *Die ons vertroost in al onze verdrukking, opdat wij zouden kunnen vertroosten degenen, die in allerlei verdrukking zijn, door de vertroosting, met welke wij zelve van God vertroost worden.*

Daarom, let dan zorgvuldig op alles, onthoud alles, teken het aan, herdenk het vaak, vertel het anderen en gebruik het vorige dagelijks tot nut van u en anderen.

HOOFDSTUK 39

Van de liefde tot zijn naasten.

God is liefde, heeft liefde tot de mensen, en betoont de liefde zo in de natuur aan alle mensen, als in het verbond der genade aan Zijn uitverkorenen. God eist liefde in Zijn wet, welke in het één woord *liefde* begrepen is. De voorwerpen van de liefde zijn *God en zijn naasten*. Hierom is de wet op twee stenen tafelen geschreven. Op de eerste staat hoe en waarin wij onze liefde tot God zullen tonen; op de tweede, hoe en waarin wij onze liefde tot onze naasten zullen bewijzen. Van deze zullen wij nu spreken.

Liefde is een vermakelijke gestalte des harten der kinderen Gods, van God gewrocht, waardoor hun hart uitgestrekt is in begeerten naar verenigde gemeenschap met hun naasten, om het beste van hen zowel te zoeken, als van zichzelf.

II. Liefde is een vermakelijke gestalte des harten.

Onder alle deugden is liefde de meeste, de zuiverste en vermakelijkst, ze is een gestalte des harten. Denken, spreken, daden, hoewel zij zodanig zijn als de liefde voortbrengt, is de liefde niet, die kunnen ook zonder liefde geschieden. Maar het hart zelf is een liefhebbende gestalte, het heeft een hebbelijkheid [inblijvend vermogen] van liefde. 't Is dóór en dóór liefde, die hebbelijkheid, die gestalte is vermakelijk. In het hart kunnen zijn beroeringen van afkeer, van toorn, van medelijden, die hoewel ze niet zondig mochten zijn, toch enige smart aanbrengen. Maar liefde is licht, zoet, blij; en hoe krachtiger die hebbelijkheid is en krachtiger uitwerkt, hoe groter de zoetheid is.

Het subject, het onderwerp of de zitplaats is *het hart der kinderen Gods*. Een mens na de val in zijn natuurlijke staat is hatelijk en hatende, Tit. 3:3. Hij heeft bekwaamheid om lief te hebben - want het is een eigenschap van een mens - maar hij verdraait alles tot een verkeerd voorwerp en op een verkeerde manier. Hij bemint zichzelf gretig, en alles wat hij bemint, is maar om zichzelf genoeg te geven. Wat hierin hem niet dient of hem tegen is, dat haat hij, daarvan heeft hij een afkeer. Een onbekeerde is geen recht liefhebber van zijn naasten, maar de wedergeboorte heeft het hart der kinderen Gods veranderd, waardoor zij hun naasten beginnen recht lief te hebben.

De wedergeboorte hervormt de mens naar het beeld Gods. Christus krijgt een gestalte in hem. Omdat God *Liefde* is, heeft dan iemand, die de Goddelijke natuur deelachtig is, ook liefde, en dat zo ver, als hij Gods natuur deelachtig is. De gemeente van Kolosse *had liefde tot alle heiligen*, Kol. 1:4. De gemeente van de Thessalonicensen *was van God geleerd om elkaar lief te hebben*, 1 Thess. 4:9.

Omdat alle deugden hun eigenlijke en naaste zitplaats in het hart hebben, zo ook de liefde. *Het einde des gebods is liefde uit een rein hart*, 1 Tim. 1: 5. 't Beeld Gods is in 't hart, zo is ook de liefde in het hart; maar zij blijft daarin niet besloten, zo 't hart van binnen brandt, de vlam zal naar buiten uitslaan.

Het object of voorwerp van deze liefde is Zijn naasten. Allen die uit één bloede, uit één Adam met hem zijn voortgekomen. De mens is aan te merken: óf hebbend het beeld Gods, óf als mens, óf als zondaar en onbekeerd. En wederom, in deze of gene betrekking op elkaar, ouders, kinderen, zusters en broeders, nabestaanden of vreemden, ... nevens allen gaat de liefde; behalve tot de zondaars *als zondaars* aangemerkt; maar als mensen blijven ze onder het algemeen voorwerp van liefde. Niet alleen om hen wél te doen, maar om hen lief te hebben, en daaruit wél te doen. Omdat echter de naaste in zoveel verscheiden natuur en betrekking voorkomt, gaat ook de liefde anders en anders tot hen uit.

III. De vorm of de natuur der liefde bestaat in *vereniging*.

De mens is een gezellig wezen, hij wil omgang en gemeenschap met zijn evenmens. In dit opzichte kan men de liefde aanmerken:

- a. Als enkele *begeerte naar omgang* met de mens. Het zou meer een dood dan een leven zijn, dat iemand alleen in de wereld was, of op een eiland, waarop hem alle hoop afgesneden werd van ooit een mens te zullen zien of horen.
- b. Als *toegenegenheid*. Daar kunnen in iemand zaken zijn, die ons rechtvaardig beletten mogen of beletten moeten vertrouwelijke gemeenschap te oefenen; maar de verhindering smart, men wilde wel dat zij weggenomen was, 't zij dat hij bekeerd werd, 't zij dat die en die zonde niet zo sterk in hem was, waardoor de geestelijke omgang belet wordt, en wij gedurig in gevaar zijn om besmet te worden door enige zonde. Maar evenwel men heeft hem lief, de trek tot gemeenschap blijft, men tracht met heel zijn hart hem wél te doen naar ziel en lichaam, men is blij als het hem welgaat en bedroefd als het hem slecht gaat. Zo beminde Paulus Israël naar het vlees, nu ongelovig en tegen de waarheid strijdende:

Rom. 10:1. *Broeders, de toegenegenheid mijns harten, en het gebed, dat ik tot God voor Israël doe, is tot hun zaligheid.*

Zo moet men zelfs Zijn vijanden liefhebben, dat is, die ons vijandig zijn en vijandschap bewijzen. Matth. 5:44.

- c. Als *welbehaaglijk*, als men zich geheel en al met zijn naasten verenigt in genoegen, vermaak en blijdschap. God is het eerste en hoogste Voorwerp van de liefde. Uit de liefde tot God vloeit de liefde tot allen die, in welke enige gelijkheid met God is. En naardat de gelijkheid nader is, daarnaar is ook de liefde groter. Hierbij komt het gebod Gods om lief te hebben, dat Hij ons om te beminnen voorstelt. Al zijn de engelen in een hoger trap Gode gelijk dan de mensen op aarde, komen zij nochtans ons niet voor als onze naasten, om hen in die betrekking lief te hebben; zodat de liefde der *welbehaaglijkheid* vloeit, én uit de liefde tot God, én uit de liefde tot gehoorzaamheid aan de bevelen Gods. Waar dan zo'n Voorwerp is, daar verenigt zich de liefhebber mee in vermaak en in vergenoegen.

1 Joh. 5:1. *Een iegelijk die liefheeft Degene, Die geboren heeft, die heeft ook lief degene, die uit Hem geboren is.*

De liefde heeft niet alleen achting voor de wedergeborenen, maar tracht naar vereniging met hen. Dat is de natuur van de liefde, dat ze verenigt; daarom noemt de apostel de liefde: *de band der volmaaktheid*, Kol. 3:14.

En Kol. 2:2, *Opdat hun harten vertroost mogen worden, en zij samengevoegd zijn in de liefde.*

In dit opzicht staat er van de eerste kerk, Hand. 4:32, *En de menigte van degenen, die geloofden, was één hart en één ziel.*

Dit is de bede van Christus, Joh. 17:21, *Opdat zij allen één zijn, gelijkewijs Gij, Vader, in Mij, en Ik in U, dat ook zij in ons één zijn.*

Deze liefde van *welbehaaglijkheid* is alleen van gelovigen tot gelovigen, omdat zij van elkaar geloven:

(a) dat God hen liefheeft, en

(b) Dat zij God liefhebben; deze liefde wordt genoemd de broederlijke liefde.

Hebr. 13:1. *Dat de broederlijke liefde blijve.*

Niet dat de Godzaligen hun liefde alleen bewijzen aan Godzaligen, maar omdat in hen de gronden zijn van de liefde der *welbehaaglijkheid*; dewijl die gronden in anderen niet zijn, kunnen ze die ook op zodanige wijze niet liefhebben. Nochtans hebben zij ze lief door toegenegenheid, het goede voor hen zoekende, hun alles bewijzende, wat liefde eist nevens zo'n een voorwerp, vertonende nochtans in alle handelingen het ongelijk en het onderscheid tussen hen en de Godzaligen. De apostel wil, dat men het bij liefde tot Godzaligen niet moet laten maar dat onze liefde zich ook moet uitbreiden tot anderen.

2 Petrus 1:7. *Voegt bij de Godzaligheid broederlijke liefde, en bij de broederlijke liefde, liefde jegens allen.*

Waar een liefhebbend hart is, daar zal het zich uitlaten tot ieder voorwerp, waarin iets beminnelijks is, of waarnevens enige verplichting van God op hen gelegd is.

IV. De oorzaak is God.

Deze Goddelijke sprank ontstaat niet uit onszelf, maar zij wordt van God in 't hart ontstoken, daarom wordt Hij genoemd de God der liefde, 2 Kor. 13:11. De Heilige Geest werkt de liefde.

Gal. 5:22. *De vrucht des Geestes is liefde.*

De Thessalonicensen waren van God geleerd om elkaar lief te hebben, 1 Thess. 4:9. De Heilige Geest, hen wederbarende naar het beeld Gods, en hun de Goddelijke natuur deelachtig makende, verwekt in hen een nieuwe natuur om lief te hebben. Met dat zij als wedergeborenen de verlichte ogen opslaan, zien zij in het licht van Gods aangezicht, Zijn alleszins beminnelijkheid, en hun nieuwe liefhebbende natuur gaat terstond in liefde naar de beminnelijke God uit, *en zij hebben Hem lief; omdat Hij hen eerst liefgehad heeft*, 1 Joh. 4:19. Zij kennen de Geest niet alleen in zichzelf, maar ook in anderen, zij zien wie enigszins naar God gelijkt, wie liefde tot God heeft, en daarom wie van God bemind is of niet. Daarom gaat hun liefhebbend hart ook naar deze en naar die, al liefhebbend uit. Zij hebben lust aan hen, zij willen nauw met elkaar verenigd zijn, en hun hart heeft vermaak en blijdschap in elkaars gezelschap.

En nog verder, de nieuwe liefhebbende natuur gaat uit tot alle mensen daar ze bijkomt, omdat het mensen zijn, uit één bloede met hen geschapen. 't Smart hen, dat ze op de weg des verderfs gaan, en ze trachten ze uit liefde op de rechte weg te leiden. Zij zijn teergevoelig over hun ellende naar het lichaam en helpen hen. Zij zijn blij als 't hen wel gaat, zij zijn vriendelijk en liefvallig jegens een ieder.

V. **De effecten of uitwerkingen van de liefde zijn menigvuldig**, en velerlei naardat de voorwerpen zijn in natuur of in betrekking op ons; 't zijn al de plichten, die de tweede tafel der wet van ons eist.

Rom. 13:8-10. *Zijt niemand iets schuldig, dan elkander lief te hebben, want die den ander liefheeft, die heeft de wet vervuld. Want dit: gij zult geen overspel doen, gij zult niet doden, gij zult niet stelen, gij zult geen vals getuigenis geven, gij zult niet begeren; en zo er enig ander gebod is, wordt in dit woord als in één hoofdsom*

begrepen, namelijk in dit: Gij zult uw naaste liefhebben gelijk uzelf. De liefde doet de naaste geen kwaad. Zo is dan de liefde de vervulling der wet.

In de uitwerking van de liefde heeft men aan te merken:

(a) de grond en de fontein, waaruit zij voorkomt; deze is *het hart*, zo gesteld als boven is gezegd, en daarom in der waarheid, hartelijk, vurig.

1 Petrus 1:22. ...*zo hebt elkaar vuriglijk lief, uit een rein hart.*

(b) Waardoor ze uitgevoerd wordt, namelijk, *met woorden, gelaat en daden*. Die zonder hart is geveinsdheid, het hart, zonder die is vruchteloos. 't Gelaat moet vriendelijk zijn.

1 Petrus 3:8. *Zijt ... vriendelijk*. De woorden niet stuurs, maar liefvallig, wijs en aangenaam.

Kol. 4:6. *Uw woord zij te allen tijd in aangenaamheid, met zout besprengd.*

(c) De daden moeten getrouw en uitvoerend zijn:

1 Joh. 3:18. ...*laat ons liefhebben met de daad en waarheid.*

(e) De regel en maat, hoe ver de liefde gaan moet, is zoals de mens zichzelf ziet. Zó hartelijk, zo waarachtig, zo vaardig, zo getrouw, als een mens rechtvaardiglijk zichzelf liefhebben moet, zo moet hij Zijn naasten ook liefhebben.

Jak. 2:8. ... *Gij zult uw naaste liefhebben als u zelve.*

(d) De daden, in welke zij bijzonder uitgevoerd wordt, hebben opzicht op de ziel, of op het lichaam.

Naar de ziel:

- Voor elk ander bidden, Rom. 10:1.
- Onderwijzen in de weg der zaligheid, Hand. 18:26.
- Vermanen en opwekken, Hebr. 3:13.
- Bestrafen, en de zonde in elkaar niet dulden, Lev. 19:17.
- vertroosten, 1 Thess. 5:14.

Naar het lichaam:

De hongerigen te spijzigen, de dorstigen te drinken te geven, de naakten te kleden de zieken te bezoeken, den vreemdeling te herbergen, en in wat verlegenheid iemand is, hem te redden, met raad en daad bij te staan, Matth. 25:35, 36. Dat is de arbeid der liefde, gelijk het genoemd wordt, 1 Thess. 1:3.

VI. De liefde tot Zijn naasten was in de menselijke natuur in Adam ingeschapen,

en na de val heeft ze God wederom aan Zijn volk bevolen, zo in de wet, van Sinaï afgekondigd, wier tweede tafel was: *Gij zult uw naaste liefhebben als u zelve*, Matth. 22:39, als door de profeten en de apostelen, Lev. 19:18, 34. Deut. 10:19. Drukt deze ook op uw hart, niet alleen als u verplichtende, maar ook als u tot het werk aanzettend. Joh. 13:34. *Een nieuw gebod geef Ik u, dat gij elkaar liefhebt.*

't Is de Heere Jezus zelf, Die ons met liefhebben is voorgegaan, Die het gebiedt; daarom moet het zeer ter harte genomen worden. *Ik geef het u.*

Joh. 15:12. *Dit is Mijn gebod. Vs. 17. Dit gebied Ik u.*

Rom. 12:10. *Hebt elkaar hartelijk lief met broederlijke liefde.*

1 Petrus 2:17. *Hebt de broederschap lief.*

1 Petrus 3:8. *Zijt ... de broeders liefhebbende.*

1 Joh. 4:11, *Geliefden! Indien God ons alsoo liefgehad heeft, zo zijn wij ook schuldig elkaar lief te hebben.*

Opwekking

VII. Uit het gezegde kan een iegelijk niet alleen overtuigd worden van zijn plicht, maar hij kan daarin, als in een spiegel, zien, hoe ver hij van de liefde is, of hoe dicht

hij bij dezelve overeenkomt. In het vorige is getoond, dat alle liefde tot zijn naasten haar oorsprong heeft uit de liefde tot God in Christus Jezus, en dat daarom die alleen hun naasten recht liefhebben, die uit God geboren zijn, die, door het geloof in Christus met God verenigd zijn, die God, als hun verzoend Vader, beminnen. En verder; dat die dan tot het eerste en allernaaste Voorwerp van hun liefde hebben degenen, die ook uit God geboren, en der Goddelijke natuur deelachtig zijn, die van God bemind zijn, en God beminnen; en dat zij uit die gestalte hun liefde uitbreiden tot allen, die met hen uit één bloede zijn voortgekomen, - ofschoon zij het beeld Gods niet hebben en ofschoon zij die daarom niet liefhebben kunnen *met welbehagen* en vereniging des harten, - dat zij die evenwel beminnen *met toegenegenheid*, willende hun goed doen, en het kwade van hen weren; weliswaar blijft de afstand door de verscheidenheid der naturen.

Overtuiging

Legt u hier eens bij neer en zie of u proef houden kunt. Dat is zeker, dat deze geen liefde hebben:

1. Die God niet liefhebben, gelijk alle onbekeerden in zo'n staat zijn. Déze hebben wij ontdekt hfdst. XIV. Als men God niet liefheeft, dan is het onmogelijk, dat men die liefhebben zou, die naar God gelijken, en dat, omdat zij iets van God in zich hebben. 1 Joh. 5:2. *Hieraan kennen wij, dat wij de kinderen Gods liefhebben, wanneer wij God liefhebben.* Keert dat om: *die God niet liefheeft, heeft ook Zijn kinderen niet lief.*
2. Die de Godzaligen liefhebben op verkeerde gronden, en met verkeerde inzichten. Dat gebeurt wel, dat de onbekeerden Godzaligen liefhebben, maar dat geschiedt niet, omdat zij van God bemind zijn, omdat zij God en Jezus liefhebben, omdat zij het beeld Gods dragen; maar zij beminnen hen, óf door de opvoeding met elkaar, óf omdat de natuurlijke humeuren overeenkomen, óf voor zoveel zij beminnelijk en aangenaam zijn door natuurlijke bevalligheden, óf omdat men voordeel en lichamelijke weldaden van hen ontvangt, óf omdat ze getrouw en oprecht zijn in hun diensten en handelingen, óf omdat men, met hen te lieven, eer, aanzien, wederliefde kan bekomen. Dit alles komt met de natuur wel overeen. Maar als de Godzaligen hun licht laten schijnen tot hun beschaming en bestraffing, en dat zij door het beeld Gods voortreffelijker zijn dan zij, dan openbaart zich al ras de tegenstrijdigheid, en daaruit de tegenkating des harten, de heimelijke afkeer, het mijden van hun gezelschap, de haat en de tegenloop, waaruit deze dan overtuigd worden, dat zij in waarheid de Godzaligen niet liefhadden.
3. Die geen onderscheid kennen tussen Godzaligen, burgerlijken en goddelozen, zij weten van geen liefde tot de een meer dan tot de ander, ja velen hebben niets geen liefde, zij leven op zichzelf en voor zichzelf, zoeken naar eigen eer, voordeel en vermaak, trekken zich anderen niet aan, hebben een vreemd hart nevens allen, en zijn alzo zonder natuurlijke liefde, dan alleen tot zichzelf, en tot die, welke in hun eigenliefde hun voordelig zijn.
4. Die de wereld liefhebben, dat is, de begeerlijkheid der ogen, de begeerlijkheid des vleses, de grootsheid des levens, en allen, die met hen daarin van één humeur zijn. In hun ogen zijn de Godzaligen veracht; maar zij eren diegenen, die de wereld dienen, drinkbroeders en drinkzusters; die elkaar vermaken met ijdelheden, met zotternijen en gek geklap, met lotspelen, brassen, ontuchtigheden, dansen, pronken en diergelijke. Dat zijn degenen, met welke men zich verenigt, die gezelschappen bemint men. Dewijl deze de wereld liefhebben, zo is het zeker, dat ze de

Godzaligen niet liefhebben, maar haten. Zo iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem, 1 Joh.2:15.

5. Die de Godzaligen niet alleen in hun hart haten, maar ook alles hun aandoet, wat haat veroorzaakt, als verachten en verachtelijk van hen spreken, met gelaat de verachting tonen, hun gezelschap vlieden, lasteren, lagen leggen, verdrücken en vervolgen, die vermaak hebben als het de Godzaligen tegengaat, als die in ongeval raken, alsof ze een vijand overwonnen hadden. Deze alle, indien ze maar op deze zaken letten, en zichzelf daarbij leggen, zo natuurlijke, als wereldse, als geveinsden, zullen hierdoor overtuigd worden, dat zij geen liefde tot Godzaligen, en alzo geen rechte liefde tot anderen hebben.

VIII. 1. Maar velen zullen zich daar weinig aan gelegen laten liggen, en zullen wel zeggen: 't is zo, ik heb ze niet lief, ik wil ze ook niet liefhebben, ik wil ook van hen niet geliefd zijn, wat is dat nu? Wien is daar wat aan gelegen? Ik antwoord: uzelf; want

1. Gij zijt uit God niet. 1 Joh. 4:8. *Die niet liefheeft, die heeft God niet gekend.*

Zegt gij: ik heb God immers lief. *Johannes zegt dat gij liegt.* 1 Joh. 4:20. Indien iemand zegt: ik heb God lief; en haat zijn broeder, die is een leugenaar; want die zijn broeder niet liefheeft, dien hij gezien heeft, hoe kan hij God liefhebben, Dien hij niet gezien heeft? En hebt gij God niet lief, zo zijt gij vervloekt.

2. U bent geen Christen, hebt geen deel aan Zijn lijden, zonder Christus, en daarom ook zonder enige belofte, en zonder God, en zonder hoop, Ef. 2:12. Zegt u: ik ben immers een Christen, want ik ben gedoopt, ik ga ten Heilig Avondmaal, en ik leef als een Christen.

Ik zeg wederom: u liegt; en bedriegt uzelf; want indien u een Christen was u zou die liefhebben, die Christus liefheeft, en die Christus beminnen; want dat is een onafscheidelijke eigenschap van een Christen. Joh. 13:35. *Hieraan zullen zij allen bekennen, dat gij Mijn discipelen zijt, zo gij liefde hebt onder elkaar.* Geen liefde, geen discipel.

3. Al uw doen, hoe schone schijn het ook heeft, deugt niet, dewijl het is zonder liefde. Indien u God liefhad, u zou ook Zijn kinderen liefhebben, u zou Geest, leven en een hemelse natuur hebben, en zo zou alles van een geheel andere aard zijn. Maar omdat u geen liefde hebt, is alles dood, en uw daden zijn dode werken, het kan Gode niet behagen

1 Kor. 13:1-3. *Al ware het, dat ik alle talen sprak, alles wist, wonderen kon doen, alles weggaf, alles leed, en de liefde niet had, zo ware ik een klinkend metaal, of luidende schel geworden... zo ware ik niets... Zo zou het mij geen nuttigheid geven.*

Ziet u wel, dat alles aan de liefde hangt, en dat u de liefde niet hebbende, van alles ontbloot zijt? Alles wat u doet, het is zonde, en verzwaart uw oordeel, en het is een krachtige verzekering dat u eeuwig verloren zult gaan, indien u in die staat sterft. Daarom wees overtuigd van uw tegenwoordige en toekomstige ellendige staat, en laat dat een middel zijn tot bekommring, tot vlieden naar de Heere Jezus om verzoening.

IX. Dat mensen, die in de natuur zijn, zonder liefde zijn, dat valt nog zo smartelijk niet aan te zien; maar dat is zeer ontstellende, dat zelfs Godzaligen zo gebrekkig zijn in de liefde, als men aanmerkt, wat de apostel van de liefde zegt, 1 Kor. 13. En als men daarbij legt het gedrag van vele waarlijk wedergeborenen, hoe veel verschillen zij daarvan! 't Is waar, zij hebben de Godzaligen lief, omdat God hen liefheeft, omdat zij

God in Christus beminnen; hun hart verenigt zich met hen met uitsluiting van alle de anderen in dit opzicht. Zij achten ze, hun ziel gaat naar hen uit, zij verblijden zich, als zij de Godzaligen als zodanig aanmerken, maar als het op de daden aankomt, dan openbaart zich de kleine kracht der liefde.

Men houdt zich alleen, en 't is of alle anderen vreemd waren. Of men houdt het maar met een of enige weinige, en men trekt zich de anderen niet aan. Indien een Godzalige een fout heeft, terstond houdt men zijn Godzaligheid verdacht. Komt hij ons wat te na, handelt hij ons niet naar onze zin, terstond rijst misnoegen, toorn, gekijf, achterklap op, en men houdt zich vreemd, even alsof men niet door een en dezelfde Geest leefde. En komt men bij de onbekeerden, waar is de toegenegenheid des harten? Waar de blijdschap over hun welzijn, de smart over hun ongevallen, de werkzaamheid tot hun behoud naar ziel en lichaam?

Onderzoek

X. Men mag wel onderzoeken, vanwaar het komt dat de Godzaligen zo weinig liefde hebben, opdat een iegelijk, de oorzaken van Zijn liefdeloosheid ziende, die mocht wegnemen, om te beter voortgang in de liefde te maken. De oorzaken van de liefdeloosheid zijn:

- (a) Weinig omgang met God. God is liefde, met God omgaande wordt men verwarmd in de liefde, en men krijgt meer van de natuur Gods in zich, en alzo meer liefde van binnen hebbende, zo werkt ze ook te krachtiger naar buiten. Beschuldigt u uw hart van liefdeloosheid, zo keert terstond naar deze oorzaak, en denkt, het is omdat ik zo ver van God afdwaal, uit die fontein moet de liefde voortkomen.
- (b) Men leeft weinig in verzekerdheid van zijn staat, en in opmerking en erkentenis van de staat der genade. Men is slap in 't geloof, men geeft zich toe in dodigheid en lusteloosheid, men leeft niet teer. Maar zonden krijgen de overhand, men durft zich niet stellen onder de kinderen Gods, daarom of zij anderen wel achten als begenadigden, men heeft geen hart met hen te verkeren, men kan zich met hen niet vermaken, en zich in hun gezelschap niet verblijden.
- (c) Men is ver ingezonken in de beslommer van de wereld en aardse begeerlijkheden, de liefde gaat krachtig daarheen, daarom is zij minder tot de Godzaligen, en tot anderen. En die kleine liefde wordt zeer licht ten onder gehouden, als de een of de ander hinderlijk is in het bekomen van de aardse begeerten.
- (d) Men weet dat de meeste belijders onbekeerd zijn. Nu is men wel eens bedrogen in sommige, die men meende dat Godzalig waren, en daarna toonden dat zij het niet waren. Evenals het zonde zou zijn iemand als een Godzalige te beminnen, die het scheen maar inderdaad niet was; alsof men niemand moest liefhebben, anders dan Godzaligen. Daar het een meerder deugd is met broederlijke liefde te beminnen, zolang er enige de minste waarschijnlijkheid is en sterk lief te hebben met toegenegenheid, als de waarschijnlijkheid al verdwenen is.
- (e) De Godzaligen verschuilen zich te veel, zij laten hun licht niet zien: dus óf men kent ze niet, óf men ziet maar weinig van hun genade, die van binnen groter is, men toont elkaar weinig wat liefde men wederzijds heeft, zodat des enen genade en liefde des anderen niet ontsteekt.
- (f) De Godzaligen zondigen dat men het ziet, maar zij tonen hun berouw niet, dat zij in het verborgen hebben. Indien men zijn berouw maar toonde, zo zou de liefde niet alleen niet gestuit, maar sterker worden.
- (g) Eigenliefde vertoont zich te veel, men wil terug bemind worden, of men wil, dat een ander ons eerst lief heeft daar men zelf moet voorgaan, en liefhebben met een voornemen zonder wederom bemind te worden.

Het bedroef u tot in 't binnenste van uw ziel, dat u zó weinig liefde hebt, en nog minder vertoont; want 't mishaaft God; 't weert de zegen van u en van de gemeente; 't brengt een laster over de Godzaligen en over de Godzaligheid. 't Verhindert de bekering van velen en 't stuit de eerstbeginnenden, welker hart vol liefde is; en 't is een oorzaak van het verval der kerk.

Opwekking

XI. Welaan dan, tracht naar vermeerdering, en naar vurigheid in de liefde, en laat deze mijn opwekking u verlevendigen.

1. Al de relaties of betrekkingen verbinden krachtig tot broederlijke liefde, en de gelovigen worden door beschouwing van die betrekking gaande gemaakt om vurig lief te hebben. Aanmerkt dan:

(a) God is uw en aller gelovigen Vader, Die u en hen liefheeft; zouden wij dan daardoor niet gaande worden in liefde tot elkaar? 1 Joh. 4:11.

(b) De Heere Jezus, Die Zich niet schaamt u en hen broeders te noemen, Die heeft u en hen lief; *daarom wandelt in de liefde, gelijkerwijs ook Christus ons liefgehad heeft*, Ef. 5:2.

(c) Gij zijt tezamen tempelen van een en dezelfde Geest, die in u allen woont, en door welke gij allen leeft, die werkt liefde. Gal. 5:22. *Daarom bidden wij, door de liefde des Heiligen Geestes*. Rom. 15:30 dat u Zijn bewegingen tot liefde niet stuit, maar opvolgt, en dan zult u overvloedig worden in de liefde.

(d) En zijt gij alle dezelfde sacramenten niet deelachtig? Wij allen zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt; en wij zijn allen tot één Geest gedrenkt, 1 Kor. 12:13. Eén brood is het, zo zijn wij velen één lichaam, 1 Kor. 10:17. Het zijn liefdemaaltijden, Judas vs. 12. Zal dan deze nauwe vereniging niet opwekken tot liefde?

Omdat wij dan broeders zijn, tezamen kinderen Gods, van de Heere Jezus uit liefde verlost, door de Heilige Geest beziel, door de sacramenten verenigd, zo laat ons elkaar vuriglijk liefhebben met broederlijke liefde.

2. God heeft een zonderling behagen daarin, dat Zijn kinderen elkaar liefhebben. Dat is het vermaak van de natuurlijke ouders; zo heeft onze hemelse Vader in de onderlinge liefde van Zijn kinderen een welbehagen; 't 'is Jezus' blijdschap, 't is der engelen vermaak. De Vader en Christus komen en maken woning bij dezulken, en zegenen ze: Psalm 133:1, 3. *Ziet, hoe goed en hoe liefelijk is het, dat broeders ook samenwonen. De Heere gebiedt aldaar de zegen, en het leven tot in der eeuwigheid.*

XII. 3. Broederlijke liefde is van een bijzondere nuttigheid; want:

(a) 't geeft een grote luister aan de kerk. Allen, die buiten zijn, kennen hen daaraan. Joh. 13: 35. *Hieraan zullen zij allen bekennen, dat gij Mijn discipelen zijt, zo gij liefde hebt onder elkaar.* Het geeft een grote achting en ontzag aan de gemeente. Toen de menigte dán degenen, die geloofden, één hart en één ziel waren, durfde niemand van de anderen zich bij hen voegen, maar het volk hield ze in grote achting, Hand. 5: 13.

(b) Zoals de ene kaars de andere aansteekt, zo ontsteekt de liefde in de een de liefde in de ander, een ieder wordt opgewekt. En zoals het een gemakkelijk gezicht is een grote kerk vol heldere lichten te zien, zo is het veel meer gemakkelijk een gemeente te zien vol liefhebbers; ja het is een middel waardoor velen tot de kerk

zouden gelokt worden, waardoor onbekeerden bekeerd, en de kleingelovigen spoedig groot, en de verachterden in de genade zouden worden hersteld.

- (c) De liefhebber zelf heeft een zonderlinge blijdschap, 't is meer vermaak lief te hebben, dan geliefd te worden; de blijdschap is hem tot sterkte, hij ontloopt veel strikken, en is bevrijd van vele bestrijdingen, die zijn geloof anderszins gemakkelijk zouden verzwakken, en gaat blijmoedig voort.
- (d) De liefde tot de broeders verzekert de liefhebber, dat hij in de staat der genade is; dewijl bij iemand liefheeft, omdat iets van God in hem is, en omdat God hem liefheeft, zo heeft hij God nog meer lief, en heeft iemand God lief, die is van God gekend, 1 Kor. 8:3. Nog eens, omdat de liefde is tot degenen, die met ons overeenkomen, en omdat er overeenkomst is, zoekt de liefde vereniging; omdat dan iemands liefde tot zó een uitgaat, en met die vereniging zoekt, die God bemint en van God bemind is, zo is hij zelf in die staat, anders zou hij op die grond geen vereniging zoeken; waaruit hij dan tegelijk verzekerd wordt, dat hij God liefheeft, waarover hij meermalen bekommerd is; 1 Joh. 3:14. *Wij weten dat wij overgegaan zijn uit de dood in het leven, omdat wij de broeders liefhebben.*

XIII. 4. De onderlinge liefde is tot verkwikking van elkaar. De dieren van één natuur lopen veeltijds tezamen; de lieden van een natie houden het met elkaar, als zij in een vreemd land zijn; de wereldse mensen verkwikken zich in hun onderlinge liefde; zouden dan de Godzaligen het ook niet doen? Zij hebben bij de wereld heil noch troost, die haat hen, en zij willen het daar ook niet, zij haten die; wat nu, zullen zij ieder alleen leven in de wereld? Nee, dat is de goedheid Gods, dat zij hartelijker liefde, en vertrouwder en bestendiger vriendschap met elkaar kunnen hebben, dan alles, wat op aarde is. Die onderlinge liefde is hun zó verkwikkend dat zij alle andere liefde gemakkelijk kunnen missen; die is hun tot onderlinge hulp, ondersteuning, vertroosting, opwekking, medelijden en alles, wat zij van mensen verwachten kunnen.

XIV. Mij dunkt dat ik bijna nodeloos werk gedaan heb met u door verscheiden beweegredenen tot liefde te willen opwekken, evenals het licht aanprijzing nodig heeft; evenals het vuur door reden aangenamer gemaakt zou worden. *Liefde* te noemen is genoeg tot opwekking. Begint het werk maar, en 't zal u hoe langer hoe zoeter worden.

- (a) Laat de liefde van u begonnen worden, en wacht niet dat een ander u voorga; al bent u de allerminste van de Godzaligen, de liefde van kinderen is zoet, en ontsteekt zelfs de liefde van de volwassenen.
- (b) Zoekt niet wederom bemind te worden; doet men het, laat ze niet in u eindigen; maar dankt de Heere voor de verkwikking en opwekking, die u daardoor geniet. Komt er geen wederliefde, het ontroere u niet, en wordt daardoor niet gestuit; want u bent niet waard bemind te worden, het zij u genoeg dat u beminnen mag en beminnen kan.
- (c) Acht hoog hetgeen in een ander genade is of schijnt te zijn. Wees niet achterdochtig, maar neemt het spoedig voor goed aan. De genade kan wonder klein in iemand zijn, en 't zal u niet schaden iemand als een Godzalige lief te hebben, die het niet is; trouwens u wilt en moet toch ook anderen beminnen.
- (d) De struikelingen en vallen van anderen moeten uw liefde niet stuiten; want zelfs grote genade kan met grote verdorvenheden bestaan, hoe veel te meer kleine genade. U weet niet welke strijd hij tegen die gebreken heeft, wat droefheid hij in 't verborgen daarover heeft, met hoeveel tranen en gebeden hij verzoening zoekt.

- (e) Toont met uw gelaat en woorden, en gehele omgang veel liefde, ofschoon het hart koeler is; het is geen geveinsdheid zich uitwendig te tonen en te gedragen, zoals men moet zijn, als men het hart tracht daarbij te hebben, hoewel men het niet zo trekken kan als men wil. Maar de schijn te willen zoeken en wat anders in het hart te beogen, is geveinsdheid. Al doende zou het hart daar meer en meer bijkomen.
- (f) Het licht en de genade, die in u is, ze is dan zo klein, als ze is, laat die schijnen, vertoont die, komt als zodanig uit, niet ten opzichte van uw eer zoekend, maar omdat God u het gebiedt, en opdat anderen gelegenheid zouden hebben om de deugd van liefde te oefenen.
- (g) Wees veel biddend tot de Heere, omdat de liefde van Hem is, en u ze uit uzelf en door uw kracht niet kunt verkrijgen noch vermeederen. Zó werkende zal de Heere meerder genade geven, en u doen groeien, totdat Hij u in de volmaakte liefde zal opnemen in de eeuwige heerlijkheid.

HOOFDSTUK 40.

Van de nederigheid.

I. De liefde tot zijn naasten is de fontein van alle deugden, die jegens hen te oefenen zijn. Maar de nederigheid geeft aan de deugden het sieraad. Hoe uitnemend ook een deugd verricht is, indien hoogmoedigheid in degene, die het werk doet, bespeurd wordt, zo stinkt het, alle glans is er af. Daarom moet een gelovige, die door heiligheid tot eer van God, en heerlijkheid van de kerk wil zijn, trachten naar nederigheid.

II. *Nederigheid is een lage gestalte des harten van een gelovige bij zichzelf en nevens zijn naasten, ontstaande uit een recht oordeel van zichzelf, waardoor men zich niet verheft boven zijn staat, en van anderen boven dezelve niet verheven wil zijn.*

III. **Ware nederigheid is alleen te vinden in een Christen, in een gelovige.**

Alle nederigheid van onbekeerden is niet anders dan de schijn zonder waarheid, en als men ze van nabij beschouwt, is ze óf enkele hovaardij, óf neerslachtigheid. Want een onbekeerde heeft geen leven, geen geestelijke gestalte van hart, geen vereniging met Christus, van Welke als het Hoofd, alle deugden in Zijn kinderen invloeiën. Maar een *wedergeborene* heeft het beginsel des levens in Christus, en alzo een deugdzaam hart, de fontein der deugden. Jak. 1:9 ... *de broeder, die nederig is.*

De nederigheid wordt van de Heere geleerd; Christus is het voorbeeld:

Matth. 11:29 ... *leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben, en nederig van hart.*

Die dan met de Heere Jezus omgaan, die Hem kennen en aanschouwen, die in geloof met Hem verenigd zijn, die Hem liefhebben, die leren het van Hem, en hun nederigheid aardt naar de Zijne.

IV. **De nederigheid heeft haar zitplaats in het hart.**

De nederigheid heeft haar zitplaats niet in het gelaat, in de praat, in het gewaad, maar in het hart, niet alleen of eigenlijk in het verstand, hoewel het verstand in de nederigheid werkzaam is in de natuur en schoonheid van deze deugd te kennen, en als zodanig aan de wil voor te stellen; maar eigenlijk bestaat ze *in de wil*, welke die deugd omhelst, liefheeft, en zich daarin vermaakt. Men moet zoals Jezus zijn, *nederig van hart*, Matth. 11:29.

V. De nederigheid is een gestalte des harten. 't Is niet een optocht, een gezicht van de schoonheid van deze deugd, en een goedkeuring van die; 't is niet een voornemen om nederig te zijn als men in zo'n staat is, maar die verdwijnt wel ras. Maar 't is een hebbelijkheid, een bekwaamheid; de natuur van het wedergeboren hart is door en door nederig, zij blijft. Als de mens werkzaam is, zo werkt hij overeenkomstig zijn hart en die natuur; alles wat hij doet, heeft een geur van nederigheid, is met nederigheid bezielde. Deze gestalte is groter en bestendiger, naardat de mens werkzaam is om in die gestalte te zijn. De hebbelijkheid, eerst van God ingestort, wordt door vele daden vermeerderd.

VI. **Het voorwerp van de nederigheid is de mens zelf, en zijn naasten.**

(a) De mens zelf. Hij kent zichzelf, dat in hem niets voortreffelijks is, niets beminnelijks is, hij is in Zijn ogen *een groot niet*, in wat opzicht hij zichzelf ook

bezielt; dus zinkt hij in zijn nietigheid. Zoals een steen in het water geworpen niet rust, totdat hij op de grond is, dat is zijn plaats, daar rust hij; zo is ook die laagste plaats de plaats van een nederige. Daar rust hij, dan is hij in zijn element, als een vis in het water; hij mag wel lijden dat een ander eer, liefde, vermaak, winst heeft, als hij maar klein bij zichzelf kan zijn, in die kleinheid kan werken door de genade en kracht, die God hem verleent, in die kleinheid kan eindigen, als hij iets gedaan heeft, en in die kleinheid kan lijden en verdragen, wat de Heere 't zij zonder, 't zij door mensen, hem toezendt, dan is het hem alles wèl.

- (b) De nederige heeft zijn naasten ook tot een voorwerp. Hij erkent de wil Gods, dat hij zijn naasten zal liefhebben, daarom wil hij het ook doen. Hij ziet ook in Zijn naasten voortreffelijkheid en beminnelijkheid, bij acht dat hoog, eert hen als zodanig, hij stelt zich - in dat opzichte - onder hen met heel zijn hart, en in die gestalte doet hij omtrent zijn naasten wat God hem beveelt. Zichzelf met Zijn naasten vergelijkende, verschijnt hij bij dezelve als koper bij goud, als lood bij zilver. In zo'n staat eert, en dient hij hen.

Rom. 11:20. ...

Rom. 12:3. ... *dat hij niet wijs zij boven hetgeen men behoort wijs te zijn.*

Jak. 3: 1. *Zijt niet vele meesters.*

Filip. 2:3. ... *door ootmoedigheid achte de een de ander uitnemender dan zichzelf.*

VII. De vorm of natuur van de nederigheid bestaat in de laagheid des harten.

Hoogmoed verheft het hart, en blaast het met ijdele wind op, en uit de inbeelding van zichzelf wil hij ook boven anderen geëerd zijn, dat zet hem aan in alles, wat hij doet, dat beoogt hij. Krijgt hij zijn zin, het vermaakt hem, krijgt hij het niet, hij wordt gemelijk en toernig. Maar *nederigheid* drukt het hart neer en maakt het klein, zodat hij zichzelf niet beoogt in zijn doen, en het werk gedaan hebbende, keert hij weer tot zichzelf en houdt zich daar klein en stil, het werk hebbe ook zulke uitslag als het wil. Aan de andere kant van de nederigheid ligt neerslachtigheid, als alle moed verloren is, en men het opgeeft, en alzo als een natte doek neerzinkt. Dat is geen nederigheid, maar hoogmoed, als men zijn doel mist en geen raad ziet om het te bekomen. Nederigheid ligt tussen die twee ondeugden, ten opzichte van de een is zij laag, klein, bij zichzelf tezamen getrokken, beslaande een kleine omkring, daar zij zich wel bevindt en buiten haar omkring zich niet begeeft. Ten opzichte van de andere is de nederigheid gewapend met moed en geestelijke gemoedigheid, daardoor werkt zij afhangende van de genade en kracht Gods, in haar standplaats en met haar ontvangen bekwaamheden. Gezien te worden, eer en liefde te zoeken, is buiten haren omkring, daarom laat zij dat voor die daar begeerte toe hebben, zij is vergenoegd met haar werk gedaan te hebben. Komt er eer en liefde buiten haar bedoeling, zij verheft zich niet, komt er schande en schade op, zij wordt niet neerslachtig en moedeloos, maar houdt zich binnen haren omkring, daar is zij klein, daar is zij stil, daar is zij moedig om in haar plicht voort te gaan. Deze gestalte drukt David uit, Psalm 131:1, 2, *O Heere, mijn hart is niet verheven, en mijn ogen zijn niet hoog; ook heb ik niet gewandeld in dingen mij te groot en te wonderlijk. Zo ik mijn ziel niet heb gezet en stil gehouden, zoals een gespeend kind bij zijn moeder! Mijn ziel is als een gespeend kind in mij.* Een nederige heeft een kinderlijke gestalte.

VIII. De werkende oorzaak van de nederigheid is God.

Van nature is de mens als een glorieus dier, is hoogmoedig en trots, beeldt zichzelf veel in en werkt uit zichzelf, tot zichzelf, en wil dat een ieder ook in hem eindige, hem

achte, ere, vreze, diene en gehoorzame. Maar de Heere geeft Zijn kinderen een ander hart, en geeft hun dat Christus een gestalte in hen heeft, en zo ook dat zij in nederigheid naar Christus gelijken. De Heere geeft hun verlichte ogen des verstands, waardoor zij zichzelf kennen, en van zichzelf recht oordelen kunnen, wat bekwaamheden zij hebben, en wat zij waardig zijn. Daarbij, zij hebben liefde tot rechtvaardigheid, om niet te begeren en niet te zoeken, dat hun niet toekomt.

IV. Dus ontstaat de nederigheid uit een recht oordeel van zichzelf.

Zij erkennen, dat hun grondslag is in het stof, en dat zij lemen hutten bewonen. Zij weten dat zij gezondigd hebben, en de heerlijkheid Gods derven, dat zij blind, jammerlijk, naakt en ellendig zijn, dat zij daarom walgelijk, hatelijk en onverdraaglijk zijn voor God, engelen en mensen. Dat zij niet waard zijn, dat de hemel hen bedekt, dat de zon hen beschijnt, dat zij de aarde betreden, dat zij onder het gezelschap van mensen verkeren, dat zij een bete broods in de mond, dat zij kleding om hun lichaam hebben. Maar dat zij waard zijn al lang in de hel verstoten te zijn; dit oordeel hebben zij van zichzelf, en zij stemmen het toe, schoon tegen zichzelf, en daardoor zien zij, hoe onrechtvaardig het zou zijn, dat zij zich verheffen zouden, en voorgeven, alsof zij wat waard waren. Vergelijken ze zich met anderen, dan zien zij zich onwijs en verstandeloos, in hun humeur verachtelijk en lastig, in hun handelingen bespottelijk, zo men hen zowel van binnen en van buiten kende, als zij zichzelf. Hoe zouden zij dan enige inbeelding van zichzelf kunnen hebben? Zij zien, dat een ander verdwaald zou zijn, als hij iets van hen dacht, of hen iets wilde toebrengen. Zij bekennen, dat het goede dat in hen is, - 't welk zij ook kennen en grotelijks achten, - hen van een Ander, namelijk, van God gegeven is, blijvende Gods eigendom. Dat zij daarom de grootste dwaasheid zouden begaan, als zij eer, liefde, aanzien zouden begeren over dat, wat hun geleend is. Een bedelaar zou bespottelijk zijn, die zich verhef op een kostelijk kledingstuk, wat een ander hem voor één dag geleend had. Ja, al was hij volmaakt in alles, dan zou hij weten, dat de achting, eer, liefde, vrees en gehoorzaamheid Godes waren, en dat God het hem verboden had, die zaken te beogen, te zoeken en aan zich te laten leunen daarom is zijn oordeel, dat het dieverij 'en onrechtvaardigheid zou zijn, dat te zoeken en daarmee te pronken. Hierdoor is hij klein in zijn eigen ogen, hij is en blijft en werkt in die kleine gestalte.

V. De effecten of uitwerkingen van de nederigheid zijn twee; hij verheft zich niet boven zijn staat, en wil van een ander óók niet daarboven verheven worden.

1. *Hij verheft zichzelf niet boven zijn staat.* God heeft onderscheid gemaakt tussen de mensen, zo ten opzichte van het geestelijke als lichamelijke. Heeft de Heere iemand een christen inderdaad gemaakt, heeft Hij Zijn Geest en genade hem geschonken, licht, beginsel van heiligheid en bekwaamheden om die mee te delen, gegeven; hij ontkent dat niet, maar erkent het; (want dat te ontkennen zou geen nederigheid, maar hoogmoedigheid zijn, en te roemen, alsof men het niet ontvangen had, daar men het immers ontvangen heeft) het zou daarbij een onverdraaglijke ondankbaarheid zijn. Hij erkent dan de genade wel, maar hij draagt er geen roem op, en hij wil daardoor geen roem van mensen.

Ten opzichte van het lichamen heeft God de mensen ook in verscheiden staten gesteld; namelijk: overheid, onderdanen, huisvader, kinderen, dienstboden, rijken, middelmatigen, armen. De staat in welke God hem gesteld heeft, handhaaft en bewaart hij, totdat God hem daaruit roept. Is hij in een lage staat, hij is tevreden, omdat het de wil Gods is, hij heeft nog meerder, dan hij waard is, hij loopt daar niet uit, maar hij blijft daar, tot God hem redt, indien het zijn behagen is. Zo niet, 't is hem ook wèl.

Is hij in een hoger en rijker staat, ook die bewaart hij, en zoekt daarin trouw te zijn, hij verheft zich daarin niet boven anderen, omdat *hij* het is. Maar is bij zichzelf klein, wetende, dat hij het niet waard is, maar 't is zijn plicht geworden daarin te zijn, en dat ambt of die staat in zijn rang aanzienlijk te maken. Dat is geen nederigheid, zichzelf van boven neer te werpen. 't Is nog veel gemakkelijker alles weg te werpen, zich te storten in armoede, schande, verachting, eenzaamheid en stilzwijgen, dan met een nederig hart deze staat te beschermen, en zich daarin overeenkomstig die staat wèl te gedragen. Zodat iemand tegelijk hoog en rijk, geacht en geëerd, en evenwel in een lage gestalte des harten kan zijn. Hij begeert de eer, de vrees de gehoorzaamheid niet, omdat hij het is, ook verheft hij zich daarop niet, en evenwel wil hij, dat men hem zo ontmoet, omdat 't het bevel Gods is.

XI. 2. Hij wil ook van een ander boven die staat niet verheven zijn, dat zou hem geen genoegen, geen blijdschap, maar verdriet en droefheid zou aanbrengen. Want hij weet, het komt hem niet toe. Hij wil klein zijn, hij wil als ongemerkt door de wereld passeren, hij wil maar geven en niet ontvangen, hij laat de kniebuiging voor de Hamans, de loftuitingen voor de Herodessen, hij is blij, als hij maar bij zichzelf mag zijn. Als iemand hem te groot wil achten, hij toont zijn afkeer daarvan, en zegt met Johannes de Doper: *Ik ben Die niet*, Joh. 1:21, en verfoeit die te grote eer met Petrus, Hand. 3:12, Hand. 10:26, en Paulus, Hand. 14:14.

Maar de nederige acht hoog het goede, dat hij in een ander ziet, hij acht hem veel uitnemender dan zichzelf, hij stelt zich klein aan in zijn tegenwoordigheid, hij is gewillig hem te dienen, hij is niet nijdig, als die boven hem geëerd wordt, maar hij verblijdt er zich in.

Onderzoek

XII. De nederigheid in haar natuur en omstandigheid dus voorgesteld, zal licht en schijnsel geven, om u daarin te beschouwen, en u te overtuigen, of u deze deugd van nederigheid bezit of niet. Er zijn weinig nederigen, ja nederigheid is nu tot verachting, en wordt voor sufferij, neerslachtigheid, verachtelijk humeur, en slaafsheid uitgemaakt, en nochtans is het die gestalte, waarin God behagen heeft, en welks tegendeel God haat. Merkt daarop:

- (a) U, die trots van hart en hoogmoedig van geest bent, die grote inbeeldingen hebt van uzelf wegens uwe afkomst, rijkdom, ambten, wijsheid, schoonheid, sterkte, kunst, gaven en alles, waarop een dwaas moed draagt; gij, die uzelf verheft boven uw naaste, die in uw ogen veracht is, en van wie gij u inbeeldt dat ze u eren, ontzien en zich voor u buigen en voor u zwichten moeten; gij, die bemint de lage en eerbiedige groetenissen, de loftuitingen en het verheffen van u boven die en die; gij, die nijdig zijt, als een ander boven u verheven en geëerd wordt; die ras een haat en wraakgierigheid opvat tegen die, welke u óf niet genoeg eren óf verachten.
- (b) U die trots handelt tegen uw minderen, en uzelf in hun tegenwoordigheid opblaast, zoals een kropduif; die de wenkbrauwen omhoog trekt, het hoofd in de lucht opsteekt, een trotse gang nabootst, de hand in de zijde zet, en dus voor de dag komt als een grote blaas met bonen, en wel wensen zou, dat men voor u uitriep: *knielt!* Of ten minste, dat een ieder voor u week, en aan de kant ging staan, u op het eerbiedigst groette.
- (c) U, die overal uzelf naar voren brengt, en van uzelf en uw daden spreekt, opdat een ander weten zou, wat voor een man of vrouw u bent.
- (d) Die uw heerlijkheid tracht groter te maken door pronkerij, uw huizen opschikt als paleizen, ieder naar zijn vermogen, en dan bij uzelf daar hoogmoed over draagt,

denkende: *is dit niet Babel, dat ik gebouwd heb, tot mijn eer?* U beoogt, dat anderen u voor groot, rijk, aanzienlijk zouden erkennen. Daarbij, men pronkt zich op als een kermispop en komt als een Bernice voor de dag met grote pracht, Hand. 25:20. (In het Grieks wordt dit genoemd, phantasia.) 't Is allemaal te doen om eer en glorie. Met geringen wacht men zich mee te gaan, dat zou tot verkleining dienen, maar men moet zich voegen bij groten, al zou men daar voor de gek spelen.

- (e) Die sprekende van dezen en genen, namelijk: zó is mijn neef, of, zó doet mijn nicht, alsof het de grootse mensen zijn. Hoewel men in Noach allen bij elkaar komt. Maar men wacht zich wél te zeggen: mijn neef de schoenlapper, mijn nicht de dienstmaagd, want dat zou niet tot bevordering van hun grootheid dienen. En voorts, al wat men doet en al wat men spreekt, 't is allemaal uit grootheid en tot grootheid.

Bestrafing

VIII. Maar dwaas, zoals u zijt, hoor eens:

1. Wat zal het u baten, dat mensjes u achten, terwijl u in uzelf zo verachtelijk bent? Dat mensjes u eren, terwijl er in uzelf niets te eren valt?
2. Daarenboven, uw trotsheid wordt ras opgemerkt, en u stinkt voor allen, die het zien en merken, men heeft een afkeer van u, men belacht u, en acht u voor een gek, men schuwt uw gezelschap, of als u bij eerlijke lieden zit, men ruit u wat op, men helpt u aan de praat, en uw hoogmoedige dwaasheid openbarende, bent u tot een spot.
3. De Godzaligen, - de ware heerlijken in de wereld - hebben een walg van u, en willen met u niet verkeren, Psalm 101:5 ... die hoog van ogen is, en trots van hart, dien zal Ik niet vermogen.
4. En boven dit alles merkt op, hoe u bij God geacht wordt en wat Hij u doen zal.
 - (a) God haat u; wat helpt het u dan, dat gij uzelf behaagt? Hoort met schrik 't geen God van u zegt, Amos 6:8: *De Heere HEERE heeft gezworen bij Zichzelf (spreekt de Heere, de God der heirscharen): Ik heb een gruwel van Jakobs hovaardij, en Ik haat Zijn paleizen.* Spr. 6:16, 17, *Deze zes haat de Heere, - en bovenaan staat hoge ogen.* Spr. 16:5, *Al wie hoog is van hart, is den Heere een gruwel.*
 - (b) Niet alleen is Gods hart tegen de hovaardigen, maar ook zijn mond, hen scheldende en vervloekende; Psalm 119:21. *Gij scheldt de vervloekte hovaardigen.*
 - (c) Gods hand is tegen hen. 1 Petrus 5:5 ... *God wederstaat de hovaardigen.* Jer. 50:31. *Ziet, Ik wil aan u, gij trotse, spreekt de Heere, de Heere der heirscharen; want uw dag is gekomen, de tijd dat Ik u bezoeken zal.*
5. En wilt u weten wat uitslag dat hebben zal en welk uw einde zal zijn, zo leest Mal. 4:1, *Die dag komt, brandende als een oven; dan zullen alle hoogmoedigen, en al wie goddeloosheid doet, een stoppel zijn, en de toekomstige dag zal ze in vlam zetten, zegt de Heere der heirscharen, Die hun noch wortel, noch tak laten zal.* Om hun hoogmoed werd Sodom met vuur uit de hemel verteerd, Ezech. 16:49. Daardoor verzonken Dathan, Abiram en Korach, Num. 16:12-33. Daardoor werd Herodes van een engel geslagen, dat hij van de wormen al levend verteerd werd, Hand. 12:21, 23. Zie, dat is het einde van de hoogmoedigen.

Bestrafing van Godzaligen

En gij, Godzaligen, indien gij uzelf beschouwt, dan zult u uit het gezegde niet alleen uw gebrek in nederigheid zien, maar ook hoeveel hoogmoed nog in u overgebleven is. Vernedert u daarover, wees er over beschaamd, en tracht toe te nemen in nederigheid.

XIV. Is hoogmoed zo'n verschrikkelijke zonde, en volgen er zulke verschrikkelijke plagen, ziet dan toe, Godzaligen, dat die zonde u niet aankleve, maar tracht met uw gehele hart naar nederigheid van binnen en van buiten. Want:

1. U hebt in uzelf niets, waarop u uzelf verhovaardigen zou, maar juist alles, wat verachtelijk maken kan, is in u! Uw lichaam is maar aarde, stank en onreinheid, uw ziel is beroofd van het beeld Gods, is een poel van allerlei onreine gedachten. Als een ander al uw gedachten en al uw in 't heimelijk gepleegde zonden wist en zien kon, als hij u aanzag, zou u nog wel onder iemands ogen durven komen? U bent immers onwijs, hebt een lastig en verachtelijk humeur, in anderen munten voortreffelijkheden uit, die u niet hebt. Dit weet u zelf wel, want de Heere heeft u licht gegeven; als u dan uzelf beziet, hoe kunt u één verheffende gedachte hebben, of enige begeerte naar wat groots geacht te worden? U bent overtuigd, dat u iets onbetamelijks en onrechtvaardigs begeert, en dat u leugenachtige daden van een ander eisen zou. Bent u met leugens te paaien? De genaden, gaven, schoonheid, sterkte, rijkdom, en alles wat u hebt, heeft God u maar te leen gegeven, zou u daarmee dan voor de dag komen, alsof het uw eigen is? Bezie dan uzelf, en wees oprecht en u zult klein en gering zijn in uw ogen en geen grote dingen zoeken.

XV. 2. Merkt op het bevel Gods, God verbiedt u de hoogmoed en gebiedt u nederigheid. Overweeg de teksten in het vorige van ons verhaald, en doe erbij,

Rom. 12:16, *Tracht niet naar de hoge dingen, maar voegt u tot de nederige.*

Ef. 4: 1, 2, *Wandelt waardiglijk der roeping, met welke gij geroepen zijt. Met alle ootmoedigheid.*

Micha 6:8, *Want Hij heeft u bekendgemaakt o mens, wat goed is; en wat eist de Heere van u, dan ... ootmoediglijk te wandelen met uw God?*

Is het gebod van God, is het bevel van uw Vader bij u dan niet met al? Zal dat uw ziel niet dóór en door dringen? U hebt zo menigmaal gezegd: *Spreek, Heere, ik hoor; Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?* Welnu, God antwoordt, dat u nederig moet zijn; neemt dat dan ter harte, en wees nederig.

XVI. 3. Uw naam en betrekking op de Heere Jezus verbindt u tot nederigheid, uw naam is Christen, naar de naam van Christus, uw betrekking op Hem is Zijn bruid te wezen, waarop Hij Zijn liefde gezet heeft. De Heere Jezus was nederig, het volmaakte Voorbeeld van nederigheid, de liefde moest ons dringen om Hem gelijk te worden, temeer, omdat Hij Zich daartoe tot een voorbeeld stelt, met bevel: *volgt dat na!*

Matth. 11:29 *... leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben, en nederig van hart.*

Van nature zijn wij onverdraaglijk hoogmoedig, wij die allerverachtelijkst zijn. Een Christen kan geen Christen zijn, als hij niet nederig wordt. Opdat wij nederig zouden worden, moeten wij het leren; er is werk aan vast, en om te beter toe te nemen, geeft Hij ons een voorbeeld. Ja Hij Zelf wordt ons tot een Voorbeeld. Doe dan zo en wees dan zoals als Hij, wees nederig.

XVII. 4. Nederigheid is het alleruitnemendst sieraad. De maagden hebben sieraad lief, een bruid versiert zich, om haar bruidegom te behagen. Nu, u bent geestelijke maagden, de bruid van de Heere Jezus, zo mag ik u dan aanspreken: *Trek uw sierlijke*

klederen aan, o Jeruzalem! Jes. 52:1. Maar wat is uw sieraad? *Nederigheid!* Nederigheid is het allerschoonste sieraad, dat u bij God en mensen aangenaam maakt. Kol. 3:12. *Doet dan aan, als uitverkorenen Gods, heiligen en beminden, de innerlijke bewegingen der ... ootmoedigheid.*

1 Petrus 5:5 ... *zijt met de ootmoedigheid bekleed.*

Jes. 57:15. ... *Ik woon in de hoogte en in het heilige, en bij dien, die van een verbrijzelden en nederigen geest is.*

Psalm 138:6. *De Heere is hoog, nochtans ziet Hij de nederigen aan.*

Een nederige is aangenaam bij alle soorten mensen. De ene hoogmoedige kan de andere niet verdragen, maar omdat een nederige zichzelf onderwerpt, heeft een werelds mens behagen met een nederige om te gaan. En omdat een Godzalige Jezus bemint, bemint hij ook degenen, die naar Jezus gelijken. En omdat de nederigheid in de Heere Jezus uitblinkt, bemint hij bijzonder de nederigen.

XVIII. 5. De nederigheid is bijzonder voordelig.

- a. God gedenkt aan dezulken in genoegten om hen te helpen. Psalm 136:23. *Die aan ons gedacht heeft in onze nederigheid.*
- b. God verblijdt hen: Jes. 57:15 ... *opdat Ik levend make de geest der nederigen.*
- c. Gods geestelijke weldaden zijn voor hen: 1 Petrus 5:5 De nederigen geeft Hij genade.
- d. God bewaart hen. Job 22:29 *dan zal God de nederige van ogen behouden.*
- e. Voor dezulken zijn allerlei lichamelijke weldaden:
 - Spr. 22:4. Het loon der nederigheid, met de vreze des Heeren, is rijkdom, en eer, en leven.
 - Spr. 15:33 ... de nederigheid gaat voor de eer.
 - Spr. 29:23 ... de nederige van geest zal de eer vasthouden.
- f. God vertroost de nederigen: 2 Kor. 7:6. *Doch God, Die de nederigen vertroost.* God verhoogt de nederigen: Lukas 1:52 ... *nederigen heeft Hij verhoogd.*
- g. De nederige heeft een zoete stilte en vermaak: Jak. 1:9. *Maar de broeder, die nederig is, roeme in zijn hoogheid.*
- h. Een nederig mens is een wijs mens: Spr. 11 :2. ... *met de ootmoedigen is wijsheid.*
- i. Een nederige is moedig, want hij zoekt geen eer, en vreest geen schande. Daarbij, alles staat hem wel, 't wil van hem gezegd en gedaan worden, en 't is hem goed al wat hij doet. Welaan dan, tracht met veel ernst nederig van hart te zijn.

XIX. Hebt u dan lust tot nederigheid, zo is nodig die te leren.

Zij komt vanzelf niet, de liefde tot de deugd zal ze ook niet geven, tenzij dat er een arbeidzaamheid bij komt en dat men die middelen gebruikt die daartoe geschikt zijn. Drie boeken zijn er, uit welke men de nederigheid leert.

1. *Het eerste is de zonden.* Bezie uzelf in uw gedurig vallen in zonden. Indien u met een oogmerk om nederig te worden uw vallen in zonden aanmerkt, u zult gevoelig daaruit leren, dat u vuil, onrein, boos, atheïstisch, gruwelijk bent in uw hart, uit 't welk telkens zulke daden voortkomen. Dat u niet te beklagen hebt over uw lot, noch over God, als Hij plagen over u zendt, noch over mensen, als zij u verachten. Want u ziet uzelf tienmaal verachtelijker dan zij weten. Dat u niet waard bent de minste genade van God, of de minste gunst van mensen te ontvangen. Hieruit leerde David nederigheid, zoals te zien is, Psalm 51. En 't zál u ook klein maken.

XX. *Het tweede is het kruis,* hoe bitter, hoe onsmakelijk het is, het leert nochtans nederigheid, wel opgemerkt zijnde. Men leert daaruit zijn korzelige aard, zijn

ongelovigheid en ongeduldigheid, zijnde vruchten van hoogmoed. Men leert daaruit de rechtvaardigheid en soevereiniteit Gods over Zijn schepselen in, het straffen van de zonde. Het neemt de trotsheid des harten weg, en maakt het gedwee en buigzaam, bijzonder als het wat lang duurt, en als men het niet kan ontlopen, of zich met wat anders vermaken. Daarom noemde David getuchtigd te worden, *een verdrukken*, Psalm 119:71, 75. *Het is mij goed, dat ik verdrukt ben geweest, opdat ik uw inzettingen leerde. Ik weet. .. dat Gij mij uit getrouwheid verdrukt hebt.* Hoort dan naar de roede en Wie ze besteld heeft, en u zult nederig worden.

XXI. Het derde zijn de weldaden en zegeningen Gods.

- Aan de ene kant vernederen ze, als men aanmerkt zijn eigen ondankbaarheid om ze met een levendig hart tot de Heere te brengen. Ook leren ze onze onbekwaamheid, om ze wel te gebruiken; want het moeten sterke benen zijn, die de goede dagen verdragen kunnen. Sommigen worden ongelukkig door weldaden, en gelukkig door die te verliezen.
- Maar aan de anderen kant wordt een gelovige door bijzondere weldaden ten volle overtuigd van Zijn onwaardigheid, en zegt in kleinheid des harten met Jakob, Gen. 32:10, *Ik ben geringer dan al deze weldadigheden, en dan al deze trouw.* Toen de Heere Davids hart verblijdde, zei hij: *Ook zal ik mij nog geringer houden dan alzo,* 2 Sam. 6:22.

HOOFDSTUK 41.

Van de zachtmoedigheid.

I. Uit de nederigheid vloeit zachtmoedigheid, van welke wij nu zullen spreken. Wij nemen ze in de breedte, voor zoveel zij lankmoedigheid en verdraagzaamheid insluit. Het Hebreeuws *gknanavah*, komt af van een woord, 't welk onder andere betekent: vernederd worden, zich vernederen, zich verootmoedigen, verdrukt worden. Daar vandaan komt: arm, bedrukt, ellendig. Zodat zachtmoedigheid uitdrukt een arme, kleine gestalte in de verdrukking, die van mensen. geschiedt.

Het Griekse woord *praotces*, komt óf van *overgaan*, die gemakkelijk tot een ander overgaat, en tot wien een ander gemakkelijk nadert, óf van tegenwoordig zijn, die altijd bij zichzelf present en tegenwoordig is, en door toorn buiten zichzelf niet raakt.

Ons Nederlands woord drukt de gestalte zeer goed uit, het is samengesteld van zacht en gemoed. Een gemoed, dat zacht is in het behandelen.

Zachtmoedigheid is een bezadigd gemoeds in gelovigen, ontstaande uit vereniging met God in Christus, verloochening van zichzelf en liefde tot zijn naaste, waardoor men buigzaam, gezeglijk en liefelijk met zijn naaste omgaat, van zijn recht afstaat, de krenking daarvan zonder toorn verdraagt, vergeeft, en met goed vergeldt.

II. Deze deugd heeft mede haar zitplaats in het gemoed.

Het verstand is opgehelderd in het kennen van de ijdelheid, en van 't voorbijgaan van alles, wat op de wereld is, en dat het niet waard is, zich daarover te ontzetten, als het ons ontnomen wordt, en zich te pijnigen om het te bekomen. Het kent de boosheid van 's mensen natuur, hoe licht het vervalt tot toorn, tot zijn naaste ongelijk te doen met woorden of daden. Het ziet, dat kwaadheid en toorn, dwaasheid is, de zaak niet herstelt of beschermt, maar veeleer verzwaart en meerdere schade aanbrengt. Daarom oordeelt het 't verdragen en stilzijn 't best, en zo is zachtmoedigheid wijsheid.

Jak. 3:13. *Wie is wijs en verstandig onder u? Die bewijze uit zijn goede wandel zijn werken in zachtmoedige wijsheid.*

De wil heeft deze deugd lief, omhelst ze en door oefening wordt ze sterker om de hartstochten te bedwingen en te besturen, zodat ze niet te heftig en te onordelijk worden. Zacht in *gelaat* en in *woorden* te zijn kan dikwijls maar geveinsdheid zijn, 't woord brengt het mede, dat *het gemoed* zacht moet zijn. Als de ziel in die gestalte is, dan zal uit die fontein het gehele voorkomen van de mens, in gelaat en woorden stil en zacht zijn. 1 Petrus 3:4. ... *in het onverderfelijk versiersel van een zachtmoedigen en stillen geest.*

Het onderwerp.

't Is een deugd, die alleen inde gelovigen gevonden wordt. Een natuurlijk mens heeft wel iets, dat naar zachtmoedigheid lijkt, 't zij dat iemand een log, vadsig humeur heeft, verstandeloos is, en niet merkt, wat hem voor of tegen is; 't zij, dat hij zo arm en ellendig is, dat alle hoop en moed weg is, en wanhopend zijnde, alles over zich heen laat gaan; 't zij, dat hij zacht is van humeur, en daardoor weinig gelegenheid heeft tot ontsteltenis; 't zij, dat hij natuurlijk wijs en verstandig is, om de dwaasheid van de toorn, de betamelijkheid van zachtmoedigheid, en oneer van het een, en de eer, die uit het andere voortkomt, te zien; 't zij, dat hij groots en trots is in zijn staat, en degene, die minder is dan hij, niet acht, omdat hij hem niet schaden kan. Dit alles lijkt wel

wat naar zachtmoedigheid, maar 't is het niet, en op het beste genomen, 't is maar een natuurlijke zachtmoedigheid, die noch uit de rechte grond voortkomt, noch het ware wezen heeft. Maar een gelovige, die met Christus verenigd is, en door de invloed van Zijn Geest leeft, die is alleen in staat om waarlijk zachtmoedig te zijn: Gal. 6:1 ... *gij, die geestelijk zijt, brengt de zodanige te recht met den geest der zachtmoedigheid.*

Zij worden tegenover goddelozen gesteld: Psalm 147:6. *De Heere houdt de zachtmoedigen staande; de goddelozen vernedert Hij, tot de aarde toe.*

III. Het voorwerp van deze deugd is des mensen naaste, dat is, ieder mens.

De zachtmoedigheid heeft ook wel opzicht op God, zo ten opzichte van Zijn bevelen, die men met een buigzame en gewillige ziel omhelst, - waarvan Jakobus spreekt, Jak. 1:21, *Ontvangt met zachtmoedigheid het woord, dat in u gepland wordt,* - als ten opzichte van de kastijdingen, die men zich met een stille ziel onderwerpt, zonder verdrietigheid. Zoals Aäron op het verbranden van Zijn kinderen stil zweeg, Lev. 10:3. Eli zeide op de harde boodschap: Hij is de Heere; Hij doe wat goed is in Zijn ogen! 1 Sam. 3:18.

Maar wij spreken hier van de zachtmoedigheid nevens mensen, 't zij, dat zij goed of kwaad, Godzalig of goddeloos zijn, 't zij dat ze ons met zachtheid of met hardigheid ontmoeten, 't zij, dat zij ons recht of ongelijk doen; zoals fluweel even zacht blijft, of men het hard aantast of zacht, 't zij dat een zachte hand of een ruwe en met eelt overtrokken hand daarover strijkt. Zo is het ook met een zachtmoedige, omdat Zijn gestalte niet van buiten aankomt, en niet is naar dat men hem ontmoet; maar de ziel van binnen in zodanige gestalte is, ook zonder opzicht van enig mens of ontmoeting; zo is en blijft hij ook dezelfde, hoewel de ontmoetingen verscheiden zijn Tit. 3:2 ... *alle zachtmoedigheid bewijzende jegens alle mensen.*

IV. De vorm of de natuur van deze deugd bestaat in een tevreden gemoed.

Omdat al 's mensen vergenoeging van buiten aan moet komen, heeft de mens trek en genegenheid naar datgene wat hij meent, dat hem vergenoegen kan. Maar omdat hij God óf niet, óf niet volkomen beziet, ziet hij óf alleen óf ten dele om naar het aardse; en dan ieder naar dat, waartoe hij de meeste genegenheid of de bekwaamste gelegenheid heeft. En omdat andere mensen datzelfde begeren, en daarom elkaar hinderlijk zijn, raakt het gemoed van die, welke in zijn doel te bereiken belet wordt, overhoop, en wordt door verscheidene stormen van bewegingen herwaarts en derwaarts geslingerd, zoals een storm op zee. Maar een zachtmoedige heeft God gekozen tot zijn Deel Hij ziet dat al wat in de wereld is, ijdelheid is, en weet dat niemand iets spreken of doen zal, dat 't geen God gebiedt, en vertrouwend op God, is zijn hart bezadigd en bewaard. Woelt niet onstuimig, is niet onrustig, maar is een effen, vaste en stille gestalte. Valt iemand op hem aan, met woorden of daden, hij is een vlak strand, waarop de woeste baren, al spelende op en neer lopen. Deze gestalte wordt uitgedrukt,

Psalm 112:7, 7. *Mijn hart is vast betrouwende op de Heere.*

Psalm 62:2, *Immers is mijne ziel stil tot God.*

Spr. 2:7, *Hij legt weg voor de oprechten een bestendig wezen.*

Deze bezadigdheid is vergezelschap met:

- a. buigzaamheid; een zachtmoedige is meegaande, zich naar een ander voegende, in zover, als het niet is tegen de wil Gods. 1 Petrus 5:5 ... *zijt allen elkaar onderdanig.*

- b. Zij is vergezelschaft met gezeglijkheid. De zachtmoedige staat niet stijf op zijn zin, ook niet op zijn eigen oordeel in lichamelijke en middelmatige zaken, als het maar tegen Gods gebod niet is, maar hij hoort eens anders oordeel, hij doet eens anders wil, en laat zich daartoe licht bepraten. Jak. 3:17. *De wijsheid, die van boven is, die is ... gezeglijk*
- c. Zij is ook vergezelschaft met liefde. Een zachtmoedige is bevallig in zijn spreken en doen, hij is goedaardig, vermakelijk om te behandelen, is vriendelijk, zodat men met genoeggen met hem kan omgaan. *Al wat liefelijk is... datzelve bedenkt*, Filip. 4:8.
Dat ze ... bescheiden zijn, alle zachtmoedigheid bewijzende, Tit. 3:2.
Uw bescheidenheid zij allen mensen bekend, Filip: 4:5:
Zijt vriendelijk, 1 Petrus 3:8.

V. De werkende oorzaak van de zachtmoedigheid is God.

Van nature is de mens oplopend, toornig, wrevelig als een netelbos, als een doornstruik, die men niet aantasten kan zonder zich te kwetsen. Maar God, de mens wederbarende naar het beeld van de zachtmoedige Jezus, geeft hem een zachtmoedig hart. Daarom telt de apostel onder de vruchten des Heiligen Geestes, ook de zachtmoedigheid. Gal. 5:22. *Maar de vrucht des Geestes is ... zachtmoedigheid.*

Een deugd gaat niet alleen; de een deugd brengt de andere voort, en de een ondersteunt de andere. Zo is 't ook met de zachtmoedigheid; zij spruit

- (a) uit een hart, dat met God verenigd is in Christus. Als de mens God heeft tot zijn God, dan heeft hij alles, dan heeft hij niets meer nodig. Hij ziet naar niemand om, alsof hem van die wat zou toekomen; hij vreest niemand, alsof die hem iets zou kunnen ontnemen, hij ziet alle mensen maar aan als werktuigen in de hand van zijn God, en dat Hij ze tot zijn best zal gebruiken. Spreekt iemand iets kwaads van hem of tot hem, hij weet dat zijn God het geboden heeft. Doet iemand hem wat kwaads aan, bij weet dat zijn God het zo beschikt, en in het wijs en goed beleid van zijn God is hij tevreden. Hij ziet, dat indien hij toornig en wraakgierig werd, dat hij zich tegen zijn God zou kanten, daarom verdraagt hij alles met een stil en bedaard gemoed.
- (b) Uit deze gestalte komt voort de verloochening van zichzelf, hij erkent zijn eigen begeerlijkheden niet meer, bij wil ze niet meer, hij zoekt ze niet meer, hij heeft de ijdele eer, de liefde van mensen, de hoogheid, de rijkdommen dezer wereld weggeworpen, hij wil ze niet hebben. Waarom zou hij dan daarover twisten of toornig worden, als hem iemand daarin te na kwam? Uit die gestalte vloeit dan zachtmoedigheid.
- (c) Ook heeft hij zijn naaste lief. Van een, dien men liefheeft, kan men veel verdragen; de liefde doet zijn naaste geen kwaad, een menslievend hart smart het, dat zijn naaste, hem verongelijkende, zich bezondigt. Hij ziet hem met medelijden aan, dat hij zo ontroerd is, en de toorn God op zich laadt. Hoe kan hij dan nog smart tot Zijn smart toedoen? Ziet, daarom is hij zachtmoedig.

VII. De uitwerkingen van de zachtmoedigheid zijn:

- (a) *Handelbaar te zijn*, gemakkelijk en minzaam zijn om met hem om te gaan. Een zachtmoedige is bij allen bemind, als zachtmoedig zal hij van niemand gehaat worden, schoon hij van sommigen, als van een lage en verachtelijke geest bespot mocht worden. Hij heeft zoveel tegenloop niet als de anderen, maar zal zelfs verdedigers hebben onder de wereldse mensen. Men heeft zoetigheid in zijn gezelschap, en als men van hem is weggegaan, zo zal zijn gemeenschap iets

nalaten in het hart, tot overtuiging, dat het een Godzalig mens is, en dat men zelf zo niet is, en men zal begeerte krijgen om ook zo te worden.

- (b) *Van zijn recht afstaan.* Een zachtmoedige is verstandig, hij heeft zachtmoedige wijsheid; hij is niet dom en ongevoelig, hij kan wel oordelen wat recht is, en ook zijn recht wel tonen en voorstaan. Hij doet het ook, als het met Gods wil is, en hij verplicht is het te doen. Maar hij doet het met zachte ernst, met vrijheid en edelmoedigheid, maar zó, dat de zachtmoedigheid altijd uitblinkt. Maar is het in zaken, waarin hij mag toegeven, zo doet hij het veel liever, dan met twisten zijn uiterste recht te halen.
- (c) *Onrecht verdragen.* Een zachtmoedige wil niet zoals met zoals vergelden, ook zich niet wreken, al kan hij. Maar hij draagt het, hij gaat het voorbij, alsof het hem niet aangedaan was. Ef. 4:2. *Met alle ootmoedigheid en zachtmoedigheid, met lankmoedigheid, verdragende elkaar in liefde.*
- (d) *Het ongelijk vergeven.* Vergeven is niet ongewroken laten, en ondertussen de wrok en haat in 't hart behouden. Maar 't is de belediger het niet toe te rekenen, hem daarom niet minder lief te hebben, hem zo te behandelen, alsof hij het niet gedaan had. Dit is de les van Christus. Markus 11:25. *En wanneer gij staat om te bidden, vergeeft, indien gij iets hebt tegen iemand.* Dit beveelt de apostel, Kol. 3:13. *Verdragende elkander, en vergevende de een den ander, zo iemand tegen iemand enige klacht heeft.*
- (e) *Het kwaad met goed vergelden.* Kwaad met kwaad te vergelden is beestachtig, goed met kwaad te vergelden is duivels, maar kwaad met goed te vergelden is christelijk, dit doet de zachtmoedige, 1 Petrus 3:9: *Vergeldt niet kwaad voor kwaad. Maar hebt uw vijanden lief; zegent hen, die u vervloeken; doet wel degenen, die u haten; en bidt voor degenen, die u geweld aandoen, en die u vervolgen,* Matth. 5:44. *Indien dan uw vijand hongert, spijzigt hem; indien hem dorst, zo geeft hem te drinken; want dat doende, zult gij kolen vuurs op zijn hoofd hopen,* Rom. 12:20.

Onderzoek

VII. De zachtmoedigheid in haar natuur voorgesteld, is een spiegel, om uzelf daarin te beschouwen, hoe dicht u erbij komt, of hoever u daarvan bent. Brengt het vrij op uw hart. 't Is een gruwelijker zonde, dan u wel denkt, 't is een verschrikkelijker staat, dan gij u wel inbeeld, van de deugd der zachtmoedigheid ontbloot te zijn, en in een tegenover gestelde staat te zijn. Wees daarvan eerst overtuigd, en neem dan ter harte, hoedanig u voor God zijt, en wat u overkomen zal.

- (a) Leeft u in zodanige bezadigde en bedaarde gestalte des harten, als de mensen u met woorden en daden kwalijk bejegenen? Komt uw gerustheid voort uit vereniging met God in Christus? Uit verloochening van uzelf? Uit liefde tot uw naaste? Bent u handelbaar, buigzaam, gezeglijk, zoet en liefelijk in de omgang met uw naaste? Staat u zonder ontroering van uw recht af, en geeft u goedaardig toe? Verdraagt u het aangedaan ongelijk, ook dan, als gij u wreken kon? Vergeeft u het van harte, alsof hij het u niet aangedaan had, en krenkt het uw liefde tot hem niet. Vergeldt u het kwade met goeddoen, en dat in oprechtheid en toegenegenheid? Voordat u antwoordt, denkt terug aan uw handeling met uw meerderen, met uw gelijken, met vreemden, met vrienden, met uw minderen, met hen die onder u gesteld zijn, met vrouw, met kinderen, met dienstboden, en kom dan. Nu, wat antwoordt u op die vragen, is uw handel in zachtmoedigheid geweest? O hoeveel zullen hier overtuigd moeten zijn, dat ze toch niets, ja niets van de

zachtmoedigheid hebben! Zo is het dan zeker, dat al wat van de zachtmoedigen in Gods Woord gezegd wordt, op u niet past.

- (b) Of bent u wrevelig, verdrietig, gemelijk van humeur, overal scherp als een egel, als een doornstruik, zodat men met u niet omgaan kan, of men steekt zich? En dat is er een blijk van, dat u altijd in moeite leeft, dan met de ene, dan met de andere. En dat u altijd klaagt, dat men u ongelijk doet, dat dienstboden hun plicht niet doen nevens u. Wees dan verzekerd, dat de schuld bij u is, en dat u een stekelig en wrevelig humeur hebt. Rijst uw toorn ras op, kookt het bloed, stijgen de bewegingen u naar de kruin, al spreekt u niet een woord? Of vertoont zich de toorn in uw boos gezicht? Of breekt de toorn door tot kwalijk spreken, tot kijven, tot schelden? En zou het niet doorbreken tot slaan, indien andere redenen u niet beletten? En zo u al niet uitvaart met woorden en daden, voor die tijd kropt u het op, en komt er een haat en afkeer in uw hart; en openbaart zich daarna, als er gelegenheid is, de wraakgierigheid, om hem het vorige kwaad te vergelden, of vermaak te nemen, als hem iets kwaads ontmoet? Wat antwoordt uw geweten daarop? Zie daar dan, u mist de zachtmoedigheid, en leeft in een boosaardige gestalte.

VIII. Kom nu, en merkt met aandacht op 't geen God van u zegt, en wat u overkomen zal.

1. U bent in die zondige staat, waarin de eerste wereld was, en waarom die met de zondvloed vergaan is; hoedanig einde u óók te verwachten hebt. Gen. 6:11, 13 ... *de aarde was vervuld met wrevel ... Zie, Ik zal hen met de aarde verderven.*
2. U bent in Kaïns gestalte, u zult Kaïns straf niet ontlopen. Gen. 4:5, 11. ... *Toen ontstak Kaïn zeer, en zijn aangezicht verviel.* En nu bent u ook vervloekt.
3. U bent Lamech gelijk, wiens wraaklust zó groot was, dat hij zei: *Voorwaar, ik sloeg wel een man dood om mijn wonde, en een jongeling om mijn buile! Want Kaïn zal zeventvoudig gewroken worden, maar Lamech zeventigmaal zevenmaal,* Gen. 4:23, 24. Acht iemand Lamech als een dapper man, 't is een teken, dat hij behagen heeft in Zijn gruwelijke gedrag en dat hij zelf gruwelijk is voor God. Tot zijn eeuwige schande is hij aangetekend, en het wordt in hem gebrandmerkt.
4. U zijt voor God een doodslager zo dikwijls uw wrevel, toorn, haat, wraak opkomt. Zo menig kwaad gezicht u uw naaste geeft, zo menig bits woord u hem toespreekt, zo menige doodslag begaat u. 1 Joh. 3:15. *Een iegelijk, die zijn broeder haat, is een doodslager.*
God vervloekt de toornigen. Gen. 49:7. Vervloekt zij hun toorn; want hij is heftig; en hun verbolgenheid, want zij is hard. En wat is het einde van de doodslagers? Hun deel is in de poel, die daar brandt van vuur en sulfer; hetwelk is de tweede dood, Openb. 21:8. Zie daar, hoe weinig u ook acht geen zachtmoedigheid te hebben, hoe manhaftig u ook acht te toornen, en zichzelf te wreken, zo gruwelijk bent u in de ogen Gods, en zo schrikkelijk zal uw einde zijn, indien gij u niet bekeert. En beeldt u niet in, dat uw voorwendselen u bij God zullen verontschuldigen.

Zegt u: *ik ben ook maar een mens, men kan al het ongelijk niet verduwen, vlees en bloed kan het alles niet verdragen.*

Antwoord. Vlees en bloed zullen ook het koninkrijk Gods niet beërven. 't Zal u nog zwaarder vallen 't helse vuur te verduwen.

Zegt u: *indien ik alles over mij liet gaan, men zou te feller tegen mij aangaan; daarom moet ik er mij doorslaan, en hen leren mij in mijn recht en vrede te laten.*

Antwoord. U zult daardoor uw recht en vrede niet beschermen, maar verliezen, en u hebt het recht Gods tot uw verschrikking, te verwachten, en in plaats van vrede, zult u een schrik van buiten en van binnen zijn.

Zegt u: *men tast mij in mijn eer, en die moet ik voorstaan.*

Antwoord. Zo zult u uw eer niet verdedigen, maar veeleer schande op u halen. Men verdedigt zijn eer het best, door een bestendige, Godzaligen wandel, en op een beschuldiging in bedaarheid zijn onschuld te tonen. En indien er plaats is, om in zachtzinnigheid te antwoorden, en zo niet, te zwijgen, dat is beter dan in toorn uit te varen, 't welk is het werk der zotten, Pred. 7:9.

Opwekking van gelovigen

IX. Zijn de wereldse mensen wrevelig, toornig en wraakgierig, dat past u niet, gelovigen, hebt daarvan een afkeer, haat het en vliedt het, maar tracht naar zachtmoedigheid. Want:

1. God benoemt u vanwege deze deugd, *de zachtmoedige* Zef. 2:3. *Zoekt de Heere, alle gij zachtmoedigen des lands.* De aarde is vervuld met wrevel, de beste van de natuurlijken is een doorn. Maar de kinderen Gods zijn van een andere en voortreffelijker geest, en betonen dat in zachtmoedigheid. Is uw naam de zachtmoedige, hoe zeer moet u dan trachten, dat naam en daad overeenkomen?
2. Bent u een Christen, omdat u naar Christus gelijkt, en naar Zijn wetten leeft. Jezus was zachtmoedig, en stelde Zich daarin u tot een Voorbeeld voor, opdat u het van Hem leren en het Hem nadoen zou. Matth. 11:29. ... *leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben.*

2 Kor. 10: 1. *Ik Paulus zelf bid u, door de zachtmoedigheid en goedertierenheid van Christus.*

Christus beveelt het u: Zef. 2:3, ... *Zoekt zachtmoedigheid.*

Ef. 4:1, 2 ... *dat gij wandelt waardiglijk der roeping, met welke gij geroepen zijt; met alle ootmoedigheid en zachtmoedigheid.*

Zie daar het voorbeeld en het gebod van Jezus, Dien gij liefhebt. Dien u gaarne wilt navolgen en gehoorzamen. Dat zij u dan krachtig tot opwekking, om naar zachtmoedigheid te trachten.

3. Zachtmoedigheid komt te pas in alles wat u als een Christen doen moet.
 - (a) Wilt u 't Woord Gods horen, 't moet met zachtmoedigheid geschieden. Jak. 1:21 ... *ontvangt met zachtmoedigheid het Woord.*
 - (b) Wilt u bidden, het moet geschieden, *opheffende heilige handen zonder toorn en twisting*, 1 Tim. 2: 8.
 - (c) Wilt u belijdenis doen en rekenschap geven van uw geloof en hoop, *het moet geschieden met zachtmoedigheid en vreze*, 1 Petrus 3:15.
 - (d) Wilt u anderen onderwijzen, al wederom wordt daartoe zachtmoedigheid geëist: 2 Tim. 2:25. *Met zachtmoedigheid onderwijzende degenen, die tegenstaan.*
 - (e) Zachtmoedigheid is nodig in de bestraffing. Gal. 6:1. *Brengt de zodanige terecht met de geest der zachtmoedigheid.*

Dat werk staat u te doen en het kan zonder zachtmoedigheid niet verricht worden; maar als het in zachtmoedigheid gedaan wordt, dan is het bij God en mensen aangenaam, 't zal uitnemende vrucht hebben, en u zelf zult een bevredigd geweten hebben.

4. Zachtmoedigheid is een heerlijk versiersel van de kerk. De kerk is de eer van Christus; in haar heerlijkheid wordt God, wordt Christus verheerlijkt, dit is de lust

van een waar lid ervan. 't is Zijn begeerte, dat hij daarop iets mocht toebrengen. Nu, omdat de zachtmoedigheid uitnemend heerlijk schijnt in 't oog van degenen die binnen en buiten zijn, moet een Christen ook in uitnemendheid trachten met dit sieraad versierd te zijn. Zachtmoedigheid zelfs is een sierlijk kleed, dat de naaktheid bedekt, en dat de bekleedene schoonheid aanbrengt. Kol. 3:12. *Zo doet dan aan de innerlijke bewegingen der barmhartigheid, goedertierenheid, ootmoedigheid, zachtmoedigheid, lankmoedigheid.*

De zachtmoedigen wordt daarenboven nog heil tot versiering toegevoegd. Psalm 149:4 ... *Hij zal de zachtmoedigen versieren met heil.*

Dit versiersel maakt hen aangenaam bij God. 1 Petrus 3:4. *Maar de verborgen mens des harten, in het onverderfelijk versiersel, van een zachtmoedigen en stillen geest, die kostelijk is voor God.*

't Is aangenaam bij de mens. Spr. 19:11. *Het verstand des mensen vertrekt zijn toorn; en zijn sieraad is de overtreding voorbij te gaan.*

Zo versiert de zachtmoedige de kerk, in welke hij als een heldere ster flonkert. .

5. De zachtmoedigen hebben grote beloften, die ook zeker aan hen volbracht zullen worden, zoals:

- (a) verhoring van hun gebeden. Psalm 10:17. Heere, Gij hebt de wens der zachtmoedigen gehoord.
- (b) Leiding door de Geest: Psalm 25:9. *Hij zal de zachtmoedigen leiden in het recht, en Hij zal de zachtmoedige zijn weg leren.*
- (c) Vervulling met genade. Spr. 3:34 ... *de zachtmoedigen zal Hij genade geven.*
- (d) Blijdschap. Jes. 29:19. *De zachtmoedigen zullen vreugde op vreugde hebben in den Heere.*
- (e) Verlossing van allen die hun overlast doen; beschermen zij hen niet met onrechte handelingen, zij hebben nochtans Een, Die op hen acht geeft en hen redt. Psalm 76:10. Als God opstond ten oordeel, om alle zachtmoedigen der aarde te verlossen. Psalm 147: 6. *De Heere houdt de zachtmoedigen staande.*
- (f) Verzorging van alles wat ze nodig hebben, naar ziel en lichaam. Psalm 22:27. *De zachtmoedigen zullen eten en verzadigd worden.*
Psalm 37: 11. *De zachtmoedigen daarentegen zullen de aarde erfelijk bezitten, en zich verlustigen over groten vrede.*
Matth. 5:5. *Zalig zijn de zachtmoedigen; want zij zullen het aardrijk beërven.*
- (g) De wereld en al wat er in is, is voor hen. Zij hebben er eigendom aan, 1 Kor. 3:21, 22. Al wat ze bezitten, 't zij veel of weinig, zij hebben het in de gunst van God, en zij gebruiken het in vrede des gemoeds.
Zij zullen niet veel tegenstand hebben in de wereld; zelden zal iemand een oprecht zachtmoedige verdrukken, en hij zal ophouden, zo ras hij de zachtmoedigheid ziet. Ja anderen, zelfs natuurlijke mensen, zullen de zachtmoedigen beschermen. Zo gaat de zachtmoedige veilig door de wereld, en heeft het ongemak, dat andere mensen hebben, niet. Wie dan lust heeft aan al deze beloften, trachte naar zachtmoedigheid!

5. Zachtmoedigen zijn wijs, zijn van een edele geest, zijn sterk in het overwinnen van alle tegenstand. Spr. 16:32. *De lankmoedige is beter dan de sterke; en die Heerst over zijn geest, dan die een stad inneemt.*

De zachtmoedige kan alles te boven komen, waar een rijke met zijn geld, een grote met zijn aanzien, een toornige met zijn onstuimig geweld moeten voor blijven staan. Hij kan zijn vijanden alleen door zijn zachtmoedigheid, en met goed voor

kwaad te vergelden, overwinnen. Spr. 25: 21, 22. *Indien degene, die u haat, hongert, geeft hem brood te eten; en zo hij dorstig is, geeft hem water te drinken; want u zult vurige kolen op zijn hoofd hopen.* Het zal hem ondraaglijker zijn dan gloeiende kolen, die hem branden. Hij zal zien dat zijn toorn en vijandschap niet meer geacht werd, dan de kwaadheid van een mier, waarover men zich niet verstoort. Hij zal zien dat de zachtmoedige hoger is dan hij, en dat hij over zijn gemoed heerst, en zo zal hij zich als een overwonnene moeten onderwerpen. Dit is hem ondraaglijk, het moest hem tot bekering leiden, zoals het soms wel geschiedt. Ook moest hij daaruit leren, tegen de zachtmoedige zich niet meer te kanten, omdat hij daarmee niet meer geacht wordt, en de zachtmoedige niet meer krenken kan, dan een grote vlieg op de hoornen van een os. Maar dat de aanvaller zelf overwonnen wordt.

X. Overdenk al deze redenen en laat ze op uw hart werken, om voortaan te bereiden, om een zachtmoedige gestalte des harten te bekomen.

Wees verzekerd, dat u er niet mee geboren bent. Dat u ze met een wens niet kunt krijgen, en dat u ze niet zo ras bekomen kunt. Er is arbeid aan vast; begeeft u dan aan het werk. Daartoe:

- (a) let op wanneer u de zachtmoedige gestalte kwijt zijt, en haastigheid en toorn in u is opgekomen, en zich aan anderen heeft geopenbaard; blijft daar dan wat bij staan, totdat het u smart, en u de dwaasheid ziet, de zondigheid, de ergernis, en neemt dan telkens nieuwe voornemens om het te verbeteren.
- (b) Vliedt het gezelschap van haastige en toornige mensen; want het zet over als de pest. Spr. 22:24, 25. Vergezelschap u niet met een grammoedige, en ga niet om met een zeer grimmig man; opdat u zijn paden niet leert, en een strik over uw ziel haalt. Ziet u zodanigen, let op hun dwaasheid, opdat u er te meer een afkeer van krijgen mocht en door een levendig voorbeeld leert, dat de toorn rust in de boezem der dwazen, Pred. 7:9.
- (c) Vergezelschap u met zachtmoedigen, en let nauw op hun gedrag, en ziet in hen de beminnelijkheid der zachtmoedigheid. Spr. 16: 19. *Het is beter nederig van geest te zijn met de zachtmoedigen, dan roof te delen met de hovaardigen.*
- (d) Stelt u altijd voor het Voorbeeld van de zachtmoedige Jezus. Leest daartoe veel de Evangeliën, en merkt gedurig waarin de Heere Jezus Zijn zachtmoedigheid vertoonde, en prent dat telkens zo in uw hart, dat de gedaante daarvan als overgezet worde. Als er gelegenheid is tot ontroering, keert dan met uw gedachten naar de Evangeliën, of de Heere Jezus niet in zo'n gelegenheid geweest is, en hoe Hij Zich daarin gedragen heeft, of hoe Hij Zich in zo een gelegenheid dragen zou, en volgt dat dan na.
- (e) Als u, óf in uw huis, óf buitenshuis, bij mensen wilt komen, wapent u dan met zachtmoedigheid, alsof u in een strijd komt. Neemt het uitdrukkelijk voor, dat u zachtmoedig wilt zijn. Bid de Heere om sterkte, en als de gelegenheid komt, pas dan op, dat de vijand u niet een voordeel afziet. Als u weer alleen komt, overdenk dan, hoe u het gemaakt hebt. Indien wèl, dankt de Heere, en onthoudt die bevredigde gestalte des gemoeds, om daardoor opgewekt te worden en om daarna weer zo te doen. Bent u gevallen? Betreur het, maar wordt niet moedeloos, want men kan deze heerlijke deugd zo ras niet leren, maar neem nieuwe moed om het hierna beter te maken.

HOOFDSTUK 42

Van de vreedzaamheid.

I. Uit de liefde tot de naaste, uit de nederigheid en zachtmoedigheid komt *vreedzaamheid* voort; waar de eerste drie zijn, daar zal de laatste ook gevonden worden, van welke wij nu zullen handelen.

Het Hebreeuws woord *menouchah*, rust, stilte. Een vreedzame is stil en gerust, van binnen en van buiten, bij zichzelf en bij anderen; schalom, van schálam, voorspoedig zijn, vrede hebben, voleinden. Een vreedzame heeft vrede, is voorspoedig, en voleindigt zijn werk gemakkelijk.

Het Griekse woord, eiraenikos, komt af van *tezamen binden*, omdat de vrede de gemoederen tezamen verenigt, vast aan elkaar bindt; daarom spreekt de apostel van de band des vredes, Ef. 4:3.

Vreedzaamheid is een stille vergenoegde gestalte der ziel van een gelovige, neigende en trachtende in zoete enigheid met zijn naaste om te gaan, in de waarheid en Godzaligheid.

II. Deugd.

De onbekeerden, hoewel ze zich wachten voor twist en onenigheid, zo hebben ze toch de vreedzame gestalte des harten niet: *De weg des vredes hebben zij niet gekend*, Rom. 3:17. Maar 't is het sieraad van begenadigde Christenen, deze zijn met God bevredigd door het bloed van Christus, die hun vrede is, Kol. 1:20; Ef. 2:14. Die de Heere Jezus tot hun verzoening door het geloof hebben aangenomen, *worden gerechtvaardigd en hebben vrede bij God*, Rom. 5:1. *En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, bewaart hun harten en zinnen in Christus Jezus*, Filip. 4:7. Dus vrede met God in hun geweten hebbend, zo is 't alsof alles, wat in de wereld is, met hen bevredigd is, ja met de stenen des velds hebben zij een verbond, en het gedierte des velds is met hen bevredigd, Job 5:2, 3. In die gestalte tot de mensen kerende, gaat hun ziel tot hen uit, en het vreedzaam hart oefent al vereniging, hoewel men eenzaam is. Deze gestalte is in niemand anders dan in de gelovigen, omdat het geloof het middel is, waardoor men tot zo een vreedzame gestalte komt, Rom. 5:1. En omdat de vrede een vrucht des Geestes is, Gal. 5:22, heeft niemand die dan die de Heilige Geest deelachtig zijn.

III. Het voorwerp van deze deugd zijn onze naasten, alle mensen.

Een vreedzame is in een gedurige oorlog en strijd met de duivel, de wereld en het verdorven vlees. Met die wil hij geen vrede, met die zoekt hij geen vrede, hoe meerder dat hij die haat en die bestrijdt, hoe beter hij in zijn schik is. Maar tot mensen als mensen, als de naasten, heeft hij een vreedzaam hart, en met die tracht hij in vrede te leven. Vooreerst en vooral leeft de vreedzame in vrede met de Godzaligen, met die is een geestelijke en zeer nauwe band, waardoor hun harten verenigd zijn in Christus, hebbende dezelfde Geest en dezelfde wedergeborene natuur. Markus 9:50 ... *houdt vrede onder elkaar.*

Doch men moet zich tot die niet bepalen, maar de vreedzaamheid breidt zich uit tot alle mensen. Immers aan hun kant geven de vreedzamen geen oorzaak van onvrede, en als hun oorzaak gegeven wordt, zo stappen zij het over, en breken daardoor de

vrede niet. Dit is de vermaning van de apostel, Rom. 12:18. *Indien het mogelijk is, (zo de mensen tot vrede te brengen en in vrede te bewaren zijn) zo veel in u is, (dat het aan uw kant niet ontbreke, maar tracht met alle macht daarnaar) houdt vrede met alle mensen.*

IV. De natuur van deze deugd bestaat in een stille vergenoegde neiging naar vereniging met zijn naaste.

Een vreedzame in de vrede met God levende, heeft een stil gemoed, dat vergenoegd en gerust is ten opzichte van zijn naaste, hij voedt geen gedachten van ongelijk, dat zijn naaste hem heeft aangedaan, van nijdigheid, of van enig ongenoegen, maar is bij zichzelf bevredigd, bedaard, stil, weltevreden; en als hij aan zijn naaste denkt, zo gaat zijn hart al uit in vereniging, en hij gaat al zoetelijk met hen om. Spr. 3:17, *haar wegen zijn wegen der liefelijkheid, en alle haar paden vrede.*

Zodat de natuur van de vrede bestaat in de samenvoeging van harten. Daarom wordt die *een band* genoemd. Ef. 4: 3. *Benaarstigende te behouden de enigheid des geestes door de band des vredes.*

Hij is eenhartig. 1 Kor. 1:10 ... *dat gij samengevoegd zijt in één en zelfden zin.*

Zo was de eerste kerk. Hand: 4:32. *En de menigte van degenen, die geloofden, was één hart en één ziel.*

V. Zo'n een vreedzame gestalte komt uit de natuur des mensen niet voort, een mens is voor de andere een wolf; maar God verandert dat wrede en woeste hart, en geeft zijn kinderen vrede met Hem in Christus, en daaruit een vreedzaam hart tot en met zijn naaste. *De wolf zal met het lam verkeren, en de luipaard bij de geitenbok nederliggen... Men zal nergens leed doen, noch verderven op de gansen berg mijner heiligheid,* Jes. 11:6,9. Zodanig zou de Heere de woeste heidenen maken door het Evangelie. Daarom telt de apostel de vrede onder de vruchten des Heiligen Geestes. Gal. 5:20. *De vrucht des Geestes is vrede.*

En daarom wenst de apostel de gemeente de vrede van God. 2 Thess. 3:16. *De Heere nu des vredes zelf geve u vrede te allen tijd, in allerlei wijze.* Daarom wordt Hij zo dikwijls genoemd de God des vredes, omdat Hij de vrede geeft en genoeg heeft in de vreedzamen, Rom. 15:33; 2 Kor. 13 :11.

VI. Het effect of de vrucht van de vreedzaamheid is te trachten in zoete eenheid met zijn naaste om te gaan.

Dat baat niet, zich een vreedzaam hart in te beelden, en daardoor op een zodanige gestalte te verlieven. Want te trachten naar een vredige omgang zonder een vreedzaam hart is maar natuurlijkheid of geveinsdheid. Een vreedzaam hart zich in te beelden, en niet te trachten naar de vreedzame omgang, dat is zichzelf te bedriegen. Een vreedzaam hart kan niet zijn zonder vreedzame uitwerkingen, en naardat die deugd van binnen sterk is, daarnaar verenigt men zich in zoete omgang, daarnaar kan men de onvreedzame verdragen, en door standvastige vredelievendheid tot vrede dringen. Immers een ieder overtuigen dat men de vrede zoekt, en dat de vrede aan onze kant niet gebroken wordt, schoon een ander die aan zijn kant breekt. 2 Kor. 13:11 ... *leeft in vrede.*

- a. Leven zegt een werkzaamheid. Zich alleen en op zichzelf te houden, geen omgang met mensen te hebben. Noch goed noch kwaad van iemand te zeggen, wel te mogen lijden dat het een ieder welga, niet te twisten, te vechten, toornig te zijn, dat is niet in vrede te leven, Leven in vrede zegt met mensen te verkeren, en dat in zoetheid, in eenhartigheid.

- b. Leven zegt een gedurige bestendigheid. Eens in dit of dat geval zich vreedzaam te dragen, dat is nog niet in vrede te leven. Maar daartoe wordt vereist een blijven in de werkzaamheid, daarin al voort en voort te gaan.
- c. Leven zegt vermaak; een vreedzame is dan in zijn element, zoals een vis in het water; als hij zo vreedzaam met mensen omgaat, dan heeft hij blijdschap, zoals een gezond mens zich vermaakt en vrolijk van gemoed is. Hebr. 12:14, *jaagt de vrede na met allen*. Psalm 34:15. ... *zoek de vrede en jaag dien na*.

't Is gemakkelijk vrede te hebben, als een ander hem minzaam en vreedzaam ontmoet, en ons handelt naar ons genoegen. Maar dit gaat zo met eigenliefde, die zet mensen aan om te doen, zoals wij aangedaan worden. Als wij ongelijk aangedaan worden met woorden of daden, of wij ontmoeten een wrevelige of een toornige, daardoor de verdorven natuur ontstoken zou worden om onze naaste zo te ontmoeten, als hij ons ontmoet. Maar de vreedzame ziet dat over, ontmoet hem in goed aardigheid, geeft toe, al is het met schade en ten koste van achting bij de wereld; zoals men het wild opspeurt en najaagt, zo zoekt hij de vrede, zo jaagt hij die na, en krijgt hij die, hij heeft victorie.

VII. Hoe zoet en beminnelijk ook de vrede iemand is, moet hij op zijn hoede zijn, dat hij die niet zoek en behoude met verlies van waarheid en Godzaligheid; daarom voegden wij in de beschrijving een bepaling daarbij, *behoudens waarheid en Godzaligheid*. Er zijn mensen die vrezden iemand ongeneugte en tegenloop zich op de hals te halen. Daarom, hoe zeer zij ook op zichzelf gezet zijn, en dat als met het mes in de hand beschermen, zo zijn ze mild in het toegeven van hetgeen wat het hunne niet is, maar hen als een pand van God is toevertrouwd, om dat te bewaren, al was het ook met verlies van alles, ja zelfs van hun leven, 't welk is de waarheid en Godzaligheid. Maar dat bedekt men dan met het zoete woord *vrede, vrede*. Een klaar bewijs, dat zij niet zijn onder de vreedzamen in Israël, dat zij geen waarlijk vreedzaam hart hebben, en geen vrede zoeken, maar hun eigen gemak, en daarom *vrede, vrede*, al is het met de duivel en met de wereld, en al zou men de vrede met God voor eeuwig missen. Komen er nieuwe dwalingen op de baan, men moet zwijgen en toegeven; men zou onrust hebben, vrede is best.

Is er een zondaar van de dwaling zijns wegs te bekeren door hem te vermanen en te bestraffen, men moet het nalaten, hij mocht kwaad worden en ons moeite aandoen. Wil de wereld dat, men de Godzaligheid niet late uitblinken, en dat men haar late begaan, en zich haar wat zoals make, men is al wederom gereed, men kan tegen geen onrust, en daarom is 't al wederom *vrede, vrede*. Maar God zegt, dat vrede en waarheid, dat vrede en Godzaligheid moeten tezamen gaan. Als een van die gekrenkt wordt, dan moet men zijn vreedzaam hart niet afleggen, ook niet nalaten aan onze kant de vrede te zoeken, maar men stelt zich tegen dwaling en beschermt de waarheid. Men stelt zich tegen goddeloosheid en houdt vast aan Godzaligheid. Kunnen anderen dat niet verdragen, worden zij daardoor ontevreden en richten zij beroeringen aan, en verwekken zij moeilijkheden, dat staat op hun rekening. Een vreedzame houdt evenwel vast aan waarheid en Godzaligheid, want God wil, dat die samengevoegd worden. Zach. 8:19 ... *hebt dan de waarheid en de vrede lief*.

Athanasius wilde liever zijn woonplaats dan een letter van de waarheid verlaten en verliezen. Luther placht te zeggen: *liever valle de hemel, dan dat een kruimpje van de waarheid verloren ga*. Hebr. 12:14. *Jaagt de vrede na met allen, en de heiligmaking*. Psalm 85:11 ... *de gerechtigheid en vrede zullen elkaar kussen*.

Dit wist der goddeloze Jehu wel te zeggen op de vraag van Joram: *Is het vrede? Wat vrede, zolang als de hoererijen van uw moeder Izébel en haar toverijen zovele zijn? 2*

Kon. 9:22. Jak. 3:17. *Maar de wijsheid, die van boven is, die is ten eerste zuiver, daarna vreedzaam, bescheiden, gezeglijk, vol van barmhartigheid en van goede vruchten, niet partijdig oordelende, en ongeveinsd.*

VIII. Dit is de deugd, die zo ernstig geboden en zo krachtig overal in Gods Woord wordt aangedrongen Matth. 5:9. *Zalig zijn de vreedzamen; want zij zullen Gods kinderen genaamd worden.*

Rom. 14:19. *Zo dan laat ons najagen, hetgeen tot de vrede ... dient.*

1 Thess. 5:13 ... *Zijt vreedzaam onder elkaar.*

Onderzoek

Zie daar een klare spiegel, waarin u niet alleen uw verplichting tot vreedzaamheid kunt zien, maar ook uw eigene gestalte en wijze van doen kunt zien. Hebt u de vrede met God door de voldoening van de Heere Jezus door het geloof tot rechtvaardigmaking aangenomen, en komt uit die grond uw vreedzaamheid voort? Kent u het onderscheid tussen Godzaligen en onbegenadigden? Is uw ziel met de Godzaligen één in Christus, en vloeit uit die eenheid het oefenen van vrede met hen? En blijft u aan uw kant in een vreedzame gestalte, en tracht u dan nog naar vrede, als de natuurlijke mensen u met veel kwaadheid bejegenen? Is uw gemoed stil, vergenoegd, weltevreden op uw naasten, als u eenzaam zijnde aan hen gedenkt, of hen ziet, of met hen spreekt? Of zijn er vervreemde, afkerige, toornige, nijldige, onvergenoegde bewegingen van binnen? Tracht u naar de dadelijke betoning van uw vreedzaam hart, ook dan als andere toornig op u zijn en u kwaad doen? Hebt u de waarheid en de Godzaligheid zó lief dat u niet één stip daarvan wilt afwijken, al zou de hele wereld op u aanvallen, en behoudt u dan evenwel de vreedzame gestalte des harten tot hen, en tracht u dan evenwel met de daad vrede te oefenen aan uw zijde?

Wat zegt u uw ziel in de tegenwoordigheid Gods, zijt u onder de vreedzamen? Hebt u er een begin in waarheid van, en ziet u met smart uw gebrek? Of bent u overtuigd, dat u waarlijk van die gestalte en daden ontbloot zijt? Wat zou u gelukkig zijn, indien u overtuigd werd en in die overtuiging bleef, totdat u lust en ernst kreeg om Jezus te zoeken en tot vrede met God en vreedzaamheid met uw naasten te komen!

Tot dat einde blijft wat staan op deze overtuiging van zonde, en overweegt meteen, hoe u bij God te boek staat, en welke oordelen over u komen zullen. O wrede wolven en tijgers, onstuimige zeeën, die niet rusten kunt, wier hart vol hatelijke, toornige, nijldige, twistende gedachten en bewegingen is, als u alleen bent, wat nog telkens meer ontstoken wordt op het zien van degene, waarvan u meent dat hij u beledigd heeft. Die als buspoeder opvliegt, zo ras iemand u een oneffen woord toespreekt, of u benadeelt. Die niet alleen zelf in onvrede van buiten en van binnen leeft, maar ook twist berokkent tussen anderen, en het vuur van onenigheid telkens meer en meer opblaast. Die vrede hebt in de mond, maar onvrede in het hart, van wie Jeremia spreekt: Jer. 9:8 ... *een ieder spreekt met zijn naaste van vrede met zijn mond; maar in zijn binnenste legt hij zijn lagen.* Hoort, wat God van u zegt:

IX. Bestrafing

1. U bent nog buiten de genade; want alles, waardoor u een Christen genoemd wordt, verloochent u. God, Die u zegt uw Vader te zijn, is een God des vredes, en u leeft in onvrede. Christus, Die u uw Zaligmaker noemt, is een .Vredevorst, en u leeft in gedurige twist. De Heilige Geest, Die u zegt deelachtig te zijn, werkt vrede, en u leeft in verdeeldheid. Het Evangelie, waardoor u roemt wedergeboren te zijn, is een Evangelie des vredes, en u leeft in haat, toorn, nijd en gekijf. U noemt uzelf

kinderen Gods, maar die zijn de vreedzamen, maar u bent onvreedzaam. U gaat aan het Heilig Avondmaal, dat een verbintenis des harten is in en tot elkaar, maar uw hart is tegen ieder verdeeld. Zo ziet u dan, dat u geen deel hebt in al die zaken, waarop u roemt.

2. Het beeld des duivels en van zijn kinderen is in u. Uw hart, uw gelaat is een uitdrukkel van de satan, de mensenmoorder. En zoals de goddelozen beschreven worden, zo bent u. De eerste wereld was vol wrevel, Gen. 6: 11, u ook. Ismaël was een woudezel van een mens, zijn hand was tegen een ieder en eens ieders hand was tegen hem, Gen. 16:12. In die staat leeft u ook. Het geveinsde en goddeloos Israël diende God uiterlijk; maar zij leefden in twist en gekijf, in vechten en slaan, Jes. 58:4. Zo doet u ook.
3. God heeft een gruwel van u en zal wraak over u oefenen. Spr. 6:16, 19. *Deze zes haat de Heere; ja, zeven zijn Zijn ziel een gruwel ... Een vals getuige, die leugen blaast; en die tussen broederen krakelen inwerpt. J Jer. 9:8, 9. Hun tong is een moordpijl. Zou Ik hen om deze dingen niet bezoeken? Spreekt de Heere. Zou Mijn ziel zich niet wreken aan zulk een volk, als dit is?* Doordat de onvrede, de twist, het gekijf, een blijk is van een boos en moorddadig hart, wat enkel toorn, nijd en wraakgierigheid is, en zulken het koninkrijk Gods niet zullen beërven, maar hun deel zullen hebben in de poel, die van vuur en sulfer brandt; hebt u dat ook, en anders niet te verwachten. Schrikt voor uzelf en voor Gods troon, u, die in onvrede met mensen leeft. God leeft ook in onvrede met u, en Hij is u te machtig, en zal het u doen gevoelen.

Bestrafing gelovigen

X. En u, die wel waarlijk een vreedzaam hart in zijn beginsel hebt, maar zo weinig uitwerking ervan, het bovengezegde is u ook tot een spiegel. Hoe weinig overeenkomst hebt u met die gestalte en het leven van vreedzamen? Hoeveel onvredige gedachten hebt u? Hoe scherp en bijtend zijn uw woorden, hoe ras raakt u aan de twist, en hoe ras zet zich een wrok in 't hart! Het smarte u en betreurt het! Zoek met alle ernst de onvrede uit te bannen, en tracht naar een vreedzaam hart en naar een vreedzaam leven. Want:

1. De onvrede in uw hart en daden belet u in alle godsdiensten en verderft ze.

- (a) Het gemoed, raakt buiten staat tot God te naderen, te bidden en met Hem te verkeren. *Opdat uw gebed niet verhinderd worde*, 1. Petrus 3:7. Daarom zegt Paulus, 1 Tim. 2:8: *Ik wil, dat de mannen bidden in alle plaatsen, opheffende heilige handen, zonder toorn en twisting.*
- (b) 't Geeft grote ergernis bij degenen, die buiten en binnen zijn, ieder ontzet zich, als hij een Godzalige hoort twisten en kijven. Want ieder is klaar overtuigd, dat het is tegen hun Godzalige natuur, dat het de kinderen Gods niet past. Wat zegt de Heere Jezus van degenen, die ergernis geven? 't Ware hem beter, dat een molensteen om zijn hals gebonden en hij in de zee geworpen werd. Zal dat u niet van twist afschrikken, Godzaligen?
- (c) U raakt daardoor buiten staat om tot nut van anderen te zijn, zoveel als in u is, werpt u de kerk overhoop. Jak. 3:16. Waar nijd en twistgierigheid is, aldaar is verwarring en alle boze handel.

XI. 2. Alles, wat in en omtrent de kerk is, raadt u tot vrede.

- (a) U bent in de kerkgemeenschap geboren en tot een lidmaat ervan aangenomen. Nu, de kerk is *Sulamith*, dat is *de vreedzame*, .Hoogl. 6: 13. Past u dan twist en onvrede? Betaamt het u dan niet in vrede te leven?

- (b) God, die u, daar gij vijanden waart, met Zich heeft bevredigd, is een God des vredes, Rom. 16:20. Die heeft lust aan vrede en behagen in de vreedzamen heeft; omdat u Die God tot uw Vader hebt en Hem aanspreekt: *Abba, o Vader!* Hoe durft u met een onvredig hart, met een twistende tong tot Hem komen? Hoe kunt u in die gestalte met Hem verkeren?
- (c) De Heere Jezus, uw Bruidegom, al uw troost, al uw vermaak, al uw liefde, is de Vredevorst, Jes. 9:5, heeft u door het bloed Zijns kruises met God bevredigd, Kol. 1:20. Die gebiedt u: *Houdt vrede onder elkaar*, Markus 11:50. Wel dan, zijt vreedzaam, 1 Thess. 5 :13.
- (d) De Heilige Geest, Die in u woont, Die u heeft wedergeboren, Die u leert, Die u leidt, werkt in u een vreedzaam hart, Gal. 5:22. Die waarschuwt u voor onvrede, Die port u gedurig aan tot vrede, zult u Hem dan niet volgen? Zou u Hem bedroeven, daar Hij tot vrede roept? 1 Kor. 7: 15.
- (e) Het Evangelie, het zaad uwer wedergeboorte, uw voedsel, is een Evangelie des vredes, Ef. 6:15. Hoe betamelijk is het dan, dat u daarnaar in vrede leeft!
- (f) De lidmaten van de kerk, waarmee u als huisgenoten verkeert, die u liefhebt, waaronder u met blijdschap leeft, zijn vreedzamen. Hun hart is in een vreedzame gestalte, hun oogmerk en hun werk is vrede na te jagen, zou u die ergeren en bedroeven door uw onvredig gedrag? Zou u die bederven en ook tot twist verwekken?
- (g) De Heere Jezus noemt u Zijn duif, Zijn schapen, Hoogl., 2:14; Joh. 10:27. Dit zijn immers de allervreedzaamste. Zal dan een schaap een wolfsnatuur aannemen? En zult u onder de schapen als een beer verkeren?
- (h) De sacramenten zijn niet alleen zegels van uw vrede met God; maar vertonen u onder elkaar, niet alleen als broeders en zusters, maar zelfs als leden van één lichaam, die door dezelfde Geest leven, 1 Kor. 12:13. *Wij allen zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt; en wij zijn allen tot één Geest gedrenkt.* 1 Kor. 10:17. *Eén brood is het, zo zijn wij velen één lichaam, omdat wij allen ééns broods deelachtig zijn.* Hoe durft u dan een onvredige gedachte hebben, hoe durft u dan uw mond tot twisten openen, hoe durft u dan iemand een onvriendelijk gezicht geven?

XII. 3. Overweeg hierbij de heerlijkheid van deze deugd. 't Is een zonderling sieraad voor een Christen.

- (a) Want daarin vertoont zich een zachtmoedige en stille geest, die een onverderfelijk versiersel is en kostelijk voor God, 1 Petrus 3:4.
- (b) Daarin vertoont zich de verloochening van zichzelf, waardoor men de feilen van zijn naaste overziet en het ongelijk voorbijgaat, Spr. 19:11 ... zijn sieraad is de overtreding voorbij te gaan.
- (c) Daarin openbaart zich de hemelse wijsheid; twisten is zottenwerk. Spr. 18: 6. De lippen des zots komen in twist. Maar vreedzaam te zijn, is het werk van verstandigen, Jak. 3 :17. De wijsheid, die van boven is, is vreedzaam. Nu, *wijsheid is beter dan robijnen*, Spr. 8:11. *Dan uitgegraven goud*, Spr. 16:16. *Dan kracht*, Pred. 9:16. De wijsheid legt een glans op 't aangezicht des mensen, Pred. 8:1 ... *de wijsheid des mensen verlicht zijn aangezicht*. Nu, alle deze bevalligheden liggen in de vreedzaamheid.
- (d) En als de kerk zich in het sieraad van vreedzaamheid vertoont, is zij een lieflijk en vermaaklijk voorwerp voor allen, die ze aanschouwen, Psalm 133:1. *Ziet, hoe goed en hoe liefelijk is het, dat broeders ook samen wonen!* Welaan dan, blinkt in de kerk dook het uitnemende versiersel van vreedzaamheid!

XIII. 4. De vreedzaamheid heeft uitnemende beloningen.

- (a) Een vreedzame is blij: Spr. 12:20. ... *degenen, die vrede raden, hebben blijdschap.*
- (b) Zij zijn tot alle geestelijke oefeningen en plichten nevens God en mensen bekwaam, hun hart veroordeelt hen niet. Daarom hebben zij vrijmoedigheid tot God, Joh. 3:21. Al hun woorden en handelingen zijn aangenaam, het komt uit een vrij hart voort, zij zijn met zout, dat is met wijsheid, vermengd. Daarom worden zout en vrede bij elkaar gevoegd, Mark: 9:50.
- (c) De Heere is in liefde en gunst bij en met de vreedzamen: 2 Kor. 13: 11. ... *leeft in vrede; en de God der liefde en des vredes zal met u zijn.* God met zich te hebben, in betoning van Zijn liefde tot ons, is alles. Is God vóór ons, wie zal dan tegen ons zijn? Als Hij stilt, wie zal dan beroeren?
- (d) Gods zegeningen zijn over de vreedzamen, Psalm 133:3 ... *de Heere gebiedt aldaar den zegen, en het leven tot in der eeuwigheid.* Die dan lust heeft van de Heere allerlei zegeningen te ontvangen, leve in vrede.
- (e) En om het alles in één te besluiten, God verklaart hen als Zijn kinderen en erfgenamen van de zaligheid. Matth. 5:9. *Zalig zijn de vreedzamen; want zij zullen Gods kinderen genaamd worden.* Meer kan men niet begeren. Welaan dan, beijvert u, om in vrede te leven.

XIV. Hebt u dan lust om in vrede te leven?

- (a) Wees verloochend aan geld, eer en liefde. Het is onmogelijk een vreedzaam hart te hebben en te houden zonder *zelfverloochening*. Want, óf u zult zélf gelegenheid geven dat een ander met u twist, omdat u doet dat hij niet wil, of een ander zal u lichtelijk zo ontmoeten, waardoor uw vrede van binnen gestoord wordt. Daar het hart van binnen kookt, daar loopt de mond spoedig over. Geldgierig breekt vrede. *Die gierigheid pleegt, beroert zijn huis,* S pr. 15:27. Eergierigheid maakt twist. *Die grootmoedig is, verwekt gekijf,* Spr. 28:25. Waar nijd over eens anders eer, winst, liefde is, daar kan het hart niet dan onrustig zijn, en het barst lichtelijk aan de een of anderen kant uit. Daarom wordt nijd en twistgierigheid bij elkaar gevoegd, en samen zijn ze een fontein van verwarring en allen boze handel, Jak. 3:16.
- (b) Blijf bij uzelf, laat een ander zijn eigene zaken beschikken. Zet u niet tot een onderzoeker en rechter over eens anders handelingen, en stopt uw oren voor de achterklappers, luistert niet om te weten al wat men u zegt, Spr. 16:28 ... *een oorblazer scheidt den voornaamsten vriend.* Spr. 26:20 ... *als er geen oorblazer is, wordt het gekijf gestild.* Daarom was Salomo's wijze raad: *Geef uw hart niet tot alle woorden, die men spreekt, opdat gij niet hoort, dat uw knecht u vloekt,* Pred. 7:21. En aan uw kant sluit uw mond, dat u niets kwaads van uw naaste spreekt. Dat zal u in gedurige ontroering en dikwijls in twist brengen, Spr. 13:3 ... *voor hem is verstoring, die zijn lippen wijd opendoet.* En als u anderen hoort twisten, zie toe, meng u in de twist niet, stel u niet tot rechter, om dan terstond uw vonnis uit te voeren, met de een te helpen. Het is een geheel ander werk tot vrede te raden, Spr. 26:17. *Die zich vertoornt in een twist, die hem niet aangaat, is gelijk die een hond bij de oren grijpt.* En die brengt zich in gevaar om gebeten te worden. 1 Petrus 4:15. *Dat niemand van u lijde ... als een, die zich met eens anders doen bemoeit.*
- (c) Wees altijd de minste, zo in uw eigen ogen, als in de mening van anderen. Verdraagt ongelijk, en vergeeft het, Kol. 3:13. Voegt u in alles naar eens anders wil, zo ver het niet is tegen de wil Gods, navolgende het voorbeeld van Abraham,

Gen. 13:8, 9. ... *Laat toch geen twisting zijn tussen mij en tussen u. Zo gij de linkerhand kiest, zo zal ik ter rechterhand gaan; en zo gij de rechterhand, zo zal ik ter linkerhand gaan.* Hier wordt men van geven rijk; met een weinig toe te geven, wint men vrede en een vreedzaam hart, 't welk kostelijker is dan goud, dan robijnen, dan kracht. Zoekt dan vrede, en jaagt die na.

- (d) Indien een ander u ongemakkelijk voorkomt, of indien u de eerste beweging van ongenoegen gewaar wordt, wapent u terstond, en stuit de twist in het begin, zwijgt doodstil. Want als u dan niet op uw hoede bent, de twist zal hand over hand toenemen, en er zal geen weerhouden aan zijn. Spr. 17 :14. *Het begin des krakeels is zoals een, die het water openingen geeft.*

HOOFDSTUK 43

Van de naarstigheid.

God heeft de mens ziel en lichaam gegeven, en bekwaamheid om met beide te werken, en met beide Hem te verheerlijken. Adam, nog in Zijn volmaaktheid zijnde, werd lichamenlijk werk gegeven. God zette hem in de hof van Eden, om die te bouwen, en die te bewaren, Gen. 2:15. Ná de val wil God ook, dat de mens een bezigheid hebbe, en stelt een iegelijk aan zijn werk, 1 Kor. 7:20. *Een iegelijk blijve in die roeping, waarin hij geroepen is.* God wil, dat de mens zijn werk niet alleen doe, maar dat hij het doe in *naarstigheid*, van welke deugd wij nu spreken.

Het Hebreeuws woord is: charoets, scherp; puntachtig, vlijtig. In het Grieks *ákribeia*, betekent het een zaak met de uiterste zorgvuldigheid en voorzichtigheid te behandelen, om ze zuiver te maken en uit te voeren. Zodat *naarstigheid* al vrij wat meer in heeft, dan alleen te werken. Hiervan komt het Griekse *alcribóos*, naarstig. Hand. 18:25 ... *sprak hij en leerde naarstiglijk de zaken des Heeren.* Ef. 5:15. *Ziet dan, hoe gij voorzichtiglijk (naarstig, net) wandelt.*

In het Grieks wordt ook het woord *epimeleia*, gebruikt, afkomstig van *mélei*, een zaak meer dan gewoon, ten uiterste ter harte nemen. Lukas 15:8. ... *en zoekt naarstiglijk, totdat zij dien vindt.*

Het gewone Griekse woord is *spondee*, waarvan ons woord spoed, spoeden, afkomt. Zo drukt het vaardigheid, voortvarendheid uit. Rom. 12:8 ... *die een voorstander is in naarstigheid.*

II. *Naarstigheid is een inspanning van de krachten van ziel en lichaam van een gelovige, om in gewilligheid, vrolijkheid en voortvarendheid dat werk uit te voeren, dat God hem geeft te doen, omdat het de wille Gods is.*

Deze deugd heeft alleen plaats in een gelovige. Onbekeerden zijn op hun wijze ook wel naarstig, maar het verschilt zoveel van de naarstigheid van een gelovige, als het leven van de dood. Want de naarstigheid van een natuurlijk mens komt voort uit het verkeerd en ondeugend hart, heeft geen lust en liefde tot het werk, omdat het de wil van God is, heeft maar in 't oog zijn kost te winnen, mensen te behagen, of enig ander einde te bekomen. Maar de naarstigheid, als een christelijke deugd, komt uit een wedergeboren en gelovig hart voort. Het geloof verenigt de ziel met Christus, en gaat door Christus tot God, als een verzoend Vader. Hieruit vloeit de liefde tot God, en die zet aan om de Heere welbehaaglijk te zijn, en merkt dan het werk aan, als hen van God geboden. Daaruit ontstaat gewilligheid in het aanvaarden van het werk, vrolijkheid in het werken, en voortvarendheid, om het goed ten einde te brengen, omdat het de wil Gods is, en opdat God behagen hebbe in het werk.

III. **Het voorwerp is het werk, dat God geeft om te doen.**

God heeft in wijsheid en goedheid verordineerd, dat de ene mens van de andere leve, daartoe heeft Hij verscheiden standen van mensen gemaakt, en heeft ieder zijn werk gegeven. De een zet Hij aan kerk-werk, de ander aan politiek-werk, de ander geeft Hij huis-werk. Ieder geeft Hij een beroep. De een wordt een visser, de ander een akkerman, de ene een koopman en de ander een ambachtsman. Die zijn weer van verscheiden soorten, de een heeft dienst nodig, de ander is dienstbaar.

Een gelovige merkt op zijn staat en conditie waarin hij is, en meteen dat God hem daarin gesteld heeft, hij heeft zich ten dienste van de Heere overgegeven, gelijk David, Psalm 116:16. ... *zekerlijk, ik ben Uw knecht, ik ben Uw knecht*. Dus is hij dan tevreden waar de Heere hem aan zet, of het aanzienlijk of gering is, of het licht of zwaar is, dat scheelt hem niet, omdat zijn Heere soeverein is, en daarbij een wijs, goed en een mild Beloner aan alle trouwe dienaren. Zo aanvaardt hij het werk, als daartoe van God geroepen, 1 Kor. 7:20.

IV. De vorm bestaat in een inspanning van de krachten van ziel en lichaam. De ziel van een naarstige spant alle krachten in om het onderhanden hebbende werk wél uit te voeren.

1. Hij scherpt *zijn verstand* op om te overleggen, op welke manier en door welke middelen het werk 't best kan uitgevoerd worden. Hij houdt zijn gedachten bij het werk, terwijl hij bezig is. Zo handelde David in al zijn doen:

1 Sam. 16:18 ... *hij is een dapper held, en een krijgsman, en verstandig in zaken.*

Psalm 78:72 ... *en heeft hen geleid met een zeer verstandig beleid zijner handen.*

Salomo zegt van een verstandig knecht, Spr. 17:2: *Een verstandig knecht zal heersen.*

En: *Een ieder zal geprezen worden, naardat zijn verstand is*, Spr. 12:8.

2. *De wil* is ook ingespannen tot het werk; en dat

(a) Met gewilligheid. Daardoor ging de opbouw van de muren van Jeruzalem voorspoedig voort. Neh. 4:6, *Want het hart des volks was om te werken.*

(b) In vrolijkheid. Men werkt niet als een slaaf, tegen zijn dank, met een droevig, gemoed uit vrees van geslagen te worden, maar blijmoedig, omdat men zo'n grote Heere en zo'n een goedertieren Vader dient. Of het dan geestelijk werk is of een lichamelijk werk, omdat het 't bevel van hun Heere en Vader is, doen de naarstigen het werk met vreugde. Psalm 100:2, *Dient de Heere met blijdschap.*

3. *De aandoeningen* en genegenheden zijn ook ingespannen, er is voortvarendheid, ijver, daar is lust en trek tot de arbeid. Zoals een moedig paard zullende lopen, met zijn voet tegen de deur slaat om uit te komen, zo zijn ook de naarstigen voortvarende. Zij zijn al aan 't werk eer een ander half gereed is. Psalm 119:60, *Ik heb gehaast, en niet vertraagd Uw geboden te onderhouden.* Zij zijn als een vlamvend vuur, Psalm 104:3. Spr. 22:29: *Hebt gij een man gezien die vaardig in zijn werk is? Hij zal voor het aangezicht der koningen gesteld worden.*

4. De naarstige spant ook de krachten en *bekwaamheden van het lichaam* in, tot het werk, 't welk door het lichaam moet uitgevoerd worden. Hij vreest niet te zweten of moe te worden, de wil van zijn Heere is dat wel waard. Hij acht het zich een eer met een bezweet aangezicht voor Hem te komen, en zich mat en moe voor Hem te vertonen, en te zeggen: dat heb ik in Uw werk gehaald, met lust en vrolijkheid. Pred. 9:10. *Alles, wat uw hand vindt om te doen, doe dat met uw macht.*

V. Het einde maakt de werker gaande, en stelt hem middelen ter hand.

Zo maakt het einde de naarstigen werkzaam, dat is om de wil van God te doen. Werk als werk zouden ze soms wel missen kunnen, maar de wil van God te doen, dat is hun leven. Al wat zij doen, dat doen de naarstigen, omdat het de wil van God is, daarom durven ze geen werk bij de hand nemen, dat zondig is, en daarom durven ze ook geen kwade middelen te gebruiken, om een werk dat in zichzelf goed of middelmatig is, uit te voeren. Hebben ze een beroep, dat ze stil bij zichzelf doen, zij vertegenwoordigen

zich God als hen dat gebiedende. Is hun beroep in eens anders werk bezig te zijn, en een ander te dienen, zij zien daarin de wil van God. Dat is hun begin, dat is het midden, dat is het einde van hen, dat ze God dienen, in alles wat ze doen. De naartige werkt ook om de kost te winnen, zijn gezin te verzorgen, iets te hebben, om de nooddrufte mee te delen. Maar dat eindigt al wederom in de wil van God, omdat het de Heere behaagt hen door de weg van arbeiden iets toe te voegen. De apostel Paulus leert, dat men, mensen dienende, dat doen moet als God dienende, Ef. 6:5-7. *Gij dienstknechten, zijt gehoorzaam uw heren naar het vlees, met vrezen en beven, in eenvoudigheid uws harten, ... als aan Christus, doende de wille Gods van harte. Dienende met goedwilligheid den Heere, en niet den mensen.*

Overtuiging

VI. Door het tonen wat naartigheid is, - zal ze een Christelijke deugd zijn - worden zij overtuigd:

1. Dat zij aardwormen zijn, die als mollen in de aarde wroeten; die wel bezig zijn met werken, maar deze deugd niet hebben. Zulken geven voor dat hun werk een godsdienst is, omdat God de mensen het werken opgelegd heeft, maar zij hebben te weten, dat werken als werken geen godsdienst is. Zal het godsdienst zijn, het moet gedaan worden in die gestalte, op die manier en met dat oogmerk, zoals nu gezegd is. Ons werk wordt een godsdienst, als men het doet met een hart, dat verenigd is met Christus, en door Hem met God. Dat God vertegenwoordigt als zijn verzoenend God en Vader en dat alzo in een kinderlijke gestalte is. Dat het werk van zijn beroep een werk is wat hem van God bevolen werd, Wiens wil hij geheel omhelst, en het werk doet in de kinderlijke gehoorzaamheid. Hebbend in 't oog Gode daarin te dienen, en door dat einde Gode te behagen. Dit alles mist gij, en daarom ziet u dat uw werk geen godsdienst is, maar een dienst, die u aan uzelf en voor u doet. 't Is de vloek, die op alle onbekeerden ligt, welke God heeft uitgesproken, Gen. 3: 17, 19. ... *zo zij het aardrijk om uwentwil vervloekt, en met smart zult gij daarvan eten, al de dagen uws levens. In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten.* 't Is de vloek, die God dreigt in Deut. 28: 20. *De Heere zal onder u zenden de vloek, de verstoring, en het verderf, in alles, waaraan gij uw hand slaat, dat gij doen zult.* Zodat gij u niet troosten kunt met uw werk, alsof het een godsdienst was.

VII. 2. Velen leven in de tegenovergestelde ondeugd, welke is luiheid, een zodanige schandelijke zonde, dat de grootste luiaard de naam daarvan niet wil dragen. Hij wete, dat een lui mens een schandvlek van de kerk is, in welke staat hij ook is. Is hij overheid, leraar, ouderling, diaken, getrouwd, ongehuwd, ambachtsman, koopman, arbeidsman; is hij man of vrouw, en een lidmaat van de gemeente van Christus, hij is tot oneer van Christus van Zijn gemeente. Wie is lui?

- (a) Die geen werk heeft; een naartige vindt altijd werk. Een luiaard klaagt dat er niet te werken is, want hij kan geen werk zien. Hij heeft het ernaar gemaakt, dat niemand hem in zijn werk wil hebben, of hem werk wil geven. Hij wacht zich voor de gelegenheden om te werken, als voor een plaats daar slagen vallen, en dan bedekt hij zijn lediggang met: *er is niets te werken!* Terwijl een naartige werk zoekt en werk vindt, is het 't een niet, dan het ander.
- (b) Die graag lang slaapt, en zich graag dikwijls van de een kant op de andere in het bed omwentelt, om te langer en te zoeter te sluimeren. Zo beschrijft Salomo een luiaard:
Spr. 19: 15. *Luiheid doet in diepe slaap vallen.*

Spr. 6:9, 10. *Hoe lang zult gij luiaard, nederliggen? Wanneer zult gij van uw slaap opstaan? Een weinig slapens, een weinig sluimerens, een weinig handvouwens, al nederliggende.*

Spr. 26:14. *Een deur keert om op haar herre; alzo de luiaard op zijn bed.*

- (c) Een luiaard is slordig, en alles is ontredderd, hij haalt alles over hoop, en laat het zo staan. Ik zeg niet, dat alle pronkertjes naarstig zijn, maar dat morsigheid een teken van luiheid is. Het gebeurt wel, dat een naarstige zoveel te doen heeft, dat het ene soms naar het andere wachten moet, maar dat is tegen zijn zin. Maar gescheurde kleren te dragen, het huis vol stof en spinrag, alles vuil, dat is een teken van een lui mens

Spr. 23:21 ... *de sluimering doet verscheurde klederen dragen.*

Spr. 24:30, 31. *Ik ging voorbij de akker eens luiaards, en ziet, hij was gans opgeschoten van distelen; zijn gedaante was met netelen bedekt, en zijn stenen scheidsmuur was afgebroken.*

- (d) Een luiaard vreest tegen het werk, hij futselt, hij loopt derwaarts en herwaarts, hij loopt er rondom, eer hij aankomt, en zo de nood hem niet drong, of de schande hem niet perste, hij liet het staan. Dán is er dit in de weg, dan dat, dán is 't te heet dan te koud; dán is het gereedschap niet goed, dan hapert het aan de stof, er zal nog wel tijd zijn, dán en dan zal hij het doen. Als hij op 't bed ligt, of leeg omgaat lanterfantten, dan verbeeldt hij zich het werk, dan overlegt hij hoe het gedaan zal worden. Dan verbeeldt hij zich de beminnelijkheid van het voordeel dat uit naarstigheid komt, hij neemt een besluit ... zie daar, nu zal hij er met moed op aanvallen, en 't is alsof hij alreeds bezig was. Maar als het tijd is kan men er niet toe komen. *Een luiaard verbergt zijn hand in de boezem, Spr. 19:24. De luiaard zegt: Er is een leeuw buiten; ik mocht op het midden der straten gedood worden!* Spr. 22:13. En als de luiaard dan aan het werk is, kan men hem zonder walgen niet aanzien, 't is of hem de lendenen naslepen, of hij tot aan de knieën toe in de aarde ging. Het is alsof alles week pek is, dat hij hanteert, en hem aan de handen kleeft, hij bekijkt het rondom, hij legt het dán dus, dán zo, hij past eens, hij meet het weer over, hij strijkt er eens overheen ... en zo gaat de tijd zijn gang. En dan zou hij nog wel dubbel loon willen hebben.
- (e) Een luiaard is een mens vol fantasieën en inbeeldingen. Een ander schikt de zaak niet goed, als hij het te zeggen had, zou het dus of zó bestuurd worden. Hij verbeeldt zich grote dingen; dan is hij in zijn malende gedachten dit, dan dat, hij weet het altijd beter, als 't op het oordelen over een zaak aankomt. *De luiaard is wijzer in zijn ogen, dan zeven, die met rede antwoorden, Spr. 26:16.* Hij heeft het verkeerde ambacht geleerd, was hij in die staat, was hij aan zo'n werk, dan zou het beter gaan. Maar aan zijn beroep heeft hij geen zin, hij houdt zich op met futselwerk, met dit maken, dat breken, alles doet hij, behalve het werk van zijn beroep.

VIII. Zo hebben wij u een luiaard met zijn kleuren afgeschilderd, opdat iedereen overtuigd mocht worden, hoe na hij er bij komt, of hoe ver bij er van verschilt. En waarlijk, ook sommige Godzaligen zijn daar niet geheel van vrij; en zo ze al naarstig zijn, hapert het zeer aan de zuivere aard van naarstigheid, zoals boven beschreven. Om ieder nog meer van luiheid af te schrikken, zullen wij u enige kwade gevolgen ervan voorstellen.

1. God haat de luiaards, en toont dat daarmee, dat Hij de eerstgeboorte van de ezel niet wilde hebben, bij moest óf gelost worden, en zo niet, dan moest men hem de

- nek breken, Exod. 13 :13. Dat is een schrikkelijke staat, van God gehaat te worden, een walg voor God te zijn, en waard te zijn, dat hem de nek gebroken, of de kop ingeslagen wordt.
2. Een luiaard is gehaat en veracht bij alle eerlijke mensen; over een arme ontfermt men zich, maar wie zal zich over een luiaard ontfermen? *Gelik edik de tanden, en zoals rook de ogen is, zo is de luiie degenen, die hem uitzenden*, Spr. 10:26. Dat is, hij is lastig en verdrietig.
 3. Een luiaard is zichzelf tot een last, hij moet arbeiden en hij wil niet, als bij dan begint te werken, zo valt het hem dubbel zwaar, en 't is of hij met zijn naakte lijf door een doornheg moest heendringen, waardoor van de doornen aan alle kanten gestoken wordt: Spr. 15:19. *De weg des luiaards is als een doornheg*.
 4. De luiaard brengt zichzelf en de zijn tot de uiterste armoe, en is erger dan een ongelovige, 1 Tim. 5:8. En hij verteert zichzelf door hartzeer en gebrek. Spr. 13:4. *De ziel des luiaards is begerig; doch daar is niets*. Pred. 4:5. *De zot vouwt Zijn handen samen en eet zijn eigen vlees*.
 5. Luiheid is de fontein van allerlei zonden, van ijdele gedachten; van ontucht, 2 Sam. 11:2. Van achterklap, 1 Tim. 5:10. Van onrechtvaardigheid, van wanhoop, en zo trekt de een zonde de andere, waarop dan ten laatste de eeuwige dood komt tot een bezoldiging,, Rom. 6:23. Daarom schrikt voor luiheid. Lui in 't lichamelijke, dan ook lui in 't geestelijke. Naarstig in 't geestelijke, dan ook naarstig in 't lichamelijke.

Opwekking

IX. Zo zeer als een gelovige de luiheid haat en vliedt, zo ernstig moet hij zich tot naarstigheid, en dat op die geestelijke wijze, als ze voorgesteld is, zetten. Want een Godzalige kan deze deugd in haar schoonheid niet beschouwen, of hij zal er op verlieven; en hij zal ernstig worden, om lichamenlijk werk op een geestelijke wijze te verrichten. En om nog meerder daartoe opgewekt te worden, overweeg:

1. Het bevel Gods, u hebt God tot uw Heere gekozen, gij hebt u tot Zijn dienst overgegeven. Een dienstknecht vraagt aan zijn heer: wat wilt u dat ik doe? Doe ook zo, en hoort Gods bevel: 1 Thess. 4:11, 12, Dat gij u benaarstigt stil te zijn, en uw eigen dingen te doen, en te werken met uw eigen handen, zoals wij u bevelen hebben. Opdat gij eerlijk wandelt bij degenen, die buiten zijn, en geen ding van node hebt. 't Schijnt dat het die gemeente daar zeer aan ontbrak; want hij vermaant hen daartoe ook in zijn tweede brief aan hen, 2 Thess. 3 :11, 12: *Wij horen dat sommigen onder u ongeregeld wandelen, niet werkende, maar ijdele dingen doende. Doch de zodanigen bevelen en vermanen wij door onze Heere Jezus Christus, dat zij met stilheid werkende, hun eigen brood eten*. Dit is ook tot u gezegd.
2. Naarstigheid is een sieraad van een Christen, en neemt de laster weg, die de burgerlijken op de Godzaligen leggen, dat ze in alle predikatiën, catechisatiën, collegiën en bijeenkomsten lopen, de een uit, en de andere in. Maar dat ze hun beroep verwaarlozen, op hun huishouding niet passen en lui zijn. De burgerlijken houden van naarstigheid, en weinig van Godzaligheid. Maar gij, voegt ze samen, opdat een ieder overtuigd worde, dat Godzaligheid naarstige en reine mensen maakt, en u zult de gemeente Gods tot sieraad zijn, tot beschaming van degenen, die de Godzaligheid lasteren, en tot opwekking van anderen.
3. God stelt ons Zijn eigen voorbeeld voor, om zes dagen te arbeiden en de zevenden te rusten. Exod. 20:9-11. De Heere Jezus zegt, Joh. 5:17: *Mijn Vader werkt tot nu*

toe, en Ik werk ook. Daarom past het ons werkzaam te zijn; hoe zou u anders een zegen van de Heere durven begeren? De dieren zelfs leren u naarstigheid.

4. Op naarstigheid belooft God zijn zegen; de zegen ligt in de arbeidzaamheid niet, *want het is tevergeefs, dat gijlieden vroeg opstaat, laat opblijft, eet brood der smarten*, Psalm 127:2, Maar 't hangt alles aan de zegen Gods. Daarom bad Mozes: *Bevestig Gij het werk onzer handen over ons, ja, het werk onzer handen, bevestig dat*, Psalm 90:17. God maakt Zijn bevel voorspoedig aan degenen, die het opvolgen. Vanwaar komt het dat een goddeloze, zijn land wel bearbeidende en bezaaiende, veel vruchten maait maar dat een Godzalige, als hij zijn land niet goed bearbeit, en niet behoorlijk bezaaid, met lege handen in de oogst thuis zou komen? Is de aarde vanzelf machtig het koren voort te brengen, doet God het niet uit de aarde voortkomen? Waarom dan de goddelozen zoveel, en de Godzaligen zo weinig? Heeft God de goddelozen liever dan de Godzaligen? Neen, maar God zegent het werk op Zijn bevel, 't is, omdat de goddelozen de van God verordende middelen gebruiken. Laat iemand het na, hij zal de vrucht ook missen. Maar als een Godzalige arbeidzaam is, zo zal hij niet alleen vrucht hebben, maar de vrucht zal ook gezegend worden. Zie de belofte, Spr. 10:4, *Die met een bedrieglijke hand werkt, wordt arm; maar de hand der vlijtigen maakt rijk.* Spr. 12:24, *De hand der vlijtigen zal Heere zegenen.* Spr. 13:4, *De ziel der vlijtigen zal vet gemaakt worden.* Vs. 11, *Goed, van ijdelheid gekomen, zal verminderd worden; maar die met de hand vergadert, zal het vermeederen.* En vergadert een Godzalige zoveel niet, als zijn natuurlijke begeerte wel zou zijn, des Heeren zegen zal bij dat weinigje zijn, en 't zal meer strekken dan de veelheid van de goddelozen. Psalm 37:16, *Het weinige dat de rechtvaardige heeft, is beter dan de overvloed veler goddelozen.* De belofte zal aan u bekrachtigd worden: *Gij zult eten de arbeid uwer handen; welgelukzalig zult u zijn, en het zal u welgaan*, Psalm 128:2.

HOOFDSTUK 44.

Van de milddadigheid.

Het is Gods wijsheid en goedheid, alle ondermaanse dingen door middelen te onderhouden en te regeren, zowel de levenloze, als de levende. De ene mens leeft door de andere. Tot het welzijn van één mens lopen duizenden mensen samen, doch zó, dat zij daarin hun eigen welzijn beogen. Maar in het helpen van een arme of ellendige wordt alleen beoogd, - immers het behoorde zo te zijn - het welzijn van die, welken men helpt; door de hongerigen te spijzen, de dorstigen te drenken, de naakten te kleden, de armen, zieken en zwakken, handreiking te doen. Dit draagt de naam milddadigheid, weldadigheid, mededeelzaamheid, barmhartigheid. Het is een deugd, van allen geprezen, maar van weinig beoefend, en van minder *recht* beoefend.

't Hebreeuwse woord *rechem*, barmhartigheid, betekent de allerinnigste en lichtst bewogen liefde. De tere beweging van een moeder nevens haar vrucht in de baarmoeder, wordt met hetzelfde woord *réchem* genoemd wordt. Daarom noemt de apostel de milddadigheid *innerlijke bewegingen der barmhartigheid*, Kol. 3:12. Zijnde een fontein van de milddadigheid. Milddadigheid noemen ze nedibah, 't welk zoveel is als edelmoedigheid, vrijwilligheid, omdat de milddadige niet gedwongen, maar uit eigen genegenheid en edelmoedigheid geeft. Weldadigheid wordt in 't Hebreeuws *chesed*, genoemd, dat is, goedheid, goedgunstigheit, omdat ze voortkomt uit een goed en gunstig hart. Mededeelzaamheid is in het Hebreeuws zoals in onze taal, delen, 't geen men heeft van elkaar scheiden, 't één voor zich behouden, 't ander aan een ander geven en hem in zekere zin ons gelijk maken. 't Griekse woord *éleos*, barmhartigheid, is ellendig te zijn, omdat de milddadige zich de behoeften van een ander zó aantrekt, alsof hijzelf in die staat was.

II. *Milddadigheid is een innerlijke beweging van medelijden in het hart van een gelovige, ontstaande uit aanmerking van de ellendigheid van een ander, dezelve aanzettende om dadelijke hulp te bewijzen.*

III. Deze deugd is alleen in de gelovige.

Alles, wat een Godzalige uitwendig doet, kan ook een onbekeerde doen. Maar het onderscheid is zo groot, als de beweging, die men door kunst gemaakt heeft, zoals in een horloge, en hetgeen uit het ware leven voortkomt. Een natuurlijk mens is dood in zonden en misdaden, is tot alle goed werk niet deugend. Uit dat natuurlijk hart komt zijn milddadigheid voort, welke meer is een medelijden met zichzelf, zich verbeeldende, alsof hij zo ellendig was. En zo gevende, geeft hij het als aan zichzelf, behalve dat hij ook nog een hart heeft, 't welk enige vergelding beoogt van eer en liefde. Maar een Godzalige heeft geestelijk leven door het geloof in Christus, en in die vereniging de natuur van Christus, deelachtig geworden zijnde, werkt hij uit liefde tot God en Zijn wil, en daaruit uit liefde tot zijn naaste, met genegenheid om hem ook naar de ziel te behouden, opdat God door de geholpene gedankt en verheerlijkt worde. In die gestalte helpt hij de ellendige; daarom bepaalt de apostel de barmhartigheid tot de uitverkorenen, geheiligden en beminden, Kol. 3:12. *Zo doet dan aan, als*

uitverkorenen Gods, heiligen en beminden, de innerlijke bewegingen der barmhartigheid.

IV. Het voorwerp is een ellendige.

De liefde gaat tot de naaste uit, omdat hij onze naaste is, in hoedanige staat hij ook is. Nu, de milddadige gaat in liefde uit tot zijn naaste als ellendig. Daar is een ellendigheid naar de ziel, 't zij dat de mens onbekeerd is, en men hem op de brede weg naar de hel ziet gaan; 't zij, dat hij bekeerd is en in verlating, in strijd, of in enige andere zielsdroefheid verkeert. Nevens hen is de milddadige bezig om te helpen; de een om hem te bekeren, de ander om hem te sterken en te troosten. Er is ook een ellendigheid naar het lichaam, en dat door verscheiden oorzaken, 't zij krankheid, ongevallen, verlies van de zijnen, armoe, honger en naaktheid; nevens deze is de milddadige bezig hen te helpen, naar de verscheidenheid van hun ongelegenheid. Nogmaals, een ellendige is óf onbekeerd, óf bekeerd, nevens beide is de milddadige werkzaam, maar met onderscheid, meerder en met een geheel ander hart nevens de Godzaligen. Maar anderen weigert hij zijn hulp ook niet, Gal. 6: 10. *Zo dan, terwijl wij tijd hebben, laat ons goed doen aan allen, maar meest aan de huisgenoten des geloofs.*

Ook moet de milddadigheid gaan nevens degenen die ons haten: Matth. 5:44 ... *doet wel degenen, die u haten.* Rom. 12: 20. Indien dan uw vijand hongert, zo spijzigt hem. Onder alle lichamelijke betrekkingen, die wij op mensen hebben, zijn de bloedverwanten de naaste, die moeten onder mensen als mensen voorgaan: 1 Tim. 5:8. *Zo iemand de zijnen, en voornamelijk zijn huisgenoten niet verzorgt, die heeft het geloof verloochend, en is erger dan een ongelovige.*

V. De vorm bestaat in *innige beweging van medelijden*, die, als ze recht is, altijd vergezelschap is met geneigdheid en gewilligheid om te helpen. Zij bestaat niet in Zijn goederen geheel of ten dele weg te geven, 1 Kor. 13:3. *Al ware het, dat ik al mijne goederen tot onderhoud der armen uitdeelde ... en had de liefde niet, zo zou het mij geen nuttigheid geven.* Maar er moet zijn:

- (a) *Medelijden*. Waar liefde is daar is ook medelijden, als de geliefde ellendig is. Nu, de milddadige heeft liefde. Daarom merkt hij aan hoe het met deze en gene die hem voorkomen, gesteld is. Is er ongelegenheid, droefheid, hij blijft er bij staan, en aanschouwt het zolang, totdat hij de ellende recht beziet, en totdat hij er over aangedaan, ontroerd en bedroefd wordt, en hij als mede-lijdt, Rom. 12 :15. *Weent met de wenenden.* Job getuigt van zichzelf: *Weende ik niet over hem, die harde dagen had? Was mijn ziel niet beangst over de nooddrufte? Job 30:25.* Hiertoef vermaant de apostel Petrus, 1 Petrus 3:8: *Zijt ... medelijdend.*
- (b) *Innerlijke beweging van medelijden*, waarmede uitgedrukt wordt, de waarheid en de heftigheid van medelijden, zodat het raakt en 't hart treft, ja een medelijdende kan wel gevoeliger zijn over eens anders lijden, dan hij er zelf over is. Zo wordt Gods barmhartigheid uitgedrukt: Lukas 1:78. *Door de innerlijke bewegingen der barmhartigheid onzes Gods.* Zo staat er ook van de Heere Jezus, Markus 1:41, *Jezus met barmhartigheid innerlijk bewogen zijnde.* Matth. 15:32: *Ik word innerlijk met ontferming bewogen.*
- (c) *Geneigdheid*, gewilligheid en volvaardigheid om de ellendige te helpen, naar zijn nood is, 2 Kor. 8:12. *Indien de volvaardigheid des gemoeds daar is, zo is iemand aangenaam naar hetgeen hij heeft.* Zie dit overal, waar van Gods en van Christus' ontferming gesproken wordt, u zult terstond daarop hulp zien. Zo is het ook onder de mensen; zoals geven zonder medelijden geen milddadigheid is, zo is ook

medelijden, zonder geneigdheid en gewilligheid om te hulp te komen, geen milddadigheid. Deze gaan samen, en kunnen van elkaar niet gescheiden worden. De milddadigheid bestaat dan in innerlijke bewegingen van medelijden, vergezelschap met geneigdheid en gewilligheid om te helpen. Kol. 3:12. *Doet aan de innerlijke bewegingen der barmhartigheid.*

VI. De oorzaak is niet de mens zelf; want in de natuur is de mens vervuld met alle boosheid, kwaadheid, vol van nijdigheid, moord, kwaadaardigheid, zonder natuurlijke liefde, onbarmhartigheid, zoals de apostel de natuurlijke mens beschrijft, Rom. 1:29, 31. Maar zoals de wedergeboorte en het geestelijk leven in de kinderen Gods van God is, zo ook de deugd van milddadigheid. De hebbelijkheid [het geestelijk vermogen in de ziel] van God ingestort zijnde, wordt gaande door aanmerking van de ellendigheid van een ander. Indien er geen voorwerpen waren, zou deze deugd in haar hebbelijkheid wel zijn in een wedergeborene, maar zij zou niet uitgevoerd kunnen worden. Maar de Heere heeft het zo besteld, dat rijken en armen elkaar ontmoeten, dat er overvloedige voorwerpen van milddadigheid zijn. Maar de priester en de Leviet trokken zich de ellende van de man, onder moordenaarshanden gevallen, niet aan, en gingen voorbij. Doch de Samaritaan hem ziende werd met innerlijke ontferming bewogen, Lukas 10:31-33. Een Godzalige een ellendige ontmoetende, blijft op hem kijken en in dat zien ontsteekt zijn barmhartige natuur. Als er van de ontferming van de Heere Jezus gesproken wordt, staat er telkens: Jezus hem of haar, of de schare ziende. Daaruit blijkt dat de ontferming door het aanschouwen van ellendige gaande gemaakt wordt. Een milddadige let op de behoeftigen, die hem voorkomen; en als zij hem niet voorkomen, hij zoekt ze op.

VII De effecten of vruchten van de milddadigheid zijn weldoen, hulp bewijzen: 1 Joh. 3:18. Mijn kinderkens, laat ons niet liefhebben met het woord, noch met de tong, maar met de daad en waarheid. Deze zijn:

- (a) De arme verdrevenen, bijzonder onze geloofsgenoten, van herberg te verzorgen, Jes. 58: 7. *Is het niet dat gij ... de armen verdrevenen in huis brengt?*
- (b) De hongerigen te spijzigen, de dorstigen te drinken te geven. Jes. 58:7, 10. *Is het niet, dat gij de hongerige uw brood meedeelt? Zo gij uw ziel opent voor de hongerige, en de bedrukte ziel verzadigt.*
- (c) De naakten te kleden, Jes. 58:7 ... *als gij een naakte ziet, dat gij hem dekt, en dat gij u voor uw vlees niet verbergt?*
- (d) De zieken die arm zijn, te bezoeken, handreiking te doen, met geld of enige aangename spijze te verkwikken. De Heere Jezus bezocht de zieken in Bethesda, Joh. 5:2, 5, 6. En de vrouws moeder van Petrus, die met een grote koorts bevangen te bed lag, Lukas 4:38. Zie de werken van barmhartigheid bij elkaar, Matth. 25:35. *Zodat de mededeelzaamheid zich uit in mededelen.*

VIII. Dit is de deugd, die zo menigmaal in Gods Woord bevolen wordt, drukt deze in uw hart. Deut. 15:7, 8, *Zo zult gij uw hart niet verstijven, noch uw hand toesluiten voor uw broeder, die arm is; maar gij zult hem uw hand mildelijk opendoen; en zult hem rijkelijk lenen, genoeg voor zijn gebrek, dat Hem ontbreekt.* Milddadigheid heeft niet alleen plaats, als iemand tot de uiterste armoede vervallen is, maar ook als iemand het nog gaande houdt, en enige waarschijnlijkheid heeft zijn kost te kunnen winnen, als hij enig goed of waar te leen kon krijgen. Dat is ook milddadigheid, als men zo een (las het in onze macht is) rijkelijk leent 't zij dat hij het wederom geeft als hij kan, 't zij dat hij het nooit kan betalen, 't zij dat hij rente kan geven, 't zij dat noch rente noch ka-

pitaal te verwachten is. Dat is 't geen de Heere Jezus gebiedt: Lukas 6: 35. ... *leent zonder iets weder te hopen*. Doe hierbij: Micha 6:8 ... *wat eist de Heere van u, dan recht te doen, en weldadigheid lief te hebben, en ootmoediglijk te wandelen met uw God?* Hierin is alle Godzaligheid opgesloten, met God ootmoedig te wandelen en jegens zijn naaste rechtvaardig en milddadig niet alleen te zijn, maar dat ook graag te doen, te zoeken, en met lust in 't werk te stellen. Voegt hierbij: Ef. 4:32. *Zijt jegens elkaar goedertieren, barmhartig*. Heb. 13:16. *En vergeet de weldadigheid en de mededeelzaamheid niet*. Past dit op u, als tot u gezegd; is dan weldadigheid uw plicht niet?

Overtuiging

IX. Keert naar binnen en bezieet u in deze spiegel, die wij u in het vertonen van de aard der milddadigheid, u hebben voorgehouden. Bent u onder de weldadige mensen? Hebt u een hart, dat uit vereniging met de Heere Jezus, door het geloof, Zijn liefhebbende natuur deelachtig is geworden, door milddadigheid te oefenen? Zijn in u innerlijke bewegingen van medelijden, van barmhartigheid, van ontferming over de verdrevenen, de armen in 't algemeen, en in 't bijzonder over degenen die u haten en kwaad doen, en meest over de Godzaligen en huisgenoten des geloofs? Neemt u hun ellende ter harte, zoekt u hen op, blijft u staan zien op hun nooddriftigheid, om bewogen te worden, en om u gewillig en volvaardig te maken, om hen te helpen? Verzorgt u de arme verdrevenen van herberg, spijzigt u de hongerigen, kleedt u de naakten, bezoekt en verkwikt u de zieken, die arm zijn? Helpt u op en ondersteunt u die, als zij aan de wal hangen, en leent u hen zonder iets weder te hopen? Wat zegt u op deze vragen? Moet u *nee* zeggen, dan bent u overtuigd, dat u niet onder de barmhartige en milddadige behoort. Er zijn verscheidene staten van onbarmhartige.

1. Er zijn mensen zonder natuurlijke liefde, en alzo ook zonder barmhartigheid, wreed, die bijna alle menselijkheid hebben uitgetrokken, zij rapen en schrapen zoveel zij kunnen voor zichzelf, en wat ze hebben, houden ze met handen en tanden vast, daar mag niemand voordeel van hebben. Ze zeggen met Nabal, 1 Sam. 25:11, *Zou ik dan mijn brood, en mijn water, en mijn geslacht vlees nemen ... en zou ik het de mannen geven, die ik niet weet, vanwaar zij zijn?* Zij trekken zich de armen niet aan, zij zijn daarover niet bewogen, en zien ze iemand, zij gaan hem voorbij, zoals de priester en de Leviet.
2. Er zijn mensen, die vreezen dat ze bewogen zouden worden om wat te geven, daarom ontlopen ze de gelegenheden, zij draaien het hoofd om, als zij een ellendige zien, zij doen hun deur toe, of lopen naar binnen. Als iemand bij hen komt, om voor een arme te spreken, zij ruiken het al van ver, zij slaan het in een andere praat, en hun hart krijgt een tegenzin in zulke voorspraken.
3. Er zijn mensen, die wel bewogen worden, maar zij houden niet van geven. Daarom verstijven zij hun hart, zij maken het hard, en doen zichzelf geweld aan, opdat ze immers niets geven zouden, en zetten de armen met een goed woord af, van hoedanige Jakobus spreekt. Jak. 2:15, 16, *Indien er nu een broeder of zuster naakt zouden zijn, en gebrek zouden hebben aan dagelijks voedsel; en iemand van u tot hen zou zeggen: Gaat heen in vrede, wordt warm, en wordt verzadigd; en gijlieden zoudt hun niet geven de nooddriftigheden des lichaams, wat nuttigheid is dat?* Deze zoeken enige redenen, waarmede zij zichzelf verstijven, en zich bij anderen, die wat van hen verzoeken, verontschuldigen, namelijk:
 - (a) *Ik heb het zelf nodig voor mij en de mijnen.*
 - (b) *Er is zoveel te geven aan allerlei schattingen en anderszins.*

- (c) *Er zijn zoveel armen, ik kan ze allen niet helpen.* Maar ondertussen helpt men niemand.
- (d) *Ik weet niet of mijn gift goed besteed wordt, er zijn zo vele bedriegers, men verdrinkt of vereet het, terwijl ik arbeidzaam en spaarzaam voor ben. Ik ben al zoveel bedrogen, dat ik geen medelijden met armen meer hebben kan.*
- (e) *Ik geef mijn aalmoezen in 't zakje van de diakenen, die zijn daarvoor om de armen te verzorgen.*
- (f) *Ik heb de armen in mijn testament bedacht, als ik dood ben, dan zullen ze zo veel van mij hebben.* Deze zijn als varkens, die in hun leven nergens toe deugen, maar na hun dood nuttig zijn.
- (g) *Als ik eens in een betere staat zal zijn, en het wat ruimer heb, dan zal ik geven, dan zullen de armen er genot van hebben; want ik heb wel goede genegenheid tot milddadigheid.* Door deze en diergelijke redeneringen verstijft men zijn hart, en 't slot is: niets te geven.

4. Er zijn anderen, die wel geven, maar niet uit de rechte milddadigheid.

- (a) Die geven om geen schande op zich te laden. Zij durven het niet laten, maar 't het gaat van 's harten bloed af, 't wordt hun van 't hart geknepen. Er is een inwendige kwaadheid in het hart, terwijl de hand wat geeft.
- (b) Die geven om eer en prijs bij mensen te behalen, zij zouden de trompet wel eens willen geblazen hebben, als zij wat geven zullen aan de armen, opdat een ieder het mocht weten. En opdat het immers bekend mocht worden dat men milddadig is, zo brengt men het in de gesprekken te pas, en men geeft dikwijls tienmaal meer op als de daad is.
- (c) Die zich het geld maar kwijt maken, zij geven het daar maar henen, zonder inwendige bewegingen van liefde en medelijden; de armen krijgen wel wat, maar 't is hun geen aalmoes.

X. Komt, onbarmhartige gierigaards! Hoort toe, wat God van u en tot u zegt, of het een middel mocht zijn tot uw bekering!

1. U bent dieven en moordenaars. Dieven, want hetgeen u hebt, heeft God u gegeven, niet alleen voor u, maar met uitdrukkelijk bevel, om de armen naar uw vermogen daarvan mee te delen. Als u het dan voor u alleen behoudt, ontsteelt u de armen, op wie de ordonnantie en wisselbrief hield. Moordenaars zijt ge, niet alleen ten opzichte van de wreedheid, die in de onbarmhartigheid ligt, maar ook omdat de armen, zoveel als in u is, van honger en naaktheid vergaan. Blijven ze in 't leven, dat is door u niet, maar door anderen, die hen helpen. Nu weet gij, dat dieven en moordenaars het koninkrijk der hemelen niet zullen beërven, en zo dan ook u niet.
2. U wordt onder de allergoddelooste en gruwelijkste zondaren gesteld. U weet dat Sodom, niet al zijn inwoners, ouders en kinderen, van God, met vuur dat uit de hemel viel, verbrand is, en dat God die steden tot een voorbeeld gesteld heeft degenen, die godloos zouden leven, 2 Petrus 2:6. Wat was nu hun godloosheid? 't was onbarmhartigheid jegens de armen, die zonde waarin u leeft, Ezech. 16:49. *Ziet, dit was de ongerechtigheid uwer zuster Sodom: hoogmoed, zatheid van brood en stille gerustheid had zij en haar dochteren; maar zij sterkte de hand des- armen en nooddruftigen niet.* Dat doet u ook niet, dan bent u haar gelijk; en gelijk in zonden, zal u ook gelijk in straffen maken.
3. Beeldt u niet in, dat u geloof en liefde Gods in uw hart hebt, want als die daar waren, zou u ook barmhartig en milddadig zijn, bijzonder over de arme Godzaligen. Geen milddadigheid, geen geloof, Jak. 2:17, 18. *Alzo ook het geloof,*

indien het de werken niet heeft, is bij zichzelf dood. ... Toon mij uw geloof uit uw werken. Geen milddadigheid, geen liefde Gods, 1 Joh. 3:17: Zo wie nu het goed dezer wereld heeft, en ziet zijn broeder gebrek hebben, en sluit zijn hart toe voor hem, hoe blijft de liefde Gods in hem?

4. Al uw godsdienst is ijdel en vergeefs, zelfs uw vasten en bidden. God heeft er geen behagen in, en hoort het niet. De zuivere en onbevleete godsdienst voor God en de Vader is deze; wezen en weduwen bezoeken in hun verdrukking, Jak. 1:27. De Joden hadden veel op met de godsdienst, zochten God dagelijks, en hadden lust aan de kennis Zijner wegen, waren veel in vasten, en klaagden, dat God hen niet hoorde, Jes. 58:2, 3. Maar God toont, dat Hij er geen behagen in had, omdat ze geen barmhartigheid en weldadigheid jegens de armen hadden. Vs. 5, *Zou het zo'n een vasten zijn, dat Ik verkiezen zou?* Vs. 7: *Is het niet, dat gij de hongerige uw brood mededeelt, en de armen, verdrevenen in huis brengt? Als gij een naakte ziet, dat gij hem dekt, en dat gij u voor uw vlees niet verbergt?* En klaagt u, dat God u niet helpt, en uw gebed niet hoort, 't is geen wonder, omdat u niet hoort naar 't geschrei der armen. Spr. 21:13. *Die zijn oor stopt voor het geschrei der armen, die zal ook roepen, en niet verhoord worden.*
5. De oordelen en vloeken Gods zullen de onbarmhartigen treffen, tijdelijk en eeuwig. De Heere vervloekt hen en hun goederen. Misschien zal 't hen nog in dit leven overkomen dat ze een stuk brood zullen zoeken. En zij mochten het wel beleven dat hun kinderen te bedelen moesten en dat ze blij waren, dat er nog armhuizen, weeshuizen en gasthuizen waren. En zo het hun al in de wereld niet overkwam, 't zal hun in de eeuwigheid overkomen. Wat zal het naar zijn te horen dat verschrikkelijke vonnis ten jongsten dage, als de Heere Jezus tot hen zal zeggen: *Gaat weg van Mij, gij vervloekten! In het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijn engelen bereid is. Want Ik ben hongerig geweest, en gij hebt Mij niet te eten gegeven; Ik ben dorstig geweest, en gij hebt Mij niet te drinken gegeven; Ik was een vreemdeling, en gij hebt Mij niet geherbergd; naakt, en gij hebt Mij niet gekleed; krank, en in de gevangenis, en gij hebt Mij niet bezocht*, Matth. 25:41-43. Merk toch op, en verleidt u niet met betere inbeeldingen en verwachtingen te hebben, want de waarachtige Jezus zelf spreekt het. Of meent u, dat Jezus in de dag des oordeels zeggen zou: *u hebt dat alles gedaan*, daar gij niets gedaan hebt? Jak. 2:13, *Een onbarmhartig oordeel zal gaan over degene, die geen barmhartigheid gedaan heeft.*

Opwekking gelovigen

X. En gij, gelovigen, in wie waarlijk het beginsel van milddadigheid is, uit het gezegde kunt u ook zien, hoe zeer u nog ontbreekt de uitwerking van uw barmhartige natuur, welk een gruwelijke zonde onbarmhartigheid, en geen milddadigheid te oefenen, is, en wat u waard bent. Het zij u, tot beschaming voor God, en tot diepe vernedering en verfoeiing voor uzelf, vergezelschap met blij en dankbare erkentenis, dat de Heere Jezus door Zijn bloed ook deze misdaden weggenomen heeft, en laat de goedertierenheid Gods u bewegen, om voortaan meerdere milddadigheid te oefenen.

Welaan dan, Godzaligen, *zaait tot gerechtigheid, en maait tot weldadigheid*, Hoséa 10:12. Bewaart weldadigheid en recht, en wacht geduriglijk op uw God, Hoséa 12:7. En om u te meerder op te wekken, let met een gehoorzaam hart op deze zaken.

1. *Regelen wekken, maar voorbeelden trekken.* Daarom ziet op milddadige, die u zijn voorgedaan, en een voorbeeld hebben nagelaten. Het volmaaktste patroon is de Heere Jezus, Die u, omdat Hij u de Liefste is, ook vrolijk en gewillig moest navolgen. Lees de historiën van Zijn leven, de Evangelisten, en u zult zien, dat al

Zijn gangen enkel barmhartigheid, enkel milddadigheid waren. Gedurig leest u: *Jezus met innerlijke ontferming bewogen zijnde*. En hij bleef niet bij de beweging, maar die eindigde in daden. Hij genas zieken, Hij spijzigde de hongerigen, Hij gaf de bedrukten hun doden levend weer. Hij ging het gehele land door, goeddoende. Hierin heeft Hij ons een voorbeeld nagelaten, opdat wij Zijn voetstappen zouden navolgen. Doe dan zoals Hij, deed en dat in liefde tot Hem, zoals ook uw naam, Christen, u daartoe verplicht.

2. Voegt hierbij het voorbeeld van Job. Wie kan zijn milddadigheid lezen, zonder tot navolging bewogen te worden? Job 29: 15, 16. *De blinden was ik tot ogen, en de kreupelen was ik tot voeten. Ik was de nooddruftigen een vader.* Job 31:16-20: *Zo ik de armen hun begeerten onthouden heb, of de ogen der weduwe laten versmachten; en mijn bete alleen gegeten heb, zodat de wees daarvan niet gegeten heeft; (Want van mijne jonkheid af is hij bij mij opgetogen, als bij een vader, en van mijns moeders buik af, heb ik haar geleid;) Zo ik iemand heb zien omkomen, omdat hij zonder kleding was, en dat de nooddruftige geen deksel had; zo zijn lendenen mij niet gezegend hebben, toen hij van de vellen mijner lammeren verwarmd werd! Dat was een man!*
3. Voeg bij die man ook een voorbeeld van een milddadige vrouw, namelijk, Tabitha of Dorkas. Zie over haar Hand. 9:36, 39. *Te Joppe was een zekere discipelin, met name Tabitha, hetwelk, overgezet zijnde, is gezegd Dorkas. Deze was vol van goede werken en aalmoezen, die zij deed. ... En al de weduwen stonden bij hem, wenende, en tonende, de rokken en klederen, die Dorkas gemaakt had, als zij bij haar was.* Dat was eens een moeder van de armen! Zij deed niet hier en daar iets goeds; maar zij was er vol van, overvloedig, overlopende van goede werken en van aalmoezen, dat zijn giften die uit ontferming voortkomen. 't is een gebroken Grieks woord. Het Griekse woord *eleémosunee*, is afkomstig van *eleéoo*, zich ontfermen, zodat zij niet alleen gaf, maar zij gaf uit ontferming, 't hart was eerst bewogen, en het bewogen hart bewoog de hand. Zij kocht niet alleen stof, en liet er klederen van maken; maar haar liefde tot weldadigheid was zo groot, dat zij vermaak had die zelf te naaien, en met haar eigen maaksel de weduwen te bekleden.

XII: 2. Milddadigheid is zonderling aangenaam voor God en mensen. God heeft liefde tot de zodanigen, en behagen in hun doen. 2 Kor. 9:7 ... *God heeft een blijmoedigen gever lief.* Hebr. 13: 16. *En vergeet de weldadigheid en de mededeelzaamheid niet; want aan zodanige offeranden heeft God een welbehagen.* Hebt u lust, dat God u liefheeft en Zijn liefde u laat gevoelen, hebt u lust om God ergens in te behagen, zo hebt een milddadig hart en een milddadige hand. Mensen hebben achting en liefde tot milddadigen, en zegenen ze in hun hart. En de gever zelf heeft er meer blijdschap over als die de gift ontvangen.

XIII. 3. De armen en hun nood is een zeer krachtige beweegreden, om een milddadig hart gaande te maken. Als men een arme Godzalige ziet, en men bedenkt dat God hem liefheeft, dat de Heere Jezus uit liefde voor hem is gestorven, en dat hij in de gemeenschap en liefde Gods leeft en dat hij eeuwig in heerlijkheid met u leven zal; en u denkt dan verder, dat het de Heere behaagt hem in dit leven arm te doen zijn, en hem u doet ontmoeten, opdat u gelegenheid zoudt hebben, om liefde, en milddadigheid te oefenen, daar God uw gift niet van node heeft, en de arme wel schielijk kan rijk maken, of zonder u onderhouden; als u daarbij overlegt, hoe bekommerd hij is in zijn huis, hoe bedroefd hij zijn kinderkens aanziet, hoe dat zijn hart breekt over de honger

en naaktheid zijner kinderen, hoe hij tot God schreit om hulp; als u dit alles aanmerkt, het is niet mogelijk dat uw hart, zo er het minste geestelijk leven is, onbewogen zou blijven, maar alles wat in u is, zal ontstoken worden in medelijden, en uw hand zal zich opendoen in milddadigheid.

XIV 4. Milddadigheid verheerlijkt God; want de Godzalige arme door u geholpen zijnde, gaat naar zijn hut, is daar blij voor het aangezicht des Heeren, dankt God, looft Zijn goedertierenheid en wordt opgewekt in het vertrouwen op God. Zijn gebed is tot God voor u om een zegen naar ziel en lichaam over u uit te storten. Hoe kan men zich dat verbeelden zonder vurige begeerte tot weldadigheid? Daarbij (schoon u het niet doet om van mensen gezien te worden, en het niet laten moogt, omdat mensen het te weten mochten komen) zo zal uw licht doorbreken, want nergens in blijkt de liefde meer dan in weldadigheid. Godzaligen zullen het zien en God daarover verheerlijken en danken, en zij zullen opgewekt worden om u na te volgen, en 't zal een middel zijn, waardoor anderen tot de waarheid en tot bekering gelokt zullen worden. Hebt u dan lust dat God verheerlijkt, gedankt en geprezen worde, dat Godzaligen zich in de Heere verblijden, dat zij opgewekt worden tot milddadigheid, waardoor dan ook andere armen zich in God vullen verblijden, en dat God van velen gedankt worde, en dat onbekeerden de Heere Jezus toegebracht worden. Hebt u daar lust toe? Oefent milddadigheid, Matth. 5: 16. *Laat uw licht alzo schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien, en uw Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken.*

XV. 5. God doet uitnemende beloften aan de milddadigen.

- (a) God rekent het, alsof men het aan Hemzelf deed, omdat het uit liefde tot Hem geschiedt, en zal de gift aan Hem rijkelijk vergelden. Ofschoon de gelovigen genoeg hebben aan de deugd zelf, die hen meer beweegt dan de vergelding, moeten ze zich toch daardoor laten opwekken, omdat het God behaagt hen door beloften op te wekken. Spr. 19:17. *Die zich des armen ontfermt, leent de Heere; en Hij zal hem Zijn weldaad vergelden.* Matth. 25:40 ... *Voor zoveel gij dit een van deze Mijn minste broeders gedaan hebt, zo hebt u dat Mij gedaan.*
- (b) De vergelding zal onvergelijkelijk groter zijn dan uw geringe gift. Matth. 10:42. *Zo wie een van deze kleinen te drinken geeft alleenlijk een beker koud waters ... voorwaar zeg Ik u, hij zal zijn loon geenszins verliezen.* Lukas 6: 38. *Geeft, en u zal gegeven worden; een goede, neergedrukte, en geschudde, en overlopende maat zal men in uw schoot geven.* 2 Kor. 9:6 ... die in zegeningen (dat is vast, blijmoedig, overvloedig) zaait, zal ook in zegeningen maaien.
- (c) U behoeft niet te vrezen dat u door rechte milddadigheid u of uw kinderen arm zult maken. Denkt u, 't gaat er evenwel vanaf, denkt dan daarbij dat God er wederom tegenaan zegent. Is het niet op die wijze, die u mocht denken, 't zal op een andere wijze zijn. Spr. 28:27. *Die de armen geeft zal geen gebrek hebben.* Psalm 37:25, 26. *Ik ben jong geweest; ook ben ik oud geworden, maar heb niet gezien de rechtvaardige verlaten, noch zijn zaad zoekende brood. Den gansen dag ontfermt hij zich, en leent; en zijn zaad is tot zegening.*
- (d) Als er dagen van benauwdheid komen, als hij ziek wordt, dan zal de Heere de milddadige helpen, Psalm 41:2-4. *Welgelukzalig is hij, die zich verstandiglijk gedraagt jegens een ellendige; de Heere zal hem bevrijden ten dage des kwaads. De Heere zal hem bewaren, en zal hem bij het leven behouden; hij zal op aarde gelukzalig gemaakt worden. Geef hem ook niet over in zijner vijanden begeerte. De Heere zal hem ondersteunen op het ziekbed; in zijn krankheid verandert Gij zijn ganse leger.*

- (e) En omdat de ware milddadigheid een vrucht is van het geloof en liefde, wordt aan milddadige de eeuwige heerlijkheid beloofd, 1 Tim. 6:18, 19. *Dat zij weldadig zijn, rijk worden in goede werken. Gaarne mededelende zijn, en gemeenzaam; leggende zichzelf weg tot een schat een goed fundament tegen het toekomende, opdat zij het eeuwige leven verkrijgen mogen.* Lukas 14: 13, 14. Wanneer gij een maaltijd zult houden, zo nood armen, verminkten, kreupelen, blinden; en gij zult zalig zijn, omdat zij niet hebben, om u te vergelden; want het zal u vergolden worden in de opstanding der rechtvaardigen.

O, hoe heerlijk en hoe aangenaam zal bet zijn in de dag des oordeels, die liefelijke stem te horen: *Komt, gij gezegende mijns Vaders! Beërft het koninkrijk, hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld. Want Ik ben hongerig geweest, en u hebt Mij te eten gegeven, enz.* Matth. 25:33, 35. En als de milddadige goed gedaan zullen hebben aan arme Godzaligen, tevoren zullen gestorven zijn, en als de milddadige daarna sterven en in de hemel zullen komen, dan zullen de armen, die de weldadigheid van hen ontvangen hebben, hen verwelkomen in de hemel, Lukas 16:9: *Maakt uzelf vrienden uit de onrechtvaardigen mammon.* (De rijkdommen die de mensen sommigen onrechtvaardig verkrijgen, en onrechtvaardig gebruiken) *opdat, wanneer u, ontbreken zal, zij u mogen ontvangen in de eeuwige tabernakelen.*

XVI. Bewogen zijnde tot milddadigheid, is nodig, dat u daarin verstandig te werk gaat, daartoe is nodig op te merken:

1. De personen, die milddadig moeten zijn, zijn rijke, middelmatige, geringe en arme mensen, niemand uitgezonderd, allen moeten ze hebben de innerlijke beweging van medelijden, vergezelschap met vaardige genegenheid om te helpen. Maar de gift is verscheiden, veel, minder, weinig, ieder naar zijn goederen en macht over de goederen. Iemand, die onder niemand staat geeft anders dan getrouwden en kinderen. Kinderen mogen geven, dat hen van de ouders gegeven werd, om daarvoor wat moois of wat lekkers te kopen, hetwelk zij óf geheel sparen óf voor een gedeelte, en dat gespaarde dan met een milddadig hart aan armen geven, dat is aangenaam bij God en mensen. De getrouwden moeten ieder voor zichzelf aalmoezen geven, zonder aan elkaar daarvan kennis te geven. Men moet de linkerhand niet laten weten, wat de rechter doet. Maar men moet het huisgezin niet krenken, maar iets sparen uit de mond, of een kledingstuk minder laten maken, of het kledingstuk wat langer dragen, opdat de huishouding in dezelfde gang blijve. Maar als er wat meer gegeven moet worden, dan moet men met elkaar spreken, en het niet eens kunnende worden, moet de gift, óf geheel nagelaten worden, óf zo verminderd, als de onwillige toestemt. Of is de ene een Nabal, dan moet de ander zo geven als nu gezegd is. In deze heeft de man meerder macht dan de vrouw. Die geen goed heeft te geven, die geve handreiking aan die het nodig heeft, en die dat ook niet kan doen, die bidde uit een medelijdend hart, dat de Heere de armen helpe.

2. De personen, aan wie men geven moet, zijn eerst, de Godzaligen, daarna ook onbekeerde burgerlijken, aan weduwen, aan wezen, aan verdrevenen, bijzonder aan die, welke om de ware godsdienst verdreven zijn, of vluchten. De gewone schooiers en schooisters zijn doorgaans deugnieten, die beter in de tuchthuizen dan op straat dienen. Indien ze gezond zijn, mag men door honger hen wel leren werken, of zijn zij verminkt, dan moet men ze een stuk brood geven.

3. De gift moet gedaan worden uit hetgeen het onze is, en dat door een rechtvaardige manier. Vrijmoedig weg te geven, daar men ondertussen vol schulden is, is stelen. Van goederen die men door onrechtvaardige middelen verkregen heeft, of met dubbelen gewonnen heeft, een gedeelte aan de armen te geven om zijn geweten wat gerust te stellen, of zijn misdaad te verzoenen, dat is een gruwel voor God. Het is Gode niet aangener dan hondenprijs en hoerenloon, 't welk God niet wilde dat in de offerkist zou komen.

4. De manier, hoe aalmoezen moeten geschieden, is, dat ze geschieden:

- (a) *Met een eenvoudig hart*, Rom. 12:8 ... *die uitdeelt, in eenvoudigheid*. Dat is met een oprecht medelijdend hart, met een milde hand, en zonder jet beogen van eigen eer, zodat hart, hand en doel samen één en oprecht zijn.
- (b) *In blijmoedigheid*, Rom. 12:8 ... *die barmhartigheid doet, in blijmoedigheid*. 2 Kor. 9:7, *niet uit droefheid of uit nooddwang; want God heeft een blijmoedigen gever lief*. Zodat men blij is, dat men zo'n goede gelegenheid heeft, en daarom nevens de armen met een blij en vriendelijk gelaat te werk gaat, dan is de aalmoes dubbel aangenaam.
- (c) *In wijsheid*, en ten opzichte van onszelf, dat men niet alles op een tijd weg geve, dat men zijn huisgezin niet tekort doe, maar dat men zó geve, dat men gevers blijven kan. Doch in buitengewone tijden moet er ook iets buitengewoons gedaan worden. Ook moet er wijsheid gebruikt worden ten opzichte van de personen, aan wie men geeft.
 - Sommige armen leggen hun leven niet goed aan, ze hebben geen overleg, zijn niet naarstig genoeg; deze moet men overleg leren met een vermaning of ook bestraffing. En 't is beter dat men hun werk geve en lere arbeiden, om alzo te verdienen 't geen men hun anders zou geven.
 - Sommigen past geen geld. Want óf zij kunnen niet goed sparen, óf er zijn zoveel schulden, dat zij het terstond alles weer kwijt, zijn en door nieuwe schuld even arm zijn.
 - 't Is soms het voorzichtigst, dat men hen per week bij een bakker brood laat halen, bij een ander zo veel gort, meel, erwten, boter, ter week. Hier moet men onderscheid maken tussen armen. Sommige zitten nog met eer en hebben evenwel gebrek. Voor deze kan men evenwel borg blijven, en de armen het geld geven opdat zij hun gemaakte schuld betalen. Andere laat men de koopwaar maar halen, en men betaalt ze zelf. Zo kan men ook te werk gaan met de kleding, Het is 't voorzichtigst, dat men zelf goed sterk linnen en wollen kope, het laten maken, en het zo gemaakt aan de armen geve, dat pst veel beter.
- (d) Men moet *volständig* zijn in de milddadigheid, 't moet niet eens een opwelling zijn, die terstond weer daalt, en wel eindigt in spijt dat men zoveel gegeven heeft. Maar men moet telkens geven voor de tegenwoordige nood, en dat naar onze staat en zonder krenking ervan. Men moet goeddoende niet vertragen, want de kroon hangt aan 't einde. *Zalig zijn de barmhartigen; want hun zal barmhartigheid geschieden*, Matth. 5:7.

HOOFDSTUK 45

Van de voorzichtigheid

Dat het roer is aan een schip, dat is de voorzichtigheid in het betrachten van de deugden, in welke verhandeling wij ons dusverre hebben bezig gehouden. Daarom zullen wij tot een besluit *de voorzichtigheid* achteraan voegen:

Het Hebreeuws woord *chazut*, een gezicht, voorgezicht, komt van *chazah*, *zien*; daar vandaan *choze*, een ziener, een profeet, omdat de voorzichtige vooruit ziet, van tevoren opmerkt, en daarnaar zijn doen bestuurt. Gr. *phronoia*, *phroneesis*, is afkomstig van *phreen*, verstand, wijsheid, daar vandaan komt *phroneoo*, verstaan, denken, overleggen, besluiten, bezorgen. Het woord *voorzichtigheid* geeft dus te kennen, *de overlegging van een zaak, zowel het einde als de middelen, en daaruit een besluit om die zaak door die middelen uit te voeren; en een zorg, dat alles in de uitvoering goed waargenomen worde*. Ook wordt het woord *akribeia*, gebruikt, hetwelk betekent *een juiste, uitnemende naarstigheid*. "*Ziet dan hoe gij (akriboos) voorzichtiglijk wandelt*, Ef. 5:15. In onze taal geeft het *vooruitzien* te kennen. Wij nemen deze deugd breed, als insluitende de wijsheid en verstandigheid.

II. *Voorzichtigheid is een inspanning van het verstands van een gelovige, hem besturende in het bekomen van zijn voorgenomen einde, door voorbedachte gepaste middelen.*

De voorzichtigheid is alleen in de gelovige kinderen Gods te vinden. De onbekeerde hebben wel burgerlijke voorzichtigheid om aardse en wereldse zaken uit te voeren. Deze is nuttig tot welstand van de maatschappij, en goed in haar omkring, zover als ze reiken kan, maar zij raakt niet tot het welzijn van de ziel, noch hier noch hierna, maar zij is doorgaans daarin schadelijk. Vele zijn als die, welke voorzichtig zijn om een stuiver te winnen, en ondertussen een ton goud verwaarlozen en schade lijden. Daarom noemt de Schriftuur hen dwazen. Lukas 12:20 ... *gij dwaas!* Rom. 1:22. *Zich uitgevende voor wijzen, zijn zij dwaas geworden*. 1 Kor. 3:19. *De wijsheid dezer wereld is dwaasheid bij God*.

De onbekeerden zijn wel loos en arglistig, om hun zondige en boze aanslagen uit te voeren. Lukas 16:8 ... *de kinderen dezer wereld zijn voorzichtiger, dan de kinderen des lichts, in hun geslacht*. Ef. 4:14 ... *door de bedriegerij der mensen, door arglistigheid om listiglijk tot dwaling te brengen*. In hen is niets van de ware voorzichtigheid. Maar de gelovigen hebben ontvangen de wijsheid, die van Boven is, Jak. 3:17. *De voorzichtigheid der rechtvaardigen*, Lukas 1:17. Daarom worden ze genoemd: *wijze maagden*, Matth. 25:2. *Voorzichtige dienstknecht*, Matth. 24:45. Want zij kennen de ware gelukzaligheid en stellen die zich voor als hun doeleinde, en zij kennen de waren weg en de rechte middelen, en zij slaan die weg in, en gebruiken die middelen.

III. **Het voorwerp van deze deugd is het doel, en de middelen tot het einde.**

Het doeleinde dat de voorzichtige beoogt, is velerlei, namelijk: *God te genieten, God te verheerlijken, te hebben vrede en blijdschap in God, liefde tot God, heiligheid, zich voor die zonde te wachten, die deugd te doen, zijn naaste tot bekering te brengen, een*

verdwaalde en verachterde terecht te brengen, door bestraffingen, vermaningen en vertroosting. In één woord, alles, wat God in Zijn wet gebiedt.

- De voorzichtige is ook werkzaam omtrent de middelen.
- Hij ziet op tijd, wanneer dit of dat te vermijden of uit te voeren best is.
- Ook op de plaats.
- Op het gezelschap en mensen, onder wie hij zich bevindt.
- Op de gelegenheden, die voorkomen.
- Op de manier, hoe dit of dat best te doen is, op de zaken, wat voordelig, wat nadelig is.
- Hij heeft het einde lief, en daarom vreest hij voor verslapping.
- Hij overlegt wat nu, wat dan te doen is, of die manier of een andere 't best zal zijn.
- Het einde en de middelen uitgevonden hebbende, besluit hij dat dan ook zo uit te voeren, en houdt dat besloten voornemen in 't oog, zoals een timmerman zijn tekening, om daarnaar te werken.

IV. De aard van voorzichtigheid bestaat *in bestuur van verstand, wil, hartstochten, gezicht, spraak, gaan, werken, om de uitgevondene middelen wel te gebruiken, en alzo het voorgenomen doeleinde te bereiken.* Voorzichtigheid bestuurt het verstand, doet het ingespannen zijn op de zaken, die te doen en te laten zijn, of goed, of kwaad, Gode behagende of mishagende, voordelig of schadelijk zijn, of het einde en oogmerk, dat men voor heeft, recht en zuiver is, of niet. Het is ingespannen op de middelen, wat gepast of ongepast, wat helpen of wat schaden zou. Op de manier, óf met hardheid, óf zachtheid, óf haastig, óf langzaam, óf zwijgen óf spreken 't best zou zijn. Een voorzichtige is niet blind, niet slecht, niet dom, maar schrander, verstandig, tracht een iedere zaak en middel in al de omstandigheden door en door te zien. En of het een en 't ander al recht is naar de regel van Gods Woord, want dat is zijn enig richtsnoer, daar werkt hij naar, daar wil hij niet van afwijken, om lief noch om leed.

Als nu het verstand de zaak in haar beminnelijkheid en nuttigheid ziet, en de effenheid van de weg en de middelen, dan bestuurt de voorzichtigheid ook de wil, om het een en het ander te lieven en te omhelzen, ofschoon het met het natuurlijk belang en vermaak niet overeenkomt. De voorzichtigheid bestuurt ook de hartstochten, dat ze niet vooruitlopen, dat ze niet te loom, noch te heftig zijn, omdat die zeer dikwijls een goed werk bederven.

Als het nu van binnen alles welgesteld is, dan houdt de voorzichtigheid de ziel in die staat, en begint het voornemen door de verordeneerde middelen uit te voeren. Ze ziet de tegenstand tegemoet, daarom wapent zij zich daartegen, en bestuurt de gevaren voor 't gelaat, de ogen, het oor, de tong, de handen en voeten, dat ze alle in staat blijven, om hun voornemen uit te voeren; dat ze niet te straf, noch te zoet, niet te ontzaglijk noch te kinderlijk, niet te ingetogen noch te uitgelaten zijn, maar alle gepast naar de voorwerpen, naar de tijd en naar de plaats is, en dat in volständigkeit, totdat de zaak uitgevoerd is.

Deze besturing geeft sieraad aan de werker, bevalligheid aan het werk, en doet het einde, niettegenstaande de grootheid van de tegenstand en loosheid van tegenstanders, bekomen. Voorzichtigheid doet dat men het werk niet nalaat, maar bestuurt het doen.

V. De werkende oorzaak van de voorzichtigheid is God alleen.

Van nature is de mens onwijs, Tit. 3:3, Roekeloos, 2 Tim. 3:4. Maar de Heere geeft Zijn kinderen voorzichtige wijsheid. Dan. 2:21. ... *Hij geeft de wijzen wijsheid en wetenschap degenen, die verstand hebben.* David, lust hebbende tot deze deugd, en ziende zijn onwijsheid, wetende, dat de Heere alleen die geeft, bad: Psalm 119:73,

Maak mij verstandig, opdat ik uw geboden lere. Een Godzalige vermeerderd die ingestorte deugdzaamheid, door middel van:

- (a) Het Woord Gods, niet alleen door dat te onderzoeken, maar door dat te doen, Psalm 119:100. *Ik ben voorzichtiger dan de ouden, omdat ik uw bevelen bewaard heb.* Psalm 119:6. Dan zou ik niet beschaamd, worden, wanneer ik merken zou op al uw geboden.
- (b) Door bij zichzelf de zaak eerst bedachtzaam te overwegen, eer men ze begint. Spr. 13:10. *...bij de beradenen is wijsheid.* En als men in 't werk bezig is, bedachtzaam te werk te gaan, Spr. 8:7. *Mijn gehemelte zal de waarheid bedachtelijk uitspreken.*
- (c) Door de bevinding, acht gevende op hetgeen, waardoor men miste, en wat gelukte, dat te onthouden. En als het wederom, te doen is, door de vorige ondervinding het een te mijden. en het ander te doen.
- (d) Door, in zaken van belang, raad te plegen met anderen, daardoor zal ons een goede raad gegeven worden, of ons zal bij gelegenheid een goede weg te binnen komen. Spr. 15:22. *De gedachten worden vernietigd, als er geen raad is; maar door veelheid der raadslieden zal elkeen bestaan.*
Zo voert de voorzichtige het werk uit.

VI. Voorzichtigheid is de grote deugd, in het Woord Gods zeer geprezen, zo hoog aanbevolen, en als een zonderling geschenk aan de kinderen Gods gegeven.

- Zij wordt als een bijzonder sieraad geprezen. Matth. 7:24. Een iegelijk dan die, deze Mijn woorden hoort, en dezelve doet, dien zal Ik vergelijken bij een voorzichtig man, die zijn huis op een steenrots gebouwd heeft. Matth. 24:45-47. Wie is dan de getrouwe en voorzichtige dienstknecht ... Zalig is die dienstknecht ... Voorwaar Ik zeg u, dat hij hem zal zetten over alle zijn goederen. Matth. 25:4. 10. De wijzen namen olie in haar vaten met haar lampen. En die gereed waren, gingen met hem in tot de bruiloft.
- Zij wordt zeer ernstig aanbevolen. Matth. 10:16. *... Zijt dan voorzichtig gelijk de slangen.* Ef. 5: 15. *Ziet dan, hoe gij voorzichtiglijk wandelt.* Tit. 2:2, 4. *Dat de oude mannen nuchter zijn, stemmig, voorzichtig ... Opdat zij de jonge vrouwen leren voorzichtig te zijn.*
- Zij wordt als een uitnemend geschenk aan de kinderen Gods gegeven, Lukas 1:17. *En hij zal vóór Hem heengaan in de Geest en kracht van Elia, om te bekeren de harten der vaders tot de kinderen, en de ongehoorzamen tot de voorzichtigheid der rechtvaardigen.* Ef. 1:8. *Met welke Hij overvloedig is geweest over ons in alle wijsheid en voorzichtigheid.*

VII. Dat is een bekwame spiegel om onbekeerden en bekeerden te overtuigen van hun gemis of groot gebrek in dezen.

Onbekeerden, uit het gezegde kunt u klaar zien:

- (a) Dat u de geestelijke goederen boven vermeld, nog niet eens in 't oog hebt. Hebt u lust aan gemeenschap met God, aan vrede en blijdschap in God, aan een teer hart, om de geestelijke vrede in het hart te bewaren, en daarin te leven? Hebt u lust aan de zuivere heiligheid, aan het oefenen van allerlei deugden op een geestelijke wijze. Wees bevreesd voor de zonde; is het uw lust, als een licht in de duisternis, en tot een sieraad in de kerk te zijn? Immers zijt ge overtuigd, dat dát uw bemind oogmerk niet is, en dat u daarnaar, als naar uw doel, niet werkt. Daarom komt de geestelijke voorzichtigheid u niet te pas, u hebt ze ook daartoe niet nodig, u hebt ze, noch zoekt ze niet.

- (b) Als u uzelf bij deze deugd legt, kunt u licht zien dat u dwazen bent, en dat u vele nog zover niet gekomen zijn, als de dwaze maagden, die voegden zich nog bij de wijze; die wilden nog ingaan met de bruidegom, die hadden nog lampen. Andere zijn hen gelijk, zij gaan ter kerk, zij hopen op de zaligheid, maar zij hebben geen olie, geen leven, geen geloof, zij zijn daarover niet bekommerd, maar verwaarlozen hun tijd, zij zijn slaperig en zorgeloos, en worden wakker als het te laat is. Zo ziet u wel dat u onder de dwaze maagden uzelf rekenen moet, en dat u bent als die dwaze man, die zijn huis op een zandgrond bouwde, Matth. 7:26.
- (c) Dat u in plaats van voorzichtig te zijn, dom, bot, onkundig zijt, en van het geluk, dat te bekomen is, en van het gevaar, waarin u bent om eeuwig verloren te gaan, en dat u zo dom daar toeloopt. Van hoedanige Salomo spreekt, Spr. 22:3. *Een kloekzinnig mens ziet het kwaad en verbergt zich; maar de slechten gaan henen door, en worden gestraft.*
- (d) U hebt misschien vleeselijke wijsheid, u bent arglistig, en u vertrouwt op uw verstand, zoals Salomo's zot. Spr. 28:26. *Die op zijn hart vertrouwt, die is een zot.* Spr. 26:12, *Ja hebt u een man gezien die wijs in zijn ogen is, van een zot is meer verwachting dan van hem.* U legt alle uw voorzichtigheid aan om uw snode en zondige begeerlijkheden te bekomen, en zijt van dat volk, waarvan Jeremia spreekt, Jer. 4:22, *Wijs zijn ze om kwaad te doen, maar het goede te doen weten ze niet.* Wees dan overtuigd, dat u het kostelijke veracht, en het slechte kiest en najaagt, de eeuwige zaligheid en de zuivere en vermakelijke weg die daarheen leidt, verwerpt maar een weg inslaat, die vol doornen is, en tot in de verdoemde poel eindigt. Zo ziet u dan dat u niet voorzichtig bent, maar een grote dwaas. *De zot heeft geen lust in verstandigheid.* Spr. 18:2. *Alle wijsheid is voor de dwaze te hoog;* Spr. 24:7.

Och, dat u op mijn stem ontwaakte, en zag hoe onvoorzichtig u bent in zo'n grote zaak! Want indien u zo voortgaat, zult u in die strik uwer dwaasheid gevangen blijven, en uw einde zal zijn als dat van de dwaas, die zijn huis op zand gebouwd had, Matth. 7:26. En 't zal u gaan als de dwaze maagden, die de deur gesloten vonden, toen zij in wilden gaan, Matth. 25:12. Dan zult u zien, hoe dwaas u geweest bent en hoe voorzichtig de Godzaligen gehandeld hebben. U zult zeggen met de dwazen, die in het *Aprocriefe Boek der Wijsheid* aldus spreken:

"Deze was het, met wie wij eertijds lachten, en die wij voor een stopwoord van verwijt hadden. Wij zotten hielden zijn leven razernij, en zijn einde oneerlijk. Hoe is hij nu gerekend onder de kinderen Gods; en hoe is zijn lot onder de heiligen? Voorwaar wij zijn van de weg der waarheid afgedwaald en het licht der gerechtigheid is ons niet geschenen," Wijsheid 5:3-6.

VIII. De verklaring is ook een spiegel voor de Godzaligen, die wel waarlijk wijze maagden zijn, en het beste deel hebben verkoren, maar als zij zich eens vergelijken met de voorgestelde voorzichtigheid dan zullen zij overtuigd zijn van grote onvoorzichtigheden; namelijk:

- (a) Dat zij zo koel zijn jegens datgene, dat zij tot hun deel hebben gekozen, omdat die zaken zo ver, en zo duister zijn, en de liefde tot die zo flauw is.
- (b) Zij zijn ook koel in de vrees voor ongestalten.
- (c) Zij zijn achteloos jegens de vijanden die op hen loeren om hen een voordeel af te zien.
- (d) Hoe roekeloos begeven zij zich in allerlei gelegenheden om in zonden te vallen, waarvan zij zo menige bedroefde ondervinding hebben! Hoe onvoorzichtig laten

zij hun ogen en oren gaan naar hetgeen, de ziel verwondt! Hoe onvoorzichtig zijn ze in hun spreken, waardoor hun gemoed ontroerd, en anderen geërgerd worden! Wat hebben zij nog al veel vleselijke voorzichtigheid, men laat zijn plicht, en het goede zo licht na, uit vrees van schade, en schande, en men zou het graag voor voorzichtigheid laten doorgaan. Men loopt in alles zo onbezonnen toe, als men maar een goede zaak voor heeft, en men let weinig op zijn staat en beroep, op de tijd, op de plaats, op de voorwerpen, op de manier van doen, alsof voorbarig te zijn een deugd was, daar toch stilletjes eigen zin en eigen eer de drift maakt.

Kent toch uw onvoorzichtigheid, en verbetert het, want onvoorzichtigheid:

- (a) Kwetst uw ziel. Hoe menige ontroering, hoe diepe smart heeft ze u niet wel toegebracht? Al het vermaak, al de verkwikking, die u uit hetgeen u gedaan hebt zou gehad hebben, - indien u het voorzichtig had uitgevoerd - is weg, en droefheid is er in de plaats.
- (b) U bederft het goede werk, 't heeft niet alleen geen sieraad, 't heeft niet alleen de kracht niet op anderen, die het anders zou gehad hebben;
- (c) maar de kwaden vatten u terstond in uw onvoorzichtigheid, en lasteren daarover uw werk, uzelf, ja wel de gehele Godzaligheid.

Daarom betreurt uw onvoorzichtigheid, belijdt ze zowel als andere zonden, en blijft er wat op staan zien, opdat het gezicht van de dwaasheid en schadelijkheid der onvoorzichtigheid diep in 't hart inga; want daardoor zal men voorzichtigheid leren.

IX. Welaan dan, Godzaligen, verheft uw ziel, zet er u met alle macht naar om al uw doen en laten in voorzichtigheid uit te voeren; want

1. 't Is een aangenaam versiersel, een versiersel alleen van de kinderen Gods. 't Is een *voorzichtigheid der rechtvaardigen*, Lukas 1:17. 't Is alleen eigen aan de heiligen, Spr. 9:10 ... *De wetenschap der heiligen is verstand*. 't Is het beeld van de Heere Jezus, op *Wie rust de Geest der wijsheid en des verstands*, Jes. 11:2. Hebt u geen lust aan voorzichtigheid? Is zij niet schoon in uw ogen? En acht u een Godzalige, die al zijn doen in voorzichtigheid uitvoert, niet boven alle heerlijken, die op aarde zijn? Bent u niet verliefd om Jezus gelijkvormig te zijn? *De wijsheid is het voornaamste; verkrijgt dan wijsheid, en verkrijgt verstand*, Spr. 4:7.
2. De voorzichtigheid is volstrekt noodzakelijk; want u wordt van uw vijanden omringd, de duivel is arglistig, de wereld is loos, het vlees verleidt listig; óf u moet het opgeven, en hen over u laten heersen, óf als u uw leven, uw vrede, uw Godzaligheid bewaren wilt, dan moet u op uw hoede zijn, voorzichtig ontwijken de strikken, die voor u gelegd zijn, en voorzichtig uitvoeren, dat de Heere u gebiedt, Ef. 5:15, 16. *Ziet dan, hoe gij voorzichtiglijk wandelt, niet als onwijken, maar als wijzen. de tijd uitkopen, dewijl de dagen boos zijn.*
3. Voorzichtigheid zal uzelf doen groeien, en van genade tot genade doen voortgaan. Pred. 7:12, 19 ... *De uitnemendheid der wetenschap is, dat de wijsheid haren bezitters het leven geeft. De wijsheid versterkt de wijze meer dan tien heerschappers, die in een stad zijn.* De voorzichtigheid zal u doen wantrouwen op uw verstand en krachten, zij zal u gedurig van de Heere doen afhangen, en Zijn sterkte aangrijpen en daarin werken. Ze zal zoete vrede en blijdschap geven, die telkens nieuwe kracht geeft.
4. Zij zal uw werk voorspoedig maken, uw spreken, uw omgang, uw zwijgen zal er een schoonheid van krijgen, de onbekeerden zullen geen vat aan u hebben, zij zullen bij zichzelf overtuigd worden, de Godzaligen zullen van u voorzichtigheid leren, uw raad, onderwijzingen, bestraffingen, vermaningen en vertroosting

zullen groter ingang hebben. Daarom: "Uw woord zij ten allen tijde in aangenaamheid, met zout (wijsheid) besprengd, opdat gij moogt weten, hoe gij een iegelijk moet antwoorden," Kol. 4:6.

X. Ik houd mij verzekerd, dat **een Godzalige**, dit lezende, op de voorzichtigheid verliefd zal worden, maar meteen zal hij droevig worden, omdat hij er geen raad toe ziet, omdat hij meteen overtuigd wordt van Zijn grote onvoorzichtigheden, die zijn werk tot hiertoe bedorven hebben. Maar hij heeft te weten, dat God Zijn heiligmakende genaden niet op één tijd gelijk geeft, omdat Hij wil, dat wij al strijdende zullen toenemen. Wees dan niet moedeloos, al doende zult u leren. Hoort dan naar mijn raad en volgt ze.

1. Bidt er om, gelovende, dat God naar uw gebed hoort, dat uw begeerte Hem aangenaam is, dat Hij machtig is het u te geven, en dat Hij volgens Zijn belofte uw bede geven zal, in die tijd en in die mate, die het Zijn wijsheid behaagt, en al aanhoudende zult u telkens meerder krijgen, Jak. 1:5, 6. *Indien iemand van u wijsheid ontbreekt, dat hij ze van God begere, die een iegelijk mildelijk geeft, en niet verwijt, en zij zal hem gegeven worden. Maar dat hij ze begere in geloof.*
2. Wendt grote vlijt en werkzaamheid daartoe aan, houdt de deugd in 't oog, hebt die lief, stelt ze u telkens voor, wees bezig om voorzichtigheid te leren, voorzichtigheid te oefenen in ons spreken en in alles wat wij doen. Heeft u het gemist, wordt niet moedeloos, maar tracht met goede moed het telkens te verbeteren, en zo doende, zullen wij ze meer en meer krijgen. Spr. 2:2-4, 10-12. *Zo u uw hart tot verstandigheid neigt, ja zo u tot het verstand roept, uw stem verheft tot de verstandigheid; zo u haar zoekt als zilver en naspeurt als verborgen schatten. Als de wijsheid in uw hart zal gekomen zijn, en de wetenschap voor uw ziel zal liefelijk zijn. Zo zal de bedachtzaamheid over u de wacht houden; de verstandigheid zal u behoeden, om u te redden van de kwade weg.*
3. Begeef u nooit buiten de palen van uw beroep, of u zult vallen. Verloochen uzelf en verzaakt alle eer, liefde en winst; want de onverloochendheid zal u in de strik van onvoorzichtigheid brengen, eer u het weet. Gaat veel om met voorzichtigen, en zie hen de deugd af.
4. In zaken, die u voorneemt, of waartoe u geroepen wordt, pleegt altijd raad met de Heere Jezus, Wiens naam is Raad, en met het Woord, onderzoekende of er ook een regel of voorbeeld is, die u licht kan geven. Hebt u een boezemvriend, overlegt het met hem, daar zal zegen over zijn.
5. Houdt altijd uw einde in 't oog, en wees erop bedacht dat de vijanden op u toeleppen. Laat het gebed van David in uw hart zijn: Leer mok Uw welbehagen doen, want Gij zijt mijn God; Uw goede Geest geleide mij in een effen land, Psalm 143:10. Psalm 141:3, *Heere, zet een wacht voor mijnen mond; behoed de deur mijner lippen. Amen.*

HOOFDSTUK 46.

Van de geestelijke wasdom.

God heeft ieder schepsel in zijn plaats en trap van volkomenheid gesteld, en heeft ieder een neiging tot zijn plaats en volkomenheid ingeschapen. Bijvoorbeeld, het zware helt naar beneden, daarentegen wil het vuur naar boven, *de spranken des vuurs verheffen zich tot vliegen*; een vis zoekt het water, een vogel kiest de lucht, andere dieren het droge; mét dat een zaadje uitspruit, rust het niet, totdat het zijn hoogte en dikte bekomen heeft. Zodra iets levend geboren is, tracht het naar voedsel om op te wassen. Dit is ook, zo met het geestelijke leven. Zodra een gelovige wedergeboren is, is hij onvergenoegd over zijn kleinheid in genade en wil terstond groeien, ja wilde wel. terstond de volmaaktheid hebben. Dit is een gelovige zó eigen, dat hij geen ware gelovige is, die deze smartelijke begeerte niet heeft.

II. Tevergeefs zoekt men de aard van een zaak te verstaan, als men niet eerst weet, wat ze is. Daarom zullen wij tonen:

1. Dat alle gelovigen het groeien eigen is.
2. De aard van de geestelijke wasdom
3. De mens daarbij leggen, om hem te doen zien of hij groeit of niet.
4. Daarop zullen wij ieder opwekken om naar wasdom te trachten.
5. Waarschuwing voor de hinderpalen, die de groei beletten.
6. Aanwijzing van de middelen, die tot het groeien dienstig zijn.

III. Dat het de aard van een gelovige is te groeien, blijkt hieruit. Legt deze waarheid op uw hart.

1. God belooft, dat Hij Zijn overgebrachte kinderen zal doen groeien, Psalm 92:14. *Die in het huis des Heeren gepland zijn, dien zal gegeven worden te groeien in de voorhoven onzes Gods.* Hoséa 14:6, 7. *Ik zal Israël zijn als de dauw, hij zal bloeien als de lelie, en hij zal Zijn wortelen uitslaan als de Libanon. Zijn scheuten zullen zich uitspreiden, en Zijn heerlijkheid zal zijn als des olijfbooms, en hij zal een reuk hebben als de Libanon.* Mal. 4:2. En gij zult uitgaan en toenemen als mestkalveren. Gods beloften zijn waarheid, Hij, die het gesproken heeft, zal het ook doen. Laat een Godzalige de Heere hierop manen.
2. 't Is de aard van het geestelijk leven te groeien. Daar een begin is, het kan niet anders zijn, of het moet groeien, Spr. 4: 18: Het pad der rechtvaardigen is zoals een schijnend licht, voortgaande en lichtende tot den vollen dag toe. Job 17:9. *De rechtvaardige zal zijn weg vasthouden, en die rein van handen is, zal in sterkte toenemen.* Gij zijn kinderen Gods, zij worden vergeleken bij palmbomen en cederbomen, Psalm 92:13. Te groeien is kinderen, is geboren eigen, en zo ook de wedergeborenen kinderen Gods.
3. 't Groeien der kinderen Gods is het einde en oogmerk wat God voorheeft met de middelen der genade hun toe te dienen, Ef. 4:11-15. *En Dezelfde heeft gegeven sommigen tot apostelen, enz ... Tot volmaking der heiligen ... Opdat wij niet meer kinderen zouden" zijn ... Maar de waarheid betrachtende in liefde, alleszins zouden opwassen in Hem, die het Hoofd is.* Ziet dit ook 1 Petrus 2: 2. En als nieuwgeboren kinderkens, zijt zeer begerig naar de redelijke onvervalste melk,

opdat gij door dezelve moogt opwassen. God krijgt zijn oogmerk, zijn Woord zal niet ledig tot Hem wederkeren; dus zullen de kinderen. Gods groeien in genade.

4. Het is de plicht, waartoe de kinderen Gods gedurig opgewekt worden, en 't is hun arbeidzaamheid om toe te nemen.
 - Dat het hun plicht is, zie: 2 Petrus 3:18. Wast op in de genade en kennis van onzen Heere en Zaligmaker Jezus Christus. Openb. 22:11 ... *Die rechtvaardig is, dat hij nog gerechtvaardigd worde, en die heilig is, dat hij nog geheiligd worde.*
 - De werkzaamheid hierin, ziet Filip. 3:12. *Niet dat ik het alreede gekregen heb, of alreede volmaakt ben, maar ik jaag daarnaar.*
- Indien de gelovigen niet hadden te groeien, tevergeefs worden zij daartoe opgewekt.

Dit toont ook de verscheiden staat en trap der gelovigen; in de kerk zijn kinderen, jongelingen en vaders, 1 Joh. 2:13. Ik schrijf u, vaders want gij hebt Hem gekend, die van den beginne is. *Ik schrijf u, jongelingen, want gij hebt den boze overwonnen. Ik schrijf u, kinderen, want u hebt den Vader gekend.*

Gelijk het in de natuur is, eerst kind, daarna jongeling en dan vader; zo is het ook in de genade. Uit deze allen is het vast, dat het niet alleen de plicht is, en dat het een goede zaak zou zijn, dat de Godzaligen groeiden, maar dat het hun aard is, zodat ze geen gelovigen zijn, die niet enige groei deelachtig worden. Waaruit de onbekeerden al terstond overtuigd kunnen worden, dat het dan met hen nog niet recht is. Waaruit dan de kinderen Gods al ten eerste vertroost kunnen worden over hun genade, en waardoor zij al in den beginne opgewekt kunnen worden om naar de geestelijke wasdom te trachten.

IV. *De wasdom is een genadewerk Gods in de wedergeborenen, waardoor zij in de hebbelijke en dadelijke genade toenemen.*

't Is een werk Gods. Der wedergeborenen geestelijk leven is van God, die hen naar Zijn wil gebaard heeft. De bewaring van dat geestelijk leven in hen is mede van God, die hen door Zijn kracht bewaart door het geloof tot de zaligheid, anders zouden ze het op één dag duizendmaal verliezen. Alzo is ook de vermeerdering en aanwas van dat geestelijke leven van God. Een gelovige zelf kan door het geestelijk leven, dat in hem is, niets uitwerken, tenzij, dat er telkens een voorkomende, medewerkende en achtervolgende kracht des Heiligen Geestes bijkomt.

Joh. 15:5 ... *Zonder Mij kunt gij niets doen.*

Filip. 2: 13. *Het is God, die in u werkt, beide, het willen en het werken.* Deze waren al wedergeboren, en evenwel wordt dit van hen gezegd, gelijk God het leven geeft, bewaart en in daden voortbrengt, is ook Hij Degene Die het leven doet toenemen:

Psalm 92:14 ... *Dien zal gegeven worden te groeien.*

Jes. 40: 29. *Hij geeft den moeden kracht, en Hij vermenigvuldigt de sterkte dien, die geen krachten heeft.*

Daarom baden de discipelen, Lukas 17:5. *Vermeerder ons het geloof!*

De Heere doet het geestelijk leven groeien door meerdere mate van de Geest in te storten. De wateren, die Ezechiël zag uit het heiligdom komen, werden telkens vermenigvuldigd, eerst tot aan de enkelen, daarna tot de knieën, tot de lendenen, daarna niet te gronden, Ezech. 47 :1-5. Elisa begeerde twee delen van de Geest van Elia, en ontving ze, 2. Kon. 2:9. De apostelen werden met de Heilige Geest op de Pinksterdag vervuld, Hand. 2:4. Zoals God in de natuur door regen en zonneschijn de bomen en kruiden doet groeien, zo ook het geestelijk leven, door middel van:

- (a) 't Woord, de redelijke melk 1 Petrus 2:2.
- (b) Van gebeden, Ezech. 36:26, 27, 37.
- (c) Van voorbeelden, die een meerdere mate van Geest hebben; waardoor men ziet, dat er meer moet zijn dan men zelf heeft, en waardoor men opgewekt wordt tot navolging, Filip. 3 :17.
- (d) Van tegenspoeden en verdrukkingen, 2 Kor. 4:17.
- (e) Als ook door middel van voorspoed, zo naar lichaam, Hand. 3:8, als naar de ziel, Neh. 8:11.

V. Degenen, welke groeien, zijn de wedergeborenen; wat niet is, kan noch verminderd, noch vermeerderd worden. De groei stelt leven vooruit.

- Sommigen sterven, mét dat ze wedergeboren worden, zoals de moordenaar en anderen, die op hun doodsbed bekeerd worden. Het ontvangen leven heeft wel de geneigdheid om te groeien, maar de tijd ontbreekt. en als met één sprong wordt het volmaakt.
- Sommigen wassen schielijk op, *en zijn als planten, welke groot geworden zijn in hun jeugd*, Psalm 144:12. Zij groeien bij dag, zodat een ieder het ziet en zich verwondert. Maar de Heere neemt de zodanigen wel binnen korte tijd weg, en in hen is 't waarheid, wat in het Apocriefe Boek der Wijsheid staat, Hfdst. 4:7-14:
Maar de rechtvaardige, indien hij vroeg komt te sterven, zal in de rust zijn. Want de ouderdom is eerlijk, niet die van veel tijds is, noch die met een getal van jaren gemeten wordt; maar wijsheid is den mens het rechte grijze haar, en een onbevlekt leven is de rechte ouderdom. Die God behaagd heeft, is van Hem bemind geweest; en levende onder de zondaren, werd hij weggenomen. Hij werd weggerukt, dat de boosheid zijn verstand niet zou veranderen, list zijn ziel bedriegen. Want de betovering der boosheid verdonkert het goede; en de aandrijving van de lust keert het gemoed om, dat zonder kwaad was. In weinig tijds volmaakt geworden zijnde, heeft hij lange tijden vervuld. Want zijn ziel was de Heere aangenaam; daarom heeft Hij gehaast hem uit het midden der boosheid weg te nemen.
- Sommigen blijven klein, zij groeien wel iets, maar maken geen grote voortgang. Zoals in de natuur alle mensen niet even groot worden; er zijn reuzen, middelmatige, dwergen; zo ook hier.
- Sommigen blijven zwak, hebben weinig leven, weinig kracht, 't zij door gebrek aan voedsel, levende onder een dorre bediening, of daar ze geen handleiding hebben. 't Zij dat ze van nature dom zijn in 't verstand en loom van gestel; 't zij, dat ze grote verdorvenheden hebben, die hen wegvoeren; 't zij dat ze niet zeer bestreden worden. 't Zij, dat ze al te veel bezigheden hebben, van de vroegen morgen tot de late avond, of in zware arbeid, of een huisgezin vol kinderen zijn, en bekrompenheid of armoede hebben. 't Zij, dat ze geen gelegenheid hebben, om met Godzaligen om te gaan, of dat ze die niet gebruiken. 't Zij dat ze lui zijn in het lezen van Gods Woord en in het bidden. Deze hebben doorgaans vele veranderingen; dan steken ze het hoofd eens uit de gebreken op, dan worden ze eens ernstig, en zoeken de Heere met hun ganse hart. Maar het duurt niet lang, zij liggen al spoedig neer door moedeloosheid, of dat de begeerlijkheden hen weer in de macht krijgen. Zo blijven zij klein, en liggen als gedurig aan het sterven.
- Sommigen van deze maken wel een goede voortgang, maar zij bedroeven de Geest Gods en verachten hand over hand. Soms voor een tijd, en worden daarna weer hersteld; maar anderen zijn als die, welke in de tering zijn, zij kwijnen, totdat zij sterven. O droevige staat!

- Sommigen hebben een bestendige voortgang. Niet dat zij geen tegenstand hebben. Het gebeurt zeer zelden dat iemand op een verstandige wijze door de waarheid zonder veel strijd en veel vertroosting al sterker en sterker wordt. Maar doorgaans worden zij door strijden groot, omdat er ernst is, en zij door het geloof, door vasten, bidden, lezen, samenspraken en hun gaven en genaden anderen meedelen, overal doordringen en in de mogendheden des Heeren HEEREN heengaan. Deze worden van kinderen jongelingen en van jongelingen mannen en vaders in Christus. Doch zoals dezen zeer verscheiden zijn in de strijden, in de tussenkomende verachtingen en wisselvalligheden, zo bekomen zij ook niet allen dezelfde sterkte en allen blijven niet groeien tot hun dood. 't Gebeurt wel, dat een Godzalige, die een man geworden is in Christus, in zijn ouderdom, als alles naar het lichaam begint te verzwakken, ook naar de ziel verzwakt. Ja, dat zij voor hun dood nog wel in een bijzondere zonde vallen, als in David, Asa, Salomo, Hiskia te zien is. Daarom heeft men ernstig te bidden: Psalm 71:9, 18, *Verwerp mij niet in de tijd des ouderdoms, verlaat mij niet, terwijl mijn kracht vergaat. Daarom ook; terwijl de ouderdom en grijsheid daar is, verlaat mij niet, o God!* 't Welk iemand, in dit zoete versje, uitdrukt:

Qui me servasti puerum, iuvenemque virumque:

Nunc fer opem misero, Christe benigne seni.

Dat is:

*Die mij gevoed hebt en bewaard,
Toen kind, toen jongeling, bejaard,
Mij nu, o Heer, te hulpe kom,
In mijnen grijzen ouderdom
Doe mij toch steeds voorzichtig gaan,
En als een rots voor waarheid staan
Mijn laatste tijd mijn beste zij,
Mijn leven vreed', mijn einde blij.*

Datheen rijmt hierbij:

*Als ik, Heer', oud en koud zal wezen,
En zwak, vol van verdriet,
Wil mij verwerpen niet.
Als ik ook zal zijn, Heer' geprezen,
Ellendig boven maten,
Wil mij dan niet verlaten.*

- Maar sommigen blijven in de voortgang bestendig tot hun dood toe. *In de grijzen ouderdom zullen zij nog vruchten dragen, zij zullen vet en groen zijn*, Psalm 92:15. Zo geeft de Heere zijn kinderen een iegelijk zijn wasdom, de een meerder en de ander minder, zijnde de kleinste zowel zijn kind als de grootse; en Hij heeft de kleine alzo lief als de groten,. Hij brengt die zowel in de hemel als de sterkste.

VI. De wasdom geschiedt ten opzichte van *hebbelijke genade*, en ten opzichte van *dadelijke genade*. Eerst ten opzichte van hebbelijke genade. Maar vooraf hetgeen geen wasdom is.

- (a) Dat is geen aanwas, als iemand toeneemt in gaven, om anderen te stichten, en als zijn gaven achtervolgd worden met meerder nut voor anderen. Als die werkzaamheid niet voortkomt uit hebbelijke genade in de ziel, dan kan een onbekeerde daarin wel uitmuntender zijn dan een begenadigde.

- (b) Ook is dat geen aanwas, als iemand toeneemt in het aflaten van vele zonden, en uitmuntender wordt in de oefeningen van velerlei deugden, en ondertussen niet toeneemt in de deugdzaame gestalte des harten. Een natuurlijk' mens kan wel in het uitwendige meer uitmunten, dan een ware Godzalige. Iemand die kleine hebbelijke genade heeft, kan in dezen ver overtreffen die meerder hebbelijke genade heeft dan hij, omdat die veel werkt vanuit zijn natuur, maar weinig door de gedurige vereniging met Christus, Hem dagelijks gebruikende tot rechtvaardigmaking. Die niet veel werkzaam is om gedurig in de verzoening met God te leven, en om daartoe Christus als zijn Borg dagelijks te gebruiken, Zijn heiligmaking heeft weinig zuiverheid.
- (c) Ook bestaat de wasdom niet daarin, als iemand veel troost van de Heere ontvangt, en in die tijd van troost heiliger is. Want dan wordt hij gedragen en voortgetrokken, zoals men een kind draagt, én zoals een man een kind, dat gewillig is te lopen, bij de hand neemt, en zo sneller voortloopt dan het door zijn eigen krachten zou kunnen doen. Zo verkwikt de Heere soms Zijn kinderen, maar als Hij ze weer neerzet, dan hebben zij weinig krachten meer dan tevoren.

VII. Nu, de geestelijke wasdom bestaat:

1. *In vermeerdering van geestelijk licht.* Niet in uiterlijke kennis van de letterlijke zin van het Woord, want dat is bekeerden en onbekeerden gemeen. Ja deze kunnen daarin wel meerder zijn dan genen. Maar ik zeg in geestelijk licht, dat de geestelijkheid der waarheden in haar eigen en geestelijke gestalte kent, dat warmte bij zich heeft en de liefde ontsteekt, dat vruchtbaar maakt en de ziel in de geestelijke waarheden overbrengt, zodat hetgeen in het Woord waarheid is, ook in hen waarheid is. Dit licht doet hun God klaarder zien in zijn volmaaktheden, en in zijn werken. Dit licht doet hen meerder zonden en meerder deugden zien, niet alleen buiten zich maar ook in zich; als er minder licht in een kamer is, dan ziet men alleen de grote dingen, en de grote vuiligheden. Maar als de zon helder in een kamer haar stralen schiet, dan ziet men in die stralen de menigvuldige stofjes, die men tevoren niet zag. Zo is 't ook hier. Hoe meer gezicht van God, hoe meerder gezicht van zijn vuil hart. In de vermeerdering van dit licht bestaat de geestelijke wasdom.

2 Petrus 3:18. *Wast op in de kennis van onzen Heere en Zaligmaker Jezus Christus.*

1 Joh. 2:13. *Ik schrijf u, vaders, want gij hebt Hem gekend, die van de beginne is.*

Job 42:5, 6 ... *Nu ziet U mijn oog. Daarom verfoei ik mij.*

2. *In geduriger en bestendiger omgang met God.* In de vereniging der ziel met God is het leven, de blijdschap, de zaligheid der ziel. Dit mist een onbekeerde geheel, een wedergeborene heeft er een klein beginsel van een die een vader is in Christus heeft hier meerder van. Dit is de zaak, hier komt het op aan, hierin is 't alles gelegen. Iemand, die meer mate van genade krijgt, krijgt dit en in meerder trap, en in meerder bestendigheid, de gestalte des harten is naar God gekeerd. De gedachten gaan naar God, men bidt, men ziet uit, men verlangt, men houdt samenspraak, men zet zijn hart op de Heere, men rust in Hem, men verblijdt zich in Hem, men verheerlijkt Hem, met zo'n een hart gaat men liggen, met zo'n een hart slaapt men, wordt men wakker, men is nog bij Hem. De gedachten gaan niet naar aardse, naar ijdele dingen, maar naar hun God. Men wordt de vervreemdingen, de verduisteringen spoedig gewaar; het bedroeft terstond, men kan niet rusten, totdat men weer in de gemeenzame en ootmoedige omgang met de Heere is. Dit is al zijn heil. Psalm 73:23, 28. *Ik zal dan geduriglijk bij U zijn ... Mij aangaande, het is mij goed nabij God te wezen.* Hoe meer iemand hiervan krijgt, hoe meerder hij groeit.

3. *In een verstandiger en geloviger gebruik van Christus.* 't Is geen wasdom die niet in Christus is. Die denkt dat Christus hem maar in het eerste te pas kwam, en dat hij dat nu al gepasseerd is, Christus daar laat, en nu werkt op de heiligheid, of zo hij Christus nu nog gebruikt, maar alleen als een Voorbeeld van heiligheid, die is verdwaald, hij verachtert meer dan hij voortgaat. Die leeft, die leeft in Christus, Die ons Leven is, Kol. 3:4. Die groeit, die groeit in Christus. Kol. 2:6, 7. *Gelijk gij dan Christus Jezus den Heere hebt aangenomen; wandelt alzo in Hem; geworteld en opgebouwd in Hem, en bevestigd in het geloof.* Ef. 4:14-16. *Opdat wij... de waarheid betrachtende in liefde, alleszins zouden opwassen in Hem, die het Hoofd is, namelijk Christus; uit welken het gehele lichaam bekwamelijk samengevoegd, en samen vast gemaakt zijnde, door alle voegselen der toebrenghing, naar de werking van een iegelijk deel in zijn mate, de wasdom des lichaams bekomt, tot zijns zelfs opbouwing in de liefde.*

Christus is de stam, de gelovigen zijn, in die stam ingeënt, en trekken gedurig het sap uit de stam, leven en groeien door het sap van de stam, en zij komen nooit zover, dat zij Christus de stam niet van nodige hebben, Rom. 6: 5. Joh. 15:5. *Ik ben de wijnstok en gij de ranken; die in Mij blijft, en ik in hem, die draagt veel vrucht.*

Men groeit in Christus, als men gedurig zich door het geloof verenigt met Christus als onze Borg tot rechtvaardigmaking, als men Hem gedurig gebruikt als de weg, en als de Hogepriester, om door Hem tot God te gaan. Zodat men niet durft, niet kan, niet wil tot God naderen dan door Hem, omdat men Gods hoogheid en heiligheid, en zijn eigene zondigheid kent, alsmede dat het onbetamelijk is én ten opzichte van God én ten opzichte van ons zonder Hem met God te verkeren, en dat het God verheerlijkt, en men in en met en door Hem tot God komt. En als men Gods volmaaktheden niet zo zeer op zichzelf beschouwt, maar hoe zij zich openbaren in Christus, en alzo reflexie (terugkaast) maakt op ons. Dat is het werk der engelen, en hoe meer een mens toeneemt in de genade, hoe meer hij hierin toeneemt. Hierin is de groei, die hierin niet groeit, groeit niet, hoe zeer hij schijnt en zichzelf inbeeldt in andere dingen toe te nemen, die groei is weinig waard.

4. *In zuiverder manier van werken.* Hoe meer men toeneemt, hoe meer men let op de manier van werking. Doen en laten vermaakt niet, als het niet geschiedt met een heilig oogmerk zonder verkeerde beoging van zichzelf, maar tot eer van God, 1 Kor. 10:-31. In vertegenwoordiging van God, Gen. 17:1. In gehoorzame onderwerping aan God en zijn wil, Ef. 6: 6. In liefde, 1 Kor. 13: 1. In vreze Gods, Job. 31 :23. In gelovige vereniging met Christus en door Christus met God, Hebr. 11 :6. Zodat men, al wat men doet, het doet uit God, voor God, tot God; dat is het werk in God te doen, Joh. 3:21. Zodat de wasdom bestaat niet alleen in veel, maar in wèl te doen.

VIII. 5. De wasdom bestaat ook in toenemen van dadelijke genaden, de hebbelijke genaden kunnen zich niet binnen houden, maar breken door tot dadelijke. Als een gelovige werkzaam is om een zonde te doden en een deugd te oefenen, dat werkt in het hart een gestalte tegen alle zonden en tot alle deugden, 't hart wordt er deugdzaamer door, dus brengt het goede hart goede daden voort, en de oefening der goede daden maakt het hart beter. Als een Godzalige groeit, wast hij niet in één deugd, maar in alle. Hij slaat niet. eerst de één zonde dood, eer hij voortgaat tot een andere. Hij leert niet eerst de een deugd, en die geleerd hebbende, begeeft zich tot een andere, maar het geschiedt tegelijk. Hij heeft wel de ene zonde, de een deugd meer in 't oog dan een andere; hij wint ook wel meer op de ene zonde en deugd dan op een andere. Maar hij wint tegelijk ook in een geestelijke gestalte, en tegen alle zonden en tot alle deugden,

nochtans houdt de ene zonde meer kracht dan de andere, en de ene deugd wordt minder geoefend dan de andere.

Men groeit hierin als volgt:

1. Als men zich uitbreidt tegen meerdere zonden en tot meerder deugden. In het eerste begin heeft men doorgaans de zonden meest in 't oog, en bijzonder die zonde of zonden, in welke men meest valt, die ons meest aanliggende zijn, en men acht wat groots gedaan te hebben, als men die dag in die zonde of zonden niet is gevallen. Maar als men groeit, dan krijgt men meer zonden in 't oog, en men strijdt tegen meer, niet alleen tegen uitwendige, maar ook tegen inwendige. Men voegt daarbij het laten van de deugden, en het gebrek dat in het oefenen van deugden is geweest. Men vraagt zichzelf 's avonds, heb ik mijn aanliggende zonden gelaten? Heb ik ook andere zonden gedaan? Wat goeds heb ik deze dag verricht? Hoe heb ik het verricht? Als men groeit, dan oefent men ook meer deugden dan tevoren, en naar de eerste en naar de tweede tafel der wet, dan draagt men veel vrucht. Joh. 15:5: Hoogl. 7:13, *Aan onze deuren zijn allerlei edele vruchten, nieuwe en oude. Voegt bij uw geloof deugd, en bij de deugd kennis, en bij de kennis matigheid, en bij de matigheid lijdzaamheid, en bij de lijdzaamheid Godzaligheid en bij de Godzaligheid broederlijke liefde, en bij de broederlijke liefde, liefde jegens allen,* 2 Petrus 1:5-7.
2. Als men in de krachtige tegenstand staande blijft Als men de vurige pijlen des bozen op het schild des geloofs kan laten, afstuiten en zich door zijn heimelijke aanvechtingen niet laat verzetten en afhouden van onze plichten nevens God en de naasten, *en alzo de boze overwint.* 1 Joh. 2:13. Als men in de wereld de gelegenheden kan mijden, waardoor men doorgaans ten val geraakt is, of als men ze moedende gebruiken, zich daarin beter gedraagt dan tevoren, als het wereldse mooi ons niet meer bekoort, maar zijn schoonheid, zijn achting, zijn voordeel, zijn kracht verloren heeft, en als men noch door liefkozen, noch door dreigen, noch door dadelijk volgen, met woorden en daden, zich van zijn Godzaligheid niet laat aftrekken. Als men de opwellende zondige begeerlijkheden lichter kan afslaan door de vreze en liefde Gods, en als men gevallen is, vlugger weer opstaat, ja door vallen sterker en voorzichtiger wordt. Als men, niettegenstaande al de tegenstand niet afgetrokken wordt, maar temeer staande blijft.
3. Als men verstandiger, onverzettelijker, geloviger en ijveriger voortgaat in het betrachten van alles. De eerste ijver is vermengd met vele natuurlijke giften. Men is onbezonnen en gaat aan de een of andere kant de palen te buiten. Men weet noch tijd noch wijze, men is hoog en laag, men holt of staat stil, een kleine ontmoeting werpt ons licht terneder, géloof, hoop, liefde, bezwijkt. Licht. Maar na veel hobben en tobben, na veel vallen en opstaan begint men een vaster tred, men verlaat zich meer op de Heere Jezus, en hangt door het geloof meer van Hem af, al verbergt de Heere Zich, al gaat het gevoel weg, daar toch een Christen zo op gezet is, men gaat evenwel in de gekozen weg voort, en houdt aan in het zoeken. De vallen kwetsen en smarten wel méér dan tevoren, naar men werpt daarom zijn staat zo licht niet omver, men verlaat zich meer op het woord, en gaat er blindelings op aan. Men weet in Wie men geloofd heeft, en leert de handelingen Gods met Zijn kinderen beter kennen, en men weet dat de Heere de duisternis wel weer zal doen opklaren. Men wordt bestendiger in zijn gedrag, voorzichtiger in zijn woorden, bedachtzamer in zijn handel en wandel, de nederigheid en

zachtmoedige wijsheid blinkt meer uit. Men ontzet zich niet als men geen liefde en achting van anderen ontvangt. Men is vergenoegd alleen met God te leven, en in uitgaande liefde tot de Godzaligen, en alle mensen, ieder in zijn opzicht, te hebben, en dat, te betonen. Men heeft een bedaarde ijver om te doen, wat men weet zijn plicht te zijn, men spreekt als men spreken moet, en zwijgt als men zwijgen moet. Men laat zich in het verrichten van zijn plicht niet stuiten noch door zijn eigen onbekwaamheid, noch door der mensen hoogheid, noch wijsheid, noch goedheid, noch boosheid. Men wordt lossen aan de schepselen, de liefde van Christus dringt, de hoop van de heerlijkheid zet aan 't werk. Valt men, men staat weer op, en heeft men het elders niet wel gemaakt, men zoekt het te verbeteren, men grijpt des Heeren sterkte aan, en dringt door alle tegenstand henen, en dus gaat men voort van kracht tot kracht.

Onderzoek

IX. Gij die dit leest of hoort lezen, legt uzelf hier eens bij, wat zegt u nu van uzelf? Groeit gij, of groeit u niet? Brengt u in de tegenwoordigheid Gods, Die uw hart kent, Die u oordelen zal. Vleit u niet met ijdele inbeeldingen, loopt uw hart niet voorbij. En aan de andere kant, ontkent uw wasdom niet, als u enige hebt bekomen, want het is niet uw werk, maar de genade Gods. Ziet u enige groei, 't zal u zeer vertroosten en versterken, ziet u ze niet, het zal u aanzetten, óf tot ware bekering, óf tot ernst om ook voort te gaan.

Tot dien einde leest het gezegde vrij nog eens over en bespiegelt u daarin. Is uw geestelijk licht vermeerderd? Is er in u een geduriger en bestendiger omgang met God? Is er een verstandiger en geloviger gebruik van de Heere Jezus? Werkt u zuiverder? Bent u uitgebreider werkzaam tegen meerder zonden en tot meerder deugden? Blijft u meerder staan in krachtige tegenstand? Gaat u verstandiger, onverzettelijker, geloviger en ijveriger voort? Wat zegt u van uzelf?

Neem geen kleine tussenruimte van tijd, maar vergelijkt u met uzelf vóór uw bekering en nu, en van uw bekering en nu. Ontkent geen genade noch door gierigheid, als willende juist zo'n een trap van toenemen hebben, noch door ondankbaarheid, niet rekenende hetgeen u ontvangen hebt, alsof het uw eigen werk was, en dat u al verder moest gekomen zijn, zodat gij u meer bedroeft en beklagt, dan dat gij u verblijdt: Oordeelt dan een oordeel der waarheid.

- (a) Sommigen zullen misschien overtuigd worden dat ze niet alleen geen voortgang gemaakt hebben, maar dat ze zelfs geen ware genade ooit hebben gehad. Dat ze totnogtoe maar bijlopers zijn geweest, en dat al hun werk maar hersenwerk, en natuurlijke drift is geweest.
- (b) Sommigen zullen zien dat ze voortgaan in zonden, de een zonde voegen bij de andere, en van boosheid tot boosheid voortgaan. Dat ze de zonde in een hoger trap doen, dat ze met dik verheven schilden tegen de Heere aanlopen, en als zeggen: *wij willen naar U niet horen*. En zo tegen al het licht, en tegen alle overtuiging doorbreken, en godloos godloosheid bedrijven en de zonde bovenmate zondig maken. Dat ze hoe langer hoe ongevoeliger worden in het bedrijven van de zonde, hebbende hun geweten met een brandijzer dichtgebrand, om allerlei zonden gierig te bedrijven.
- (c) Sommigen zullen denken aan de eerste drift, aan de eerste verplichting, aan de eerste overtuiging, aan hun bidden, aan het aflaten van de zonden voor een tijd; maar dat ze al willens die weg weer hebben verlaten, en met de hond wedergekeerd zijn tot hun uitbraaksel, en met de gewassen zeug tot de wenteling

in het slijk, 2 Petrus 2:22. 't Zij dat ze nu verhard zijn geworden, 't zij dat ze denken: *wee mij, wat heb ik gedaan! Wat heb ik verlaten! Had ik die eerste beweging eens weder!*

- (d) Sommigen zullen misschien goede gedachten van zichzelf hebben en denken, dat ze die weg willen houden, en dat ze zowel zalig zullen worden, dat ze niet anders behoeven. Want zij willen niet fijn worden, dat laten ze voor fijmelaars. Och, wie zal deze behouden?

Och, of iemand hierdoor gevoelig overtuigd werd, en diepe indruk kreeg van zijn ellendige staat. Immers al uw gerechtigheden zullen niet eens gedacht worden, omdat ze geen genegenheden waren. Immers zullen al die verlichtingen, overtuigingen, die u verlaten hebt, en waartegen u aangegaan zijt, uw oordeel en verdoemenis verzwaren, indien gij u niet bekeert, en 't zal de heidenen verdraaglijker zijn in de dag des oordeels dan u. Zij zullen tegen u opstaan en uw verdoemenis rechtvaardigen. Bedenk toch dit, wordt gevoelig, en bekeert u! Want de overtuiging is het naaste middel tot bekering, en dan is er nog hoop, want Christus roept u nog. Waarom zou u sterven?

X. Uit het gezegde zullen ook vele ware begenadigden zien, dat ze waarlijk verachterd zijn, dat ze zijn als de gemeente van Eféze, tot welke de Heere Jezus zegt: Openb. 2:4. *Maar Ik heb tegen u, dat gij uw eerste liefde hebt verlaten.* Ik wenste dat de volgende woorden kracht op hun hart hadden: vers 6, *Gedenkt dan, waarvan gij uitgevallen zijt, en bekeert u, en doet de eerste werken.* Hiervan zullen wij in 't volgende hoofdstuk spreken.

Maar daar zijn begenadigden, die waarlijk niet verachteren en nochtans menen dat ze verachteren, en daarom hun gehele staat wel in twijfel stellen. *Want, denken ze, het groeien is de kinderen Gods eigen; maar ik verachter, dus ben ik geen kind van God.* Maar weet:

- (a) Dat velen niet bekwaam zijn om hun wasdom te zien, omdat ze niet onthouden hebben, hoe ze tevoren waren, en nu van het voorgaande niet kunnen oordelen, omdat zij toen nog zulke bevassing niet hadden van de geestelijkheid van ontvangen genaden en hun daden, en daarom alleen maar zien op de heftige driften, die ze tevoren hadden, welke, indien ze nu die hadden in diezelfde omstandigheden als toen, zij zouden er nu geen behagen in hebben.
- (b) Dat men de wasdom niet kan afmeten bij 't geen wij gisteren, of eergisteren, of voor een maand waren; maar ze moesten zichzelf vergelijken met zichzelf hoe zij in hun eerste begin waren, en hoe ze nu zijn, en dan zouden ze hun groei kennen.
- (c) Dat een Godzalige zijn geestelijke winters heeft, en zoals een boom des winters dor en dood schijnt te staan, en men nochtans kan zien, dat ze gewassen is, als men ze vergelijkt met de tijd, toen ze eerst geplant was zo wast ook een kind Gods, al heeft hij Zijn winters.
- (d) Dat een boom soms in de ene, soms in een andere stam meer groeit, zo groeit ook een kind van God, soms meer in 't ene, soms meer in het andere. Of hij nu zoveel niet groeit in datgene, daarin hij tevoren leefde, daarom kan hij niet zeggen: ik groei niet, daar hij nu meer groeit in de wortel, in de dikte, en in een andere tak.
- (e) Als wij zeggen, dat het groeien de kinderen Gods eigen is, is dat te verstaan van de gewone gang. Zoals het de mensen en bomen eigen is, als zij in een goede grond geplant zijn, waaruit zij goed voedsel trekken kunnen, en als zij voldoende regen en zonneschijn ontvangen. Een gelovige kan het soms ontbreken aan bekwaam voedsel, aan regen en zonneschijn, hij kan zelf in een ziekte vervallen, een ongeval

krijgen. Zou een ziek kind, of die ongevallen heeft, zeggen: *ik ben geen mens want ik groei niet?*

- (f) Men gaat soms om met andere Christenen, die veel meer groeien dan wij, zij begonnen later, en nu zijn ze ons al voorbij, daaruit zou men een kwaad gevolg trekken, omdat anderen meer en vlugger groeien dan ik, zo groei ik niet.
- (g) Men heeft nu geestelijker ogen, en sterker begeerte naar hoger dingen en omdat onze sterkere en hogere begeerten niet vervuld worden, daaruit kan men niet besluiten, dat men niet groeit. Maar integendeel moet men daaruit besluiten, dat men immers groeit, omdat het licht en de begeerten groeien.
- (h) Doorgaans denken de Godzaligen, *dat ze teruggaan.*

Wel, laat het zo zijn, dat is dan evenwel een teken dat u gegroeid bent. Want indien men geen leven en geen groei had, kon men niet teruggaan. Laat het dan zo zijn, dat u nu zo ernstig niet leeft als in het begin, dat u nu zo ijverig en met zovele tranen niet bidden kunt, en dat u nu wel in zonden valt, waarvoor u uzelf toen kon wachten. Toen was het meer uit vrees van verloren te gaan, toen kwamen natuurlijke driften daarbij, toen was u niet in de gelegenheid tot zulke zonden, toen was uw gestel zo niet als nu, toen had u de beproeving en verzoeken van de vijanden niet, zoals u nu hebt. Daaruit besluit ik dan, of dat u niet teruggegaan bent, of werkelijk verachterd, maar dat er evenwel leven en groei geweest is. En is het er geweest, dan is het er nog, *want Hij Die het goede werk in u begonnen heeft, zal het ook voleinden.* Maar indien u uzelf bedaard spiegelt in hetgeen wij gezegd hebben, zult u niet durven zeggen, dat u verachterd bent, maar zult u overtuigd houden dat u gegroeid bent, dat er nu meer licht, meer geloof, meer gemeenzaamheid en eigenheid met God, meer liefde, meer bestendigheid, meer uitgebreidheid, meer innigheid in al uw doen is dan tevoren. Welaan dan, erkent de genade, verblijdt er u over, en het zij u tot opwekking.

XI. Alhoewel vele bekeerden besluiten maken dat ze niet groeien, is het evenwel waar, *dat ze niet zoveel groeien als ze moesten.* Wat hebben velen schone middelen, en het dierbare Woord, de redelijke en onvervalste melk, en geestelijke en getrouwe leraars met kostelijke gaven, en genegenheid om een iegelijk bij de hand te leiden, en schone voorbeelden en exempelen, die hun tot navolging moesten zijn. Maar hoe weinig nut doen ze daarmee, hoe weinig groei is er bij velen, zodat men dikwijls verwonderd moet staan, - en velen staan over zichzelf verwonderd - dat ze niet méér groeien. Zij bestraffen met recht zichzelf, want het is hun eigen schuld. Zij denken: *waar komt het toch vandaan?*

Ik antwoord: van uzelf.

1. Er ligt soms een stille gedachte des vleses, *men zal evenwel zalig worden, want heeft men genade, of ze dan wat kleiner of wat groter is, de zaligheid zal daarop volgen, volgens de belofte Gods aan de wedergeborenen.* En zo is de aanwas zo noodzakelijk niet. Ik zeg, dit komt uit het vlees voort. Want het begin der genade zegt anders, ja al was de aanwas niet noodzakelijk, zo is toch de geestelijke natuur daartoe geneigd, het is deszelfs leven en vermaak, en zij weet, dat het de Heere aangenaam is. Verwerpt dan het zondigen op de genade.
2. Velen worden verhinderd door hun ongelooft, denkende, *ik ben toch geen kind Gods, ik heb geen genade, wat zou ik dan trachten naar groei?* Zij zijn altijd maar bezig om kentekenen te zoeken van hun wedergeboorte. Soms is de uitkomst: *Ik ben niet bekeerd, de gelovigen zijn geheel anders dan ik.* En dan gaat men moedeloos heen en laat het werk staan.

Soms is het besluit: *immers ik heb genade*. Dan worden zij in hun loop verlevendigd, maar het duurt niet lang, zij beginnen weer te twijfelen, en dan weer aan 't beproeven. Dezen zijn zoals een metselaar, welke, het fundament gelegd hebbend en in het bouwen voortgaand, begint te twijfelen, of hij het fundament wel gelegd heeft, hij werpt het alles weer omver en begint opnieuw; en een weinig daarna doet hij 't zelfde weer.

3. Velen zijn moedeloos om te kunnen voortgaan, zij zien zo vele ondeugden in zich. Zij zien zoveel deugden, die ze moesten hebben, zo dat ze er geen raad toe weten. Daarbij, zij denken dat al hun arbeid totnogtoe vruchteloos is geweest, en dat het in het toekomstige ook niet zal baten. De zonden zijn teveel en de deugden zijn te zwak, daar is geen raad toe. En zo worden de handen slap. Daar ze moesten denken, dat die op één zonde en in één deugd wint, dat die een deugdzame gestalte wint, en dat is meteen tegen alle zonde, en tot alle deugden.
4. Hierbij komt de wereldsgezindheid. Men heeft nog begeerte aan de wereld, onder bedeksel en voorwendsel van geoorloofdheid, van noodzakelijkheid, van betamelijkheid, hoewel de grond toch is *liefde tot de wereld*. Wereld en Geest zijn vijanden, zij willen altijd elkaar verdrijven, zij beletten elkaar, Daarom moet men de wereld geheel, of de genade geheel en alleen opvolgen. Zolang men hinkt op twee gedachten, zolang men Christus en Belial wil paren, zolang kan men geen voortgang maken. Een vogel aan de aarde vastgemaakt, en willend opvliegen, valt weer op de aarde. Daarom moet hij, die hemelwaarts wil vliegen, zich losmaken van de aarde.
5. Velen worden enkel door luiheid in hun loop verhinderd. Gelijk, in het natuurlijke de ziel des luiaards begerig is, maar er is niets, omdat Zijn handen weigeren te werken, zo is het ook in het geestelijke. Men heeft wel lust aan de verheven geestelijke gestalte, te groeien als een palmboom, maar men wil er geen werk voor doen, daarom krijgt men het niet. Hier is werk aan vast: bidden, vasten, waken, mediteren, strijden. Het koninkrijk der hemelen lijdt geweld, en de geweldigers nemen het met geweld in. Daarom, hebt u zin aan het einde? Heb ook zin aan de middelen. Toen de Bruid, op het zachte bed bleef liggen, en vele uitvluchten maakte om op te staan en de bruidegom in te laten, ging hij heen en liet haar ledig. U moet het bed uit, als een ander slaapt. Zoekt en gij zult vinden. Klopt en u zal open gedaan worden. Bidt en gij zult ontvangen. U zult bevinden dat het arbeiden zo zwaar niet is, als u het u nu laat voorstaan. Is het in 't eerste wat ongemakkelijk, 't zal welhaast zoet worden, als u zult ondervinden de zoete beloningen van dat weinig werken.

XII. Welaan dan Christenen, aan het werk, tracht naar de wasdom in hebbelijke en dadelijke genade, want:

1. Uw staat is nog onvolmaakt, u hebt immers maar een klein beginsel van het leven. Zal alles wat een begin heeft naar volmaaktheid trachten, en zult u alleen in het begin staan blijven? Zo veel te hoger en heerlijker als de volmaaktheid is, zoveel begeriger moesten wij ernaar zijn, zoveel ernstiger moesten wij daarnaar trachten, en geen moeite sparen om daarnaar te geraken.
2. Niet te groeien is in de zonde en vuiligheid te blijven. Zou u, die afgewassen werd door het bloed van Christus, die de Geest der heiligmaking deelachtig bent geworden, die kinderen van God, die de bruid van de heilige Jezus bent, zou u nog blijven in uw droefheid? Zou u nog blijven in de vuiligheid! Ei, toch niet! Wees God, uw Vader, toch niet langer ongehoorzaam, ontwart u uit die vuile banden,

- drijft de zonde henen uit, ontvlieft ze. Hoe meer u groeit, hoe verder u van de zonde komt en hoe verder u afscheidt van de zonde, hoe meer u zult groeien.
3. Hoe meer groei, hoe nader men bij het beeld Gods komt, hoe meer men Gode gelijk wordt. Want dat is de volmaaktheid, ons voorgesteld. Nu is immers dat al uw smart, dat u zover van God af zijt, dat is al uw verlangen om nabij God te zijn, dat is uw enige en alvergenoegde troost en blijdschap in de zalige gemeenschap met God te leven. Hiervan hebt u een klein beginsel in u, en er is zekerheid van die voorgestelde volmaaktheid te kunnen bekomen. Dat u dan zo lief is, zou u dat dan niet najagen, zou u dat niet als uw doel uzelf voorstellen en trachten dat naderbij te komen? Ja 't is voor u al bereid. God staat gereed om het u te geven, Hij houdt het als in de hand, en roept u om maar te komen, opdat Hij u de kroon van volmaaktheid opzette. Daarom, *vergeet wat achter is, en strekt u uit naar hetgeen dat voor u is, en jaagt naar het wit tot de prijs der roeping Gods, die van boven is in Christus Jezus.* Filip. 3:14.
 4. Hoe meer men groeit, hoe aangenamer men Gode is. Een vader vermaakt zich als Zijn kinderen groeien, men verblijdt zich te zien, als onze geplante bomen wassen, en nu God behagen heeft in de wasdom van Zijn kinderen, die Hij naar Zijn wil door het Woord der waarheid gebaard heeft, aan die hof en aan de stammen, die Hij Zelf geplant heeft, zullen wij dan niet trachten de Heere welbehaaglijk te zijn, en te worden een planting Zijner verlustiging?
 5. God wordt in onze wasdom verheerlijkt, daarin blijkt, dat Hij voor Zijn kinderen geen dorre woestijn is, noch huilende wildernis, maar dat Hij goed, dat Hij weldadig, dat Hij waarachtig, dat Hij heilig, dat Hij almachtig is, omdat Hij Zijn belofte aan hen volbrengt. Dat Hij in 't midden van alle vijanden hen bewaart en nog doet groeien in 't midden van alle stormen, dat Hij Zijn Heilige Geest over hen uitstort, en dat Hij de Onzienlijke dingen openbaart in Zijn kinderen. Zij die groeien, worden bekwaam gemaakt om Hem de eer en heerlijkheid te geven. Wel-aan dan, die lust hebt tot eer en heerlijkheid van uw God te zijn, eikenbomen der gerechtigheid tot Zijn prijs te zijn, en die lust hebt om des Heeren roem te vertellen, waartoe Hij u geformeerd heeft, tracht naar wasdom, want hierin wordt God verheerlijkt, dat u veel vrucht draagt, Joh. 15:8.
 6. En de Heere zal hen die groeien veel vertroosting geven, zodat zij veel vermaak en blijdschap zullen hebben in hun wasdom. De Heere belooft Zichzelf aan de zodanigen te openbaren, en woning bij hen te maken. Hij zal hen hoe langer hoe meer begenadigen en met Zijn Geest vervullen, en hen nog meer doen toenemen. *Alle rank, die vrucht draagt, die reinigt Hij, opdat zij meer vrucht drage,* Joh. 15:2: *Zij zullen de kracht vernieuwen; zij zullen opvaren met vleugelen, zoals de arenden; zij zullen lopen, en niet moede worden; zij zullen wandelen, en niet mat worden,* Jes. 40:31. Die dan aan deze beloften lust heeft, zoals u er lust aan hebt, kinderen Gods, die blijve niet staan, die vergenoegde zich niet met die staat waarin hij is, die blijve niet meer tussen hangen en worgen, maar hij zette het er op om door te breken en voort te gaan. Ik zeg nog eens, *er is loon naar uw werk.*

XIII. Die dan lust heeft tot voortgang.

- (a.) Die zette het er op met een heldhaftige gemoed. Hij neme de sterkte van Christus aan als de zijne, en ga zo voort in de mogendheid des Heeren, met volle besluit om er alles bij op te zetten, om nergens voor te zwichten, zich geen arbeid en moeite te ontzien, zich verzekerd houdende van de volmaaktheid hierna, en de aanwas hier te bekomen, Psalm 31:25. *Zijt sterk, en Hij zal ulieder hart versterken.*

- (b.) Met een vrolijke gewilligheid, blij zijnde over zijn voornemen, blij zijnde over het einde, blakend omdat hij door de vijanden zal heendringen. Hij begeve zich vrijwillig aan het werk, en 't zal zoveel te voorspoediger voortgaan, 1 Kron. 28:9 ... *dien Hem met een volkomen hart, en met een gewillige ziel.*
- (c.) Over wonden niet verslagen te zijn, noch door vallen moedeloos te worden, want dat zal u dikwijls gebeuren. Wilt u daarbij staan blijven, en moedeloos het werk opgeven, dan zult u geen grote voortgang maken. Maar staat telkens weer op, begint het allen morgen, en bijzonder alle sabbatten weer opnieuw, en houdt uw voornemen vast, de prijs in 't oog. Komt er veel tegenstand, staat als een rots, druist ertegenaan, en dringt er doorheen. Want die met u zijn, zijn meer dan die tegen u zijn. En u hebt de belofte, dat de Heere de gevallenen weer zal oprichten, en nieuwe krachten verlenen.
- (d.) Gebruikt het Woord Gods gedurig tot uw voedsel, daardoor groeit men. Wees gedurig in het gebed, om gedurig versterkt en ondersteund te worden door des Heeren Geest, omdat u zwak bent en het in uw eigen kracht niet te boven zou komen. Oefent gedurig het geloof, om gedurig met Christus verenigd te worden, om de belofte u toe te passen en alzo door dat geloof het hart te reinigen, de wereld te overwinnen, en de duivel tegen te staan. Zo doende zult u spoedig uw voortgang en toeneming in kracht ondervinden.
- (e.) Zet het wel in het algemeen aan tegen alle zonden, en tot alle deugden. Maar ken bijzonder die aanliggende koningszonde, die u meest vleit, daar u meest in valt, en die het dan alles gaande maakt en overhoop werpt. Maakt daar een verbond tegen, houdt daartegen vastdagen, vliedt alle gelegenheden. En als ze opkomt, werpt ze zo vlug van u, als u 't vuur van uw kleren doet. *Zo dan, mijn geliefde broeders, zijt standvastig, onbewegelijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren, als die weet, dat uw arbeid niet ijdel is in den Heere, 1 Kor. 15:58.*

HOOFDSTUK 47.

Van de verachting van de Godzaligen in 't geestelijk leven.

Alhoewel de natuur van de wedergeborenen altijd genegen is te groeien en zij ook de een meer de ander minder groeien, gaan ze nochtans niet zonder tegenstoot heen in de mogendheden des Heeren, van kracht tot kracht. Zij zijn niet altijd als het paard der majesteit moedig in de strijd, en treden niet altijd met de helden in het slijk der straten. Zij groeien niet altijd als een palmboom en als een cederboom op Libanon. Zij kunnen niet altijd met Hanna roemen: *Mijn hart springt op van vreugde in den Heere, mijn hoorn is verhoogd in den Heere.* hun laatste werken zijn niet altijd beter dan de eerste, zoals in de gemeente van Thyatira. Maar zoals de bomen hun winters hebben, waarin ze van hun loof en vruchten ontbloot, dor en dood schijnen, zo hebben de Godzaligen ook hun geestelijke winters. De Heere Jezus zei tot de kerk: *de winter is voorbij.* Dat houdt in dat zij een winter gehad had. Zoals de mensen verscheiden ziekten onderworpen zijn, hebben ook de Godzaligen velerlei geestelijke, ziekten. 't Zou de aller gezegendste tijd zijn als geen inwoner van het geestelijke Jeruzalem zou zeggen: *ik ben ziek!* Maar 't gaat niet altijd zo.

Van deze zouden wij nu spreken. Eerst zullen wij spreken van de verachting in 't algemeen, en dan zullen wij enige particuliere ziekten, in welke zij vallen, voorstellen.

II. Als wij spreken van verachten, zo verstaan wij daardoor niet de dagelijkse struikelingen, strijden en geesteloosheid, die na korte tijd weer overgaan. Die bidden en strijden kan, die heeft niet veel te klagen van verachten, zijn klachten komen doorgaans voort uit de aanwas van licht en leven, waardoor zij meer zonden zien dan tevoren, de geestelijkheid, die in al hun werk meer behoorde te zijn, beter kennen en meer verlangen krijgen naar een hoger en geestelijker staat. Omdat ze zien, hoever zij daarvan nog af zijn, denken zij dat ze verachten, hoewel zij toch winnen.

Maar wij verstaan daardoor het tegendeel van groeien, *het afnemen van hebbelijke en dadelijke genaden. Het leven in de ziel zelf kan minder en krachtelozer worden. Daaruit moet dan volgen het verminderen van de daden, 't zij in hun geestelijkheid, 't zij in de uitwerking.*

- Sommigen gaan wel voort in de vorige gang van uitwerking, maar omdat de gemeenzame omgang met God, hun Licht- en levenskracht, vermindert, vermindert ook de geestelijkheid in de uitwerking.
- Soms geschiedt dit plotseling, van een goede staat vervalt men wel schielijk in duisternis, in een zondige staat, in verlating.
- Soms verachten zij allengskens, ook zonder dat zij het merken, zoals Simson buiten zijn weten van kracht beroofd werd, en als hij ze meende te gebruiken, ondervond hij, dat de Heere van hem geweken was. Zo gaat het ook met sommige Godzaligen, zij gaan hun gewone gang in opzicht te houden op God, en in uitschietende gebeden, zij merken niet, dat ze verliezen. Maar de gezette oefeningen worden verlaten of vlug gedaan, de nadrukkelijke onderhandelingen met God door Christus worden niet geoefend, en als men dat dan eens met ernst op de oude manier weer beginnen zal, dan vindt men eerst, wat men verloren heeft. Men staat versteld dat men niet kan nabij komen.
- Sommigen komen wel weer terecht, en vernieuwen hun jeugd als eens arends, maar anderen raken als in een geestelijke tering, en kwijnen tot hun dood toe.

III. De gelovigen, als ze hun verachtering gewaarworden, zijn zeer gereed hun staat te verwerpen en te denken, dat het met hen nooit recht geweest is.

Zij geloven niet dat anderen dat ontmoet. Maar achten dat het hen altijd gegeven wordt te groeien. Daarom is het nodig hen te tonen, dat de Godzaligen inderdaad hun tijden van verachtering hebben. Ziet dit:

1. Uit de verklaringen, dat zij verachterd zijn.

Openb. 2: 4. *Maar Ik heb tegen u, dat gij uw eerste liefde hebt verlaten.*

Klaagl. 3 :18 ... *Mijn sterkte is vergaan, en mijn hoop van den Heere.*

Psalm 31:11. *Mijn leven is verteerd van droefenis, en mijn jaren van zuchten; mijn kracht is vervallen door mijn ongerechtigheid.*

Psalm 38:11. *Mijn hart keert om en om; mijn kracht heeft mij verlaten; en het licht mijner ogen, ook zij zelve, zijn niet bij mij.*

De wijze maagden vielen ook in slaap, Matth. 25:5.

De bruid sliep ook, hoewel haar hart nog waakte, Hoogl. 5:2.

2. Uit de waarschuwingen:

Hebr. 12:15. *Toeziende, dat niet iemand verachtere van de genade Gods.*

Hebr. 12: 12, 13. *Richt weder op de trage handen en de slappe knieën. En maakt rechte paden voor uw voeten, opdat hetgeen kreupel is, niet verdraaid worde, maar dat het veel meer genezen worde.*

3. Uit de klachten der heiligen, over het gemis van het voorgaande.

Job 29:2-5. *Och, of ik ware, zoals in de vorige maanden, zoals in de dagen, toen God mij bewaarde. Toen Hij Zijn lamp deed schijnen over mijn hoofd, en ik bij zijn licht de duisternis doorwandelde. zoals als ik was in de dagen mijner jonkheid, toen Gods verborgenheid over mijn tent was; toen de Almachtige nog met mij was.*

Psalm 89:50. *Heere, waar zijn Uw vorige goedertierenheden?*

Uit deze alle blijkt, dat de heiligen wel verachteren in de genade, en dus hebt u uzelf niet vreemd aan te stellen, alsof u wat ontmoet, dat anderen kinderen Gods niet overkwam. U hebt dan uw staat daarom niet weg te werpen, dat zou u nog meer doen verachteren. Dat de ware gelovigen niet afvallen kunnen, is op zijn plaats getoond.

IV. Het dient tot herstel, en tot zich in de verachterde staat wèl te gedragen, dat men de oorzaken weet waaruit de verachtering ontstaat. Daarom zullen wij daarvan de voornaamste voorstellen.

1. Soms onttrekt God Zich om hen te beproeven, en om hun dingen te leren verstaan, die ze tevoren niet geweten en niet gedaan hadden. Althans op die wijze en in die trap niet. Hij wil hen, klein maken over hun zondigheid. Hij wil hen Christus meer oen gebruiken en waarderen. Hij wil Zijn lankmoedigheid, Zijn vrije genade, Zijn opzicht op hen en Zijn trouw hen levendig en door ondervinding bekendmaken. Daarom onttrekt Hij Zich wel, al zijn er aan hun kant geen bijzondere reden gegeven. Althans God doet het, daarom niet. Zie dit in 2 Kron. 32:31 ...*verliet hem (Hiskia) God om hem te verzoeken, om te weten, al wat in zijn hart was.* Als God Zich onttrekt, volgt er de verachtering op.

2. Soms ontstaat de verachtering uit het begaan van een bijzonder grove zonde tegen het geweten en met toeleg, en bijzonder, als daardoor een grote ergernis gegeven is. Zie dit in David, toen hij de zonde met Bathseba en Uria bedreven had. In hoe grote verachtering hij daardoor gekomen was, blijkt uit zijn belijdenis, klacht en

smeking om herstel, Psalm 51. Dan onttrekt God Zich en de ziel verliest door de wonde haar kracht.

3. Soms ontstaat ze uit het aankleven aan zonden, die minder in trap zijn, 't zij dat men in de levensgang zo teer niet leeft naar het geweten, maar zich toegeeft in kleinere zonden, 't zij, dat men zich toegeeft in maling met gedachten op zonden, of andere burgerlijke of ijdele zaken, deze nemen het hart weg, vervreemden het van God en verminderen de krachten.
4. Soms ontstaat ze uit het nalaten van Christus gedurig te gebruiken tot rechtvaardigmaking en heiligmaking. In 't eerst was Jezus dierbaar, men zocht gedurig Hem tot verzoening, men ging gedurig door Hem tot God, men werd door de rechtvaardigmaking aangezet tot heiligmaking, en dus groeide men enige tijd. Maar sommigen verlaten deze weg, of uit onkunde, of waanwijsheid, menend dat men alleen nodig had Christus te gebruiken om in de staat der genade te komen, en nu men daartoe is geraakt, nu weet men niet, hoe men Hem verder gebruiken zou. Want men kan zich niet buiten de genade stellen, en van nieuws beginnen om, over te gaan, omdat zij ware genade hebben. Zij weten niet hoe een ziel zich bezig kan en moet houden in het toepassend overdenken van de weg Gods, de mens door Christus leidend tot zaligheid, en wat wonderen zich daarin opdoen, en hoe men in 't aangezicht van Christus, Gods volmaaktheden ziet. Zij weten niet hoe men zich vermaakt in de liefde van Christus, en hoe men gezondigd hebbend, Hem telkens weer moet aannemen tot rechtvaardigmaking, en Zijn bloed op ons hart brengen tot reiniging van het geweten om de levende God te dienen. En hoe men Hem gedurig moet gebruiken tot heiligmaking. Doch alsof dat maar was het werk der eerstbeginnende Christenen, verlaten ze hun ziel maar op Christus met meer of minder verzekering, en begeven zich voorts tot heiligmaking en het bidden om kracht tegen zonde en tot de deugd. Als ze zo wat winnen en voortgaan in de heiligmaking en onmiddellijke omgang met God, Hem aanbeddend, liefhebbend, vrezend, dan denken ze dat ze groeien. Maar inderdaad blijven ze klein, ja verachten van de geestelijkheid, die ze tevoren hadden, hun heiligmaking mist de zuiverheid en veel van haar rechte wezen of vorm, zij wordt meer natuurlijk, werk, en komt nader aan de deugdzaamheid van onbekeerde mensen. Dit openbaart zich als de dood komt, of een ander groot gevaar, waarin de heiligmaking niet troosten kan, en men Christus alleen nodig heeft tot Steunsel. Dan ziet men dat degenen, die mannen schenen, maar zwakke kinderen zijn, en onervaren in de zuivere weg der zaligheid. Die geestelijken wasdom bekomt, groeit in Christus. Kol. 2:6, 7. *Gelijk gij dan Christus Jezus, den Heere, hebt aangenomen, wandelt* also in Hem. Geworteld en opgebouwd in Hem, en bevestigd in het geloof. Ef. 4:15. Maar de waarheid betrachtende in liefde, alleszins zouden opwassen in Hem, die het Hoofd is, namelijk Christus.
5. Soms ontstaat de verachtering uit moedeloosheid en ongelovig wegwerpen van hun werkzaamheden. Zij hebben wel grote begeerte naar voortgang, zij arbeiden er ook naar, maar zij winnen naar hun mening niet, maar denken, dat ze hand over hand teruggaan. Hierdoor geven ze het bijna op, omdat zij er geen doorkomen aan zien, ja zij beginnen wel zelfs hun geloof te bestrijden, en als ze hun geloof onder de voet gesmeten hebben, is 't, alsof zij vrij wat uitgericht hadden. Deze gaan waarlijk terug, wegens hun dwaze en verkeerde handelingen, en het stoppen van de fontein, waaruit hun wasdom moest komen. Zij behoorden te weten, dat men

iedere dag niet zien kan dat men groeit, dat het hier beneden alles ten dele zal blijven, dat het arbeiden en strijden groei is, dat men de zaligheid uit vrije genade door de verdiensten van Christus, en met de heiligmaking bekomt, en dat men daarom altijd bezig moet blijven in het oefenen van 't geloof om zalig te worden.

6. Soms ontstaat de verachtering uit luiheid in het verzuimen of haastig doen van zijn morgen-, middag- en avond oefeningen, als men daartoe tijd heeft. Toen de bruid liggen bleef, ging de bruidegom heen. Als men niet bidt, dan ontvangt men niet. De ziel gewent stilletjes van God af, en verliest haar kracht, ofschoon men het ten eerste niet merkt. De Heere, ziende dat men zo weinig lust heeft in Hem te zoeken, onttrekt Zich, waaruit niet anders dan verachten ontstaan kan. Die zichzelf in een van deze schuldig bevindt, erkenne dat hijzelf de oorzaak is van zijn verachtering, en hij rechtvaardige God. Wil hij groeien, hij verbeter het. Hoewel wij hier reden hadden om hen scherp te bestraffen en te bedreigen, willen wij liever medelijden hebben met hun ongestalte, en hen beklagen, want zij zijn doorgaans als ter dood gewond, en hen bij de hand nemen om hen op te beuren. Gij dan, worstel niet tegen, maar laat u bewegen, en verbreekt u om op te staan.

Vermaning

V. 1. De Heere, die u geroepen heeft en het leven heeft gegeven, die eist niet alleen van u, dat u zult trachten naar toenemen, maar dat u, verachterd zijnde, u zult bekeren, en uw eerste werken doen. Is het bevel van God, van uw hemelse Vader, u niet met al meer? Heeft dat noch kracht, noch klem op uw hart? 't Is wat anders, dat u weet dat het uw plicht is, en dat u zegt: *ik weet wel dat het mijn plicht is, en heb dat al lang geweten*; en 't is wat anders met opmerking de stem des Heeren te horen, en Zijn bevel ter harte te nemen. Eilieve, hoort toch de roepende stem des Heeren. Verhardt uw hart er niet tegen.

- Soms wekt de Heere u op bij wijze van klacht: Jer. 8:4, 5. *Zo zegt de Heere: Zal men vallen en niet weder opstaan? Zal men afkeren, en niet wederkeren? Waarom keert dan dit volk te Jeruzalem af met een altoos durende afkering?*
- Soms doet de Heere het met bedreiging: Openb. 2:5. Gedenk dan, waarvan gij uitgevallen zijt, en bekeer u, en doet de eerste werken; en zo niet, Ik zal u haastelijk bijkomen.
- Soms doet de Heere het vriendelijk lokkende met allerlei zoete beloften. Hoogl. 2:10-12, 14. *Sta op, Mijn vriendin, Mijn schone, en kom. Want zie, de winter is voorbij, de plasregen is over; hij is overgegaan. De bloemen worden gezien in het land, enz. Mijn duive, zijnde in de kloven der steenrotsen, in het verborgen ener steile plaats, toon Mij uw gedaante; doe Mij uw stem horen; want uw stem is zoet, en uw gedaante is lieflijk.*
Hierbij, 't is de Heere, die telkens u aan het hart klopt, die u inwendig toespreekt: *sta toch op! Och! dat gij hoorde, en dat de stem des Heeren u zó doordrong, dat u van stonden aan opstond en u herstelde tot vernieuwing van bekering!*

2. Die verachterde staat is immers uzelf tot een last, omdat die zondig en droevig is, als God Zich verbergt, als 't licht ondergaat en het duister wordt, als het hart flauw en mat wordt, als men openligt voor zijn vijanden, als men dor staat zonder vruchten, als een ijverloze koude het hart toeklemt, als men ongevoelig kwijnt, of van de ene tot de andere zonde vervalt, als de ziel met schrik en vrees wegens het einde vervuld wordt, dat is immers een nare staat. Nu, de verachterde staat is zodanig, en u weet en u

gevoelt het, waarom zou u dan langer uzelf in die staat toegeven? *Welaan dan, sta op, keert weder!*

3. Hoe langer u in die staat blijft, hoe verder en verder u zult verdwalen. U bent misschien nog in 't begin van verachten en denkt dat het niet erger kan worden. Maar onthoudt uw toestand en als u langer wacht in u te herstellen, zult u deze eerste toestand nog gelukkig achten, en zult zeggen: *toen meende ik dat het niet erger kon, maar och, had ik nu nog wat ik toen had, was ik nog als toen, dan zag ik nog hoop op herstel!* Zo zal het al verder achterwaarts gaan. Of wordt u stout tegen de Heere? En wilt u uzelf niet bekeren, maar zo blijven liggen, totdat God Zelf komt en u op moet nemen en dragen, zoals de stoute kinderen soms doen? Zie toe, God heeft met uw pruilen niets te doen. *Hij is wijs van hart, en sterk van kracht; wie heeft zich tegen Hem verhard, en vrede gehad?* Job 9:4. God mocht wel komen, en het u zo bitter maken, dat u het geheel uw leven beklaagde, dat gij u zó wrevelig tegen de Heere hebt aangesteld. Wees dan bezorgd, dat u niet verder verachtet.

4. Wat heeft het Jezus al gekost, eer Hij u genade verwierf! Hij, de Heere der heerlijkheid, stelt Zichzelf tot Borg voor u. Hij neemt uw menselijke natuur aan, opdat Hij dat grote werk zou kunnen verrichten. Uit enkel en ondoorgrondelijke liefde neemt Hij uw zonden over op Zijn rekening. Hij draagt al dat bitter lijden naar ziel en lichaam en betaalt voor u. Hij voldoet aan Gods rechtvaardigheid. Hij verwerft u vrede en zaligheid. En wat heeft Hij al arbeid gedaan, om u dit alles bekend te maken, om u de bekering en het geestelijk leven, het geloof en de hoop der heerlijkheid deelachtig te maken! En of u aan uw deel aan Hem twijfelt, u weet evenwel uw verandering, het vorige zoeken, bidden, aankleven. U kent uw tegenwoordige droefheid en treurigheid over 't gemis aan licht, leven, liefde, over de vervreemding van God en de inwendige begeerte om nader bij God te zijn, verlangen naar de vorige ernst, naar zuivere heiligheid om de Heere welbehaaglijk te zijn. Als u licht en historisch geloof genoeg had, zou u erkennen dat het blijken waren van ware zaligmakende genade. Immers u gaf datgene dat u gekregen hebt en nog hebt, niet om de gehele wereld. Dus ziet u hoe betamelijk het is te erkennen, wat u hebt ontvangen. Welnu, zal de overdenking van dit alles u niet doen smelten in gevoeligheid over uw verachtering? Zal het in u het voornemen niet opwekken: *ik wil terugkeren, ik wil opstaan en tot mijn Vader gaan, toen was ik beter dan nu, ik wil weer beginnen.* Och, dat de liefde van Jezus u overwon, om weer tot Hem te komen en in liefde Hem te zoeken! Sta dan op en begint met een nieuwe ijver.

5. Het wederkeren zal niet alleen uzelf voordelig zijn, maar hemel en aarde zal zich over u verblijden. God zal er behagen in hebben, de Heere Jezus zal er Zich in verheugen, de engelen zullen er zich in verblijden, Lukas 15:10. *Alzo zeg Ik ulieden, is er blijdschap voor de engelen Gods over één zondaar, die zich bekeert.*

- De engelen zijn bij de gelovigen, zij letten op uw gedrag, en als u uit de verachtering, waarin zij geen behagen hebben, opstaat, die bij u zijn zullen zich erover verblijden en het aan anderen verkondigen, en samen verheerlijken zij God over uw bekering.
- Ook is er blijdschap over u op aarde, de leraren zien het, zijn er blij over en danken God daarvoor. 3 Joh. vers 4. *Ik heb geen meerdere blijdschap dan hierin, dat ik hoor dat mijn kinderen in de waarheid wandelen.*
- De gelovigen, die u kennen en uw herstel zien, verblijden zich ook daarover. De verloren penning en het verloren schaap gevonden zijnde, werden de geburen

samen geroepen, om zich met hen te verblijden. Lukas 15: 4-9. Indien u dan om uw eigen voordeel niet kan opgewekt worden tot herstel, moet u immers bewogen worden dat anderen zich in God verblijden en dat anderen God verheerlijken.

- Maar 't zal voor uzelf ook voordelig zijn. 't Staat u zwaar voor van voren aan te beginnen, en door al dat treuren en door de tegenstand heen te worstelen. De zwaarheid van het werk zou u wel van het werk afhouden. Maar weet, dat de Heere het werk lichter zal maken, dan u wel denkt, de Heere ontmoet dikwijls al vlug de oprechte voornemens en pogingen tot wederkeren. Jak. 4: 8. *Naakt tot God en Hij zal tot u naken.* De vader van de verloren zoon zag hem, als hij nog verre was, en werd met innerlijke ontferming bewogen; en toelopende viel hem om zijn hals, en kuste hem, Lukas 15:20. Wel op! Begin maar en de Heere zal u helpen en u in Zijn eeuwige liefde ontmoeten.

Opwekking

6. Laat ik u nog eens aanspreken naar uw eigen oordeel over uzelf. U kon niet meer geloven, dat u in de staat der genade leeft. Stelt het zo eens, wat dan? Liggen blijven? Dat was immers al willens en wetens naar het eeuwig verderf te lopen. Want u weet dat niemand zonder wedergeboorte, zonder geloof in Christus, zonder heiligmaking in de hemel zal komen.

Zegt u: 't is hopeloos, 't is met mij gedaan, ik heb de tijd der genade verwaarloosd, ik heb het werk des Heiligen Geestes tegengestaan, ik ben afgevallen, en dezulken weer tot bekering te brengen is onmogelijk, Hebr. 6:4-6.

Ik heb de zin van de tekst tevoren verklaard. Maar spreekt u niet tegen uw eigen oordeel? Bent u ten volle verzekerd, dat er voor u geen genade zal zijn, dat u nooit bekeerd zult worden? Immers durft u met bedaardheid dat niet zeggen en u zult misschien overtuigd zijn, dat zulke gedachten meer uit moedeloosheid, wrevel en luiheid ontstaan, dan uit verzekering, dat het waarheid is. U weet, het Evangelie biedt u nog Christus en al Zijn volheid aan, met belofte van zaligheid, indien u Hem met waar geloof aanneemt. U bent overtuigd, dat u ten minste uitwendig verlicht werd, de genade, het geestelijke leven en de goederen kent. En verder dat u wel bekeerd wilt worden, dat u van alle uw zonden wel vrijgemaakt wilt zijn. En dat u in zuivere heiligheid de Heere wel wilt dienen, zo de Heere de Heilige Geest u daartoe maar wilde geven. Zo ziet u dat het nog niet te laat is. Indien u totnogtoe niets ontvangen had, weet u niet of de Heere het u in het toekomende zal believen te geven. Waarlijk indien u de wrevel en verdrietigheid aflegde en bedaard dacht: *ik ga naar de hel, naar de eeuwige verdoemenis,* u zou met al uw hart zoeken daarvan bevrijd te worden en tot de zaligheid te komen, al kon u niet vaststellen, dat u op uw zoeken het krijgen zou. U zou dan nog een *misschien, wie weet, daar mocht nog genade zijn,* en zo alle middelen in 't werk stellen, zoals, Jona 3:9. Joël 2: 24.

Nu dan, liggen blijven wint niet, moedeloos, wrevelig alle hoop weg te werpen, bevrijdt niet van de hel. Maar sta op, trekt aan 't werk, en *u zult bevinden, dat die de Heere zoeken Hem zullen vinden.*

VI. Is iemand geraakt, neemt hij voornemen om op te staan, hij wete, dat bij dit opzet dadelijke werkzaamheid moet komen. Om in zijn arbeid niet gestuit, maar in de rechte weg bestuurd te worden, heeft hij zich voor enige zaken te wachten en andere te doen.

1. *Men moet zich wachten:*

- (a) Voor datgene waardoor bij in de verachterde staat gekomen is. Hij overdenke zijn weg, of hij het uitvinden kan en uitgevonden hebbende, belijdt het voor de Heere

met beschuldiging van uzelf, maak er een verbond tegen en sta altijd op de wacht, dat diezelfde zonde u niet weer in de macht krijgje. Want u hebt nu gevoeld de bitterheid daarvan.

- (b) Voor moedeloosheid om weer te recht te kunnen komen. Want moedeloosheid maakt de handen slap. 't Is waar, als herstel in uw eigen kracht begonnen en uitgevoerd moest worden, zou er niets van worden. Maar nu is het van de Heere. Psalm 145:14. *De Heere ondersteunt allen, die vallen, en Hij richt op alle gebogenen.* Jes. 40 :29. *Hij geeft de moeden kracht.* Hij komt u voor en 't is Zijn genade, dat u het hoofd uit de gebreken opheft, tot voornemen komt, om weer op te staan. Hij, Die u zo voorgekomen is, zal u ook in het vervolg ondersteunen.
- (c) Wacht u voor traagheid en voor de bewegingen des Geestes tegen te staan. Eilieve, luister toch niet naar het luie vlees, laat de zoetheid en zuiverheid van de herstelde staat u wat kosten, hij is het wel waard.
- (d) Voor omgang met wereldse mensen, buiten noodzakelijkheid, én voor aardsgzijdheid en daardoor gedeelde liefde. Kies de Heere alleen tot uw Deel, om eenzaam met de Heere te verkeren en te tonen, dat niets dan de Heere ons vergenoegen kan.

2. *Wil men uit de verachtering wederkeren.*

- (a) *Begin van voren aan.* Niet dat men alles verwerpen moet, wat de Heere tevoren gewrocht had in ons. Niet dat men zich buiten de genade in een onbekeerde staat zou stellen, dat kan een begenadigde niet doen. Want het zou ontkennen zijn van iets, dat men ontvangen had, en 't zou een grote ondankbaarheid zijn. Maar kan hij zijn staat niet vaststellen, hij moest dat stilletjes laten rusten als een zaak die hij nu niet bezien kan. Hij moet als een klein kindeke beginnen te werken. Wil hij in die gestalte zich stellen, en in dat licht en op die wijze werken, als hij tevoren was en deed, toen hij in een goede staat was, dan zal hij terstond bezwijken, 't zal hem onmogelijk zijn. Maar als hij begint te werken met dat kleine licht, met de kleine krachtjes, die hem nog overgebleven zijn, en hij is aan die getrouw, dan zal hij allengskens toenemen, en niet alleen wel terugkeren tot daar waar hij het gelaten had, maar hij zal vaster en sterker worden dan ooit tevoren.
- (b) *Hij moet beginnen met een volkomen voornemen om tot het eind van zijn leven zoekend te willen blijven.* En telkens weer op te staan zo dikwijls als hij valt, - al zou hij nooit komen tot troost en tot die staat, die hij verlaten had - en zich daarin verblijden, dat hij zoeken, bidden en strijden mag, en met zijn kleine krachten kan. Want hij zal zelden zo voortgaan, of hij zal weer in nauwheid komen, en als hem dat dan vreemd voorkomt en hij daarover moedeloos wil worden, zal hij nooit vorderen.
- (c) *Hij moet worstelen om weer terecht te komen door het geloof.* God laat Zijn kinderen soms wel een straaltje van Zijn aangezicht zien en een weinig van het geestelijke manna proeven, welks zoetigheid hen zo begerig maakt, dat zij daarin altijd wel zouden willen leven. God doet dit, ook wel soms in 't eerste van hun wederkering. De vader van de verloren zoon kuste zijn wederkerende zoon wel terstond, maar dat doet de Heere niet altijd. Hij laat hun de bitterheid van hun vorige afdwalingen wel enige tijd smaken. En doet het soms op lang zoeken vinden. Zodat een wederkerende zich *naar terstond zoetigheid te genieten* niet moet zetten, opdat hij niet moedeloos worde, als het hem niet terstond zo gaat. Krijgt hij het, 't is wat buitengewoons. Maar hij moet door het geloof leven, zich voorstellende de beloften, die God op het zoeken beloofd heeft, en met verheffing van zijn hart, die als zekere en onfeilbare waarheden aannemen en geloven, dat zij

ook aan hem waarheid zullen zijn. Hebr. 11:6 *Die tot God komt, moet geloven, dat Hij is, en een Beloner is dergenen, die Hem zoeken.* Hij ga dan blindelings op het Woord aan, als hij daarin een belofte vindt, hij stelle die vast, al ware het, dat duizend schijnredenen zich in het tegendeel opdeden. Hij zegge: *God is waarachtig en zal 't aan de zoekers, en zo ook aan mij bevestigen!* Hij wachte dan in het worstelen, bidden, hopen op de Heere, totdat Hij komt.

En al was het zo, dat hij het in zijn leven niet kwam te genieten, - hetgeen eens zeker zal komen - en hij verkreeg alles met zijn dood tegelijk in de hemel, was dan zijn zoeken niet wèl beloond? Dit geloven zal hem ondersteunen, 't zal hem telkens weer opbeuren, het zal hem zoetheid in het zoeken zelf geven.

Hij zal de Heere in alle nederigheid manen, hij zal de Heere Zijn natuur, Zijn barmhartigheid, Zijn goedheid en genade, de voldoening van de Borg Jezus Christus en Zijn beloften voorhouden, en verklaren dat hij ze gelooft, dat hij zich daarop verlaat en het daarop zal laten aankomen. En dat hij vertrouwt, dat de Heere Zijn Woord in de tegenwoordigheid van engelen en mensen zal goedmaken. Hij ga dan maar op het Woord aan, hij doe zijn werk, hij houde zich maar bezig in zoeken.

Hoofdstuk 48

Van de Geestelijke Verlating.

Gods handelingen met de Zijnen zijn wonderlijk.

Des Heeren gedachten en wegen zijn niet als de onze; omdat velen die niet wel onderkennen of ook zich onder de wijze en vrije handel Gods niet wel onderwerpen, daarom handelen zij zelf dwaas en vermeerderen hun ongestalte. Sommigen die enig licht en leven bekomen hebben, zouden de Heere wel een weg willen voorschrijven, hoe Hij Zijn kinderen zou leiden, en als de Heere naar hun bevattig niet handelt, dan staan zij verzet, of zij kunnen de Heere niet rechtvaardigen in zijn weg en zich met stille gelatenheid dezelve onderwerpen, of zo zij het doen, zo doen zij het alleen met opzicht van hun zondigheid, dat wij wel waardig zijn, zo gehandeld te worden, even alsof men nog in het verbond der werken ware en een voorwerp van Gods toorn, en nog niet was overgebracht in de staat van de genade. Als wij wijs waren, wij zouden onze staat niet verwerpen om enige onsmakelijke handelingen Gods met ons, men zou zich Gode onderwerpen, niet alleen, omdat men gezondigd had en waardig was alles te lijden; maar ook omdat al des Heeren handelingen enkele wijsheid, goedheid, getrouwheid en liefde zijn. Men zou dat geloven, men zou zich met gewilligheid des Heeren bestuur onderwerpen, hoe smartelijk het ook mocht zijn en hoe weinig wij ook des Heeren redenen en einden doorgronden konden.

Geestelijke verlating.

Onder al de wegen des Heeren met zijn kinderen, is de geestelijke verlating wel de bijzonderste, onder welke de gelovigen zich doorgaans niet wel dragen, daarom zal het dienstig zijn, dat wij deze staat in zijn natuur openen, de verlatenen troosten en hen besturen.

Is niet het verlaten van onbekeerden.

II. Als wij spreken van de geestelijke verlating, dan verstaan wij daardoor niet:

1. De verlating van de onbekeerden. God geeft deze wel vele lichamelijke voorspoeden, rijkdommen, eer, hoogheden. Hij geeft hun wel uitwendige verlichtingen, het historisch geloof overtuiging en prikkelingen tot bekering en ontvluchten van de grove besmettingen van de wereld. Als deze al die gewone weldaden misbruiken en zich daardoor niet bekeren, dan verlaat God hen geheel en al, geeft hen over aan zichzelf, zodat zij gruwelijker worden, dan zij tevoren waren, waarop dan ook verschrikkelijker oordelen volgen, en wel in deze wereld, zodat men in hen de rechtvaardigheid Gods ziet en verheerlijkt; maar bijzonder na de dood in de hel. Zie dit: 1 Sam. 16:14. *En de Geest des Heeren week van Saul; en een boze geest van de Heere verschrikte hem.* Rom. 1:21-26. Maar wij spreken van de verlating van de wedergeborenen.

Niet geheel noch eindelijk.

2. Wij verstaan daardoor niet een gehele, noch een eindeloze verlating. Dat is onmogelijk, wegens Gods onveranderlijk voornemen en verkiezing, wegens Christus' voldoening, wegens de verzegeling en inwoning des Heiligen Geestes, en wegens al

de zekere beloften Gods; de Heere ondersteunt hen in de tijd van de verlating door stille en ongemerkte invloeden. *De Heere ondersteunt allen, die vallen, en Hij richt op alle gebogenen*, Psalm 145:14.

Niet minder invloeden dan in anderen.

3. Wij verstaan daardoor niet een minder invloeden met geestelijke genade in de een dan in de ander. God heeft in zijn kerk kinderen van verscheiden grootte; daar zijn kinderen, jongelingen, vaders. De kinderkens hebben veel mindere mate van genade dan de vaders, nochtans zijn zij daarom niet in de staat van verlating. Een vader kan in de staat van verlating zijn hebbende en houdende meerdere genade dan de kinderkens.

Niet ophouden van buitengewone verlichtingen.

4. Ook niet 't ophouden van buitengewone verlichtingen en vertroosting, blijvende de gewone. Toen Paulus wederom uit de derde hemel kwam, kon hij niet gezegd worden verlaten te zijn. Zo geeft God ook deze en gene van Zijn kinderen wel iets bijzonders boven de gewone leiding, en houdt daarmee op, en doet ze weer in hun gewone staat komen. Deze hoeven niet te denken, dat zij, dat missende, verlaten zijn, 't zij meer of minder.

Niet dagelijks struikelen.

5. Ook niet het dagelijks struikelen, hoewel het geschiedt door gebrek aan Geest, die ons wel voor struikelen bewaren kon, zo is het nochtans geen onttrekken van de gewone invloeden. En of het vallen in bijzondere zonden, tegen welke wij door de gewone bijstand kracht zouden hebben om staande te blijven, wel geschiedt door onttrekking: 2 Kron. 32:31. God verliet hem; zo is dat nog het verlaten niet, van welke wij hier spreken.

Niet verminderen van hebbelijke genaden.

6. Ook niet het verminderen van de hebbelijke genade. God beweegt de Zijnen niet alleen met als van buiten aankomende werkingen, maar brengt geestelijk leven in de ziel, in de een krachtiger dan in de anderen, 't welk uit zijn geestelijk beginsel niet alleen geneigd is te werken, maar ook dadelijk door de gewone medewerking werkt; deze ingestorte hebbelijkheid wordt door oefenen meerder, en wordt ook door verscheiden oorzaken verminderd. In de verlating neemt God deze hebbelijkheden noch geheel, noch ook ten dele weg; maar de gewone medewerking, waardoor, bij wege van gevolg, de hebbelijke genaden soms verminderen; doch niet in alle verlatingen, in sommige groeien ze zelfs, gelijk de wortels van de bomen in de sterke winden, en ook in de winters.

Beschrijving.

III. *De geestelijke verlating is een langdurige inhouding en onttrekking van de gewone medewerking en invloeden des Heiligen Geestes in de wedergeborenen, tot verlichting, verzekering van Zijn gunst, vertroosting, kracht tegen zonden, tegen de aanvechting, en tot hulp in en uit lichamelijke wederwaardigheden, waardoor zij duister, zwak in 't geloof, troosteloos worden, in zonden vallen, in de aanvechtingen onderliggen, en in lichamenlijk kruis smartelijk en droevig blijven.*

Heeft opzicht op rechtvaardigmaking en heiligmaking.

IV. Zodat de verlatingen opzicht hebben op de rechtvaardigmaking met de aanleve van die, en op de heiligmaking. In de een is de verlating meerder in het eerste, in de

ander in het tweede. In de een duurt ze langer, in de ander korter. Sommigen ondervinden het in het begin van de bekering, en gaat wel zo ver, alsof alles te niet liep, en hun bekering onwaarschijnlijker scheen dan tevoren; doch met tussenpozen komt de Heere hun wederom voor, en brengt ze in een bestendige staat. Sommigen komen in deze droevige staat, nadat ze enige voortgang hebben bekomen, en de Heere Zich vriendelijk aan hen heeft geopenbaard, soms schielijk, soms langzamerhand. Sommigen moeten dit nog smaken op 't laatste van hun leven; soms geeft de Heere hun zijn vertroosting en weer voor hun dood, en doet hen triomferende van hier gaan; soms sterven ze in grote verlatingen, duisternissen en kracht van aanvechtingen, en in een oogenblik komen ze van het een uiterste tot het andere, en dat zij nooit meenden te bekomen, verkrijgen ze onverwacht.

Misvatting.

V. De gelovigen, die hun onmacht nog niet genoegzaam geleerd hebben uit het Woord en eigen ondervinding, blijven hangen in hun eigen krachten, en 't ligt bij hen, hoewel zij anders geloven en belijden, dat die ongestalte uit hen zelf voortkomt, niet zo, alsof zij de Heere geen reden gaven van verlaten, dat zeker een waarheid is; maar alsof de Heere er geen hand in had, en zij door hun nalatigheid en vreemde begeerten hun ziel van God afwenden, en beelden zich stilletjes in, dat ze door hun werkzaamheid wel weer terecht zouden komen, als zij maar aan 't werk trokken, en dat zij, het nalatende, in hun gewisse ondergang lopen.

Anderen, tastbaar vernemende dat het Gods werk is, dat die hun Zijn gewone bijstand onttrekt, verwerpen terstond hun staat, en geloven dat het een blijk is van Gods toorn en dat het een aankondiging is van hun eeuwige verdoemenis, zijn daarom vol vrees en schrik, en laten bijna alle middelen na, omdat ze menen dat er toch geen hoop is, en worden verslonden door moedeloosheid.

Weinigen zwijgen stil en bezitten hun ziel in lijdzaamheid, zien maar op naar de hemel om hulp, en houden vast aan het zoeken hoewel in een dikke duisternis, klevan aan, schreien soms hartelijk, en willen op de Heere hopen, en zou Hij hen doden; dezen worden doorgaans eerder gered, en de verlating doet hun de meeste nuttigheid.

't Is Gods werk.

VI. 't Is van de allergrootste noodzakelijkheid, dat men weet dat in de verlaten staat het de Heere is, die Zijn gewone medewerking, invloeiing, verlichting en vertroosting onttrekt, dit wordt in het Woord met velerlei woorden uitgedrukt, welke telkens een bijzondere manier van verlating te kennen geven, namelijk:

- heengaan, weggaan: Hoséa 5:15. *Ik zal heengaan en keren weer tot mijn plaats.* Hoogl. 5:6. *Ik deed mijn Liefste open, maar mijn Liefste was geweken, Hij was doorgedaan; mijn ziel ging uit vanwege zijn spreken.* (Dat is, bezweek van schaamte en droefheid.)
- Verlaten: Jes. 54:7. *Voor een klein oogenblik heb Ik u verlaten.* Psalm 22:2. *Mijn God, mijn God! waarom hebt Gij Mij verlaten?*
- Verbergen: Jes. 57:17. *Ik was verbolgen over de ongerechtigheid van hun gierigheid, en sloeg hen; Ik verborg Mij.* Psalm 13:2 *Hoe lang zult Gij uw aangezicht voor mij verbergen?*
- Vergeten: Psalm 13:2. *Hoe lang, Heere! zult Gij mij steeds vergeten?*
- Inhouden: Jes. 63:15 ... *Waar zijn Uw ijver en Uw mogendheden? Het gerommel uws ingewands en uwer barmhartigheden? Zij houden zich tegen mij in.*
- Zwijgen, als doof houdende: Psalm 83:2. *O God! zwijg niet; houd U niet als doof, zij niet stil, o God.*

- Van verre staan: Psalm 10:1. *O Heere! waarom staat Gij van verre?*
- Toesluiten: Psalm 77:10. *Heeft God vergeten genadig te zijn? Heeft Hij Zijn barmhartigheden door toorn toegesloten!*
- Verstoten: Psalm 88:15. *Heere! waarom verstoot Gij mijn ziel, en verbergt Uw aanschijn voor mij?*
- Toornen: Psalm 88:17. *Uw hittige toornigheden gaan over mij, Uw verschrikkingen doen mij vergaan.*

Uit deze allen is het klaar, dat de gelovigen niet altijd door hun misdrijf zichzelf brengen in een staat van vervreemding van God, hoewel dat ook in andere gelegenheden wel gebeurt; maar dat God aan Zijn kant Zich ook verbergt, en hen voor een tijd verlaat, en zijn verlichtende, vertroostende en heiligende werkingen inhoudt.

Is een zeer droevige staat.

VII. Dit is een zeer droevige en nare staat, ik heb medelijden met allen, die daarin zijn, ik beklaag ze. Hoewel God de zijnen bewaart voor de eeuwige verdoemenis, laat Hij hun dezelve nog wel enigszins smaken. De verdoemenis bestaat in het missen van Gods aangezicht, en in het gevoel van Zijn toorn, en alle pijnen naar ziel en lichaam. Een onbekeerde weet niet wat het gemis van God is, omdat hij nooit ondervonden heeft, wat zoetheid in de gemeenschap met God is, en omdat hij in dit leven nog altijd iets heeft, waarmee hij zich vermaken en verkwikken kan. Maar geheel leeg te zijn, en te hebben een huilend hart na vervuld te zijn, en niet te hebben of te kunnen verwachten, 't geen zijn ledigheid vervullen zou, en dan God te missen, dat is een hel in de ziel, ook dan, als de mens nog buiten de hel is. De kinderen van God, kennende en ook gesmaakt hebbende dat 't goed is nabij de Heere te zijn, als die van God verlaten worden, als die niet alleen missen de gemeenschap met God, maar ook gevoelen de onttrekking van God, en in plaats van 't genieten van Zijn gunst, Gods toorn en wegstoten; dan bezwijken ze: Psalm 39:11 ... *ik ben bezweken van de bestrijding Uwer hand*. Dan keert hun hart om en om, Psalm 38:11. Dan is 't met hen als Asaf het uitdrukt: Psalm 77:4. *Dacht ik aan God, zo maakte ik misbaar; peinsde ik, zo werd mijn ziel overstelpt*.

Hetwelk blijkt.

VIII. Al die nare gedachten en die droevige ontroeringen uit te drukken is bijna onmogelijk, nochtans zullen wij enige voorstellen, opdat de zodanigen weten mogen, dat zij het niet alleen zijn, die het ondervinden, gelijk zij doorgaans menen, en opdat zij weten mogen, dat zij reden hebben te treuren, en of zij, hun staat hun voorgesteld wordende, eens week mogen worden, en aan 't schreien mogen geraken: want dat zal hun ziel nog verkwikken, en 't zal nog hoop baren van nog eens wederom bij God te komen. Ik zeg dan, 't is geen wonder dat gij zo beroerd zijt, want:

Hun Vader verbergt Zich.

I. Uw Vader verbergt Zich. Hoe verlegen is een kindeke, van 't welk vader en moeder zijn weggegaan, en hetzelfde op een eenzame en dat in een duistere plaats laten staan; hoe schreit het! Vraagt iemand: *waarom schrei je?* 't Zal antwoorden: *mijn vader, mijn moeder is weg*. En is ook uw hemelse Vader weg? Uw Vader, aan welke u zo gemeenzaam uw nood klaagde, Die u zo smekende uw begeerte kon voordragen, en Die u zo vriendelijk placht te antwoorden en te troosten, tot Wie u pleegt te roepen: *Mijn Vader, Gij zijt de Leidsman mijner jeugd*. Arm kindeke, is uw lieve Vader weg! Men zal zeggen: wist ik dat God mijn Vader was, ... ik versmolt.

Hun Bruidegom is weg.

2. Uw Jezus, uw Beminde, uw Bruidegom is weg. Als men u vraagde: waarom bent u zo bedroefd? Zou u niet antwoorden: mijn Liefste, die mij placht te kussen met de kussen van Zijn mond, onder Wiens schaduw ik placht te zitten, en Wiens vrucht mijn gehemelte zoet was, die mij in het wijnhuis voerde, en Zijn liefde als een banier over mij zwaaide, die al mijn vermaak was, op wie ik liefelijk placht te leunen, van wie ik placht te roemen: *Zijn gehemelte is enkel zoetheid, en al wat aan Hem is, is geheel begeerlijk*, Hoogl. 5:16. Deze mijn Liefste, deze mijn Vriend is weg, daarom ben ik zo bedroefd.

De Heilige Geest houdt Zich in.

3. De Heilige Geest houdt op met Zijn invloeden. Wat licht, wat troost, wat vreugde zouden ze dan hebben? Daar kan niet anders zijn dan droefheid, dan onrust, dan benauwdheid: Klaagl. 1:16. *Om van dezer dingen wille ween ik; mijn oog, mijn oog vliet af van water, omdat de Trooster, die mijn ziel zou verkwikken, ver van mij is.*

Een verlatene is duister.

4. Een verlaten ziel is duister, zij wordt met donkerheid rondom omzet, wandelt in de duisternis, zij weet niet waar zij heengaat, zij stoot zich overal, over 't minste struikelt zij; want de Heere, die haar licht is, heeft haar verlaten; de Heere Jezus, de Zon der gerechtigheid is ondergegaan, de Opgang uit de hoogte bestraalt haar niet, de doorluchtige Morgenster gaat in haar hart niet op. Dit maakt haar droevig, beangst en vol vrees.

Krachteloos.

5. Zij is zwak en krachteloos; want de Heere, haar levenskracht, is geweken. Zij is ziek; want de Heere Jezus, haar Medicijnmeester, heeft haar verlaten, daar is voor haar geen balsem in Gilead om haar te genezen, en daarom is ze doodbrakende.

Radeloos.

6. Zij is radeloos en weet niet wat zij zal beginnen. Dan zoekt ze het hier, dan daar, maar zij vindt het nergens; want de Heere Jezus, Wiens Naam is Raad, die in al haar verlegenheden haar zo zoetelijk placht te raden, en de weg en de middelen aan te wijzen, daar ze zich altijd zo wel bij bevonden had, Die laat haar alleen, Die weigert raad te geven; daarom, wat weg zij ook inslaat, zij vindt zich verdoold en in allerlei strikken verward.

Kan tot God niet naderen.

7. Zij zou wel tot God gaan, zij begint het ook wel, maar zij kan niet, de weg is toegemuurd, is verhouwen en met doornen bezet, zij kan er niet door, want de Heere Jezus, die de weg is, zonder welke niemand tot de Vader komen kan, is weg. De Heilige Geest komt haar zwakheid niet te hulp, en bidt niet door haar met onuitsprekelijke zuchtingen; en als ze al bidt, zo besluit de Heere Zich met een wolk, zodat er geen gebed door kan, en als zij roept, zo antwoordt Hij haar toch niet, en zij moet ongetroost weer heengaan.

Het Woord is krachteloos.

8. Neemt ze haar toevlucht tot het Woord van God, zal ze daaruit enige vertroosting halen, 't is voor haar een gesloten boek, zij vindt er niets in voor haar; ja zij slaat haar

ogen wel op een Schriftuurplaats, die maar verschrikt, 't werkt alles tegen, dat haar moest oprichten, slaat haar zelfs ter neer. 't Woord is haar niet meer dan een vuur, dan een tweesnijdend zwaard, 't klemmt niet, het heeft geen kracht op haar, want de Geest is er niet bij, die werkt er niet door, en daarom heeft het geen kracht.

De vijanden sterk.

9. De vijanden overvallen haar aan alle kanten allen, een ieder behaalt voordeel op haar, elke pijl treft, elke aanval des satans gelukt hem, iedere versmaadheid van de wereld verwondt haar, iedere opwelling van een zondige begeerlijkheid trekt haar af. Dus ligt ze verward als een vogel in de strik, want haar koning heeft haar verlaten en trekt met haar niet uit ten strijde; de Heere, die haar schild is, is geweken, en laat haar bloot staan.

De ziel ongevoelig.

10. En was de ziel in al deze nog altijd gevoelig, kon ze week worden, kon ze schreien. Maar neen, moedeloosheid maakt haar ongevoelig, sluit haar hart toe, en zij is als in een barre winter stijf bevroren van koude; want de Heilige Geest, de Heere Jezus, die het hart placht brandende te maken, verwarmt haar niet meer, doopt haar niet meer met vuur, en de fontein des levens is gestopt, die geeft geen water meer op.

Zonder werkzaam geloof.

11. Dit alles zou meer bewegen, zo men geloven kon, dat men een kind Gods was; maar hier ligt de meeste benauwdheid, men gelooft, dat men niet is uitverkoren, dat men nooit genade gehad heeft, dat het alles maar uiterlijke verlichtigen zijn geweest, dat God hem in ware toorn verworpen heeft, dat God hem nooit Zijn genade zal bewijzen, maar dat Hij hem eeuwig zal verdoemen. Daarom wordt hij of door hopeloosheid zo dood en ongevoelig, dat geen ding hem meer kan ontroeren, alleen gevoelt hij een doodsteek in zijn hart, of hij wordt door wanhoop zo verwoed, dat hij, de hel als gevoelende, uitbreekt in alle wanhopende gedachten en woorden; dit verzwaart zijn verdriet, dat hij zo verdrietig is, en dat hij in gelatenheid niet stil kan zijn.

Dus kwijnt de arme ziel, en is als een verlaten vrouw en bedroefde van geest, is verdrukt, door onweer voortgedreven, ongetroost. Dus verteert haar leven van droefheid en haar jaren van zuchten. En zo de Heere haar niet heimelijk ondersteunde, waar zou het op uitlopen? Doch de Heere bewaart haar in Zijn kracht, en door Zijn onveranderlijke genade en goedheid tot haar, zal Hij haar nog wederom herstellen. Hij zal Zich nog weer aan haar openbaren, Hij zal nog weer naar haar hart spreken en haar vertroosten: Jes. 57:16, 18, 19. *Ik zal niet eeuwig twisten, en Ik zal niet gedurig verbolgen zijn; want de Geest zou van voor mijn aangezicht overstelpt worden, en de zielen, die Ik gemaakt heb. Ik zie hun wegen, en Ik zal hen genezen; en Ik zal hen geleiden, en hun vertroosting teruggeven, namelijk aan hun treurigen. Ik schep de vrucht van de lippen, vrede, vrede degenen, die verre zijn, en degenen, die nabij zijn, zegt de Heere, en Ik zal hen genezen.*

De redenen, waarom God zo met hen handelt.

IX. 't Is de kinderen van God, als ze in enige ongelegenheid zijn, niet genoeg, dat ze weten dat het van de Heere is, daar zij mede tevreden moesten zijn, dat het de goede, heilige en welbehagende wil van God is, waarmee zij hun wil met genoeg moesten verenigen, al was het met tranen in de ogen. Maar zij willen ook de reden daarvan

weten, niet zozeer om te weten, wat aan hun kant te verbeteren is, maar om als rechter over de handelingen Gods te zitten en te oordelen, of het al rechtvaardig is. Want zij redeneren aldus: *indien ik een kind Gods ben, door Christus verzoend, van God bemind en een erfgenaam van het eeuwige leven, en God met Zijn andere kinderen zo niet handelt, die het alles naar lichaam en ziel voor de wind gaat, hoe kan dan God met mij zo handelen?* En het slot zou zijn: *ik ben geen kind Gods*, en dat dikwijls meer uit verdrietigheid dan ernst. Daarom is doorgaans hun vraag: *Doe mij weten, waarover Gij met mij twist*, Job 10:2. Al behoeft gij geen reden te weten, want God antwoordt niet van zijn daden, zo zal ik u nochtans enige geven.

God wordt daardoor verheerlijkt.

X. 1. God wil zo verheerlijkt worden. Daar zijn meerder dan gij, die zien hoe God met u handelt, en aan die en aan u wil God tonen:

(a) zijn soevereiniteit en vrijheid om genade te bewijzen, en aan wie Hij wil en wanneer Hij wil. Dat Hij u aanneemt en anderen liggen laat, dat gij God in Christus kent, dat gij Jezus tot rechtvaardigmaking en heiligmaking tracht aan te nemen, dat gij het beginsel van het geestelijke leven in u hebt, en dat anderen daarvan ontbloot zijn, dat is uw werk niet, maar Gods vrije genade. Rom. 9:15 ... *Ik zal Mij ontfermen, diens Ik mij ontferm, en zal barmhartig zijn, die Ik barmhartig ben.*

Dit leren engelen en gelovigen, die van uw staat weten, dit leert gij in uw ongelegenheid. God wordt daarover van de anderen verheerlijkt, en zal daarover ook van u verheerlijkt worden. Als men altijd in de omhelzing leefde, men zou stille inbeeldingen hebben, alsof het ons toekwam, en alsof het in onze macht was, ons nabij God te houden; maar als men 't mist, dan leert men de vrijheid van God kennen, men leert ze erkennen en liefhebben; dan houdt op de gedachte: waarom ik zowel niet als een ander? Dan leert men: Hij doet naar zijn wil met het heer des hemels en de *inwoners der aarde, en er is niemand, die zijn hand afslaan, of tot Hem zeggen kan: Wat doet Gij?* Dan. 4:35. Dit te leren is wel wat benauwdheid waard.

(b) Hierdoor toont de Heere de grootheid van Zijn barmhartigheid. Hij wordt niet alleen aan zichzelf bekend, hoe zondig en onwaardig hij de minste genade is, en wat wonder het is, dat God op hem met genade zou zien; maar hij kent en erkent ook, dat alles niets is, en dat niet dan God hem vergenoegen kan. O, de barmhartigheid van God wordt hem zo dierbaar, mocht hij daarvan een voorwerp zijn, hij zou alles kunnen en willen missen; en moet hij God missen, hij moet sterven van droefheid. Dit te leren, God te verheffen boven 't hoogste van zijn blijdschap, dat is 't wel waardig eens in verlating te komen.

(c) Hierdoor toont de Heere zijn heiligheid en rechtvaardigheid, en dat Hij een afkeer heeft van de zonde, en dat, hoewel hij aangenaam is in Christus, zijn verdorvenheid Hem mishaaft, dat zijn ogen te rein zijn, dan dat Hij het kwade zou aanschouwen, en dat het rechtvaardigheid is, dat God zo met hem handelt, ja dat het rechtvaardigheid zou zijn, als God Hem verliet, en hem voor eeuwig van zijn aangezicht verstiet. Opdat Gij rechtvaardig zijt in uw spreken, en rein zijt in uw richten, Psalm 51:6. Dit te zien en lief te krijgen, is wel wat droefheid waardig.

(d) Hierdoor openbaart de Heere Zijn onveranderlijkheid, Zijn trouw, Zijn lankmoedigheid en Zijn waarheid. Dat God hem verdraagt in Zijn verkeerde en dwaze handelingen onder Zijn tuchtiging, dat God hem heimelijk ondersteunt en vasthoudt in die verlating, zodat zijn leven niet uitgeblust wordt, en dat hij niet tot wanhoop

vervalt, en tot gruwelijke woorden en daden niet uitbreekt, dat God hem niet verwerpt, nog al te zeer verlaat; maar nog bij hem is, als hij door 't water en door 't vuur gaat, hem wederom terecht brengt, en Zijn vorige goedertierenheden hem wederom laten smaken.

Men mag tevoren al deze volmaaktheden geloven en erkennen; maar door de verlating leert men ze door ondervinding kennen; die kennis, die erkenning, die verheerlijking overtreft verre 't geen men tevoren had. 't Is waar, dat men in de tijd van verlating dit alles zo zeer niet ziet, maar daarna ondervindt men het. *Met het gehoor des oors heb ik U gehoord; maar nu ziet U mijn oog*, Job 42:5. Dus is de verlating tot verheerlijking van God.

't Is hun nuttig.

XI. 2. De verlatingen dienen de kinderen van God ten beste. Niet alleen, omdat zij de volmaaktheden Gods daardoor beter leren kennen en verheerlijken, maar ook:

- (a) leren ze zichzelf daardoor beter kennen, zij zien hun zondige natuur en hun zondige daden, hoe walgelijk zij zijn voor God, engelen en mensen, wat ze waardig waren, en wat zij te verwachten hadden, als God hen naar hun gedrag zou willen behandelen; hierdoor zinkt de ziel in nederigheid in haar nietigheid weg, de ziel ondervindt haar machteloosheid, dat ze zich door het geloof niet oprichten kan, en zichzelf daardoor niet kan vertroosten, zodat, zal zij hersteld worden, haar herstel alleen van de Heere moet komen, en dat zonder de minste waardigheid in zich.
- (b) Hierdoor leren ze de genade hoger achten, de kruimpjes, daar zij tevoren niet op achtten, 't minste uitzien naar de Heere Jezus, de minste zucht, 't minste gebed, het minste licht, de minste hoop is hun nu uitnemend dierbaar, verkwikt hen nu, en zij danken er de Heere voor. En zij worden daardoor zorgvuldiger om de genade te bewaren, zij zijn werkzaam om te houden dat ze hebben, om te blijven in de liefde en de gemeenschap met God. Toen Hiskia de verkwikking na zijn droefheid wederom had bekomen, zei hij: *Wat zal ik spreken? Gelijk Hij het mij heeft toegezegd, also heeft Hij het gedaan; ik zal nu al zoetjes voorttreden al mijn jaren, vanwege de bitterheid van mijn ziel*, Jes. 38:15. Als de bruid na de verlating haar bruidegom wedervond, zei zij: *Ik hield Hem vast, en liet Hem niet gaan*, Hoogl. 3:4.
- (c) Hierdoor worden ze losgemaakt van de wereld en alle schepselen, zij kleven er nu niet aan, en zien er niet naar om, zij hebben het niet van node, zij verwachten niets van mensen, zij gebruiken maar de middelen in gehoorzaamheid, maar niet, alsof zij daardoor hun begeerten zouden verkrijgen, alsof het daaraan hing. Zij keren zich steeds tot de Heere, als hun Deel, als hun rust, en zeggen: *Wie heb ik nevens U in de hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde. Bezwijkt mijn vlees en mijn hart, zo is God de rotssteen mijns harten, en mijn deel in eeuwigheid. Mij aangaande, het is mij goed nabij God te wezen*. Psalm 73:25, 26, 28.
- (d) Hierdoor maakt God aan de wereld en zijn kinderen bekend, wat genaden God in hen heeft gelegd, en toont hun zijn almachtigheid, goedheid, getrouwheid, en onveranderlijkheid. Hoe zou men Jobs lijdzaamheid geweten hebben, indien hij in die ongelegenheid niet was geweest? Hoe zou men Abrahams geloof en gehoorzaamheid hebben gekend, zo bij in die harde beproeving niet was ingeleid? Zo ook, als de gelovigen in de verlating komen, een ieder die daarvan kennis krijgt, en met hen omgaat, ziet uit hun handelingen, dat zij de wereld, met alles wat er in is, versmaden, dat zij al hun vertroosting in de gemeenschap met God

stellen, dat ze alleen daarom treuren, omdat zij de gemeenschap met God missen. En als zij wederom terecht komen, hoe zij uitkomen, als goud beproefd, komende uit het vuur, hoe bevreesd zij zijn voor zondigen, hoe hoog en heerlijk God in hun ogen is, hoe dierbaar Jezus hun is, hoe godsdienstig, hoe nederig, hoe lankmoedig, hoe medelijdende, hoe gediensdig dat ze zijn, hoe moedig in de Heere, hoe op Hem vertrouwende, zodat ieder verwondert staat over hun verandering. Dit overtuigt de wereldse mensen, dit leert de kinderen van God, des Heeren wegen te verstaan, dit maakt hen sterk, om in ongelegenheden op de Heere te hopen, dit wekt hen op om de Heere te danken en te verheerlijken, dit verwakkert hen om ook de Heere meer te vrezen en te dienen.

Zeg mij nu eens, u die redenen begeerde, waarom de Heere Zijn kinderen in verlating brengt, is er geen wijsheid, geen goedheid van God, geen nuttigheid in?

Zegt u: *God kon hun dit alles wel geven, zonder hen in die verlating te brengen.*

Ik antwoord: zij konden het niet door ondervinding hebben, en 't is zoveel gevraagd, als: waarom maakt God Zijn kinderen niet volmaakt van hun geboorte af? Waarom neemt God ze in hun jeugd niet in de hemel? Ik zal u daarop niet anders antwoorden dan: 't is wijsheid, 't is goedheid van God. Engelen en mensen verkrijgen daarin een groter zaligheid, groter verwondering, en worden bekwamer tot hun einde om God te verheerlijken in zijn volmaaktheden, zich openbarende in Christus, in zijn handelingen.

Geschiedt om enige bijzondere zonden.

XII. 3. God verlaat zijn kinderen wel om enige bijzondere zonden. God zal zijn kinderen niet verlaten om hun dagelijkse zwakheden en struikelingen, maar wel om enige bijzondere zonden, namelijk:

- (a) grote zonden, die tegen het geweten met opzet gedaan worden, en dat tegen vele inwendige waarschuwingen, en die grote ergernissen geven, als overspel; gelijk daarom de verlating op David kwam, Psalm 51. Als men, om tot het bekomen van zijn regeerzucht, eerezucht, geldzucht of andere begeerten, met de wereld en wereldse mensen aanspant, de zaak Gods en zijn kinderen verlaat, en zich zo gedraagt, alsof men met de wereld eens was, of als men kwade praktijken met liegen en geveinsde streken in 't werk stelt. Men verneemt, dat God dezulken verlaat, én ten opzicht van inwendige vertroostingen, én ten opzicht van de heiligmaking, én ten opzicht van het uiterlijke, schande, verachting, kwelling, en wegneming van man, vrouw, kinderen, gezondheid, goederen hen toezendt; en dat ze sterven in verschrikking.
- (b) Als men hoogmoedig en trots wordt in de burgerlijke omgang, en als men in het geestelijke zich verhoovaardigt op zijn gaven, kennis en genade, voor wat groots in de kerk wil geacht worden, de lof van anderen zoekt, en de Godzaligen, die geringer zijn in de wereld, of die kleiner zijn in genade, veracht in zijn hart en met zijn gedrag, en die groter in de wereld, groter in genaden en gaven zijn dan men zelf is, benijdt en in zijn hart, en met spreken en doen werkt 't geen de nijd opwerpt. Hoogmoed is een schrikkelijk ding, die kan God niet verdragen: 1 Petrus 5:5 ... *God wederstaat de hovaardigen, maar de nederigen geeft Hij genade.*
- (c) Als men de genade, de gemeenschap met God klein acht niet in zijn oordeel, want dat kan niet zijn, maar met zijn wil, praktijk en gedrag; namelijk, als men de wereld lief krijgt, en op twee gedachten hinkt, en het hart en de liefde gedeeld wordt, God wat en de wereld wat. Als men daardoor nalaat God met zijn gehele hart, met ernst en ijver, als het Enige dat men begeert, te zoeken, zijn gezette

oefeningen licht verzuimt, of haastig, om het geweten wat te paaien en zalig te worden, doet, als men de kloppende Jezus niet opendoet, maar voor de deur laat staan, en alzo toont, dat men met zijn gemeenschap niet veel op heeft, en zich daarom niet wil verbreken, en als men niet veel smart heeft over het verachten, dan is 't, alsof God zei: ben Ik u zo weinig waard, ga dan heen, vermaak, vergenoeg u dan in de wereld, en dan onttrekt God Zich en laat hem daar alleen staan.

- (d) Als men waanwijs wordt, en afwijkt van de eenvoudigheid, die in Christus Jezus is, als men wat nieuws wil hebben. Men begeeft zich tot de letter, men zal wijs worden, kennis wil men hebben, de geestelijke dienst is te plat, dat zijn zaken, die men wel weet en dikwijls gehoord heeft; al wat nieuw is, grijpt men gretig aan, of het waarheid is of leugen. Dan beeldt men zich in, dat men eerst in 't licht komt, dat men verstandig wordt, dat men vast wordt in het geloof, dat men de vorige talmerijen te boven is. Men belacht die in de tederheid en in strijd leven, men verlaat die en voegt zich tot degenen, die mede van dit nieuwe licht houden, of zij de Heere vrezen of niet; men krijgt dan ruimte, men heeft vrijheid tot al datgene, dat het geweten tevoren kwetste, men kan nu mee pronken, mee doen gelijk de wereld doet, en men beeldt zich in, dat men wonder toeneemt. Maar ondertussen zendt God een magerheid aan hun zielen toe, en omdat ze die liefde van de inwendige geestelijke waarheden niet hartelijker aannemen, zo laat God hen ook wel heengaan, om in de letter hangen te blijven, en de geestelijkheid minder te verstaan. Gelukkig zijn zij, die gedenken, vanwaar zij uitgevallen zijn, zich bekeren en hun eerste werken doen; maar zelden komen, deze wederom tot hun eerste geestelijkheid.

Verlatenen worden op verscheiden wijzen hersteld.

XIII. De geestelijke verlaten in haar natuur, gevolgen en oorzaken voorgesteld hebbende, begeven wij ons tot hulp om de zodanigen uit die droevige staat uit te helpen, hoewel het zwaar te doen is: Spr. 18:14. *De geest eens mans zal zijn ziekte ondersteunen; maar een verslagen geest, wie zal die opheffen?* Nochtans is het de plicht van de sterken, de zwakken te ondersteunen en de gevallen wederom op te richten; en God zegent dikwijls de middelen ook boven verwachting. De woorden, al de krachtigste vertroosting, al de ernstigste opwekkingen en de bewegelijkste redenen zijn niet krachtig genoeg, de verlatene is te ver ontbloot van kracht, om door dezelve zich op te beuren, God, die hen verlaten heeft, moet zelf hun weer voorkomen en bij de hand grijpen.

- God doet dit soms onmiddellijk, alleen door de Heilige Geest nieuwe genade instortende en de oude opwekkende, zodat zij als in een ogenblik hersteld worden. Soms doet God het door een uiterlijke gelegenheid en voorval, 't welk uit zichzelf niet bekwaam was, om zelfs een middel daartoe te zijn.
- Maar doorgaans gebruikt God daartoe zijn Woord, gelezen of door andere Godzaligen gesproken en op hen toegepast.
- Om een middel tot uw herstel te zijn, zullen wij enige vertroosting voorstellen en dan enige besturingen geven.

Moeten het herstel ernstig begeren.

Maar vooraf zou ik u, die in een verlaten staat leeft, wel eens willen vragen: of u wel uit die staat gered wilt zijn? Zou u wel begeren, dat de Heere uw duisternissen opklaarde en u met Zijn licht bestraalde? Dat de Heere u verzekerde van uw aanneming tot zijn kind en erfgenaam van het eeuwige leven? Dat de Heere tot uw

ziel zei: *Ik ben uw heil!* U bij name noemde en verklaarde, dat u genade gevonden had in Zijn ogen? Dat de Heere uw ziel liefelijk omhelsde en al uw zonden achter Zijn rug wegwierp? Dat de Heere Jezus u kuste met de kussen van Zijn mond en u Zijn liefde betoonde? Zou u lust hebben om weer zoetelijk te schreien, te bidden, in geloof en liefde met Hem te verkeren en in tere vreze voor Zijn aangezicht te wandelen? Wat antwoordt u?

Zegt u: ja!

Ik vraag u: is 't waarheid, meent u het? Zegt u wederom, ja met de verzuchting: *ik wenste het wel, maar kan het niet verwachten*. Welnu dan, daar is hoop deze aangaande, alleen als u maar wilt. Maar als u wilt, hoor dan met bedaardheid.

Moedgeving.

XIV. De verlatene gelooft niet, dat hij een begenadigd kind Gods is, zo hij dat geloven kon, hem dunkt, dat hij dan gemoedigd de duisternissen zou kunnen doorwandelen, al beliefdde het de Heere dan niet, Zijn genade en vertroosting hem te laten gevoelen, hoewel hij het zeer begeert, dan zou hij nog stil de Heere aankleven. Zodat het ons eerste werk is de verlatene te overtuigen, dat hij genade heeft.

Aan de vorige tijd te gedenken.

1. Gedenkt eens de dagen vanouds: mag het u ook heugen dat u geheel in de natuur waart, God niet kende en niet zocht? Gaat voort en overdenkt de weg tot uw verandering, en daarop, wat verandering u ondervonden hebt. Herdenkt dat bidden, dat schreien, dat worstelen en dat lopen naar Jezus, dat aannemen van Hem en tot verzoening en tot Godzaligheid. Daarop, wat licht van God en van de weg van de Godzaligheid in u kwam en hoe veel dat verschilde van de kennis van de natuurlijke mensen, en dat u zag, dat zij met al hun kennis nog blind waren. Al verder, wat doorgaans uw oogmerk was, wat vreze Gods, wat tederheid van het geweten, wat gevoel over zonde, wat lopen om telkens vergeving te hebben, wat liefde tot God, tot zijn dienst en tot zijn kinderen u toen had. En daarbij, de stilte, de vrede, de hoop, de verzekering nu en dan, de zoetigheid in God, die uw ziel toen wel is gewaar geworden. Deze dingen weet u, neemt er nu het zondige, dat toch alle kinderen van God aankleeft, eens af, en beschouwt de zaken in haar eigen natuur.

Maakt daaruit het besluit eens op: is dat dan nu geen blijk, dat u ware genade gehad hebt? U kunt immers niet zeggen, dat het geveinsdheid was; want u weet, dat het onderhandelingen met God waren en dat uw hart u menigmaal getuigenis gaf, dat het in waarheid was, 't geen u deed. U kunt ook niet zeggen, dat het maar uitwendige verlichting en maar natuurlijk werk was; want u zag toen het onderscheid tussen u en anderen, die maar uitwendig licht hadden en u wilde al die bewegingen nu wel wederom hebben, dat toont, dat u het nu nog voor waarheid houdt, al spreekt, al denkt u nu met een schielijke inval anders. Zou u nu iemand niet voor waar begenadigd houden, als u iemand zonder zijn weten beluisterde, als hij met God in het gebed worstelt, en als u zijn hart zodanig kende? Dit toont al wederom, dat u uw voorgaande staat begenadigd houdt. Nu dan, gaat in waarheid te werk en besluit, dat uw werk in waarheid geweest is, en keert daarmee tot de Heilige Schrift, en gelooft, dat de genadegiften Gods en Zijn roeping onberouwelijk zijn, en dat Hij het goede werk, dat Hij in u begonnen heeft, ook voleindigen zal en het werk van Zijn handen niet zal laten varen.

Tegenwoordige staat beschouwen.

XV. 2. Beschouwt uw tegenwoordige staat, en u zult er nog genade in vinden, hoe wanhopend u die ook acht te zijn, handelt hier wederom in waarheid, alsof u over een ander zou oordelen.

- (1) U hebt licht, u kent de weg van de zaligheid door Christus, u kent de geestelijke gemeenschap met God, u kent de waarachtige onderhandeling met God; niet alleen, wat het geloof is, maar hoe een gelovende ziel werkt. U kent de aard van het inwendig geestelijke leven en wat er van verschilt, en dat alles niet met een donkere sluitreden, het een uit het ander besluitende; maar u kent het in zijn eigen natuur en met zulke kennis, die achting en liefde baart, met begeerte om hetzelfde te hebben, ofschoon het nu niet troost.
- (2) En waarom bent u droevig? 't Is immers niet over 't gemis van iets aards; maar 't is, omdat God ver is, omdat Jezus weg is, omdat u alleen gelaten zijt. 't Is niet alleen en voornamelijk uit vreze van verdoemd te zullen worden. Als u daarvan verzekerd was, dat u niet verdoemd zou worden, en had alles in de wereld, wat u wensen kon, zou u dan vergenoegd zijn, zou dan uw droefheid over zijn? Immers neen. Deze vraag zal uw genegenheid, gaande maken en u zult met al uw hart zeggen: ik ben droevig, omdat ik God mis, en ik kan niet blijde zijn, zo lang ik tot Hem niet komen kan; maar dan, dan zou ik verblijd zijn. Nu, gevoel van gebrek aan leven is leven, droefheid over gemis is een zeker blijk van liefde. Over zulke treurigen is de zaligspreking en de belofte van vertroosting: *Zalig zijn de treurigen, want zij zullen vertroost worden.*
- (3) Doet hierbij de uitgaande hartstochten naar God. Als ge u eens voorstelt de zoete verkering met God, de vereniging met Christus, het wandelen in de liefde, in gehoorzaamheid, in de dienst van God, en u denkt, dat ik zo eens wederom ware, verlevendigt dat uw ziel niet? Worden de genegenheden niet gaande? En zouden zij niet opvliegen als met vleugelen, indien de hopeloosheid hen niet stuitte? En hoe hopeloos u bent, kunt u uw ogen wel van omhoog houden? Kunt ge u geheel van het gebed afhouden? Wat begeert u dan? Dat toont immers, dat u wat hebben wilt, en dat van God, en uw hart zal zeggen, dat het God zelf is. U bent dus overtuigd, dat u God begeert. Nu, begeerte spruit uit liefde, en de belofte is: *zalig zijn, die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid; want zij zullen verzadigd worden, Matth. 5:6.*

Tussenpozen te erkennen.

XVI. 3. Erkent de tussenpozen van vertroosting, die de Heere u geeft in 't midden van de verlating.

- (1) U gaat in de kerk en daar wordt een gepast woord gesproken, dat u raakt, en u wordt gevoelig bewogen, u neemt Jezus hartelijk aan, de scheidsmuur tussen u en God wordt weggenomen, u krijgt een geopende deur en een vrije toegang tot God, en u durft Hem aanspreken: *Abba, o Vader!* U komt onder een gezelschap van Godzaligen, en ziet, de Heere toont aan u, dat hij daar tegenwoordig is. Want uw ziel wordt levend en 't is alsof de duisternis opklaart, en alsof u geheel hersteld wordt.
- (2) Is de Heere u soms niet wel voorgekomen in de slaap, zodat u slapende waakte? U kon bidden, u werd vertroost, u werd levend en ontwakende, was uw slaap zoet geweest; ja verlangt u niet wel naar de nachten, omdat uw ziel zich niet beter bevindt dan in de slaap? Dit gebeurt wel, doch ook wel het tegendeel, gelijk Job getuigt, Job 7:14.
- (3) En het gebeurt u ook nu of dan wel in uw eenzaamheid, 't zij in uw kamer, 't zij in het veld, dat uw hart zoetelijk van Gods Geest bewogen wordt, ja tot

tranenvloeden, tot roepen en tot aankleven. En de Heere komt u wel voor met vertroostingen, met verzekeringen en met blijdschap. U, die dit ondervonden hebt, is dat niet een zeker blijk, dat de Heere u niet verlaten heeft, noch verlaten wil? U sterkt u daarmee en houdt vast door het geloof, als licht en leven ontbreken en het ras weer donker wordt.

Te weten, dat het Gods gewone handeling is.

XVII. 4. Weet, dat het de gewone weg God is, zijn kinderen soms in verlatingen te laten komen, bijzonder die, welke Hij meer genade van toenemen en vertroostingen wil geven, U geschiedt niets vreemds. God handelt met u niet anders dan met anderen van zijn kinderen, u hebt misschien de gelegenheid niet met de zodanigen om te gaan, en als u eens zodanigen aantreft, zo staat u verwonderd, dat er meer zijn, die in zulke staat komen als gij, en 't is alsof het u wat moed gaf, en ik zeg u door ondervinding, dat God doorgaans zo handelt met de zijnen. Een ieder mens heeft zijn kruis, vromen en onvromen; maar dit kruis is alleen voor de vromen, anderen weten daar niet van, die bespotten het, die achten het zwaarmoedigheid, fijmelarij. Zodat men zelfs uit dit kruis besluiten mag, dat de Heere genade in hen gelegd heeft, hoewel ze het kwalijk doen kunnen. *Ontzet er u dan niet over, buigt u, vernedert u onder de krachtige hand des Heeren, opdat Hij u te van zijn tijd verhoge.*

God zal uitkomst geven.

5. Gewis de Heere zal uitkomst geven, Hij zal u wederom herstellen. Zo heeft Hij aan anderen gedaan, hoewel sommigen, die zich niet wel in deze bezoeking gedragen hebben, in dit leven niet zozeer hersteld worden; doch zij ontvangen het in de hemel. Hebt toch moed, ziet op de beloften Gods: Jes. 54:8, 11, 13. *In een kleinen toorn heb Ik mijn aangezicht van u een ogenblik verborgen; maar met eeuwige goedertierenheid zal Ik Mij uwer ontfermen, zegt de Heere, uw Verlosser. Gij verdrukte door onweder voortgedrevene, ongetrooste! Ziet, Ik zal uw stenen geheel sierlijk leggen ... En al uw kinderen zullen van de Heere geleerd zijn, en de vrede uwer kinderen zal groot zijn.* Klaagl. 3:31, 32. Want de Heere zal niet verstoten in eeuwigheid; maar als Hij bedroefd heeft, zo zal Hij Zich ontfermen, naar de grootheid Zijner goedertierenheden. Nu dan, laat de vertroostingen Gods u niet te weinig zijn, slaat Zijn beloften niet in de wind, zij zijn waarheid. Anderen hebben het ondervonden en daarna zoveel meer sterkte in het geloof verkregen, en de Heere zal ook u uw vertroostingen teruggeven, strekt dan uw hart met de toezegging Gods: *zo Hij vertoeft, verbeidt Hem; want Hij zal gewis komen; Hij zal niet achterblijven,* Hab. 2:3.

Besturing.

XVIII. Nu is over, dat wij enige besturingen geven, zo voor de verlatenen, als voor degenen, die met de verlatenen omgaan. De verlatene heeft zich voor enige dingen te wachten en enige dingen te doen.

Waarvoor zich te wachten.

1. De verlatene moet zich wachten:

(1) De voorgaande staat, zijn werk jegens God en Gods werk jegens hem, te veroordelen. Want zo doende, zou hij het werk van de Heilige Geest voor leugen uitmaken, dat een schrikkelijke zonde is. Hij kan daar nu zo wel niet van oordelen dan toen hij het genot en *licht had.* *Kan hij het nu niet vaststellen, hij moet het ten uiterste daar laten en zeggen: ik kan daarvan nu niet oordelen.* Want uit zijn

tegenwoordige staat kan hij niet besluiten, dat de verledene niet recht was, omdat de ware kinderen van God wel in verlating komen, als boven is getoond.

- (2) Hij moet zich wachten voor ongevoeligheid, voor zich tegen de Heere te verharderen, alsof men de tuchtiging niet wilde ter harte nemen. Wil God niet vertroosten, zich dan ook daarnaar te willen zetten, alsof men het kon missen, dat zou de Heere zeer mishagen: Jer. 5:3, *Gij hebt hen geslagen, maar zij hebben geen pijn gevoeld; Gij hebt hen verteerd, maar zij hebben geweigerd de tucht aan te nemen; zij hebben hun aangezichten harder gemaakt dan een steenrots.*
- (3) Voor murmureren en verdrietig te zijn: Heb 10:38 ... *zo iemand zich onttrekt, mijn ziel heeft in hem geen behagen.* Spr. 3:11. *Mijn zoon! verwerp de tucht des Heeren niet, en wees niet verdrietig over zijn kastijding.* De Heere zal zo niet bewogen worden u te helpen, en 't kruis zal u dubbel zwaar zijn.
- (4) Voor desperatie en wanhoop, denkende: de Heere heeft mij gesteld tot toorn, 't is met mij gedaan, mijn hoop is uit; waaruit dan wrevelige, wonderlijke en boze gedachten opkomen. Zeg niet: *Mijn sterkte is vergaan, en mijn hoop van den Heere,* Klaagl. 3:18. Wacht u voor de beroeringen van Job, Job 7:15, 16, *Mijn ziel kiest de verworping, de dood meer dan mijn beenderen, Ik versmaad ze.* Maar volgt hem, toen hij zei: Job 13:15, *Ziet zo Hij mij doodde, zou ik niet hopen?* De stille lijdzaamheid is Gode aangenaam.
- (5) Voor de middelen te verlaten, het lezen van het Woord, zingen, horen, bidden. Want dat was zo veel, alsof een flauwe van honger niet wilde eten, omdat hij flauw was.
- (6) Voor andere verkwikking buiten God te zoeken, zich af te leiden met zijn vermaak te nemen in spijs, drank, plezieren, vermakelijk gezelschap, enz. om daarin te rusten. Lichamelijke verkwikkingen kunnen soms wel een middel zijn tot verlevendiging van de geest. En ook, wacht u dan over te gaan tot andere gevoelens en dwalingen, waardoor men zich in de kennis ophoudt, en geheel de tere omgang met God laat varen, en zo de zielstrijden ontloopt.

Wat te betrachten.

XIX. 2. De verlatene heeft ook enige dingen te betrachten. Ik zal hier niet vele middelen voorschrijven; want doorgaans zijn ze zo zwaar te doen als de zaak zelf. Alleen:

- (1) Tracht zeer naar stille en lijdzame onderwerping onder des Heeren handeling; klein te zijn, te treuren als een duifje, dat zijn wijfje verloren heeft, te kirren als een duif, te piepen als een zwaluw, zich zo aan de Heere te vertonen, en naar Hem uit te zien, dat is een gepaste gestalte in deze ongelegenheden, een bekwame gestalte, dat de Heere daarin werke: Klaagl. 3:28, 29. *Hij zitte eenzaam, en zwijge stil, omdat Hij het hem opgelegd heeft. Hij steke zijn mond in het stof, zeggende: misschien is er verwachting.*
- (2) Indien men gewaar wordt, dat de Heere Zich onttrokken heeft om een bijzondere zonde, waarvan wij § 12 enige hebben aangetoond, zo is ten hoogste nodig, dat hij zich van die zonde hartelijk bekere, hij vernedere zich diep, hij verfoeie zichzelf, hij belijde ze met droefheid, hij rechtvaardige God over Zijn onttrekking om die zonde, hij neme voor om zich voor dezelve in 't toekomende te wachten, en hij zie op 't bloed van Jezus, om daardoor verzoening te hebben, en hij bidde om vergeving; want hoe kan de kastijding weggenomen worden, zolang men zich over de oorzaken niet vernedert en afstand van dezelve doet? Toen David in een zware gelegenheid was, zodat des Heeren hand dag en nacht op hem was, en zijn sap veranderd werd in zomerdroogte, zei hij: Psalm 32:5, *Mijn zonde maakte ik U*

bekend, en mijn ongerechtigheid bedekte ik niet. Ik zeide: ik zal belijdenis van mijn overtredingen doen voor de Heere; en Gij vergaf de ongerechtigheid mijner zonde.

3. Houdt vast aan de gang van uw voorgaande oefeningen, verlaat toch deze niet, doet ze zo goed u kunt, leest het Woord, al had u de minste smaak daar niet in, noch de minste beweging daardoor. Buigt uw knieën, zoals u gewoon bent, en bidt zo goed als u kunt, al zou u een psalm lezende bidden. Wordt uw ziel overstelpt, loopt daarom niet weg, verzwaren de aanvechtingen, staat het uit als een hagelbui.

Zegt u: *'t is maar lichamelijk werk, 't kan Gode niet aangenaam zijn.*

Doe maar dat lichamelijk werk, de Heere kent wel dat het beginsel geestelijk is, en dat ge u met dat lichamelijke niet vergenoegt, of Hem daarmee wilt dienen, maar dat u het doet als een verordend middel om geholpen te worden. Blijft bezig in uw lichamelijk beroep, verlaat dat niet. Houdt u bij de Godzaligen, wekt nog anderen op, evenals tevoren. Doe het werk, en het zal een middel zijn, dat u niet verder vervreemdt, ja u zult er langzamerhand door terecht komen.

4. Gewent u om door het geloof te leven; ik spreek niet van het geloof van de klaarblijkelijkheid, maar het geloof van aankleven. U kunt u misschien niet stellen in de staat van de genade; u weet nochtans en gelooft, dat de Heere Jezus Zich aanbiedt aan de verloren zondaar, en dat daarom een ieder, die wil, Hem aannemen mag en moet. Ga daarop aan, met uitzien, met wachten, met aannemen, met overgeven, schoon u noch licht, noch troost vindt. Zegt niet: *'t Is te laat, voor mij is geen hoop;* maar beantwoordt hetzelfde met te zeggen: *'t is leugen, ik leef nog, ik heb nog het Woord, ik wilde wel, zo ik Hem maar vinden kon; geef u in ongelovige gedachten niet toe, maar gaat op 't Woord aan, en u zult ten laatste bevinden, dat de Heere u door die weg wederom zal voorkomen.*

Hoe men zich omtrent verlatenen heeft te gedragen.

XX. Degenen, die met verlatenen omgaan, hebben toe te zien, hoe zij ze behandelen; want de Heere zal er acht op geven, Hij heeft liefde voor zijn verlaten kinderen, indien iemand dat kindeke smart deszelfs smart toedoet, indien iemand het mede verlaat, 't zal de Heere mishagen. Daarom:

1. Wacht u:

- (1) hen te veroordelen, alsof zij groter zondaren waren dan anderen, alsof zij heimelijk in een gruwelijke zonde leefden, 't zij dat u hen veroordeelt in uw hart, of met gelaat en gedrag, of met woorden. Dat was de zonde van de vrienden van Job, die de Heere daarover bestrafte.
- (2) Hen te belachen en te bespotten, alsof ze gek werden, zich in inbeeldingen en zwaarmoedigheden toegaven, dat zou zeer des Heeren toorn tegen u ontsteken.
- (3) Raadt hun niet ten kwade, om de weg van de tedere Godzaligheid te verlaten, zeggende: dat komt er van dat men al te wijs wil zijn, dat men zo kies is, wat meer wil zijn dan een ander; komt, leeft, als een ander, leidt u eens af, vermaakt u met ons, en leeft gelijk een ander mens, dan zullen die inbeeldingen wel overgaan. Dus handelen de wereldse mensen, maar God ziet het wel, 't mishaaft Hem, en zij zullen hun straf daarover dragen.
- (4) Wees niet hopeloos tot hun herstel, zeggende, *daar is geen raad toe, 't is gedaan, al wat men aan hen doet, 't is alles vruchteloos.* Er is immers hoop tot hun herstel,

maar de kracht van dezulken te herstellen, ligt niet in u, noch in uw woorden, maar de Heere gebruikt anderen, om door hun onderhandeling dezulken te herstellen.

2. Maar:

- (1) voegt u bij hen, al was het maar om door uw tegenwoordigheid uw liefde te betonen, en de verlatenen daardoor te verkwikken.
- (2) Hebt en toont een gematigd gevoelen over hun bedroefde staat, zijt aan de ene kant niet ongevoelig, noch aan de andere kant kleinmoedig, opdat u de verlatenen niet bedroeft, of kleinmoediger maakt.
- (3) Toont uw medelijden en geneigdheid om hen te helpen dragen.
- (4) Gebruikt uw bekwaamheid, hoe klein ze ook mocht zijn, om dezelve te vertroosten en moed in te spreken.
- (5) Bidt voor dezulken, soms met hen, zo bekwaam of onbekwaam u ook zijt en dagelijks in uw binnenkamer. Dit zal de Heere aangenaam zijn. Psalm 41:2, *Welgelukzalig is hij, die zich verstandig gedraagt jegens een ellendige; de Heere zal hem bevrijden ten dage des kwaads.*